

CICVTÆ AQVATICÆ

HISTORIA ET NOXÆ.

IN Landgraviatu Baar / ditio-
nis *Illustrissimorum Comitum Fürstenber-*
gicorum, ad pedes Montium Sylvæ Ni-
græ, seu Hercyniæ, Orientem versus, Pla-
nities longè latèque expanditur, Oppi-
dis, Vicis, Pascuis, imprimis origine Da-
nubij nobilis : in qua quoque situs est
Pagus, Almanshofium dictum vix qua-
drante Milliaris Germanici Doneschin-
ga, Arce splendida, *Illustrissimorum Dominorum Comitum* se-
de & Danubij fonte incluta, distans, huicque meridiem versus
oppositus. Proxime pagum istum sub colliculo declivi, in prato
lætissimis pascuis abundantissimo, Fons undis largis exoritur,
& limpidissimo amne, flexuoso itinere sub arce Doneschingensi,
in Bregam fluvium, ubi cum Briga flumine & Danubij rivo jun-
gitur, se exonerat & cum utroque Danubij nomen induit. Ad
ripas hujus Amnis atque alibi in pratis vicinis, aliàs herbis sa-
lutiferis, sc. bistorta, pimpinella sanguisorba Italica capitulo ru-
bro prædita, succisa, acetosa aliisque refertissimis, ubi aquarum
vivarum scaturigines (quarum plures hic reperi) existunt, *Cicu-*
ta Aquatica nascitur, quam ob locum nativitatis & affinitatem
ac similitudinem maximam figuræ externæ & virium cum Ci-
cuta

A

cuta

cuta vera, hoc nomine insigniendam existimavi. In locis uliginosis planities hujus amplissima, quæ Neidingam, ubi Monasterium Monialium est, & ulterius in opposita Dannubij ripa, ad arcem Wartemberg & Guttmandingam ultra Milliare Germanicum extenditur, Cicutam hanc nusquam quamvis sæpius hanc planitiem, quam ob uliginem *Das Riet* vocant, undique transferim, inveni, nec Hortulanus Donefchingensis horum locorum & plantæ gnarissimus unquam observavit: ac si solum aquis purioribus & limpidis gauderet, à stagnantibus vero & putridis abhorreret. *Cicuta* hujus *aquatica* radix alia facie primo vere, postquam soluto gelu arva liquecunt, alia æstate, cum lætius omnia virent, apparet; sub finem enim hyemis atq; in veris principio Radix effoditur *ραφανίδης* seu tuberosa, nonnumquam palmam cum dimidia longa & uncias tres imò quatuor secundum diametrum crassa; quandoq; brevior & gracilior: in superficie videntur circuli ipsam ambientes, quorum in una radice nunquinq; nunc sex, nunc septem, aliquando plures, aliquando pauciores numeravi; his circulis scrobiculi lentis, seminis milij, aut Capitelli acus capaces seriatim insculpti sunt, qui non pervij, sed superficiarij existunt. Portio radices hybernæ extra terram prominens atq; ei vicinior virefcit, profundius terræ immersa albicans est. Hæc secundum longitudinem divisâ caro candida, pulposa, Tuberibus terræ similis conspicitur atq; cellulae quædam, inter circulos sitæ occurrunt, aqua limpida plenæ, quæ à membrana pulpæ simili, ceu diaphragmate, invicem distinguuntur. Ex poris carnis pulposæ, maxime in ambitu, quæ corticis, licet non separabilis, ut in rapis aut raphano, aut similibus, exsudat liquor flavus, per noctem relictus rufescens & quasi resinofus evadens, qui primum dulcis mihi videbatur, mox tamen linguam acrimonia quadam pupugit, sed non tam durabili, nec tam mordaci, qua Arum linguam, fauces & palatum imbuere solet: odorem spirat similem pastinacæ silv. aut Hippofelini, sed ut ego puta-

putaram, jam virulentiae conscius, magis nauseabundum & horridum. Vere adultiore & Aestate ad Autumnum usque ex radicis tuberosae circulis seu Coronis, ut etiam ex reliquo Corpore hinc inde quaedam radices oblongae & geniculatae, quaedam rotundae & glabrae prodeunt, similes radicibus Hyosciami; ambae terrae profundius immeritae, albae, superficiei propiores, virides; Crassitiae quaedam parvi digiti, quaedam graciliores; quaedam duas Palmas longae, quaedam breviores. Insuper tum imprimis ex Circulis corporis tuberosi aliisque ejus partibus, tum ex radicibus glabris & geniculatis enascuntur Filamenta duabus palmis longiora, Crassitiae filii contorti, quandoque graciliora, pilis aut setis vix crassiora, quae intermediis plurimis fibris, à se profectis mire intertextuntur & intrlicantur atque elota barbam prolixam & densam albicantem, Venerandi canitie senis, referunt: horum filamentorum potior pars nuda omnisque terrae expers in amnem propendet, pars terrae vicinae rarae & uliginosae infigitur, ex qua nisi vicini graminis radicibus implexae sint, sine magna vi integrae evelluntur: in umbra detentae aliquandiu, candorem amittunt atque ad flavedinem quandam vergunt. Non autem solummodo Radices majores haec tria radicum genera emittunt, sed etiam minores et vix nucem juglandem superantes. Caro radicis tuberosae aestate densior & compactior est quam in vere, succulenta tamen plufque humoris ex poris sudans, sed aquei, qui repositus flavior evadit, non autem rubicundior, aut glutinosior, ut in vere quiete redditur. Eundem quoque liquorem stillant radices glabrae & geniculatae, filamenta vero, ceu corpuscula densiora, firmiora & aridiora, postquam omnis aqua excussa fuit, nullum in minuta frustula concisa liquorem praebent, quamvis acrius adverso nidore, quam ceterae hujus plantae partes, nares feriant. Caules ex radicis tuberosae summitate, & scrobiculis circulatorum plures oriuntur; quidam etiam ex radicibus geniculatis propullulant; per has enim

nonsecus ac Arundines & Calamus Aromaticus, simile sive plantæ, Cicuta hæc se propagat.

Prope radices Caules & paulo altius emergentes aliquo usque albescunt & striis rubris decorantur; in progressu vero usque ad cacumina virescunt; Excrescunt ad altitudinem duorum Cubitorum: imo æstate 1672. altiores vidi: prope radicem tuberosam crassiores sunt infantis brachio: Geniculati sunt & quasi corona circumdantur, geniculo uno ab altero plerunque dimidij cubiti longitudine, quandoque brevius distante. Ex quolibet geniculo, seu Corona, prodeunt Rami, qui circa ortum suum totum caulem ambiunt, sed quoad tunicam exteriorem finduntur, fistula ipsorum integra permanente, ut Cauli medio & alii ramo in opposito latere emergenti transitum concedant; quod etiam in Branca ursina aliisque ferulaceis videtur. Ramorum cauliculi digito parvo quidam crassiores, quidam graciliores sunt: hi in alios minores subdividuntur, quorum quilibet septem Alis præditus est. Alarum quælibet tria, quinque vel septem Folia obtinet, ut Cicutam hanc verè frondosam appellare liceat. Foliorum quædam duabus unciiis longiora sunt, profunde incisa, in extremitate acuminata, non secus ac Cicutæ & petroselini, levia, virentia, minus tamen obscura Cicutæ foliis, & magis tenera quàm petroselini adultioris existunt. Flores in umbellam collecti in summitate caulium & ramorum quorundam, jam Mense Majo prodeunt & adhuc conspiciuntur tota æstate & circa finem autumnii: nimirum in Cacumine caulium & ramorum quorundam recta sursum scandunt pediculi palmares, duodecim, sedecim, etiam octodecim; quilibet illorum in petiolos graciles & vix unciales subdividitur, quos prope pediculum filamenta viridia herbacea cingunt & in illorum summitate excrescunt flores albi, compositi ex foliolis minutis albis cordis figuram habentibus & staminulis quatuor vel quinque, in apice globulum acus parvæ capitelli magnitudinem obtinentibus. Floribus decedentibus, in cujuslibet floris
loco

loco Semina duo sibi opposita enascuntur, magnitudine & figura semini petroselini non absimilia; quæ hæcenus semper viridia vidi. Caules & Rami rotundi & fistulosi usque ad pediculos existunt, exceptis locis ubi geniculati sunt: intus albi & tomentosi. Intra quorundam caulium cavitatem integram nullibique hiantem aliquando inveni alios Cauliculos jam foliis, sed in glomerem coactis præditos. Caulibus & ramis per medium sectis liquor aqueus quoque exsudat, qui postea in lentum & subflavum mutatur. In caulibus quibusdam majoribus, seu vento, seu alia causa violenta fractis, vidi ex vulnere gluten quoddam, instar gelatinæ pellucidum, purissimum & albicans, nucis Juglandis magnitudine pendere, quod tenax & viscidum digitis adhærebat, ut in fila trahi potuerit, gustu primum insipidum & aqueum, at paulo post linguam, sed non diu mordebat. Cicutæ hujus caules hyeme circa radices putrescunt ac decidunt, novique ex illa non profundè terræ raræ & uliginosæ ad ripas amnis inhærente, appropinquante Vere, regenerantur.

Cum circa finem Martij 1670. Jumenta aquatum è pago ad fontem ducerentur, ripas amnis calcando radices Cicutæ hujus, cauliculis cum foliorum germine jam protuberantibus, in apri- cum produserunt. Tunc temporis Pueri duo & sex Puellæ paulò ante meridiem ad fontem & pratum, per quod amnis præterlabitur, excurrerunt, & conspecta radice non malesuada famis Jussu, sed petulantis luxuriæ imperio, rati pastinacam luteam esse, de illa avidè comederunt, & quædam Puellæ ex illis radicem cæteris à dulcedine & suavitate commendarunt, unde imprimis Pueri largius illam devorarunt, & læti domum properarunt: unaque ex Puellis Matri lachrymabunda querebatur sibi à sociis avarius radicem suppeditatam fuisse.

Jacobus Mader, puer sex annorum, capillis albis præditus, tener, vegetus tamen, domum rediit hilarius ac subridens, quasi re bene gesta; paulo post conquerebatur de præcordiorum dolo-

re, & vix verbum effatus, humi prostratus urinam magno impetu ad Viri altitudinem eminxit; mox terribili aspectu, cum omnium sensuum abolitione convulsus fuit, os arctissime clausit, ut nulla arte aperiri valuerit, dentibus stridebat, oculos mire distorquebat, sanguis ex auribus promanabat: circa praecordia tumidum quoddam Corpus pugni virilis magnitudine Patris afflicti manum & miserandi Pueri praecordia, maxime circa Cartilaginem ensiformem, validissime feriebat: singultiebat crebro; Vomiturus quandoque videbatur, nihil tamen ore arctissime clauso ejicere valuit: artus mire jaectabat & torquebat, saepius caput retrorsum abripiebatur, totumque dorsum incurvabatur in arcum, ut puellus subtus per spatium inter dorsum & stratum inoffense repere potuisset. Cessantibus convulsionibus per momentum matris opem imploravit: mox pari ferocia illis redeuntibus nulla vellicatione, nulla acclamatione, nullove alio ingenio excitari poterat, donec viribus deficientibus expalluit & manu pectori admota expiravit. Durarunt haec Symptomata vix ultra horam dimidiam. Post obitum imprimis abdomen & facies intumuerunt absque livore, nisi paucis circa oculos conspicuo. Ex ore cadaveris usque ad horam sepulturae spuma viridis largissime emanavit & quamvis saepius à Patre moestissimo deterfa fuisset, mox tamen nova succedebat.

Catharina Maderin, Jacobi Soror adultior, postquam Frater convelli capit, ad Patrem non procul à pago arantem properavit fratrisque infortunium indicavit ac Patrem domum festinantem concitato cursu sequuta est. Post Fratris obitum post fornacem sedens & ipsa se male habere querebatur. Vix dimidia hora elapsa manipulum integrum radicum devoratarum evomuit: mox Epilepsia vera corripiebatur cum sensuum omnium abolitione & terrificis capitis, artuum & totius trunci succussione & torsione. Pater ipsi os clave effregit & Theriacam Venet. aceto solutam infudit, unde iterum manipulum harum radi-

radicum evomuit. Postea horis 24. ceu mortua in lecto jacuit brachiis compositis & pedibus quietis; dentibus tamen subinde stridebat, subinde quoque inclamabat Matrem; quando vero Mater responsum dederat, aut ipsam alias alloquebatur, Puella conticuit, nec audire videbatur: Novem horis Puellam plane emortuam Parentes crediderant, facies enim cadaverosa & respiratio ipsorum opinione insensilis erant, extremaque frangebant: Imo Parentes adhuc dum illam vere mortuam opinantur & vitam se Voto nuncupato debere persuasae sunt. Post horas 24. ad mentem rediit: at diu ob linguam morfu vulneratam commode nequii edere: diuque de praecordiorum dolore querebatur: obambulavit quidem sed per quatrimum delassata. Nunc bene valet; nullaque labes in Visu, quamvis convulsiones oculos graviter torserint & propemodum extra orbitam expulerint, nec in auditu animadvertitur. Est Carnosa, vegeta nec quicquam imbecillitatis in hunc usque diem passa est, ac si nunquam de radicibus istis comedisset.

Maria Maderin, annorum duorum cum dimidio comedit quoque de radicibus, sed parciori manu: itidem Epilepsia corripiebatur, sed non tam atroci ac Frater & Soror. Pater ipsam ulnis gestans à tumore intra praecordia sensit magna vi, ceu à pugno, diaphragma percuti, unde singultiit, ejulavit, facies erubuit; mox os strinxit, artus jactavit sensusque amisit. Vi ore aperto & Theriaca aceto soluta ingesta, manipulum dimidium harum radicum evomuit. Intra horas octo penitus convaluit: die sequente obambulavit, comeditque, Carnosa & robusta est, nec quicquam adversi hactenus passa est.

Matthias Grass, puer annorum octo, Jacobo Mædero ad extremum usque halitum adstetit ac se quoque radices comedisae jactavit, nec tamen quicquam incommodi inde se sentire gloriabatur. Postquam vita defunctum socium vidit, domum suam abiit; antequam paternas aedes attigerat, super lapidem sedere

sedere præ quadam vertigine cogeatur: vix subsidit, pronus in faciem ruit: sine ullius ope surrexit & ceu temulentus domum properavit ac in scamnum prope fornacem decubuit; mox inde à motibus convulsivis in pavementum hypocausti, distantia passus, præcipitatus fuit. Iterum surrexit atque per aliquot passus vacillante gressu incedit & post mensam scamno incubuit, inde rursus subtus mensam dejectus fuit: protractus terribiliter convellebatur, cum arctissima dentium constrictione: Imprimis aspectu horribilis erat *ἰσχυρότης*; dum cultri manubrio quidam astantium dentes diducere conabatur, aliquot dentium fracti fuerunt: infusam Theriacam aceto solutam ob gulam pertinacissime oclusam deglutire nequirit. Corpus intra præcordia tumidum vehementissimè & validissime diaphragma percussit, ut à manu Viri robusti nec reprimi nec impediri potuerit, cum singultu quodam sonoro. Paroxysmus iste Epilepticus tanta violentia ad dimidiam horam, sine ullis induciis continuabatur: nihil neque per vomitum, aut secessum excrevit, neque eminxit, donec viribus exhaustis expiravit. Post obitum abdomen & totus habitus intumuit ut vestibis exui nequirit: spuma viridis larga ex ore indefinenter emanavit, donec terræ credebatur. Facies circa oculos livescebat: in reliquo corpore, præter inflationem nihil observabatur.

Christina Gräfin Soror, annorum novem, de radice quoque, sed parce comedit; quod primum negaverat. Ad vespeream usque nihil mali passa est: nocte ingruente post fornacem sedens sibi ægre fieri & cadendum esse dicebat & radices se quoque devorasse fatebatur, indeque circa præcordia dolere cum sensu punitionis & ardoris ibidem: postea convellebatur. Pater harum calamitatum ignarus opportune vesperi domum rediens foliaque Tabacci minutim concisa in promptu habens, quantum duo acetabula fistulæ, qua ejus fumus hauritur, capiunt, aquæ fontanæ permiscuit ac dentibus vi deductis Puellæ infudit.

infudit, unde liquorem infusum cum radicibus mox violentissime evomuit: in lectum reposita quievit, post brevissimam quietem esuriit, cibum petiit sibi que bene esse dixit: attamen pater radicum reliquias superesse suspicatus, cibum denegavit: interea verò eandem dosin foliorum Tabacci aquæ fervidæ per horam dimidiam infudit & colatum liquorem ebibendum porrexit, unde iterum non sine violentia mucum & bilem sine ullis radicum reliquiis evomuit, jejuna tota nocte dormivit, mane læta surrexit, obambulavit & hucusque sanissima vixit.

Martini Mülleri Filia & Georgij Maureri dua Filia, gemellæ annorum quinque de his radicibus quoque comederunt, sed parca manu. Tres istæ Epilepsiam, sed mitiorem passæ sunt. Data Theriaca in aceto soluta omnes vomuerunt & brevi penitus convaluerunt.

Catharina Weberin & Georgij Maureri Filia tredecim annorum die 29. August. 1671. narrarunt mihi se quoque has radices degustasse, sed sine noxa, quæ alicujus momenti esset. Incolæ Pagi istius retulerunt mihi nec Equos nec jumenta Cicutam aquaticam frondentem attingere, nec siccata vesci illamque illibatam in præsepi linquere, nisi summa fame ad comedendum adigantur. Ante aliquot annos magnam porcorum jacturam fecerunt, causæ ignari; nunc omnem culpam huic radici deferunt, quamobrem postquam ipsis virulentia ejus ex puerorum pernicie innotuit, undiquaque illam extirpant, ut jam rarior occurrat.

COMMENTARIUM.

CAPUT I.

D*Anubius* nobilitate & celebritate non ultimus est inter flumina totius Orbis terrestris, cujus quoque mentionem faciunt

B

ciunt

ciunt antiquissimi Scriptores, inter quos est *Herodotus*, qui in *Euterpe*, postquam de Nilo, ejus incremento & fonte dubio multis differuisset, Danubium quoque seu Istrum memorat, ejus originem, progressum & effluxum in pontum Euxinum recenset atque aliquomodo Nilo, omnium scriptis decantatissimo, assimilat: cujus verba apponi merentur: Νῆλος τῷ ἰσρῷ ἐκ τῶν ἰσῶν μέ-
 τρων ὀρμαίνεται. Ἰσρος γὰρ ποταμὸς ἀρξαμένος ἐκ Κελίων καὶ Περσῆς πό-
 λιος ῥέει, μέσσην χερσὶν τὴν Εὐρώπην: οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσὶ ἐξ Ἡρακλείων
 σιλέων, οὐκ ἔχουσι σὲ Κνωσίοισι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οὐκέτι τῶν
 ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἀνατολίων. Τελούτῃ δὲ ὁ ἰσρος εἰς θάλασσαν τὴν τῆς
 Εὐρώπης πύλιν διὰ πάσης Εὐρώπης. Paulo post addit: ὁ μὲν δὲ ἰσρος
 πρὸς πολλῶν γνώσκεται ῥέει γὰρ δι' οὐκεσμένης; πρὸς δὲ τῶν Ἰσθμῶν Νεῖλος πη-
 γῶν ἑδὲς ἔχει λέγειν, αἰκίητος τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἔρημος ἡ λιβυή δι' ἧς ῥέει.
 His quidem Herodotus fontem Danubij præ multis cognitum, cum per loca habitata fluat, asserit, verum dum ab extrema Hispania illum derivat ac mediam Europam scindere scribit, nimium hallucinatur atque ob hunc errorem graviter à Geographis vapulat cum *Aristotele*, qui *Meteorolog. l. i. c. 13.* Περσῆς ὅρον quidem loco Περσῆς πόλιος substituit, cætera tamen cum *Herodoto* consentit & ex illo hanc opinionem suis inseruisse videtur. His medelam afferre conatur *Dalechamp. in notis ad Plin. H. N. l. 4. cap. 13.* dum Περσῆς χώρας loco πόλιος aut ὅρον legendum putat, non sine aliqua verisimilitudine; cum n. Danubij fons, qui hodie in arce Donefchinganâ indubie esse creditur, subinde à calore æstivo aliasve ob causas exarescat nullusque rivus ad Brigam vicinam, quæ prope Arcem hanc Danubij nomen induit, manasse observatus fuerit, (ut ipsemet factum memini & aliquoties quoque id evenisse Nobilissimus Dominus *Joh. Fridericus Plejerus de Ramstein v. v. eiler* per plures annos Aulæ ibidem Præfectus, recordatur; quodque Accolæ uni ex Illustrissima Familia Fürstenbergica ominosum & mortis prænuntium superstitione credunt) non mirum est hominem exterum altius fontem Danubij, scilicet

cet à montibus Brigæis & Bregæis repetiisse, cum ambo amnes divitibus undis ad hanc arcem accedant ac demum ibidem hodie nomen Danubij suscipiant. Neutiquam tamen hoc cōmento *Herodoti & Aristotelis* errata, ex reliquo contextu nimium palpabilia, eludet. Rectius *Accorambonus in Vera Mente Aristotelis ad Libr. Meteorolog. p.m. 477.* utrumque excusat dum errori non patrociniatur ac tunc temporis Geographiam non excultam & hæc loca Septemtrionalia Græcis ignota fuisse, ingenuè fatetur. Inter Latinos antiquos plures quoque Danubium memorant, ex multis paucos allego: *Plin. H. N. l. 4. cap. 12. Ortus Ister in Germania jugis Montis Abnobæ, ex adverso Raurici Gallia oppidi, multis ultra Alpes millibus ac per innumeras lapsus Gentes Danubij nomine, immenso aquarum auctu & unde primum Illyricum aluit, Ister appellatus, sexaginta annibus receptis, medio fere numero eorum navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus evolvitur. Tacitus de Morib. Germanor. Danubius molli & clemente edito montis Abnobæ jugo effusus, plures Populos adit, donec in Ponticum mare sex meatibus erumpit, septimum enim os paludibus hauritur.* Utrumque proxime veritatem de scaturigine Danubij attigisse, norunt illi, quibus hæc Regio perspecta est: vereque hic reperiuntur mollia & clementer edita juga, quibus ob declivem situm ex corrupto nomine Germanico diu ab novo merito nomen à Romanis Abnobæ attributum fuit: hæc abundant fontibus, qui divite unda manant, qualis imprimis ille est qui in Arce Doneschingana scaturit, ut & alter qui prope Almanshofium oritur, quibus non cedit tertius qui longe latèque patentem piscinam Doneschinganam implet, quorum omnium sociatæ undæ cum Briga & Brega Flumen prope arcem Doneschinganam constituunt insigne Danubij nomine. Quoniam Danubius placidissima unda, nullo modo impetuose, ut *Herodotus & Mercator* scribebant, per planitiem luculentam defluit, *Beat. Rhenan. Stumpfius Chronic. Helv. l. 5. cap. 38. Münster. Cosmogr. l. 5. cap. 9.* aliique

putarunt a loci conditione Danubium nomen obtinuisse: videlicet ex Germanico die eben ovo, elisis aliquot literis Danovo enatum fuisse. In illo autem minùs accuratus *Plinius* fuisse videtur quod multis ultra Alpes millibus ex adverso oppidi Raurici oriri Danubium opinatur, nam comodissime triduo itinere ad Alpes Helveticas quæ Germaniam & Italiam dirimunt pervenitur: Rauraca vero regio ad minimum novem milliariibus Germanicis à Fonte Danubij distat. Vere Danubius progenies est montosæ regionis quam hodie Sylvam nigram, quidam Hercyniam, Veteres Martianam appellant: cumque ab aliquot annis sæpe hæc loca accesserim, multaque notatu digna observarim, liceat aliquantum evagari & quædam memorare, quæ alios, quibus otium est, exstimulent ad accuratiorem ejus Chorographiam concinnandam. Primum namque plurimorum amnium & fluviorum scaturigines quaquaversum occurrunt: ex multis paucos nomino, Wilam, Alpam, Wuttam, qui omnes in Monte Feldtberg oriuntur: hic inter altissimos totius Sylvæ Hercyniæ est & alicubi in multam æstatem nive operitur, quod etiam hoc anno fiebat, nam Mense Julio parte qua Septemtrionem spectat, amplo spatio nive adhuc tegebatur: alicubi scaturiunt Nicer, Kinzinga, Natrix: alia flumina & amnes alibi. Amnes & fluvij isti vel Danubio vel Rheno sociantur: qui Rhenum petunt, ex jugis altissimis magno strepitu præcipitati per Valles profundas plerique decurrunt; qui vero Danubio junguntur per decliviora loca placide manant. Aliquot in locis, vel solâ manu, fontium aquæ dirigi possunt, ut fluviis misceantur, qui vel Danubium vel Rhenum adeunt. Prope pagum Furtvvangen in cacumine montis fons dives undis & aliquot molendinis versandis sufficiens scaturit, quem Colonus levi opera vel in Rhenum vel in Danubium derivare potest: Bregam vocant; qui nomen postea impertit fluvio illi, qui prope Arcem Doneschinganam Danubio confusus ejus incrementa juvat. Prope Blumbergam

gam fontium rivuli vel in Wuttaquam, vel in Natricem; prope pagum Munchvvyler & Martinsvvyler vel in Brigam vel in Kizingam vel ad Nicrum facile deducuntur, atque Rheno aut Danubio nunc adduntur, nunc subtrahuntur. Quinetiam domorum quarundam dorſis montium impositarum ſullicidia rivulis miſcentur, qui ad Rhenum aut Danubium properant, quod imprimis videtur in Hoſpitio, quod frigidum vocant, ob Gallum profugum frigore ibidem enectum. Prætereo Lacus plurimos hinc inde, etiam in montium cacuminibus obvios, & Lacunas ac loca paluſoſa plerorumque montium ſummitates occupantia. Omnes lacus, rivuli & flumina per univerſam Sylvam Hercyniam piſciferi ſunt & imprimis Truttis abundant. Deinde per univerſam Sylvam hanc Martianam ſolum arenoſum & plerunque rubrum eſt, quod pluviis aliterve madefactum neutiquam tenax & glutinoſum redditur nec ad tegulas aut vaſa figulina idoneum eſt: quin etiam lapides duriffimi ſunt, qui nec ad ſtrues ædium commode adaptari, nec in calcem comburi valent: fortiſſimo enim igne in arenam ſolvuntur. Circa Monasterium S. Blaſij lapides plurimi occurrunt, in quorum ſuperficie ſolis radiis expoſita rubedo cinnabarina eſſeſcit, quæ attrita odorem violaceum ſpirat, eoque lintea affricta imbuunt. Utcunque autem terra ubique arenoſa ſit, nihilominus tamen fertiliſſima eſt: abundat lætiſſimis paſcuis: profert arbores, frutices, herbaſque varij generis.

d. 16. Jul. 1674. cum Reverendiſſimo Domino D. Romano, Abbate Monasterij S. Blaſij optime merito & literatorum Mæcenate montem Feldbergicum conſcendi: ſumum quidem cacumen arboribus & fruticibus deſtituebatur; verum planities, per aliquot jugera expanſa, conſita erat imprimis gentiana, tormentilla, doronico altero plantaginis folio *Bauhini*, quod *Tabernamont. Herb. l. 2. c. 23.* Chaltam Alpinam vocat, aliisq; vulgo obviis: in locis declivioribus inveni Napellum, Aconitum lycoctonum, Cacalium I. tomentosa Bauhin. circa fontem Alpæ gratiolum; paulo infra

fontem Rhaponticum I V. Bauhin. Cæterum alibi vix locus tam asper est quin cultus abunde proferat Avenam & secalem aliasque herbas esculentas. Sponte *Meum* plurimis in pratis nascitur. Alicubi reperij quoque Helleborum album, Cyrisum, coronillam Roman. Cervariam albam & nigram, trifolium fibrinum; Myrtillos rubros & nigros. Genista plurimos colles investit. *Seseli Aethiopicum* copiose reperitur prope Monasterium Amptenhäusen, ab aula *Rudolfi I. Imperatoris* celebre. In locis declivioribus & in convallibus omnis generis arbores frugiferae, frutices, etiam Vites & Frumenta, quæ in locis cultissimis proveniunt, inveniuntur: adeo ut ad divitias Sylvæ nigrae commendandas & locorum asperitatem demulcendam meminerim opsoniorum loco in Monasterio S. Blasij tempore autumnali uvas, poma, pyra fraga & cerasa recentia bene matura mensæ apposita fuisse, denique suppeditat mineralia, ferrum scil. plumbum, cuprum, Argentum: olim in valle Todtnovv aurifodinas quoque fuisse ajunt. Alicubi quoque effoditur Antimonium. Non ita pridem Amethysti in Valle Eisenbach abunde eruebantur: alibi agri lapide Lynceo & Ophioglossa petræo consperguntur: Prope Evvartingam Hæmatites scissilis & Crystallum hexangulum reperitur; & hujus sortis plura alia. Pomœriis Sylvæ Hercyniæ includendæ quoque sunt Thermæ ferinæ, Acidulæ Deinaccenses ad morbos Melancholicos expugnandos inclytæ, Ripplisavienses, Griesbaccenses; salinæ Sulzenses. Animalium hanc sylvam incolentium seriem ut Aquilarum diversarum, Falconum, Urogallorum, Urforum, cervorum aliorumve recensere supersedeo.

CAPUT II.

Cicutæ famam auxerunt Athenienses Philosophorum non contemptores modo, verum etiam hostes, succo ejus ad mor-

mortem in publicis Iudiciis utentes, ut suo damno vel Socrates testari potest, quem ad Cicutam hauriendam compulerunt. Alioquin indigna erat herba, quæ in omnium Poëtarum carminibus & sapientum Commentariis inveniretur, ut scribit *Johan. Bauhin. Histor. Plantar. Universal. Tom. III. l. 27. c. 74.* Verum cum Medicorum officium sit, tum ut omni studio incumbant ad Causas morborum noscendas, ut evitentur nondum admittæ, tum ut felicius expugnentur jam in corpus nostrum sævientes, non inutile erit hanc Cicutæ aquaticæ historiam explicare. *Cl. Caspar. Bauhin. in Pinac. l. 4. f. 5. p. m. 161.* tres Cicutarias Aquaticas tradit. IV. Palustrem latifoliam albam. V. Latifoliam rubram. VI. Tenuifoliam, seu Cicutam Aquaticam *Gesneri*, quæ nostra esse videtur: nam ejus descriptio, quæ apud *Joh. Bauhin. l. c.* sub finem *c. 73. p. m. 175.* exstat optimè nostræ quadrat: nisi quod unius radices fibris compluribus capillatæ meminit; forte imum trunci radicem esse non credidit, aut unam radicem præcipuæ magnitudinis sc. pollicaris memorare voluit; Cæteras capillamentis annumeravit; quamvis plures inter illas parvi digiti magnitudine quoque viderim: reliqua quæ de succo rufescente ex vulnerata non solum radice, sed etiam caule exsudante item de umbella & floribus, foliis atque caule addit *Gesnerus* omnino cum nostra congruunt. Addit *Cl. Gesner.* circa paludes & in paludum marginibus sponte oriri, ut ad Lacum fenum Agri Tigurini. *Cl. D. Heinr. Scretæ* illam quoque ad marginem Lacus Bünigani in vicinia nostra invenit. *Lobel stirpium Advers. nov. p. m. 326.* hanc describit sub nomine *Oenantes Cicutæ facie succo viroso crocante*: hanc non admodum notam, nisi in Borealibus Angliæ, erumpere rivulis, lutulentisve & riguis ripis, multo pullulatu, virore tetro, colore & facie Cicutæ: Caules bicubitales spargere ex radice in pares *Asphodeli* albi bulbos multiplicata & quasi brachiata, nullius fibræ vinculo aut interventu continuos, teneros; gustu acres & ingratos, succo præ-

co primum lacteo, deinde flavescente viroso & exulcerante prægnantes: umbellam cicutæ affinem autumare illos, qui maleficio parem experti sint. Addit hanc tam non esse Oenanthen, quam ab ea distet Ruta pratensis & Cicuta; imo illos non Medicos audituros, qui illam in Ischuria, secundinis tardantibus, in Epilepsia aut vertigine propinaturi essent; in quibus affectibus tamen Filipendula seu Oenante creberrimis experimentis commode detur. In hac descriptione radicem brachiatam & in bulbos multiplicatam Cicutæ aquaticæ videri, bulbosque & Caulles radici nullius fibræ vinculo aut interventu continuos esse, vere monet; attamen illam nulla capillamenta emittere falsum est atque ipsamet figura à Lobelio apposita contrarium evincit, nam hæc, licet pauca & rara, forte ut bulbi magis conspicui sint, in illa manifeste exprimuntur. Apud *Dodon. Pempt. IV. L. 5. cap. 10. sum. 2. & c. 12.* Phellandrium, sibi tertia species describuntur, quæ forte aliquam, quoad externam figuram, affinitatem cum Cicuta aquatica habent, non tamen in omnibus conveniunt, & falso intra Synonymas apud *Johan Bauhin. l. c.* numerantur; nisi forte plantas has imperfecte descriptas, minus fideliter pictas & quoad illarum vires minus exploratas à *Dodonæo*. Viro alias diligentissimo, fuisse velimus. *Tabernemontan. Herbar. l. 2. f. 11. cap. 65. p. m. 464.* præter nomen & figuram de hac Cicuta, nihil tradit: nec figura recte Cicutam hanc exprimere videtur; caulem enim striatum exhibet, atque omittuntur radices bulbis Asphodeli pares ex geniculis seu circulis radicis majoris enascentes. Forte etiam Radix Cicutæ aquaticæ fuit, quæ ad Hydromolam quandam prope Hafniam, quibusdam lethifera fuit; *Exc. D. Simon. Paul. Quadripart. Class. 3. de Cicut. p. 263.* nam radix bulbosa erat & cultro in orbiculos aut taleolas scindebatur, quod magis aquaticæ, imprimis primo Vere, quam comuni convenit. Nullus dubito hanc plantam forsitan aliis quoque innotuisse ac alibi quoque descriptam extare: verum hæc huc cumulasse sufficiant.

CAPVT

CAPVT III.

Kάκιστον est *Dioscor. Mater. Med. l. 4. cap. 79.* Φθαρίον κατὰ ψύξιν
 ἀναγών: seu *Cicuta* est Venenum secundum, vel cum, vel pro-
 pter frigus enecans. Hoc *Dioscoridis* de *Cicuta* effatum, ansam
 dedisse videtur Medicis & Philosophis quam plurimis, ut citra
 ulteriorem indaginem ejus Temperamentum frigidum statue-
 rint. *Galenus*, qui plurima *Dioscoridis* inseruit suis, de *Simpl.*
Med. Fac. l. 3. c. 6. audacter scribit, neminem *Cicutam* calidam di-
 cere, sed velut uno ore omnes illam frigidam pronunciare: quod
 repetit *l. 7. de Med. Simpl. Facult. l. 3. de Simpl. Med. Fac. frigidissi-*
mam & l. 4. de Med. Simpl. Fac. summè nos refrigerantem & interi-
mentem dicit, ac corpus ejus potu frigescere *L. Quod animi mores*
corporis temperaturam sequantur c. 3. ait. Libr. 5. de Med. S. F. c. 19. ab
 ipso frigida & humida creditur, ideo *l. 1. de Temperam.* cum lactu-
 ca, mandragora & papavere *Cicuta* enumeratur, & *lib. 7. de Comp.*
Med. Sec. Loc. cum decocto *Cicutæ* ex Opio, Myrrh. Sem. Hyo-
 sciam. pilulas ervi magnitudine parat, quarum duas exhibet ante
 somnum, contra destillationes, procul dubio acres & tenues ac
 contra vocem interceptam. de *Remed. facile Parabil.* *Cicutæ* ejus-
 que semini vim adstringendi & repellendi tribuit, ideoque fron-
 talibus in opthalmia dolorifica admiscet: & *l. 7. de Comp. Med. Sec.*
Loc. tribus medicamentis contra sputum sanguinis semen *Cicu-*
tæ permiscet, subjungens opium, hyosciamum & sem. *Cicutæ*
 maxime apta esse iis qui à tussi aut alias lancinentur; etiam om-
 nibus sanguinem quomodocunque reiicientibus convenire. *l. 10. de*
Comp. Med. S. Loc. pastillis contra Vesicæ ulcera immiscet. Hæc de
Cicutæ temperamento *Galenus* tot in locis nudè, citra argu-
 mentorum seriem aut robur aliquod asserit, ac si sola *Dioscoridis*
 autoritate contra omnium secus sentientium tela tutus forer.
Galenum sequuntur cæteri Græci; ex multis seligo *Aetium*, qui

C

Tetrab.

Tetrab. Prim. Sect. 1. scribit: Quod Cicutae extreme frigidam vim habeat, omnes norunt, & propterea ex summa illa frigefactione etiam enecat. *Avicenna l. 2. Canon. Tr. 2. c. 669.* Cicutam frigidam & siccam in tertio gradu usque ad quartum perhibet. *Santes de Ardoynis de Venen Tr. 3. c. 62.* frigidam & siccam in quarto gradu statuit. Ad hunc usque diem plurimi, qui de Venenis scripserunt & in *Dioscoridem* commentati sunt, unanimes propemodum in hac sententia Cicutam nimirum frigidam esse, perstiterunt: adeo ut *Jan- Anton. Saracen. in Schol. ad Dioscor. l. 4. c. 79. p. m. 85.* scribat, Cicutam potenter refrigerare suaque illa vi refrigeratoria etiam enecare, apud omnes fere Medicos in confesso esse. Verum pridem de ejus vi refrigeratoria summa dubitatum fuisse ex *Petro de Abano, Conciliatore dicto*, constat, apud *Sant. de Ardoyn. l. c.* Vixit is sub finem seculi decimi tertij, locoq; citato memorat quosdam Cicutam Calidam & siccam in tertio gradu statuere & sententiam suam stabilire autoritatibus, pro more seculi, *Rhasis, Averrois, Constantini, Platearij.* Dissidentes à *Dioscoride, Galeno* & pervulgata opinione *Petr. de Abano* conciliare conatus est distinguendo inter Cicutam terrestrem, quam calidam & siccam minimeque venenosam putat & Aquaticam, quam frigidam à loco & Venenosam existimat. Verum *Sant. de Ardoyn. l. c.* Conciliationem hanc, salva Reverentia tanti Viri non veram esse dicit: palam namque esse Cicutam sive oriatur in locis terrestribus, sive aquosis frigidam, venenosam, seu intermentem existere. Itaque putat errorem hic in versione potius commissum fuisse, quam quod *Averroes*, quamvis *Avicenne* inimicissimus censeatur, Cicutam Calidam, alique qui *Averroem* sequebantur, crediderint: nimirum vocem *Harnet*, quæ rutam Sylvestrem, calidam & siccam & medicamentum utile significet, male Cicutam frigidam & siccam ac venenosam, translatam fuisse. *Cl. Gregor. Horst. in Conciliat. enucleato diff. 150. p. m. 200.* Existimat *Petr. de Abano* per Cicutam terrestrem intelligere potuisse Cicu-

Cicutam bulbosam *Bauhini*, quæ *Clusio* Cicutaria Pannonica dicitur & pro specie Myrrhidis *Cesalp.* & *Lobelij* habeatur. *Nicol. Rorar. in Concil. Contradiet. Cels. 2. p. m. 152.* discrimen quoque facit inter Cicutam aquaticam, quam frigidissimam opinatur & terrestrem, quam myrrhidem putat, in secundo ordine excalefacientem. *Cl. Sennert. Pract. l. 6. p. 7. c. 6.* allegat *Cardanum lib. 1. de Venen. c. 20.* Cicutam calidam asserentem, idque non sine ratione, quia amara sit & quandoque in furorem inducat: Ipseque *Dom. Sennert.* non frigiditate agere autumat, cum aqua & nix Cicutæ longe frigidiora nihil tale, sc. eorum quæ de cicuta scribuntur, præstent. Verum *Cardanum* alibi aliter sensisse patet ex *Jul. Caf. Scaliger. de Subtilit. Exerc. 152.* ubi refert *Cardanum* alicubi dicere succum Cicutæ soporem gravem inducere & frigiditate inmodica Spiritus ipsos sine dolore extinguere: quam obrem quoque à *Scaligero* carpitur ipsemetque non exigua ad Cicutæ calorem evincendum argumenta suppeditare videtur: primum enim inquit Cicutæ folia loco petroselinii in juscule posita *Franciscum Trapolinum* amentem, sed sine sopore, redditum enecasse; & *Nazarium Bassanum* cicutæ radicem pro petroselino receptam amentem fecisse, qui *Ludovici Lazisij* opera liberatus fuerit: multos alios vertigine torsisse & oblivione: qui sopore extinctus fuerit, ex hominum numero nondum à se visum ullum esse. Deinde ait in Liguribus Taurinis Anserculos Cicutæ foliis devoratis illico exspirasse: ibi tamen radices pro delitiis haberi in acetariis, addito etiam salubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum; quas ipsemet sæpe esitarit Sifari sapore. Insuper castigat *Cardanum* quod *Dioscoridis*, tanti in re herbaria herois, sententiam contemnat, asserentis sc. *lib. de Alexipharm. c. 11.* suffocatos atq; convulsione cruciatos interire, quod inmensi doloris causa esse soleat. Denique ipsum ludit, quod extinctionem & resolutionem confundat, quorum illa fiat manente integro subjecto materiali & introducta nova qualitate, hæc

pabulo deficiente; quibus innuere videtur tantillum succi Cicutæ ad calorem extinguendum non sufficere. Verum nec ipse *Scaliger.l.c.* Cicutam calidam aperte pronunciat, imo ad sententiam illorum inclinare videtur qui frigidam opinantur, idque commotus potissimum *Socratis* morte, à *Platone* in *Phaedone* descripta. Illa ipsa *Cl.Casp.Hoffmann.De Medicam.offic.l.2.c.67.* quoque in diversum abripit; non quidem Cicutæ calorem denegat §. 8. imo illum rationibus stabilit dum scimus, inquit ex *Scalig.l.c.* aliorumque Recentiorum observationibus, Cicutam urinas movere aliosque vehementes motus edere, qui à frigiditate (torporem enim illa inducit) non sunt: insuper adducit *Cels.l.5.c.6.Sem.* Cicutæ inter rodentia numerantem, aliaque affert calorem quoquomodo probantia, quæ ibidem videantur: attamen §. 9. Cicutam Venenum frigidum esse tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non possit clarius, inquit: idem docere putat illos qui amentes facti sunt: & §. 10. Atticam venenum simpliciter frigidum fuisse infert ex morte naturali simili, quâ sensim & sine Symptomatibus extinguatur igniculus sc. vitalis. Verum nihilominus §. 9. fateri cogitur deliros & suffocatos id non docere, ideoque confugit ad diversitatem Soli nativi, substantiæ illius lethiferæ scil. in Cicutæ magis & minus coctæ, & discrimen inter substantiam & succum, quarum illa alicubi comesta innocens esse possit, succus autem non item, quod quoque de Lactuca perhibeatur. §. 10. Motus tam vehementes quos apud illos ciebat de quibus *Scaliger, Matthiolus*, alique mentionem faciunt partibus heterogeneis attribuentum existimat: atque hanc distinctionem adhibitam vult ab iis, qui etiam Venena frigida volunt agere ἀπὸ τῶν δυνάμεων, quod non sit, cum alibi aliud agant: ita Mandragoram tanto ardore purgare, Opium os inflammare, sudores movere, Vinum ipsum tam diversos effectus habere, &c. §. 12. addit Confirmationi assertionis de Cicutæ Attica sola frigiditate agente, servire hoc, quod

quod Hierophantæ Athenienses modica Cicutæ sorbitione se impune castrarint, quæque ad Pontificis devenissent dignitatem prorsus desierint esse viri: putat tamen illos præsumpsisse tantum, ut prorsus liberi essent ab ἀναγκάσῃ illa τῶν; quo nomine *Trag. in Herbar. l. i. c. 159.* quoque Cicutam matrimonia ejurantibus commendat. Apud *Cl. Joh. Rhod. In not. ad Scribon. Larg. Ann. 179. p. m. 265.* Nonnulli suspicantur Cicutam Atheniensium simpliciter frigidam fuisse, quod *Socratis* interitus fuerit naturali similis. Et Ipsemet quid statuendum sit de qualitate activa, dubius pendere videtur: nam tum pro calore, tum pro ejus vi refrigeratoria argumenta producit. *Petri Aponensis* distinctionem minus ineptam putat contra *Rudium*: ac terrestrem calidam & ficcam in tertio gradu ob insignem attenuandi, ac vere Myrrhidis speciem cum *Cl. Horstio* admittere videtur. Addit Empl. ex Cicut. ab *Heurnio* contra duritiem Lienis deprædicari & à *Celfo* semen Cicutæ inter rodentia poni. Mox tamen subjungit artum gelationem fieri quia Cicutam refrigerando perimat ova fec. *Dioscorid.* & sanguis eâ quasi congelietur Authoritate *Aelian. de Animal. l. 4. c. 23.* & *Johan. Hayn. de morb. Astral. c. 5.* quem allegat ac si talem vidisset. Ex quibus patet id, quod de qualitate activa statuendum esset, multis adhuc difficultatibus involutum esse: quæ tamen forte non tantæ erunt, ut non liceat tricas omnes evitare, si probe omnia expendantur, quæ ad simplicium facultates examinandas requiruntur. Cicutam ceu perfecte mixtum, & vegetabile quod nutritur, augetur & sibi simile producit: nemo negabit particulis calidis, moventibus, & mobilibus præditam esse, sive illa ex quatuor elementis, sive ex Sale, Sulphure, Mercurio, Terra, Aqua & Spiritu, sive ex particulis vel atomis varie figuratis componi credatur. Deinde nemo inficiabitur cujuslibet simplicis temperamentum, seu vim aut facultatem denominari ab illo, quod se potissimum exserit, quando ab homine vel assumitur vel foris apponitur: nimirum

C 3

præ-

præcipuè simplicia ex effectis cognoscuntur: quamvis non negarim illa quoque per Analysin Chymicam seu à priori nobis innotescere & quæ oleo, salibus & spiritu abundant calidiora esse illis, quæ horum magis egena deprehenduntur. Dispicendum igitur num Cicuta degustata aut intra corpus admissa aut foris admota affligat potius particulis Igneis, aut Salinis aut Sulphureis, aut acuminatis? Anne vero terreis, aqueis, ignavis, torpidis & obtusis, calidis interea & mobilioribus ita ab his inviscatis, ut neutiquam in nervum erumpere valeant? Si ad omnes effectus attente animum advertam, sique quod verum est fateri licet, Cicutam calidam existere, seu nobis particulis igneis, salinis, sulphureis, spirituosiss, acuminatis prodessse vel obesse intrepide pronuntiare ausim: quod forte tum ex historia hujus Cicutæ aquaticæ, tum ex aliis qui casu & per errorem Cicuta vesciebantur, tum denique ex commodis quæ in arte medica rite adhibita afferre solet, clarum fiet. Primum enim spirat odorem nauseabundum, horridum, instar pastinacæ Sylv. aut hipposelini: *Galen. lib. 5. de Med. Simpl. Fac. c. 18.* statim alienum & homini adversum vocat; idque dum Cicuta adhuc integra est, sive aquatica, qualis mea erat, sive terrestris sit, quam *Galenus* procul dubio innuit; de aquatica n. altum, quantum equidem sciam, apud illum est silentium: siquæ talem odorem exhalat dum adhuc integra est, contrita aut contusa fortius nares feriet. Cujus generis effluvia calida sunt & à sale volatili & sulphure foetido impuro emanant. Dein linguam acrimonia quadam pupugit, non tamen tam durabili ac mordace, ut arum facere solet; forte tamen diutius linguæ inhæsisset, nisi protinus os frigida, veneni conscius, eluisssem. *Lobel. I. supra Cit.* Oenanthem suam crocantem Cicutæ facie gustu acrem & ingratham, succoque viroso & exulcerante prægnantem comperiit. Saporém acrem Calidum esse *Galen. l. 5. de Simpl. M. Fac. c. 18.* ne demonstratione quidem egere merito affirmat, cum sensus evidentia rationis

tionis fidem præveniat. Quare, inquit, nec quisquam de eo dubitavit, imo & *Plato* de eo tanquam de Calidissimo pronuntiat, tum *Aristoteles* quoque & *Theophrastus*: atque adeo nec Veterum nec Recentiorum quisquam est, qui secus sentiat, quippe cum excelsa, dum gustatur, sit ex ratione ejus essentiae: rem declarat exemplo piperis, allij, Caparum, pyrethri, &c. Et certe nisi *Cicuta* abundaret particulis igneis, salinis fixis & volatilibus, illaeque semper in promptu essent & præ cæteris se exsererent, aculeis suis nec pungeret nec exulceraret. *Dodon. Stirp. Histor. Pemp. 2. l. 3. c. 12.* ait, crebro accidit iis, qui *Cicutæ* fistulas intra labia aliquandiu continuerunt, labia & os inflari; quod etiam puero evenisse memini, qui *Florem Africanum* mandere inceperat; qui effectus ab utraque Planta calidis potius & acuminatis particulis, quam frigidis obusis ac inermibus adscribendus erit. Præterea Symptomata, quæ *Cicuta* casu deglutita peperit, ipsam calidam seu particulis valide efficacibus & propemodum esseris potentem, non frigidam elanguidam, obtusam & tardam, abundè probabant.

Apud *Jacobum Maderam* cardialgia, urinae impetuosa ejaculatio & Epilepsia terrificæ admodum neutiquam attribui frigori poterunt, sed humori seu succo acerrimo genus nervosum summopere affligenti & ad violentissimos istos motus stimulant: qui itidem ad vomitum quamvis, gula & faucibus constrictis, inanem & ad singultum irritavit misellum. Forte à valida vi *Cicutæ* diuretica, quam ipsi tribuit *Scaliger* & *Lobel. l. c.* Vesica urina impleta fuit quam incipientibus jam convulsionibus tanto impetu tantaque altitudine irritata expulit. Sanguinis fluor exauribus non imputandus videtur Capitis allisioni alicui quam pater mæstissimus puerique amantissimus omni studio cavet, sed vehementi cerebri succussioni; unde forte sanguis intracranium stagnans aliquid Apoplectici effecit aceum intra dimidiam horam sustulit: non raro enim Epilepsia vehementissima
im

apoplexiam definit, quod alij quoque mecum observarunt: quamvis enim post ultimum paroxysmum expalluerit & manum pectori admoverit, citius tamen filum abruptit vitæ, quam ut leipothymia à spiritibus dissipatis adscribi possit; licet enim magna spirituum jactura fiat in qualibet epilepsiâ validiore, raro tamen tam brevi tempore enecat. Memini me Illustri Puello bienni adstitisse qui 24. horarum spatio viginti duos paroxysmos Epilepticos eosque truculentissimos pertulit, sine leipothymia, qui congruis adhibitis ab Epilepsia prorsus immunis & sanus in hunc usque diem vivit. Spuma viridis post obitum large ex ore manans, effectus est fermentationis alicujus, quàm deberi particulis igneis, vel, si mavis, Alkali & Acido in ventriculo pignantibus, in vulgus notum est.

Catharinam Mederin à Cicutæ violentia vomitus spontaneus vindicavit: non tamen penitus ejus virulentiam effugit & motibus epilepticis ac dolore præcordiorum de Cicutæ acrimonia testimonium præbuit: nec enim hujus generis violentos motus *Scaliger & Hoffman.* frigori, sed calori potius deferunt. Acetum cum Theriaca, propinatum vomitum quidem non sine auxilio excitarunt: verum annon ob ventriculum debilem & à Cicutæ succo erosum symptoma illud suffocationi ab utero similimum, quo novem horis extremis frigidis facie Cadaverosa sine respiratione decubuit, ab aceto excitatum fuerit? nam apud hunc sexum ventriculo, maximè circa pylorum debili, Symptoma suffocationi uterinæ vulgò dictæ simile oriri non semel observavi. Novi Nobilem Matronam quæ ante quadraginta quatuor annos circa finem puerperii Carnibus aceto maceratis vescabatur: ab illo tempore in hunc usque diem nec vel minimum aceti, vel alius succi acidi degustare audeat; imo primis annis nec pomum nec pyrum ipsi delibare licuit quàm primum enim vel pauxillum comedit protinus primum cardialgia, hinc extremorum frigore corripiebatur; mox instar mor-

tue

tuae corrui ac diu sine sensu & motu jacuit instar Cadaveris. Eadem longo tempore nec mitissima purgantia toleravit. Eo vehementius autem acetum in pylorum Nobilis Matronae saeviit, quia ob pestem quatuor annis ante hoc puerperium periculossissime affligentem ventriculum magna acidorum copia debilitavit, partibus pyloro imprimis vicinioribus nimium absterfis & suo munimine denudatis, unde postea in puerperio, quo tempore partes membranosa & nervae alias debiliores sunt, citius aceti noxam experta est. De extremorum frigore nihil ulterius addo, cum inferius de illo dicendi campus super sit.

Maria Maderin Epileptica, singultiens & facie erubescens & ipsa Cicutam calidam edocet. Acetum minus nocuit citiusque saeviorum Symptomatum continuationem effugit, quia parciore manu comedit & mature radices evomuit.

Apud *Matthiam Graf* Cicutam caloris acumina quoque prodidisse, obscurum esse nequit, nam primum vertiginem excitavit instarque temulenti incessit; sive enim vertigo ventriculo cerebrum in consensum rapienti, sive particulis succi Cicutae ex Ventriculo expressis, Chylo & Sanguini permixtis ac ad cerebri medullam delatis adscribatur non frigidum obtusum & torpidum, sed aut acre & nervosiores ventriculi partes rodens, aut spirituosum volatile Spiritus animales intra Cerebrum instar Spiritus vini aut alius potus inebriantis perturbans accusandum erit. Et quis Epilepsiam tam terribilem tamque pertinacem frigido imbelli succo tribueret, qua ille ceu strangulatus suffocabatur? De succussione corporis in praecordiis diaphragma ferientis, cum singultu sonoro inferius dicendi locus erit. Spuma viridis post obitum, scilicet laxatis fibris gulae & faucium antea convulsis, large ex ore manans, quoque in hoc puero insignem fermentationem indicat, quam a Cicutamulto sale volatili abundante profectam monstrat spuma viridis: nisi enim hujus generis particulae succo Cicutae inessent, non tam cito nec tam ve-

D

hemens

hemens fermentatio contigisset. Alii succi licet quoque ab alieno calido foveantur & à peregrino fermento acuantur ad fermentationem fortiolem, nihilominus non horas sed dies requirunt. Non solum abdomen, sed et totus habitus intumuit, ut fieri solet à mercurio sublimato, arsenico aliisque venenis virulentissimis & calidissimis, quia hujus succi particulae sanguini integro in venis & arteriis obstrangulationem stagnanti & spiritibus & sale volatili abundanti permixtae non solum in Ventriculo & intestinis, sed in toto habitu quaquaversum per vasa distributae fermentationem excitarunt.

Christina Gräfin Cicutae vim calidam nobis non solum vertigine & Convulsionibus probat sed propemodum ardore & dolore pungitivo circa praecordia, demonstrat quae vesperi post plures elapsas horas à comesta Cicuta percepit: Cujus radices tunc in ventriculo adhuc perstitisse Vomitus docuit. Nec obstat quod folia tabacci omnium calculo calidi, ipsi opem tulerint, quod non alterando, seu acrimoniam Cicutae demulcendo, sed evacuando & ex ventriculo eliminando praestiterunt. Sic apud *Cl. Joh. Beverovic. in Thesaur. Sanit. l. 3. cap. 20.* Felis comesto cum esca veneno procul dubio arsenicali, aut mercuriali, vi ori intruso tabacco cum cibo permixto evomit venenum ac convaluit: quod ipse soli Vomitus tribui posse existimat.

Tres ultima Puella quae parca manu radicibus istis vescebantur, non evitarunt tamen ejus spicula, nam & ipsae convulsebantur: ac graviores forsitan insultus epilepticos effugerunt Vomitu à Theriaca in aceto soluta & epota.

Catharina Weberin & Georgij Maureri filia, ambae adultiores & solummodo radicem degustantes, nihil quod alicujus momenti esset, experiebantur, quia nulla inter agens & patiens proportio erat, Cicutaeque tantillum non sufficiebat ad gravius quippiam moliendum.

CAPVT

CAPVT IV.

Cicutam particulis calidis acribus, ferocibus aut aliter effiacibus potius quam frigidis, obtusis & torpidis agere in corpus nostrum alia quoque Historiae confirmabunt: Illorum sc. qui casu & per errorem illam comederunt. Apud *Matthiol. in Comment. lib. 6. cap. 11. Dioscor.* Vinitor cum Uxore in cena radices Cicutæ terrestris coctas comedit, mox cubitum iverunt: media nocte ex somno expergefacti, omni penitus ratione amissa, huc atque illuc per domum in tenebris vagantes, amentia & furore ducti, caput, faciem & oculos parietibus allidentes, sicque horrende & monstrose faciem deturpantes, illustre documentum præbent Cicutæ particulas fervidiores & validiores hanc Tragœdiam peperisse. Idem *Monachus Franciscanus* ibidem docet, qui pluribus mensibus modo amentia, modo furore agebatur, quod Cicutæ folia, petroselini hortensis vice, piscium quorundam iusculis imposita, comedisset: nisi forte furoris proximam causam frigidam censere velimus. *Francisci Trapolini* amentiam, quæ sine sopore erat, atque cum vita finiebatur, non probabile est delirium quoddam fuisse, quod à causa frigida pendere solet, ut senibus bis pueris contingit: tales enim somnolenti sunt & plerunque sui nullum triste desiderium relinquunt. Nec dissimilis huic *Natarij Bastiani*, Equitis fortissimi amentia fuit, qui Cicutæ vice petroselini vesciebatur: si enim somnolentiam quandam comitem habuisset aliudve symptoma à causa frigida pendens, non subjunxisset *Scaliger lb.* nullum à se visum qui sopore à Cicutæ extinctus fuisset. Præ multis historiæ plurium qui Cicutæ terrestris radicibus, vice pastinacæ, coctis vesciebantur apud *Cl. Heinr. Smet. Misc. l. 10. ad ann. 1591. p. m. 509.* evidenter probant Cicutam calidam esse & calidis particulis no-
cuisse. De hoc edulio comederunt tres Mulieres, Vir unus, duo

Adolescentes totidemque Puellae. Omnes delirarunt: quo quis plus de illis ederat, eo diutius & vehementius, quo parcius assumpserat eo moderatius delirabat. Ipsa Nobilis Matrona quæ historiam ad D. *Smetium* perscripserat, oppressionem & angustiam sibi obortam sensit, adeo ut intra 24. horarum interval- lum, aut nihil, aut perparum sui compos fuerit, nec quid ageret, sciverit: fuit siticulosa admodum, & in Ventriculo gula- que fervorem immodicum percepit. Post 24. horas elapsas nihilominus mens per quatuor dies errabat Nobili Matronæ: omne avicularum & caniculorum genus sibi obversari videba- tur; quoscunque circum circa videbat homines, omnes vel mor- tui vel aegroti apparebant, quorum singulis opitulari & medi- cari allaborabat, aut saltem, qua posset solari, &c. Cæteri deli- rantes alii imaginabantur se videre lacertas, aut serpentes; alii arreptabant in ignem: alii saltabant & per dumos sepesque va- gabantur. *Trag. Herbar. l. 1. c. 159.* quamvis vulgato errori implici- tus Cicutam frigidam affirmet & contra morbos calidos com- menderet, nihilominus veritati litare cogitur, dum contrarium hi- storia Foeminæ comprobatur: cujus mentionem ibidem facit: hæc comesta namq; radice cicutæ, loco pastinacæ, ebria & insana reddebatur, ut altum scandere & subvolare conaretur: cui suc- currebatur haustis aceti, unde pacatior facta ad mentem rediit. *Cl. Johann. Bauhin. Hist. Plantar. Univers. l. 27. c. 74. p. 181.* narrat Cicutariæ vulgaris radicibus loco pastinacæ comestis duas fa- milias Montbelgardi in grandia Symptomata suffocationis, tor- pore, insaniam, ita ut ebrios verius exprimerent, incidisse: unum horum per integrum diem non potuisse excitari: qui vo- mebant citius liberatos fuisse. Curavit ipsos per Vomitum; de- inde per Cochlear instar lagenæ formatum pulv. rubr. Pannon. injecit. Ib. Foeminæ secundo post comestas Cicutæ radices die propinavit Diaphoenicon cum Mithridatio. An hæc Cicuta mi- nor Cordi apud *Schenk. Observ. Medicin. l. 7. p. 875.* quæ *Trag.* vitium petro-

petroselini dicitur, Ger. *Blossen* ? Hæc enim pro Petroselino vel una cum illo resecta, cibisque inspersa vescentium mentem gravi periculo turbat. Distinguitur à petroselino foliorum splendore: alioquin foliorum incisuris & forma non dissimilis. Utramque ex Cicutarum genere similitudo & effectus, comprobant; hos *Bauhin. l. c.* similes illis dicit quos *Dioscorides* Cicutæ tribuit: *Cordus* vero paucis innuit: utriusque effectus certè tales sunt, qui rectius à causa calida derivantur, quàm à frigida; licet in uno torporem fecerit, à quo per integrum diem excitari non potuerit; quoniam hoc ipsum à vino, etiam à spiritu vini ebriis contingere solet; ut taceam laudanum opiatum, quod plures calidum scriptis publicis non temnendis rationibus probarunt. Exc. *D. Sim. Pauli in digressionem de Febrium Malign. & Petech. causa, &c.* ad Historiam Herbæ Gerhardi. §. 2. p. 2. memorat 1651. d. 22. Apr. Capitaneum quendam cum Uxore & Vidua hospita Hafniæ varij generis herbas ruri collegisse ad concinandum pulmentum herbaceum, quod primo verè germinantibus herbis plures facere consueverint; his addidisse Cicutariam, quia feratur insigniter ad hepatis calorem attemperandum facere. Quando verò pulmentum hoc comederint, non exprimitur: credibile tamen est hoc ipso die ipsis Coenæ condimentum fuisse; nam die 23. April. circa horam 12. seu tempore prandij Capitanei horrenda & lurida facie cadaver prostratum una cum moribundis, aut certe conclamata salutis ambabus Viduis *Cl. D. Pauli* invenit, quod vix unius horulæ spatio Cicutaria, cum aliis cocta, præstitisset. Quæ symptomata Capitanei mortem antecefferint, non refert. At Viduæ tunc adeo languebant ut palpebras non attollere, membra non flectere vixque fari possent, rogantes solum sibi somnolentis dormire liceret: alterutra lingua tremula facti speciem recensuit, herbas ex quibus pulmentum parabatur, nominavit: dum huic pulsum explorat, deprehendit ipsum tam languidum, ac si ipsæ arteriæ obdormis-

cerent; insuper parvum, imo tres circiter ictus intermittentem. Nimirum succus Cicutæ sanguini confusus & ad cerebrum & cerebellum quoque delatus, Spiritus animales torpidos minusque mobiles effecit, non congelando, cum idem Spiritus Vini, ut paulò post indicabo, præster, sed fundendo in massa sanguinea humores aqueos, illisque aditum ad interiora medullosæ substantiæ parando: hinc quoque sumpta potione largiter sudorem proliciente, discussio sero symptomatum horum auctore, Vesperi hora 4. ab illis omnino immunes erant. Supererant fitis & ructus stomachi pisces corruptos sapientes & redolentes, ambo Symptomata ipsis permolesta: quæ neutiquam potioni sudoriferæ tribuenda, cum hujus generis ructus à Theriaca, mixtura simplici, sale C. C. Vol. &c. non exsurgant; nec fitim in malignis post se relinquant. *R. D. P. Guntherus Schmidlin Convent. S. Blasij* rerum Chymicarum gnarissimus, Rusticis asperrima loca Sylvæ Martianæ incolentibus, si pleuritide corripiantur, felicissime exhibet Spirit Theriacal. *Cl. D. D. Joh. Adam Meyeri p. m. Physic. Lauffenburg*: cujus descriptio extat in Libello de Peste ab ipsius Filio *Cl. D. D. Franc. Ignat. Meyero* non ita pridem edito p. m. 66. Vidi ante aliquot annos seni & adulescenti, ambobus linguam aridissimam habentibus, delirantibus, summoperè æstuantibus & admodum siticulosis, à prædicto D. Patre quantum cochlear capit cuilibet hujus liquoris datum fuisse; unde profuse sudarunt, protinus dolore lateris punctorio, æstu & siti remittentibus; linguaque pristinam mollietatem & madorem adipiscente. Liquor iste non multum diversus est à Tinctura Bezoardica Celeberrimi D. D. Joh. Michaelis, quam nuper publici juris fecit *Cl. Godofredus Schulz* cum Comment. Quam ob rem quoque *Cl. D. Pauli* tum ut symptomata ista corrigeret, tum ut auferret siquid maligni à Cicutaria ventriculus imbibisset, suasit decoctum suum ex rasurâ C. C. Compositum partim ex refrigerantibus sc. hordeo, scorzonera, succ. Citr. Conf.

Conf. ros. rubr. syr. de rub. Id. partim ex malignitati resistentibus, ut rad. contrayerv. Carlin. &c; Item Electuarium ex Diacord. Theriac. sale Fraxin. &c. Die 5. vel 6. elapso ipsum gratias acturae domi conveniunt, pulsu omnino magno sed justo tardiore, prorsus sanæ, nisi quod totum corpus maculis ex rubro subnigris, subasperis & scabris, magnitudinem squammæ Cyprini piscis æquantibus, minoribus hinc inde interspersis, pictum esset: quas itidem sudorifero delendas censuit. Has effectum esse Caloris alicujus massæ sanguineæ impressi ex tota reliqua digressionem facile constabit, cum ex maculis istis ansam arripuerit prolixè differendi de Causa vera, unica & proxima tum febrium malignarum & petechialium, tum morbillorum, scorbuti, Luis venereæ & similium morborum, macularum: omnia hic congerere instituti mei non est: cui Volupe est, digressionem hanc multis præclaris observationibus divitem perlegat, neminem operæ poenitebit. Apud Exc. D. Thom. Barthol. Hist. Anatom. Cent. 4. Obs. 46. Quidam Hafniensis ex esu Oleris in prandio, illo finito decessit: duæ mulierculæ cæcutientes evaserunt. Fridericiburgi Arcis Præfectus cum Uxore post hujusmodi olus Capite turbatus fuit. Uxor delirare coepit: delirio sedato perpetuus Capitis dolor remansit. Oleribus his sine dubio Cicutam admixtam existimat. Forte apud Hafniensem oleri ferocius venenum Cicutâ adjunctum fuit, cum alias tardius enecet, nisi forte Vinum in prandio superbibitum mortem accelerarit, quod *Plin. & Galen.* crederent. Si omnino soli Cicutæ interitus præproperi causa attribuenda erit, vix alterando massamque sanguineam refrigerando id efficere potuisset, cum pauxillum oleris non nisi lente tale frigus induxisset: forte si ad omnia Symptomata adstantes attenti fuissent, aliquid spasmodici animadvertissent, ægrumque strangulatum potius observassent. Cæcitatem foeminarum fateor equidem humori nervis opticis intruso deferendum esse: verum illuc vix impingi potuisset.

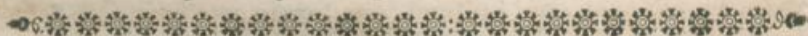
potuisset, nisi praecessissent calor humorem fundens, stimulusque meninges cerebri ad corrugationem quandam irritans, quod Cicuta praestitit: nam ante Oleris esum sanæ erant. Perturbatio capitis apud Praefectum & Uxorem, deliriumque apud Uxorem, continuam cephalalgiam post se relinquens, Cicutam non frigore, sed calore nocuisse manifestum est: neque enim frigus Spiritus animales, ut deliraret, exagitare valuisset. Si aliquid de Cephalalgia postea continuata causa proxima asserendum foret, aliæ Circumstantiæ addendæ fuissent. *R.D.P. Athanas. Kircher. In Scrutin. Physico-Med. de Pest. f. 2 c. 2 p. 203.* æquè illustre ac *Cl. Smetius* testimonium de Cicutæ calore suppeditat, cui eo major fides adhibenda est, quo minùs de ejus frigore mentem praecipitavit habuit: Jam illos narrat enim duos Religiosos in pastu ferculum ex radicibus Cicutæ carnibus incoctis primo loco appositum, fame stimulatos, mortis in olla hospitantis ignaros; mox adorsos: vix cibo in stomachum demisso protinùs virulentam vim explicasse; utrumque protinùs mente captum insignis & exoticæ insanix signa dedisse: primum, urgente veneni furore mox in vicinum lacum se praecipitasse, in anserem se mutatum asserendo: Alterum omnibus spoliatis disruptis vestibus, in publicum prorupisse, nihil nisi flumen ad intestini incendij vehementiam extinguendam appetentem, clamando se in anatem transformatum, sine aquis se vivere non posse. Addit. Medicos cognitis ex totius corporis livore incendiis, tantùm Catharticis, Cardiacis & Bezoarticis mediis effecisse, ut mortem quidem effugerint, veneno aliquousque suppresso, tota tamen vita languidos & tremore paralytico ex veneni in fibras intimas implantatione perculsos, vitam reliquam summis doloribus exantlassent & intra triennium utrumque tandem extinctum fuisse. *Amar. Lusitan. cap. 5. Curat. 98.* Mercatoris Pisarenensis Filium undecim Annorum, comestis jejuno stomacho Cicutæ summitatibus extra urbem, illico dormivisse, sub finem

finem Maj. 1556. & à somno expergefactum nec vidiffe nec mente conftitiffe fcribit: verum dubia fide, nam vix credibile eft quempiam Puero adfuiffe, alias non reliquiffent ad torridum folem dormientem humi decumbere, adeo ut de fopore illico puerum corripiente ambigere liceat. Quoniam autem expergefactus nec vidit nec mentis compos fuit, Cicutam quoque in hoc puero calorem prodidiffe arbitror, fecus ac *Amatus in Scholis*, Socratis morte feductus, opinatur. Dum domum deportatus brevi diem fuum obiit, Cicutam etiam in Italiâ lethiferam oftendit. *Dalechamp. ad Plin. l. 25. c. 13.* qui Caulem viridem à plerifque edi fcribit, in notis addit: Efu Cicutæ, quæ apij hortenfis fpecie incautum fefellerat, ego quendam novi ad extremum ufque vitæ dementem factum: non fanguinem fpiffando, quod fucco Cicutæ ex femine trito expreffo & Sole denfato *Plinius l. c.* tribuit, fic enim potiùs citò ipfum enecaffet. Plinio id ibidem afferente. *Cl. D. Joh. Rhodius in Emend. & Not. ad Scribon. Larg. Not. 179. p. 266.* Coronæ Imperialis virulentum effectum patefecit, cujufmodi nemo Botanographorum, quod equidem fciam nobis prodidit: Ita enim ille: Liliij, quod Corona Imperialis appellatur, eandem ferme noxam oftendit Patavij Nobilis Germani Pediffequus, qui bulbum concifum in patella ex oleo & fale curiofius frictum poftquam affumpfiffet, fimilibus Cicutæ malis correptus vix potentiffimis auxiliis priftinæ fanitati reftitui potuit. Cum 20. Sept. 1674. labore examinis autumnalis defunctus S. Blafij hortum cum *R. D. P. Gunthero & Cl. D. D. Joh. Jacobo Benzio* mecum Celeberrimi Monafterij Medico ordinario perambularem, invenimus bulbum Coronæ Imperialis aeri expofitum, quem medium cultello divifi; fucculentus admodum erat & liquor aqueus ex poris protinus exfudabat, qui fenfim in fubflavum mutabatur; fpirabat foetorem allio deteriorem, quem *Joh. Bauhin. Hiftor. Plantar. l. 19. c. 13. p. 697.* virofum & Colchicum, *Clufius* ibidem, hircum olentem & nares procul etiam

E

ferien-

ferientem ait: extremo linguae apice degustatum compe-ri-
acrem, mordacem, veluti urentem & subamarum & paulò post
aliquantulum linguam corrugantem: quod etiam *D. D. Benzius*
observavit. Nullus dubito quin succus iste linguam exulcerasset,
nisi protinùs os frigida colluissem. Ex his facile colligere est
Calidum in hoc bulbo cæteris qualitatibus prævalere & quo-
niam eadem noxa, qua Cicuta solet, Pedissequum affecit, tem-
peramentis pares erunt. *Miscellan. Medico-Physic. Ann. 3. Obs. 345.*
p. 553. Cl. D. Christoph. Ræßler. scribit Comitissam ab Hanavv cum
Virginibus & famulis inter pastinacas elixas etiam Cicutam,
quas forma & sapore refert, comedisse, omnes inde vertigine
ceu inebriatas correptas fuisse, sequentibus delirio, singultu
aliisque symptomatibus gravibus: Addit *Cl. D. D. Gottfred. Christi-*
an. VVincler nullam ex comedentibus mortuam fuisse, quia non
copiosa pastinacæ admixta erat & parum saltem degustarint.
Quo vero minus assentiam Cicutam frigus suum in his exseruif-
se prohibent me Vertigo, non plurium dierum intervallo sen-
sim obrepens, sed statim, ceu à potu inebriante, Convivas ob-
ruens, sequente delirio, singultu aliisque gravibus symptoma-
tibus, à calore potius quam frigore aliquo genitis.

CAPUT V.

VERUM ut cunque hæc evincant Cicutam particulis calidis,
acribus & aculeatis, quibus abundat, hos effectus in istis
præstitisse, nullum tamen facile assensum impetrabo; obsta-
bunt potissimum *Dioscoridis* autoritas, à quo cætera turba,
quicquid nominis habet hac in re, mutuata est & in sua trans-
tulit; deinde *Socratis* mors, plausibile frigus Cicutæ concilians.
Dispicendum igitur num *Dioscorides* commode explicari & in
partes Cicutam calidam credentium trahi possit? *Φθαρτικόν* qui-
dem κατὰ φύσιν ἀναισθητικόν seu *Venenum secundum frigus enecans* di-
cit,

cit, & quomodo vel partes, vel massam sanguineam cæterosq; ab illa pendentes humores & spiritus frigefaciat, alto silentio præterit. *Galen. l. 3. de Simpl. Med. Facultat.* medicamenta simplicia hominis respectu exploranda ac prout illum immutant, ratione temperamenti definienda esse monet, neutiquam autem ex sua natura: nam sic ipse Cicutam quatenus nutritur, augetur, germinat, fructificat, cum Philosophis calidam esse non refragatur; ad hominem vero collatam frigidam perhibet: at perquam apposite subjicit: *ἐν ἑστὶ μόνον ὑποφάλας κεληρον ἐν αὐτοῖς, ἢ πρὸς ἀνθρώπων πῖστα, διοριζομένων ἡμῶν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τῆ καθ' ἑαυτὴν* Seu *unum, solum certum Criterium & quasi tribunal est, illa Exploratio ad hominem* seu hominis respectu *in illis sc. medicamentis simplicibus* nempe quoad illorum vires, *distinguentibus & discernentibus nobis in hac Exploratione illud quod per Accidens, ab illo quod per se.* Licebit ergo etiam cum bona *Galen* veniâ inquirere an per se, an vero per accidens Cicutam frigefaciat? eoque liberius quia ubique locorum Cicutam solummodo frigidam nude & citra rationes prægnantes, ceu rem indubiam, pronunciat. Si itaque frigidissima sit *Cicutam*, ut sequaces *Dioscoridis* postea commentati sunt, postquam ille Venenum secundum frigus enecans pronuntiavit, non quidem instar nivis aut glaciei statim os, ventriculum aliamve partem, ubi aliquandiu detinebitur, actu ipso frigefaciet, sed de potentia in actum deducta vim suam explicabit, ventriculo frigoris sensum imprimet, sanguinem ex. gr. in arteriis capillaribus, cavitatem ventriculi, imo, sitanta frigefaciendi vis illi inest, etiam in arteriis & venis ventriculum ambientibus ita condensabit, ut vel ad motum ignavior evadat, vel plane sistatur; Spiritus animales ita figet, ut ad minimum villi, aut extrema nervorum in Ventriculum expansa prorsus sensu priventur, denique omnes poros ita constringet, ut omne in ventriculum effluvium inhibeatur. At nihil horum apparuit in illis, qui Cicutam per errorem comederunt,

derunt, quin potius in Ventriculo ardorem saevos dolores, in solitas succussiones & violentos motus excitatos fuisse, memoratae historiae fidem faciunt.

Christina Maderin Vesperi radicibus adhuc in Ventriculo persistentibus, juxta cardialgiam, querebatur de sensu punctio- nis & ardoris Ventriculi. *Nobilis Matrona* siticulosa admodum in Ventriculo gulaque immodicum fervorem percepit. Anti peristasin aliquam in Ventriculo causari hic ridiculum foret, quomodo enim propulsus aliorum sanguis ardorem excitare & tactus instrumentum spiritibus privatum hanc molestiam sensisset? *Jacobus Maderus* conquerebatur de dolore praecordiorum, crebro singultit, Vomiturit; ipsius *Soror* natu major vomuit aliaeque ex sociis, quae à Ventriculo stupido & spiritibus animalibus orbato expectari non possent. *Dioscorides* ipsemet de *Alexipharm.c.11.* inter alia Symptomata, quae *Cicuta* efficit, *δυσμὸν* numerat, ad quem perficiendum requiritur sensus molestiae praesentis & Vigor aliquis molestiam hanc excutere annitens, isque satis validus si crebro eveniat, ut in *Jacobo Madero* contigit: & quamvis *Galeno* largiamur, molestiam illam & sensus contristationem in Ventriculo, non solum acre, ut piper, & copia peccans, sed etiam ventriculum perfrigerans parere, ut opinatur *l.3. de Sympt. causis c.3. atq. alibi*; nequiquam tamen propterea frigidissimam aut, prout quidam eo usque prolapsi, in quarto gradu frigidam *Cicutam* dicere possemus, nam & Venenum & frigidissima ita obstupescerent Ventriculum, ut molestiam non adverteret, non secus ac *Asini* *Cicuta* pasti in *Hetruria*, apud *Matthiol. Libr.4. in Dioscor.c.74.* qui profundissimo somno & torpore capti, ut non tantum stupidi sed plane mortui viderentur: nisi velimus Ventriculum postliminio expergefieri, non secus ac *Asini* illi, quibus ceu mortuis pellis ad usum detrahebatur, in medio opere ad sensus redierunt non sine magno excoriantium terrore atque ingenti spectantium risu. Et quam-

quamvis Galeno aliisque Dioscoridis, seu Commentatoribus, seu Expilatoribus, ob singultum Cicutam aliquomodo frigidam esse concedatur, nihilominus alias suppetias ad Cicutæ calorem evincendum præbet, de Alexipharmac. enim l.c. singultui jungit τῆς διανοίας ἀπαγορὰν, seu mentis abalienationem, quam plures alii quoque observarunt, ut ex historiis supra recensitis patet, & quidem talem, quæ, ut jam innui, nullo modo à particulis frigidissimis Cicutæ, sanguini & tandem spiritibus animalibus permixtis, sed omnino à calidis originem duxit, utpote quæ in aliquibus cum furore, in aliis amentia non torpida & somnolenta, sed ineptis & absurdis gesticulationibus sociata fuit. Quod Symptoma tam frequens post sumptam Cicutam est, ut Galenus fateatur, *Libr. quod Animi mores Temper. Corp. sequuntur* c. 3. ejus nomen Græcum κῶνεια, ab effectu, scil. amentia quam ab ipsa corpus pati cernimus, duxisse; quamvis falso ibidem quoque Cicutæ frigiditati inhæreat. His symptomatibus addit Dioscor. l.c. σκόρμαλα καὶ ἀχλὺν, ὥστε μηδὲ ἐπὶ ὀλίγον βλέπειν Vertigines & Caliginem, ut ne minimum videant. Cujus vel humoris, vel vaporis, frigidi sc. an calidi soboles sint? facile divinari poterit ex Vertigine *Matthie Grafen* / qui temulenti instar domum properavit & paulo post ad necem usque terribiliter convulsus fuit: item ex historia *Vinitoris cum Uxore apud Matthiolum*, qui amentia & furore ducti huc atque illuc per domum vagantes in tenebris, misere caput, faciem & oculos parietibus alliserunt: ut & illi apud *Johannem Bauhinum*, qui ebrios verius quam aliter ægrotos se monstrarunt. Sive enim Cicutæ comesta in Ventriculo perstiterit, sive à Ventriculo ejus succus expressus, in duodenum cæteraque intestina trusus & per lacteas & ductum thoracicum ad cor & cerebrum delatus fuerit, nullo modo credibile est Cicutam in Ventriculo insignes ejus nervos frigore ita afflixisse, ut inde Spiritus animales in gyrum acti fuerint, aut succum ejus ad cerebrum.

brum delatum poros occlusisse alicubi, ut Spiritus animales ad hunc scopulum allidentes retroacti ad inordinatos motus compulsi fuerint: nam frigus enorme potius in ventriculo nervos obstupescisset, & succus frigidus ad cerebrum delatus spiritus sopiisset, quam exagitasset, prout apud illos factum, qui furore perciti huc illuc oberrabant: nec principium nervorum ad Epilepsiam terribilem instituendam stimulassent, ut in Pueris & Puellis evenit. Rectius statuetur Cicutam calidis particulis nervos ad cavum ventriculi penetrantes rosisse & Vertiginem excitasse, non secus ac humores acres in Ventriculo stagnantes ante Crisin, aut bilis in Ventriculum effusa, aut alij humores ex corruptione nidorosa, maxime post comesta fercula valde pingua, dulcia aut in butyro frixa, illam, etiam quandoque cum Visus obtenebratione, efficere solent: Aut si succum ad cerebrum usque pertigisse credemus, verisimilius est illum Spiritus animales ea prorsus ratione turbasse, quâ vinum alique liquores exagitare solent, eoque magis quia furor comes in quibusdam erat & convulsiones in pluribus subsequebantur. Nec obstant profundi sopores, quibus quidam post comestam Cicutam obruebantur, cum idem Ebriis non solum à Vino, sed etiam à spiritu Vini non raro evenerit; ac potius somnolentia hæc effectus est assumpti liquoris aut succi calidi quam frigidi, qui humores in massa sanguinea fudit ac colliquavit, secumque intra angustissimos poros rapuit, ubi substituerunt, postquam liquorum & succorum particulae tenuiores à furore aliterve dissipatae fuerunt: qui humores tamen ipsi evanescent, nisi gravius symptoma superveniat, ut cuidam apud *Cl. Joh. Bauhinum* evenit, cum per integrum diem excitari nequivisset, nihilominus convaleuit medicamentorum beneficio, quod non nisi hoc spirituum ligamine sublato factum fuit. *Nicol. Fontan. L. Respon. & Curat. p. m. 162.* narrat Foeminam quandam quinquagenariam à peste liberatam somnum capere non potuisse: Consilio cum mulier-

mulierculis inito, acetario sub Vesperam pauculum Cicutæ aspersisse, & ex ejus esu bene subdormivisse: atque hujus usum ad somnum conciliandum continuasse, donec Febri Syncho putrida correpta fuisset: qua post 14. dies expugnata, addit vigilias rediisse, quas cum iteratis vicibus Laudan. op. primum ad grana duo hinc sensim ad grana novem exhibito, abigere frustra conatus esset, se in causam tum pertinacium vigiliarum inquisivisse: quam postquam intellexerit, simulque remedium reciperit, jussisse ut Cicutam solito more acetario inspergeret, sicque denuo optime quievissse. In Respons. ad Literas D. D. Bethi p. 165. putat Cicutam non habere vim deleteriam suapte natura, nec à tota substantia, seu toto genere, sed quantitate sola lethalem esse, unde in parva quantitate non lædere, sed superatam à calore nutrire, in pituitam & postea in sanguinem converti; nec mirandum si inter coquendum vaporibus frigidis & lentis somnum, cæterorum alimentorum frigidorum ritu conciliarit. Post laudani op. usum nullum somnum secutum opinatur, quia naturæ inimicū ab illa non blandè prehendatur, propterea non coquatur & sic fumos somniferos nullos sursum ableget; quia præterea Opium magis densum & solidum non ita per corpus distribuitur; denique quia partes calidæ amaræ plures in opio existant, quæ calorem innatum exacuant & pro somnolentia pervigilium concitent: In antecedentibus causatur quoque canalium angustiam, vel obætatem, vel ob crassorum & lentorum humorum copiam. Verum nec ista historia frigori Cicutæ patrocina-
tur: quamvis enim Cicutæ paucillum ad somnum apud hanc
foeminam conciliandum efficacior laudano op. fuerit, nullum
tamen indubium argumentum est illam propterea frigidam esse,
quin potius concludi posset Cicutæ succum cum sanguine
ad cerebrum delatum potentius calore suo porulos reserasse,
secumque portiones serosas abripuisse illosque opplevisse atque
hæc ratione somnum produxisse, quam vapores frigidos per gulam,

lam, basinque cranij dura matre quadruplicata obvelatam, ostiis penitissime à vasis egredientibus & ingredientibus occupatis, ad cerebrum pertingere, piam matrem perrumpere & ad beatas somni sedes pervenientes ipsam suavi quiete demulsiſſe: neque enim forte ipſe credidit tantillum ſucci Cicutæ sanguinem, qui largo flumine dum vivimus continue per carotides & vertebrales arterias in cerebrum irruit, frigefeciſſe ut ſomnum producere valuisset, cum vel millies à sanguine actu calido superatus fuiſſet; è contra vero quilibet haud difficulter à ſe impetrare poteſt, pauxillum liquoris calidioris facile maſſam ſanguineam, utpote particulis pinguibus & ſale volatili abundantem, calidiorem reddere poſſe, cum ſenſuum fide, vel pauxillo ſpiritus vini aut ſimilis liquore deguſtato, maxime ab inuſſuetis id manifeſte percipiatur. Quæ ulterius de Opio aſſert, cum non ſint huius loci, prætereo: ſi quid deſideretur peti poterit ex Opiologia accuratiſſima *Exc. D. D. Georgij W olfgangi Wedelij*, ubi abunde inveniet, quæ veritatis avido ſatiſfacient. Solummodo addo *D. Fontanum* obiter Cicutæ qualitates hoc in loco exploraffe, ſi enim Cicutæ acrimoniam levicule deguſtaſſet, opium propter amaritiem ad ſomnum parandum vix imbecillius præ Cicutæ dixiſſet. Quod Cicutæ tantum non omnium ore frigidiffima dicta fuerit in hunc uſque diem, ex omnibus ſymptomatibus quæ patiuntur illi, qui illam comederant, præcipue *ψύξις τῶν ἀκρῶν* ſeu Frigus extremorum & anſam & argumentum ſuppeditaſſe ſuſpico: quod quidam etiam aperte fatentur, ut videre eſt ad *Scribon. Larg. c. 47. in notis Exc. D. Joh. Rhod. comp. 179. p. 265.* Poſtquam enim *Scribon.* Cicutam potam caliginem mentisque alienationem & artuum gelationem ſubſequi ſcripſiſſet, addit in notis, illam ſecundum *Dioſcor.* refrigerando perimere ſanguinemque ab ea quaſi congelari, *Aelian. de Animal. l. 4. c. 23.* notante. Imprimis vero id manifeſtum evadit ex *Sante de Ardoynis l. 3. de Venen. c. 62.* ubi accidentia poſt aſſumptam Cicutam

tam evenientia, non eo ordine recenset, quo *Dioscorides*, sed
 illo quem propria phantasia & præconcepta opinio dictavit: ac-
 cidentium apud illum series hæc est: *Frigiditas extremorum: Gra-
 vitas motus corporis: suffocatio & strictura anhelitus: Permixtio
 rationis: Caligo oculorum: suber seu somnus profundus: singultus: do-
 lor stomachi: Color labiorum citrinus vel viridis, Corporis plumbeus:
 Stupor membrorum: durities pulsus; quies venarum pulsatiliū &
 post quietem illam Mors, nisi curatio acceleretur.* Forte autem
 ordo non tanti faciendus esset, nisi causas tot Symptomatum
 obscuraret & fiendi modum inverteret, falsaque pro veris ob-
 truderentur, quod ab *Ardoyno* factitatum fuisse, patebit: nam
 Frigiditatis extremorum causam statuit excessivam Cicutæ frigi-
 ditatem & extinctivam caloris naturalis; Gravitatis motus cor-
 poris eandem frigiditatem congelantem humiditates musculo-
 rum; suffocationis & stricturæ anhelitus congelationem humi-
 ditatum musculorum gutturis & pectoris; permixtionis Rationis,
 ascensum vaporum præcipuè subtilium ad Cerebrum ejusque
 Ventriculos; Caliginis oculorum Vapores grossos ascendentes
 ad oculos; Somni profundi, multitudinem vaporum elevato-
 rum ad cerebrum; singultus & doloris stomachi, motum spas-
 mosum ventriculi, factum ob congelationem humoris illius;
 Coloris citrini, viridis & plumbei mortificationem caloris natu-
 ralis; pulsus duri & quiescentis congelationem humiditatis ar-
 teriarum, remissæ illius sc. duritiei, magis vero factæ, quietis;
 mortis denique causam existere post horas tres suffocationem
 & extinctionem Caloris nat. totalem. Non injurius *Ardoyno*
 forem, si dicerem illum nunquam Cicutam, ad regulas, quas
 passim *Galen. de Simpl. Med. Facult.* ad qualitatum simplicium
 cognitionem necessarias esse inculcat, examinasse, cum omnia
Ardoyna jejunè prætereant, quamvis ejus frigus præter mentem
Dioscoridis ad summum gradum exaltet: Merito autem repre-
 hendi posset, quod plurima symptomata in unum cumulum

F

cor-

corraferit, licet vel nunquam usu & tractando ægros à pota, aut comesta Cicuta, Symptomata hæc observarit, vel oscitanter illa expenderit. Si enim unquam his ægris serio adstitisset atque illis operam suam impendisset, haud obscure percepisset etiam hoc Venenum primò virus suum in Ventriculo exserere, cum enim primum ibi detineatur, ibique crudelis hostis aliquandiu diversetur, vix fieri posset quin mature noxam perciperet, ob insignes nervos quibus non solum orificium sinistrum, quod *stoma* vocatur, sed quoque pylorus dotantur. Certe primus Puellus antequam convulsionem emergerent, conquerebatur de præcordiorum dolore: Ejus soror adultior demum quidem post fratris obitum male se habere dicebat, quo Ventriculi afflictionem procul dubio innuit, cum rudior ætas, imo quoque alii, ignari loci primario affecti, in Ventriculo male habentes hæc ratione semet explicent; quod ipsum Vomitus post dimidiam horam subsequens amplius confirmavit: Apud sororem natu minorem pater sensit præcordia à tumore magna vi percuti, unde singultiit, ejulavit, facies erubuit, quæ symptomata potius ventriculi quam alterius ab æquo rerum æstimatore censebuntur. *Matthias Graff* à duro patre educatus nec post vertiginem, nec post primum insultum Epilepticum ulla querelas edit, at Ventriculum à tormentis immunem fuisse non credibile est, vix enim corpus illud tumidum diaphragma percutiens & singultus sonoros pariens, alia pars quam ventriculus erat: de quo paulo inferius dicendum plus erit. Soror ipsius tarde quidem de præcordiorum dolore cum sensu punctiōis & ardoris conquesta fuit, at neque etiam de nullo alio symptomate alterutrius partis: quæ cum Vomitu concitato evanuerint, non nisi soli Ventriculo attribui poterunt. Symptomatum seriem, quam alii post comestam Cicutam observarunt, hic non repetō: hæc sufficient ad demonstrandum Ventriculum primo graviter affici. Interea nulli mirum & paradoxum alia quoque Symptomata

mata supervenisse videbitur, qui Veriverbium *Galen. l. 1. de Symptom. Caus. cap. 7.* perpenderit: ἐδὲν ἕτοιμος ἔτ' ἀρεβῇ τὴν αἰσθησιν ἕτε ἡ ἀρχαὶς ἐκατέρως ἐαυτῶ συνδιασβῆσιν, ὡς τὸ σῆμα τῆς γαστροῦ addo καὶ τὰ πλῆρη cum æquè nervis abundet ac orificium sinistrum: qui hujus illustrationem expetit locum ipsum adeat.

Singultum autem & stomachi dolorem proxime à spasmō quodam & hunc ab humorum ventriculi congelatione originem duxisse, quis in animum inducere possit? quis persuadebitur sanguine ventriculum vivificante congelato, spiritus animales, sensus & motus præcipuum instrumentum, integros perstitisse? Cujus beneficio his abolitis molestiam sensit? Quomodo spiritibus vel fugatis, vel perditis fibræ validissimos motus, qui in singultu & Vomitu manifesti sunt, perficere potuerunt? Uti-que enim si tanta seu congelandi, seu congelandi vis *Cicutæ* inesset, hic primum se exseruisset, cum glaciale hoc venenum ad hos humores & spiritus proxime pertigerit, adeo ut neque statim post assumptionem nec demum extremis jam frige factis evenire potuissent. Unde & quibus ab oris venerunt Vapores subtiles delirij, grossi caliginis oculorum, copiosi somnolentiæ authores? An à Ventriculo ubi gelu detinetur? Aut ab intestinis, ad quæ contenta ventriculi ab inimico hospite fugata fuerunt? Num ab hepate ex intestinis fugitivum aliquem liquorem trahente & per Venas Jugulares lente primum subtiles, postea grossos parcius, tandem magnam vim, nebulae instar, ad cerebrum rationis & sensuum regiam sedem amandante? Credebatur enim Ardoyni tempore hepar ex intestinis Chylum trahere, illum in sanguinem mutare & tardo gressu tandem quoque ad cerebrum portionem per venas mittere. Anne forte immediate orificio ventriculi non rite clauso Vapores per gulam ad basin cranii pertingentes in cerebrum irruperunt? Qualis liquor in vaporem resolvitur? An ille qui ex *Cicuta* elicitur,

aut alius in ventriculo, intestinis, Visceribus, aut denique in vel
 extravasa stagnans? Qualis ignis vel calor liquorem in una me-
 moratarum partium resolvens & in halitus convertens? Si Ci-
 cuta tam frigida sit, ut calorem nativum extinguat, unde extre-
 morum frigus oboritur; si humiditatem musculorum in artubus,
 pectore ac gutture & sanguinem arteriosum in Venis pulsati-
 libus congelet, si denique calorem penitus mortificet ac labia
 colore citrino aut viridi, habitus plumbeo deturpentur, hu-
 mores potius densabuntur, quam attenuabuntur, viæ vaporibus
 intercludentur & Calor, vaporum parens, à Cicuta extin-
 guetur. Et licet forte concederetur Cicutam quoque particulis
 calidis præditam, quod quibusdam non absurdum videtur; at
 tantillum à summo frigore obrueretur adeo, ut ne minimam
 vim exsereret: potiores effectus semper penes illud essent nec
 unquam particulæ calidæ emergerent. Et licet forte ex Cicuta
 liquor aliquis eliceretur, aut stagnans alias in Ventriculo, ob
 Calorem per quandam antiperistalsm fortiolem factum resol-
 veretur, protinus tamen Vapores antequam ex ventriculo exi-
 rent condensarentur, cum præsentē singultu & cardialgia jam
 humores congelati sint & antequam hæc symptomata eveniant,
 quoque tota massa sanguinea congelata existat, adeo ut nec
 ulterius progredi, nec uique dum cerebrum attingerent, super-
 esse possent. Alias Congelati in monte *S. Gothardi Alpium Hel-*
veticarum nec delirant nec convelluntur, sed placidissimo som-
 no obruuntur, donec non amplius evigilaturi obdormiscant,
 & mortui colorem fere naturalem obtinent. Anno. 1634. post
 Festum Nativitatis Mercatores quidam ex nundinis Argenti-
 nensibus domum redituri, in Sylva Martiana proditorie truci-
 ti atque aliquandiu in nive sepulti, demum post aliquot dies
 huc delati & in Coemiterio omnium conspectui expositi fuerunt:
 omnes nativum colorem retinuerunt ac dormientibus quam
 mortuis similiores visi sunt. Alia facie suffocati apparent. Et si
 vero.

vero ἡ ψύξις ἀκρων seu frigus extremorum plausibile argumen-
tum ad Cicutæ frigus cudendum videri posset, infirmum tamen
est, nam idem in Febris acutis, à causa calidissima pendentibus,
evenit, Juxta Hipp. f. 4. aph. 48. & f. 7. aph. 1. It. Prognost. S. VIII.
p. m. ed. Lindan. 454. Ubi extrema vocat τὰ ἐξω, ἀκρωτήρια & in
Prognosticis exprimit nomine capitis, manuum & pedum. Gal. in
Comment. ad aph. 48. f. 4. ait, extremis frigidis interna uri in febris
intermittentibus se neque vidisse neque quomodo fieri pos-
sit animo capere posse: φαίνεται δὲ μόνον τοῖς ὀλεθελοῖς ὑπαρχόντα
καύσις, ἢ εἰ βέλαιο καλεῖν ἐπίρως, πῖς κακοηθεσάτους, οἷον λιπαρταίς:
ἄλλος δὲ ἐδὲς πυρετὸς διακαίνει τὸ βάθος ἐψυγμένον τῷ δέρματι; po-
tius nimirum manifestum hæc solum supervenire Causis perni-
ciosis, aut si velis aliter vocare, malignissimis, quales Lipyriæ:
nulla vero alia febris interna urit, cute existente frigida. In Com-
ment. ad Aph. 1. f. 7. Symptoma hoc supervenire in acutis scribit
Φλεγμοναῖς σφοδρῶταίς τῶν σπλάγχνων inflammationibus vehe-
mentissimis viscerum, nisi enim magna adsit inflammatio ex-
terna non friges fieri, sed quoque calere. Idem quoque tradit in
Comment. ad Prognost. Hipp. c. Cui assentitur quoque Celeberr. Sen-
nert. l. 2. de Febr. c. 16. Causaturque inflammationem magnam &
vehementem aut Erysipelas visceris alicujus, præcipue Ventri-
culi. Tum Gal. tum Sennertus opinantur à parte inflammata spi-
ritus & sanguinem, ceu à Cucurbitulâ, introrsum trahi. In Fe-
bri epidemia jam per quinquenium non solum in his locis sed
prope per universam Germaniam grassante non raro observa-
tum fuit, cum partium internarum æstu extrema friguisse. Dum
hæc scribo Ancilla quædam robusta & carnosâ ante annum ab hac
febri congruis feliciter curata, circiter d. 12. Jul. 1676. iterum ma-
le habere cœpit, conquerebatur de Ventris, præcordiorum &
Lumborum doloribus, qui nocte post somnum ipsam affligere
cœperunt, appetitus imminuebatur, sitiit, caput doluit, delassa-
batur, quandoque diarrhæam patiebatur: neglexit morbum nisi
F 3 quod

quod Venam secandam curarit: noluit decumbere: à Vino non penitus abstinuit. d. 16. Jul. decumbere coepit, noluit tamen lecto affixa esse, cum sororibus jocabatur: abhorruit Medicum & medicamenta. 17. Jul. Circa Vesperam crebrius biliosa deiecit, unde summo opere debilitabatur & extrema frigebant: nocte appropinquante extrema brachia cum manibus ultra cubitum & pedes supra genu gelidissima erant: mortem in propinquo credebant astantes: præ anxietate Corpus hinc inde iactavit: circ. 10. noctis vomuit mucosa ad lib. 5. A vomitu quietior evasit, non tamen penitus incaluit. d. 18. Jul. vocor: manus frigidae & lividae: Frigebant quoque frons, nasus, aures: labia pallebant: pulsus erat freq. cel. parvus & debilis: respiratio per vices debilior: lingua arida: ingentem patiebatur sitim: in ventre se aestuare dicebat & aliquomodo, non tamen vehementer dolere: deiecit flava: urina tinctissima pene rubra crassa: mente constabat. Post meridiem oculi convellebantur: frigus extremorum intendebatur, Vespera deliravit cum vehementia quadam, brevi tamen ad mentem rediit: nasus incaluit: sitis remisit. Post medium noctis cum anxietate magis rursus algebant. d. 19. Jul. mane hora 4. vivere desiit. Post obitum multum fecum nigrarum & Vespera cruor ex ore emanavit. Idem aliis quoque evenit qui morbum negligentes Vinum biberunt; aut imprudentes pil. purgantes sumpserunt, quod Chirurgus quidam 1665. Febri Lingarica valde sæviente, magno damno expertus est: nam excitatis torminibus Ventris cum ardore partium internarum, extremis frigidis brevi vitam cum morte commutavit. Hipp. s. 7. aph. 26. ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίαν, ἀκρίβειαν ψύχειν fieri indigitat. Vischerus in Comment. ad hunc Aphorismum non putat Hipp. hic loqui de dolore, quem magnitudo inflammationis internæ efficiat, cum à dolore vehementi, sc. partium imi ventris nervosarum & sensilium, non minùs intro revocetur quam ob magnam viscerum inflammationem. In prolapsu intestinorum ad scrotum

tum & in foeminis extra inguina, compressis fortiter intestinis, flatibus & excrementis descensu denegato, quamvis integer Clyster aliquando apud Foeminam quandam per os rejiceretur, & omnes crebro eructarent, quandoque mucosa, biliosa & assumpta evomerent, saepe vehementissima tormina, maxime circa umbilicum cum extremorum frigore oborta fuisse observavi, citra intestinorum inflammationem, nam repositis intestinis & flatibus ac excrementis per alvum exoneratis, non solum à dolore liberabantur, sed protinus quoque in toto incaluerunt. Vir quidam literatus, obesus mitissimi animi, nephritidi obnoxius, cum denuo saevo paroxysmo corripere, ac per biduum cum crebro vomitu misere torqueretur, nihilominus obambulans, subito in extremis perfrigerari coepit cum magna virium prostratione & post paucas horas, magno suorum luctu vivere desinit. Aliquoties observavi in dysenteria lethali apud adultos per dies duos, imo tres, artus nasum & aures gelidas habuisse: non tamen ausim dicere illos absque magna inflammatione hoc Symptoma passos fuisse, cum illius vestigia non obscura in cadaveribus repererim. Illustrissimus quidam Dominus ante aliquot annos ex esu fructuum immaturorum Diarrhaea cum torminibus primum affligi cepit; opinabatur Colicam esse, quam spiritu vini hausto mitigare conabatur, cum illam pridem in Alsatia ex suasu Chirurgi cujusdam brevi, epoto Spiritu Vini simplici sopiisset; Verum non solum dysenteria inde summo opere exacerbata fuit, quin etiam intensissima fitis, ineffabilis cruciatus cum ardore in ventre, crebro singultu, quandoque accedente Vomitu, excitata fuerunt, extremis prorsus gelidis ad quartum usque diem. Prae doloris & ardoris vehementia ventri in pavementum conclavis prostratus incubuit, ac se tristi spectaculo misere volutavit. Excrementa tandem nigra, quovis cadavere foetidiora excrevit, & paulò post diem suum obiit. Ante aliquot annos Fabri stannarii nostratis Uxor, foemina robusta
alias,

alias, ex Rhætiâ oriunda, jam sexagenaria major Radicem Hel-
 lebori albi in cinnamum complicatam ex Rizotomi contrerra-
 nei suasu integram Vini dimidiæ Mensuræ immerfit: cum iterato
 de hoc vino bibisset, in prandio quoque vesperi subito summo pe-
 re circa præcordia angi & dolere cœpit ac humi prostrata fuit,
 extremis frigidissimis, citra leipothymiam, sudore frigido un-
 dique emanante: cum in procinctu convulsiones essent, voca-
 tus infudi jusculum, unde vomuit & paulo post exhibita aq. Cord.
 offic. sensim melius habere cœpit: at diu de dolore compressi-
 vo circa præcordia conquerebatur. Memini quoque Vomito-
 ria alia ex Antimonio & Vitriolo albo; item quoque purgantia
 frigus extremorum non momentaneum sed etiam per horas du-
 rans effecisse; maxime, si quantitate à Medico, aut in regimine,
 ut loquuntur, à sumente erratum fuit; & non raro etiam ante
 hypercatharsin extrema frigebant. Si omnes venenorum Clas-
 ses evolverem, vix ullum forte esset quod non vel brevi post
 assumptionem, vel certe non diu post illam, antequam eneca-
 ret, in extremis frigus excitaret, sive rodens, sive putrefaciens,
 sive alia quacunque occultissima qualitate præditum esset. Na-
 pellus exempli loco sit: illum *Santes de Ardoynis. Lib. 2. de Venen.*
cap. 1. plantam ex Venenis deterioribus magisque perniciosiss &
 calidum & siccum in quarto gradu esse statuit ac etiam homi-
 nem drachmæ dimidiæ pondere interimere dicit. Dum nuper
 radicem transversim apici linguæ admovi, primum succus sub-
 flavus ex poris sudans dulcis apparuit, mox leviculè constrinxit,
 at protinus ardorem post se reliquit in particula illa quam atti-
 git, eum vix aqua eluere valui, quin toto die sensum ambustio-
 nis quendam paterer: nihil vero animadverti eorum, quæ *Hel-*
mont. in Idea demente post degustatam levicule obvenirent, cra-
 nium nulla Zona stringebatur, non animus turbabatur, nec post
 2. vel 3. horas Vertiginem sentiebam: Et quoniam *Helmontio*
 nihil amplius quicquam horum postmodum contigit tamen si
 aliquo-

aliquoties de eodem Napello degustarit. Forſan hæc accidentia ob aliam cauſam evenerunt, mensque ab alienis ideis occupata Archeos ſuos turbavit. Quamvis autem *Napellus* ipſo *Ardoyno* aliisque ſatentibus, calidiſſimus exiſtat & cauſa Apoſtemationis labiorum & linguæ ſit fortis inflammatio ab exceſſiva ejus caliditate proveniens, nihilominus Extremorum frigus effeciſſe apud *Matthiol. in Comment. ad Dioſc. l. 4. c. 73. Edit. Baſil. Pragæ* in Latrone obſervatum fuit: Huic primum drachma radicis Napelli cum Conſerva Roſarum data fuit, ad ſeſqui horam alteram & poſtea aliud pharmacum ex ejus caule, foliis, floribus & ſemine paratum; duabus horis tranſactis nullum ſymptoma excitaverunt, verum una hora adhuc elapſa de laſſitudine ulcerofa, imbecillitate magna & Cordis gravedine conquerebatur & quamvis ſatis audacter loqueretur, nullo mentis incommodo & vividis oculis *Matthiolum* intueretur, conſpexit tamen ille frontem frigido ſudore madentem & arterias jam fere obdormiſcere animadvertit: poſt antidotum propinatum in ſyncopen quidem incidit, verum refocillatus de frigore conquerens, paulopoſt putrida, bilioſa & livida vomitu rejecit, quo ſe non parum adjutum fatebatur: dum Medici juſſu à ſomno arcetur, obmutuit, nulloque alio ſymptomate ſuperveniente obiit, facie livida facta ac ſi laqueo ſuſpenſus fuiſſet. Alii Latroni ibidem Rad. Napelli drachma data, circa umbilicum veluti globum effecit, qui inde ſuperna petens in poſticam capitis partem frigidam quandam auram diffundebat: inter alternantes laterum paralyſes ajebat univerſas corporis venas frigefcere. Hic ſeptima poſt datum Lapidem Bezoar hora, vita deſperata, convaluit. Huic lingua nunquam intumuit, quamvis Napello piperis ſaporem ineſſe percepiffet. Memoria & Conſideratione digniſſima eſt hiſtoria *Rei* apud *Schenk. Lib. 7. Obſ. 7.* cui incœnato rad. Napelli drachma data fuit, qui perpetuo de duritie quâdam frigida, ac ſi lapis quidam in ſtomacho foret, conquerebatur, quamvis aliquoties eo

G

die

die vomuerit sedesque habuerit. Credebatur à Lap. Bezoar granis quinque convaluisse, licet ipse quoque pessima Symptomata pertulerit. His *ωδύσσειά* videbitur *Spiritus Vini* etiam non magna Copia assumptum Extremorum frigus peperisse: quod tamen cum *Exc. D. D. Emanuele Hurtero Collega meo gratissimo* illudque non momentaneum sed per horas durabile d. 14. Decembr. 1673. observavi; quod forte quoque aliis evenit quoniam nimium se hujus spiritus ingurgitatione obruunt. Puer I. O. tredecim circiter annorum robustus & vegetus, mane post septimam spiritum Vini praelibavit, quem pro patre apud Victorem comparavit; multum enim bibere ausus non fuisset, quia Patri duriori seu dolus, seu furtum innotuisset: Post octavam matutinam Templum adiit, mox temulentus factus ob magnam dormiendi necessitatem scamno incumbit, somno obruitur; paulo post ad vomitum sollicitatur, egerit portionem Spiritus vini cum aliis in ventriculo contentis, è templo quasi semi mortuus ad vicinas aeditui aedes deportatur; in hypocausto probe calefacto perpetuo dormire cupiebat: succutiendo, vellicando & acclamando unum alterumve verbum extorquebatur, tandemque se Spiritum Vini bibisse fassus est: decima antimeridiana vocatus, inveni illum pallidum, extremis frigidum, prorsus somnolentum; erecto Corpore nutantem ac si collum perferendo capiti impar esset: vomituriit: eructavit crebro, ructus ipsissimum Vini Spiritum redolebant: semper oculis connivebat; ignarus ubi locorum esset, quiritabatur. Statim propinavi Lactis tepidi uncias septem circiter cum olei Oliv. Cochli. ij. mox ad vomitum stimulabatur, quo parum ejecit: naribus alternatim Sp. Salis Armon. Urinosum & Ol. succin. admovi: accessit tunc quoque *D. D. Hurter.* Perdurarunt aliquo usque symptomata. Ante 11. rursus Lac. cum oleo propinatum fuit: verum non amplius vomuit. Interea adstantes perrexerunt ipsum vellicando, & succutiendo vexare; unde excussio torpore; molestiarum per-

pertæsus è lecto vegetus surrexit, aliquandiu in hypocausto obambulavit & ante 12. domum in suburbium properavit, magis currendo quam eundo: nihilque adversi ab illo tempore huc usque perpeffus est. Novi denique quam plurimis Extrema non per momenta, sed aliquandiu friguisse, mane imprimis, quando prævia anxietate Vomitus instabat, nec incaluisse donec magnò nisu vel aquam spumeam, vel viscidam, nunc insipidam, nunc salam, nunc acidam, quandoque ceu Vitriolaceam & post multos labores tandem biliosam evomuerunt. Sed satis de his: nunc operæ pretium erit inquirendi in rationem quomodo nimirum ab his frigus in extremis producat? Nemo negabit Extrema cum partibus internis æquali calore præditum iri, quam diu sanguis calore & spiritibus illustris inoffense per arterias quaquaversum dispergitur ac superfluous in venas recipitur, ad cor currit atque ad extima recurrit: non enim aliunde quam à sanguine calent: quam primum vero ejus affluxu defraudantur nec salutare neectare sufficienter irrorantur necessario frigeunt. Ante omnia monendum est in memoratis casibus non eadem ratione extremis partibus sanguinem denegari: culpa enim nunc deferenda est sanguini, nunc viis per quas ad extrema properat, nunc cordi, ceu primo motori, quod dum homo vivit, in defesso labore & continuo nixu sanguinem longe lateque propellit. Deinde certum est sanguinem è corde citra ullum selectum ad extrema protrudi, nec calidiorem internis destinari, frigidiorē artubus aliisve ultimis & remotioribus impertiri; aut particulas seu alimentorum, seu medicamentorum, calidas & frigidas ventriculis illatas secerni ac prudentia quadam & pro lubitu vel ad interna, vel ad externa amandari: constrictis enim validè cordis ventriculis sanguis ibidem sibi similis, quæ data porta, citra ullam cunctationem ad segregationem necessariam, pleno impetu, ruere cogitur: quod ideo præfandum arbitratus sum, quia in scriptis Medicorum sæpè occurrit quædam

medicamenta & Venena ex diversis particulis compingi, quæ sanguini quoque redditæ illique immixtæ calidos & frigidos effectus diversis in locis, ceu mente quadam prædita, edant. Denique si ullibi, hic omnino attendendum esse ad illud quod per se, aut per accidens fit, necessarium existimo, seu distinguendos esse proprios rei effectus, ab illis qui aliam ob causam sequuntur: Alij hos effectus nonnumquam positivos, aut privativos nuncupare solent. Sanguinem primum quod attinet, ceu mobile, ineptus redditur ad minima Capillamenta arteriarum & venarum transeunda si coaguletur intra vasa, quod in Febribus malignis & Petechialibus fieri prolixè contendit *Exc. D. Simon Pauli in τρυφεράα de Vera, unica & proxima Causa febrium malign. & Petech. &c.* Cui quoque alij assentiuntur atque eo quoque Spina *Helmontij* collimat. In Febribus istis jam ultra quinquennium his in oris sævientibus extrema frigesieri plerunque, non tamen semper, cum ægri interitu frequenter observatum fuit. An coagulatio indubiæ veritatis sit? non disceptabo, non possum tamen non addere me hæmorrhagias narium, uteri, renum tum Patavij tum his in oris easque periculosissimas & enormes sæpè evenire observasse, non nisi à sanguine tenuissimo, admodum fluxili, fervidissimo extrema arteriarum capillamentorum oscula referante, quam in Virgine jam letho vicina cum *Exc. D. D. Eman. Hurtero* non ita pridem non nisi *Jchthyocolla* in jusculis carnis & Aqua pro Emulsione amygdal. dulc. cocta, sc. sanguinem incrassando compescere valuimus: quod postea in aliis casibus facere consuevimus non sine exoptato successu. Præterea ante triginta annos & quod excurrit hic Tribuno Plebis in principio hujus febris venam secandam curavi, verum tantum abfuit ut coagulationem aliquam animadvertere potuerim in sanguine, ut fibrosum quoque nulla ratione, longo tempore, quovis in loco repositum concreverit unquam: id postmodum aliis temporibus comperi quamvis rarius in febribus malignis & fere

& fere nunquam nisi primo die Venæ sectionem & quidem soluminodo in plethoricis & assuetis, urgente simul pleuritide, &c. nunc suadeam. Denique Ego aliique mecum non sine valetudinis damno in cadaveribus hac Febri interemptorum dissectis, non hanc coagulationem sanguinis in ventriculis Cordis & vasis majoribus invenimus, sed potius pulmonum, hepatis, mesenterij aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus: de qua re videri poterit *Cl. Spigelius de Hemitrit.* Et si qua aliquando occurrit cruor concretus, non multum ab simili fuit illi, qui in violenta morte, aut alio aliquo morbo interemptorum cadaveribus omnibus frigefactis reperitur; nam calientia adhuc cadavera humana aperire pietas prohibet. At posito sanguinem in his febribus coagulari ac propterea minuta vasa pervadere non posse, neutiquam tamen id à frigore fit, neque illa congelatio quædam reputanda est: nam ipsemet *Exc. D. Simon Pauli in l.c. §. 19.* Calorem in sanguine, qui ipsissimæ Febris est, postquam calorem Febris Ephemeræ comparavit calori in liquore à balneo vaporario, in Synocho imputri à baln. Mar. in putrida à baln. Arenæ, in maligna & pestilenti similem statuit ab igne aperto profecto: & licet dolose benignus & blandus plerunque appareat, insigniter tamen penetrantem & adurentem contendit §. 14. sc. à sero & sanguine adustis ut refert §. 17. Et quis tota massa sanguinea supra modum effervescente particulis gelidis locum superesse in animum inducere sibi posset? unde etiam *D. Sim. Pauli in hac digressionē* nullibi tales admittit ac potius coagulationis causam à salino principio derivat. *Exc. D. Joh. Sigismund. Elsholz. Clysmat. Nov. c. 5. p. m. 24.* in venam jugularem & cruralem animalis refert injecisse *Cl. D. Fracassatum Anatom. Pisan.* aquam separatoriam, sed debiliorem, animal actutum interiisse, omnem sanguinem coagulatum magis in vasis quam circa intestina fuisse, majoribus quoque vasis fissis, forte per naturæ impetum. *Idem D. Fracass.* alteri Animanti

Spiritum Vitrioli infudit, quod tardius, prægressa Epilepsia, interimebatur: in hoc cruor quidem coivit, at in grumos separatus, similes fuligini fornacis. In Cane Spir. Sulphuris per siphunculum iteratis vicibus infusus ipsum non interemit, imo famelicum effecit. In alio Cane ol. tartari immissum sanguinem non inspissavit, sed fluidiorem & rubicundiorum effecit. At quis aquam fortem, aut Spiritum Vitrioli à multis causticum creditum, affirmaret frigore coagulationem effecisse? *Idem Cl.D. Elsholz. Destillat. Curios. c. 16. p. 68. §. 8.* aliquod Coagulationis liquidorum exempla tradit; p. 73. in sanguine humano ab extractione calente adhuc, à spiritibus istis mineralibus inter alia quoque grumescencias & coagulationes advertit, quibus subjungit p. 75. observationes *Cl.D.D. Godofredi Leisneri* in sanguine & sero hujusmodi spiritibus instillatis factas: ubi leguntur coagulationes à Sp. Nitri, Salis, Vitrioli, Sulphuris, liquore Nitri in sanguine Scorbutici productæ: quod etiam in aliorum sanguine evenisse, ibidem legi poterit: neque enim omnia exscribere animus est: sufficiat ostendisse Coagulationem à calidissimis in sanguine effici. Interea observationes illæ merentur ut attentè considerentur ceu magni momenti in re medica, optandumque foret ut plures Virorum istorum doctissimorum Solertiam in experiundo imitarentur; certe non tot frigida & jejuna sæpè è cathedris resonarent, aut Theatra implerent. Ex observationibus his hoc quoque notatu dignum est, Sal tartari in Cane sanguinem fluidiorem & solito rubicundiorum effecisse l. 4. Spir. Salis Armoniaci in scorbutici sanguine nullam mutationem Obs. 1. ut nec in Phthisici obs. 2. effecisse: in alio scorbutico cum lap. Hæmatit. d. colorem intendisse; in hæmoptoici grumo nihil impressisse. Ex quibus patet, non omnia salia coagulare, sed solummodo acida: alkalica potius fundere & colorem intendere, quod quoque fecerit Sp. Salis Armoniaci colorem rubicundiorum parando, ac si alkalicis magis cum sanguine conveniret, quam ut illud

lum

lum destruerent, si solummodo non in magna Copia immixta sanguini fuerint. Alias serum sanguinis calor quoque conspiscat, quod non solum videtur sero sanguinis seorsim in patina prunis ardentibus subiectis calefacto, sed quoque in pleuritide & febribus putridis sanguine V. S. emisso, qui densa saepe nunc subflava, nunc grysea, nunc subviridi pelle obducitur, vere hujus sobole; item in catharris coryza & broncho, in vulneribus & ulceribus quando materia dicitur, concoqui conspicitur. An vero serum à Calore febris quoque ardentissimæ spissius & tenacius redditum, sanguinem minutissima capillamenta permeaturum remoretur, unquam? non facile asserere velim, cum ob perpetuum impulsu concretioni nulla mora concedatur, & si qua daretur, præter extremorum frigus tumores, vel certè tubercula pullularent.

Extrema quoque frigescent si penus sanguinis nimium exhauriatur in febribus ardentibus, quod fiet si in Causo aliave febris maligna nihil comedant, neque phrenetici bibant; aut si his febribus hæmorrhagiæ enormes superveniant, quod non raro evenire quotidie observatur; quibus accensendæ sunt dejectiones pice nigriores, foetidissimæ, quæ nihil nisi cruor extravasatus, diu in cavo intestinorum detentus & corruptus existunt, cujusmodi erant Excretiones Illustrissimi Domini in dysenteria funesta & ancillæ febris maligna extinctæ.

Nonnunquam in Cordis Ventriculis corpora alba, densissime compacta & profunde cavernis ventriculorum radicibus plurimis infixa & quasi implantata, ab *Ampl. D. Nic. Tulpio & Exc. D. Malpighio* non inepte Polypi vocata reperiuntur, quæ ramos per cavam sursum deorsumque, ex utroque ventriculo in pulmones ac per aortam, eosque in plures furculos subdivisos emittunt, sanguinisque liberaliorem distributionem impediunt unde illi qui hujusmodi polypos in corde gestant, facie livescunt, aut admodum pallent, in extremis levi ex causa frigesunt.

fiunt. Non tamen hic locum habere videntur; nam sensim generantur, neutiquam vero paulo ante mortem, aut demum frige facto cadavere, prout pellis cachecticorum & pleuriticorum grumosum sanguinem operiens producuntur, ut vel imprimis ventriculorum cordis & quatuor fontium vitae insignis amplitudo demonstrat, ac potissimum in Valetudinarius, morbo chronico, aut pertinaci cachexia affectis inveniuntur. Si verò subito similes polypis grumi etiam in cordis Ventriculis gignantur, non nisi à spiritibus mineralibus supra nominatis, aut humoribus similimis, id est acerrimis, neutiquam frigidis è sanguine coagulato ut jam dictum est, nascuntur.

Extrema denique frigebunt, utcunque sanguis naturaliter caleat aut p. n. ferveat, si non valida & indefessa cordis contractione propellatur, nam licet sæpe extimæ partes sanguine abundant, nisi singulis momentis novus accedat, effectusque ad Cor retrudatur, brevi calor sanguinis perit & nisi protinus suppetiæ ferantur cum parte extinguitur ac veluti emoritur. Ob varias autem causas Cordis motus vel imminuitur & elanguescit, vel penè succumbit, vel inhibetur quo minus contenta solita ratione propulsare valeat: omnes huc accersere non necessum est: sufficiant illæ quæ præsentis instituto inserviunt ac potius in Calidorum quam frigidorum censum veniunt. Imminuitur languidusque evadit cordis motus potissimum ob Spiritus ab æstu in causo similibusque febribus dissipatos nec restauratos, propter nimiam à cibis, etiam potus in phreneticis abstinentiam: aut quia pereunt ob sudores diaphoreticos, aut diarrhœas colliquativas, febribus malignis nimium quam familiares. Ignavior redditur cordis motus spiritibus animalibus vim hanc cordi largientibus, ut Constat ex *Exc. D. Willis Anatom. Cerebr. & Exc. D. Loweri de Corde* experimentis, à narcotico stupefactis, ut Puerro à Spiritu Vini evenit & aliis qui opio abusi sunt: quomodo vero hæc Spiritus afficiant alibi dicendi locus erit. Vidi aliquot gangræ-

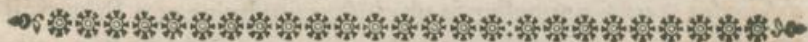
gangrena nunc cum pleno sphacelo, nunc incipiente intestino-
rum, renum, item pedum correptos, Extremorum frigus non
per horas, sed dies aliquot sustinuisse. Quidam Colica male
tractata, alii Enterocoele neglecta, etiam post intestinorum repo-
sitionem, præterita ætate quidam post nephritidem calefacien-
tibus internis & externis inunctionibus & infussibus fervidissi-
mis exacerbata, jam sopitis omnibus doloribus bona quæque
sperantes, extrema propè gelu frigidiora tangenda præbuerunt.
In pedum extremorum & tibiæ parte vero sphacelo correpta,
sed superficiali nec ultra cutem penetrante, integris musculis
eorumvè tendinibus frigus hoc non sunt experti, inter quos
erant Reverendissimus quidam Abbas 76. ann. & serenissima
quædam Princeps 78. ann. & Illustrissimus quidam Comes 50.
ann. qui omnes hæc ante biennium perpeffi, in hanc usque diem
satis commode vivunt. At si profundius serpat, etiam si ultimos
tendinum apices in pedum digitis solum corripuisse videbatur,
à frigore & vitæ discrimine, maxime senes & in principio ne-
glecto sphacelo immunes non erant. A partium fere vel etiam
penitus emortuarum musculis & tendinibus non fibrillæ aliæve
portiones solidiores in venas, sed ichores resorpti fuerunt. Hos
utcunque calore prope actuali privatos, non frigidos per se cen-
sendos arbitror, quia febres ad ultimum halitum perdurantes &
deliria excitarunt, cum intensissima siti & quamvis deliria tan-
dem cessarint, sana loqui sint ac composita mente adstantibus
ultimum vale dixerint, non tamen perfrigerii in massa sangui-
nea plenum signum erat, cum hæc quoque Causo aut phreni-
tide affectis ante obitum contingant, minus turmatim sc. parti-
culis igneis in profunda cerebri per arterias carotides & Ver-
tebrales irruentibus.

Cor licet musculus jam olim ab *Hippocrate* vocatum fue-
rit & à Recentioribus non sine ratione sc. ab *Exc. D. Nic. Stenone*,
Exc. D. Lœvvero, *Exc. D. Willis* aliisque his annumeretur, præter
H necessita-

necessitatem perpetuo se movendi impositam, hoc peculiare in-
 super habet, ut à quibusvis animi pathematis & aliarum par-
 tium etiam remotissimarum doloribus ejus motus pervertatur,
 nunc acceleretur, nunc tardetur, nunc vehementius concitetur,
 aliquando nunc brevius, nunc longius suspendatur & penè sub-
 sistat: sc. pro ratione animi pathematum & dolorum. Magis ta-
 men à doloribus afficitur & non raro mire compatitur, si partes
 illæ affligantur quæ eorundem parium nervorum cum Corde
 participes sunt, scil. Ventriculus, intestina, renes, uterus, &c.
 Cardialgiam vehementiorem non solum Extremorum frigus &
 omnino Syncopes consequi in vulgus notum est. Vomitus sæ-
 pè præcedunt, anxietates idemque frigus; quod etiam *Hippocr.*
 & *Galen.* magnis ventris doloribus & inflammationibus dolo-
 rum authoribus, adscribunt. Quid in Nephritide calculo in pel-
 vim delapso & per ureterem ad vesicam contendente Cor pa-
 tiatur; norunt illi qui in hac palæstra exercitati sunt. Quid in-
 jectio uterina cui Vitrioli Romani aliquantulum addebatur ef-
 fecerit apud *Harveum* æterna memoria dignissimum videri, poterit
de Gener. Animal. Exerc. de Partu. p. 525. Et omnino rectius à Cor-
 de compatiente ac in motu tardante, aut illum aliquo modo su-
 spendente Extremorum frigus derivatur, quàm à dolore, aut Ca-
 lore instar cucurbitulæ Sanguinem & Calorem ab extremis ad
 se rapiente, cum explosa attractione, postquàm verus sanguinis
 motus, prælucente *Celeb. Harveo*, innotuit, certo constet sangui-
 nem ad quasvis partes pulsu pertingere. Nec credibile est in ha-
 rum partium inflammatione tanta copia sanguinem stagnare,
 ut extrema inde eo defraudentur, cum sæpè non multum sit san-
 guinis hîc cunctantis, & *Exc. D. Sennert.* Erysipelas in his locis ad
 frigus extremorum efficiendum sufficere innuat: nisi fortè quis-
 piam putet fibrillas nerveas vasis sanguiferis circumjectas ob
 dolorem convelli, vasa angustiora reddi ac per Cavam magnam
 sanguinis copiam ad Cor refluxuram intercipi; Verùm si hoc
 fieret

fieret Venæ partium inferiorum quoque summopere intumesce-
rent, imprimis si constrictio ista convulsiva, tam diù perseveraret,
quam diù dolor & inflammatio continuare solent: quod tamen
accidere nec ipsi memorant, nec fortè hæcenus ab ullo animad-
versum fuit: imo vidi in Viro, & aliquot in gravidis varices
turgidissimas in pedibus & femoribus, quas ulterius quoque
protenfas aiebant idque sine ullo Extremorum frigore.

Cicutam frigefaciendi vi pollere forte etiam Medendi
methodus Veteribus consueta & à Recentioribus in usum cum
felici successu ducta, non sine applausu credulos persuadere pos-
set. Verum cum de hac methodo pluribus circa finem hujus
dissertationis agendum sit, hanc examinare hoc loco super-
fedeo.

CAPVT VI.

Socratis mors à Cicutilla illata quibusdam venenum frigidum
esse persuasit; Alios, effectus non nisi calori adscribendos ab
ipsa edi Observantes, ancipites reddidit, ut quale temperamen-
tum ipsi tribuendum sit, hæsitarent, aut alia effugia, ne calidam
pronuntiare cogerentur quæsierint. *Exc. D. Casp. Hoffmann. de
Medicam. Offic. l. 2. c. 7. §. 9.* ait Cicutam venenum frigidum esse,
idque tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non
possit clarius lib. §. 10. addit Cicutam Atticam venenum esse sim-
pliciter frigidum, quia mortem *Socrati*. sc. naturali similem in-
tulit: in quo nimirum sensim & sine symptomate exstinguitur
igniculus ille, nempe vitalis: idem docere ipsi videntur illi qui
à Cicutilla amentes facti fuerunt. Attamen & ille ipse calori §. 8.
manifeste favet, dum ipsi ex *Scaligeri* aliorumque observationi-
bus innouit, Cicutam urinas movere aliosque motus vehe-
mentes edere, qui à frigiditate non sunt. Dubia conciliare anni-
tatur à Cicutilla diversitate ratione soli natalis, partium, substan-
tiæ

tia & succi, cruditatis aut coctionis perfectioris; inculcat quoque distinctionem partium in illa heterogenearum, quam adhibendam putat contra illos, qui etiam velint venenum hoc frigidum agere ἀπὸ τοῦ δυνάμεα. Expendantur quoque illa quæ apud *Jul. Caf. Scaliger. Exercit. 152. & Exc. Joh. Rhod. in not. 179. ad Scribon. Larg.* habentur. Verum si attente omnia ponderabuntur quæ *Plato* de morte *Socratis* tradit & quæ ad temperamentum *Cicutæ* vere definiendum requiruntur, non certo inde constabit illam frigidum venenum per se existere. Primum non extra omnem controversiæ aleam positum est, Venenum quod *Athenienses* ex malevolorum instigatione, cum æterna nominis infamia *Socrati* iustissimo & Sapientissimo tunc credito propinare jusserunt, *Cicutam* fuisse: nam in dialogo quem *Plato Socratis* discipulus *Φαιδῶνα* appellat & ubi historiam hujus veri Parricidij tradit, venenum hoc vel novies *Φάρμακον*, nullibi κώνειον nominat, ut neque in *Apologia Socratis*: licet id inter nonnullorum allegationes, ceu res obvia, legatur. Quamvis κώνειον nomen *Platon*i non ignotum fuerit; ita enim ille in *Dialog. Λυσίππος*: εἰ αὖθις ἀνέειπε αὐτὸν κώνειον πεπωκότα; ἀρρ. πρὸς πολλὰ ποιοῦν' αὖ εἶπον: si senserit illum *Cicutam* bibisse, utique maximi faciat vinum, &c. & ipse met *Exc. D. Hoffmann. l.c.* meminit apud *Anguillar.* dubitari: verum putat adversantium argumenta sufficienter ab illo propulsa fuisse. Sed fuerit *Cicuta* Venenum illud, sic suadente *Plinio Hist. N. l. 25, c. 13*, in visam publicam *Atheniensium* poena, appellante, it. *Diogen. Laert. in Vita Socratis*, aliisque illorum sequacibus, licet aliquot seculis *Platone Socratis* συγγράμω autoribus, detur hoc unanimi venerandæ antiquitatis consensui & credulæ posteritati: attramen non absque omni dubio est Venenum hoc ex sola *Cicuta* confectum fuisse. Apud *Exc. Rhod. l.c.* allegatur *Guainer. c. 9. de Venen.* qui compositum probat autoritate *Valer. Max. l. 2. p. m. 62.* ubi mentionem facit Veneni *Massiliæ* publicè custoditi, ex *cicutâ* temperati, quod ei dabatur, qui causas Senatui exhibuit.

buit, propter quas mortem expeteret: quod etiam in Insula Coea
 fervetur, ubi cum Sex. Pompei, vidit summæ dignitatis foemi-
 nam, quæ nonagesimum annum transgressa erat, Venenum hoc
 cum pompa quadam sumere *Thrasyas Mantinensis* apud *Theo-
 phrast. Histor. Plantar. l. 9. c. 17.* invenit Venenum quod facilem &
ἀπὸν ἀπόλυσιν mortem non laboriosam faceret; parabat autem
 ex Cicutâ, papavere aliisque huiusmodi quodque *εὐογενὲς πᾶν*
ὃ μικρὸν mole & pondere parvum sc. drachmæ ad enecandum
 sufficiebat, quod denique esset *ἀβοήθητον* seu immedicabile, du-
 rans diu nec quicquam mutationis experiens. Atticam huic in
 multis simile fuisse non vane hariolari licebit ex *Dialog. Crt. Pla-
 tonis fine*, ubi historia mortis Socrateæ traditur. *Criton* Vene-
 num jubet afferre si tritum sit, sin minus, ut atteratur, ac si sem-
 per ad ejusmodi cædes patrandas in promptu Athenis fuisset,
 nam Pueri operam suam locantes *Critonis*, publici nefandi faci-
 noris ministri, erant famuli. Alius *συχὸν χρόνον διαλέψας* per-
 longum tempus atterens indigitat, illud ob compagem ad ara-
 tem ferendam densiorem & firmiorem, quale *Trasyæ* erat, re-
 quirere multum temporis ad redigendum in pulverem. Alius
πρημμένον ἐν κύλικι contusum in poculo attulit, ceu facile liquori
 mixtile, quod de radicibus, foliis & seminibus, etiam in pol-
 linem redactis, dici nequireret, quin superficiei innataisset & inter
 bibendum plurimum citra additamentum lateribus poculi ad-
 hæssisset, nec Socrates *μᾶλα εὐχερῶς ἢ ἐνκόλως* admodum facile
 & expedite ebibere potuisset, nec indubie dixisset, qui pocu-
 lum attulit, *ποσῶτον τριβομένη, ὅσον διόμεθα μετ' ὅν ἐστι πίνειν*, tan-
 tum trivimus quantum ad bibendum sufficeret; quia enim ex-
 pedite & facile ebibendum erat verisimile est pondere & mole
 parvum & paucum fuisse, unde paucis reliquiis superstitis
 quoque minus efficax fuisset, secus ac exitus demonstravit, qui
 quoque prope *ἀπὸν*, ut *Thrasyæ*, extitisse probavit. Non tamen
 certo compositum affirmare ausim, quamvis admodum veri-
 simile

simile sit, cum plures succi inspissati omnis compositionis expertes, densi, aetatem ferentes, conterendi & etiam in quantitate exigua efficaces in Pharmacopoliis asservuntur sc. opium, sanguis drac. in lachrymis, succi glycyrrhizæ, acaciæ, hypocistidis, &c. Fortè certius Cicutæ suus calor manebit atque ab excessiva frigefaciendi facultate vindicabitur, si asseratur *Platonem* hunc dialogum non composuisse, nec propterea historiam mortis finis ejus attexisse, ut probaret & demonstraret quam qualitas in Cicutâ ex quatuor Elementorum miscela, licet tum quoque temporis illa non ignota esset, resultet, ceterasque in agendo superet, sed potius in illo fidem erga Præceptorem optimum & facundiam ostentasse ad ignominiam perpetuam Atheniensibus, Philosophorum hostibus, inurendam ob *Socratem*, tum Sapientia & Justitiæ nomine celeberrimum, instinctu invidorum & delatorum nequissimorum tyrannice interemptum, atque ita potius Rhetorem quam Physicum se præstitisse: Sermonis hujus pondus & efficaciam in semet expertus est *Generosus* alias *Ful. Cas. Scaliger* dum *Exercit. 152.* testatur se dialogum hunc sæpe, cum illius perlegendi cupiditate incredibili arderet, non sine lachrymis legisse & ubi eo loci deventum esset, scil. ubi historia mortis describitur, & consilium & librum abjecisse: nec quempiam, nisi prorsus ferreus, aut stupidus sit, fore existimo, quin perlecto hoc *Dialogo & Apologia Socratis* indignationis & commiserationis signa daturus sit. Attamen ad persuadendum Medico Philosopho & veritatis avido olim Cicutam usque adeo Venenum frigidum esse, alia in medium producenda fuissent *venena*, quam in hoc loco à *Platone* factitatum fuit: nec enim fieri potuisset, quin vel in illis partibus quæ primò Venenum susceperunt sui indicia prodidisset. *Exc. D. Hoffmann. l.c.* opinatur quidem hanc *Socratis* mortem naturali, in qua igniculus vitalis sc. sensim & sine Symptomatis extinguitur, similem fuisse. Verùm in illa extinctio sensim quidem fit, sed non paucorum vel momentorum

mentorū vel etiam horarum, ut apud *Socratem* contigit, sed plurium dierum, mensium, imo annorum decursu absolvitur. Nimirum Flammula vitalis in Corpore, ubicunque detineatur, ceu Las familiaris, quotidie pabulum suum depascit, quod quotidie quoque congruis Alimentis instaurandum est: non tamen, utcunque exactissima diæta observetur, tam laudabile refarcitur ac consumptum fuit, neque illa inexstinguibili pabulo potitur, quin elanguescat, donec tandem exspiret, sive quod ipsius flammulae vis hebetior fiat minusque concoquat ac assumpta subigat, sive quod fibræ superflua exprimentes, aut propellentes nimium exsiccentur & indurescant, sive quod pori per quos aliena expellenda sunt oblitterentur ac coalescant, unde flammula magis magisque obruitur & tandem planè suffocatur, quod plerunque senibus sive ætate, sive temperamento talibus, nunc sine Symptomatibus, nunc non absque illis, sc. Catharris suffocativis, apoplexiâ similibusque evenit. Deinde licet *Trasymachus* suum Venenum jactet ἀμύων, atque aliquomodo Atticum illi simili appareat, non tamen verisimile est hominem sanum & vegetum, ab illo per os assumpto sine tumultu & concitatione gravissimorum Symptomatum, & quidem paucorum momentorum intervallo enecari posse, cum id non nisi Cordis motu abolito, integris adhuc visceribus & Vasis sanguiferis majoribus contingere debeat: nam si corrosivum reputaretur nullo modo incensum Venenorum ἀμύων veniret, nec fortè tam quietè & tam cito vitam sustulisset. *Socrates* enim, licet sexagenario major esset, ut in *Apologia ad Athenienses*, effatus est, licet quoque in carcere detentus & quidem vinculis cōercitus idque diu, sc. donec Iudices ipsius peracta θύελα è Delo post longum tempus domum rediissent, licet denique plures injurias devorare cogere-tur, integer tamen viribus perstitit & magnanimus mortis contemptor perduravit, ut ex *Apologia & toto Dialogo* luculenter patet, in quo gravissime de immortalitate Animæ & vita post mor-

tem

tem beatiore disseruit: & *Phædo* refert *Echecrati*: Εὐδαίμων ὁ ἄνθρωπος
 ἐφαίνετο καὶ τῇ πρόπῃ καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐπελάττει;
 Vinculis solutus crus perfricuit ac dixit jucundi & injucundi
 κορυφῶς seu vertex & summitates colligatas esse & uno cessante
 alterum succedere ac dolori à vinculis illato voluptatem à fric-
 tione supervenire: cum fatalem diem instare sciret vinculis so-
 lutus jussit Amicos secedere, semet enim loturum, ne mulieri-
 bus post mortem negotium faceisset: aliud cubile adiit: lavit:
 lotus Uxores, liberos, Amicos ad alloquium admisit: abactis
 Uxoribus & liberis cum Critone etiam & undecim Virorum
 famulo mortis nuncio sermones imperterritus à mane ad se-
 ram Vesperam miscuit: poculo accepto nec tremens nec colo-
 re aut vultu mutato hominem poculum præbentem, ut solebat
 παυρηδὸς aspexit: denique epoto veneno Amicos ceterosque
 lachrymas fundentes increpavit. Omnia hæc demonstrant *So-
 crati* Cor validum & firmum ad momentum illud quo phar-
 macum ebibendum erat, perdurasse, nec carcere, aut vinculis
 fractum, nec metu mortis, quàm imperterritus adiit, prostra-
 tum fuisse; Massam sanguineam in vasis sufficiente copia & spi-
 ritibus abundam viguisse & rite cursum suum peregissee; Cere-
 brum sanum & spiritibus illustre perstitisse, alias *Phædoni* non
 εὐδαίμων seu bono genio dotatus & beatus ex moribus seu ge-
 stibus & sermone judicatus fuisset, nec dicere potuisset ἀδεῶς
 securè & absque metu & γενναίως vitam finissee: non in Apolo-
 gia causam suam coram Atheniensibus tam generosè defendis-
 set; non tam graviter, scite & prolixè de immortalitate animarum
 & vita post mortem beatiore disseruisset, nisi hæc omnia,
 ipsamque mortis historiam, à Platone solummodo ostentandæ
 sapientiæ & facundiæ causa conficta velimus; non finito dialo-
 go surrexisset, nec amicos, ut, donec lotus esset, discederent,
 monuisset; vix hanc ob causam aliud cubiculum adiisset; nec
 uxores, liberos, amicos, Undecim Virorum famulum obfirmato
 animo,

animo, absque lachrymis, cœteris omnibus illachrumantibus multo sermone à summo mane ad serum vesperam compellasset idque non absque vehementia, alias *Crito*, publicus ille nocentissimæ facis minister, ut ipsum *Scalig. l.c.* vocat, non ipsum hortatus tunc fuisset, ut parce loqueretur, ne loquendo magis caleret ac venenum bis terve repetendum foret: hæc enim omnia non nisi partibus Principibus adhuc integris & Spiritibus bene irriguis præstare potuisset. Quid aspectus *tuus* sibi velit videantur *Honor. Niquet. Physiognom. Ham. l. 4. c. 16. de signis Viri fortis, Scipio Claromont. de Conject. cujusque moribus l. 6. c. 9.* ubi imprimis consideretur obtutus projectus & adversos prospicientium oculos & animos penetrans. *Joh. Baptist. Post. Physiogn. l. 2. c. 2.* ubi effigiem *Socratis* habet ac l. 3. c. 24. ubi taurinum obtutum torvo ac terribili annumerat ac *Attila*, pridem orbis flagello, tribuit. Hoc Principum partium robur & hic in *Socrate* fene vigor superstes brevissimo tempore abolenda fuerunt, nam post epotum Venenum inter paucissimas interlocutiones & amicorum lamentationes misellus expiravit. At quis in animum inducere posset Venenum frigidissimum, exclusa omni ejus vi inexplicabili, aut occulta, cordi omnem motum citra tumultum, aut Symptomata gravissima eripuisse? Vix fieri potuisset quin intra ventriculum nervosissimum & frigoris impatientissimum receptum, cardialgiam peperisset, quin ad intestina propulsum, quorsum potulenta alias citius quam vulgo creditur properant, tormina excitasset, quin denique hinc per ductum thoracicum Cordi infusum rursusque in pulmones sæpius ejaculatum gravissimam dyspnœam facultate sua gelida effecisset, antequam Cordis motum abolevisset: has enim partes omnes Venenum perambulare cogebatur & Cor quidem ac pulmones sæpe iteratisque vicibus, nisi velimus Venenum omne in ventriculo substituisse ac Cor in consensum tractum motu spoliasset, quod tamen quoque non nisi mediante sævissima cardial-

gia, superveniente tandem Syncope cardiaca, praestitum fuisset.

Ceterum nec illa quæ circa ultimam vitæ Catastrophen *Plato Socrati* evenisse memorat, sufficiunt ad demonstrandum Venenum Atticum, sive merus succus *Cicutæ* fuerit, sive mixtus, frigidissimum fuisse, quamvis multis hæc præcipue historia illud persuaferit: nam nec perfecta symptomatum enumeratio in illa apparet, neque usque adeo verisimilia proponit. Nulla mentio fit sensus frigoris in ventriculo, ubi Venenum primò in actum, ut loquuntur, ducendum fuit, de quo etiam *Latro à nappello* calido in 4°. gradu, ut creditur, conquestus est apud *Marthiolum*, quod utique fecisset, cum post obambulationem τὰ σκέλη βαρύνεσθαι non subticuisset, sc. rem minoris momenti, & cum postea pes valde comprimeretur, se id sentire negavit. At forte frigore intensissimo statim ventriculi sensum obtudit, ut ejus præsentiam non animadverteret. Verum quomodo Venenum è ventriculo propulsum fuit, cum sensus & motus ventriculi pari passu ambulent, sensuq; pereunte, motus auferatur? aut si forte ejus portio in intestina elapsa fuerit, qua ratione oscula vasorum lacteorum, aut alios poros, si qui alii sint, Venenum gelidissimum, sanguinem & spiritus congelaturum penetrasset? nonne sibimet viam geliditate centies occlusisset? At rimam invenerit; omnia obstacula perruperit, qui factum, quod sanguini permixtum primum crura gravavit, obtupefecerit, famulusque furis compressis invenerit ὅτι ψύχονται καὶ πήγνυσι, imò paulò post πῶς πάλιν τὸ ἥτορον ψυχόμενα, atque ita robustus & sanus *Socrates* ab infernis emori coeperit? Cur Venenum Sanguini permixtum non æquè in partibus supernis vim suam exseruit? Quamobrem sanguinem non in vasis pulmonum, capillis etiam tenerioribus, congelavit atque ita respirationem difficilissimam reddidit? Cur ad cerebrum delatum loquelam non surripuit? Quam tamen retinuit pedibus jam stupidis omnibusque ad ἥτορον seu

seu hypogastrium & regionem sub umbilico frigefactis: Cur non memoriam oblitteravit, ut oblivisceretur *Galli Aesculapio* persolvendi? Nam jam *Socratis* tempore sanguis in circulum movebatur eique admixta, è ventriculo sinistro, sursum deorsumque citra selectum & absque ulla prævia deliberatione, quorum quæque spectarent, propellebantur. Nec enim fortè dubitabitur œconomix corporis eandem rationem nobiscum fuisse: si verò quis hæsitet Hippocratem adeat, apud quem hujus vestigia reperiri ajunt illi qui hunc motum nunc defendunt. Si hoc Venenum foris partibus inferioribus applicitum illas sensim congelasset & stupefecisset, forsan major fides *Platoni* adhibenda fuisset: Res enim non sine exemplo fuisset. Apud *Nob. D. Franciscum Redi* mentio fit Piscis ἀνθρωπομόρφος seu sirenis, qui conspiciatur circa Ins. S. Laurentij cujus ossa præter modum frigida & sicca traduntur, ut si quis, dum sanguinem mittit unum ex his ossibus capiat, non sanguis modo, ob frigus quo brachium afficitur, subsistat, sed in ipsa etiam vena concreascit: de qua re videatur *D. Redi. de Experiment. Natur. p. 93. & seq.* si relationi experimenta responderent, forsan aliquis sibi imaginari posset, quæ ratione Venenum Atticum pedibus appositum primum ibi frigus inducere potuisset, quod postea ad ἡττον, tandem ad præcordia tendens, hac facultate intense frigida *Socratem* sensim & absque labore occidisset: quamvis nec ipse *Dom Redi* piscis istius ossa, ut & dentes Hippopotami magni faciat & relationi fidem derogeret satis apertè. Verum ut his tandem finem faciam, videtur *Plato* hoc ipso in loco, qui plurimos fascinarit, prodere causam Cicutam frigidam asserentium: nam circa ultimam vitæ catastrophem indicia profert, quæ Venenum Atticum Calidum innuunt; postquam n. quasi congelatus nihil amplius respondit, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἐκινήθη, sed exiguo & paucò tempore deficiens, seu leipothymia affectus, movebatur: nimirum à ferocitate Veneni Cordis motus imminuebatur, & per accidens sensim

fenfim artus frigesiebant, paulò post propè obrigescebant, tandemque plane per breve tempus defecit, facultas animalis nihilominus tamen irritata & extrema instare sentiens, ultimum conatum adhibuit ad hostem mortem intentantem excutendum, convulsionem quandam instituendo. Hæc in Acutis evenire quandoque, colligere licet ex *Hippocr. Coac. Prænot.* 82. ubi legitur ἐν ὀξείσι κίνησις, ρυθμισμὸς, &c. ἐνίοισι πρῶτον σημαίνει; in Acutis, seu ut *Foësius* vertit, in Malis præcipitibus corporis motio, jactatio &c. quibusdam convulsionem portendit, seu procul dubio imminere significat. At quoque hanc *διάθεσιν* p. n. toti Corpori *Socratis* à Veneno Attico illatam jure meritoque inter Acutos recensere licebit, cum citissimè & citiùs febre acutissima ipsaque peste suam periodum absolverit, sedemque suam non minùs quàm ipsa pestis similisve acutus morbus in sanguine locarit, indeque truculenter principes partes aggressa fuerit & pessum dederit. Præterea cùm *Foësius* in *Commentario*, etiam *Galenum* in suas partes trahendo, dicat hujusmodi motus indicia esse effervescentium & exagitationum humorum acrium in Corporis cavo & Ventriculo, cur hujusmodi effervescentiam, exagitationem & acrimoniam huic Veneno Attico detrahemus? quod ob brevissimam vitæ usuram post exhaustum poculum necessario atrocissimè intra cavum corporis sæviisse statuendum erit. Imo credibile est κίνησιν hanc *Socratis* convulsivam fuisse idque irritata facultate animali ab humore aliquo acri, nam postea relecto vultu τὰ ὀμματα ἔστησεν, oculi aperti & immobiles videbantur, ac Crito συνέλαβε τὸ σῶμα καὶ ὀφθαλμοὺς, os & oculos hiantes apprehendit & clausit. Atque ita veritas *Coac. Prænot.* 1.2. καὶ μετὰ κατὰ φύξιος δυσφορίαι κάκισται; & 1.3. κατὰ φύξιος μετὰ σκληροσμῷ, ὀλέθριον, vere illuxit, quæ symptomata quoque tribuuntur febribus acutis & viscerum inflammationibus, non causæ per se frigefacienti; quæ etiam Venenum Atticum aut Cicutam non per se, verùm per accidens effecisse concludo.

CAPVT

CAPVT VII.

QUamvis ex præmissis, ut arbitror, abunde probatum sit & postea ulterius ex infra memorandis experimentis constabit, Cicutam calidam esse, nequaquam tamen credendum est illam Pueris ob calorem, reliquas qualitates in illa superantem, funestam fuisse, aut solo calore tam terrificæ & atrociæ symptomata in Puellis istis excitasse. Utcunque enim rusticè vixerint, non raro tamen nacti sunt *λάζωνα*, seu placentas dulciarias, quas parare solent ex pipere, Z.Z. Caryophyllis, Melle aut rob. Ceraforum nigrorum cum pauxillo farinæ, præcipue circa Festa Salvatoris N. & S. Nicolai, Enceniorum &c; nulla n. familia prope tam paupercula tunc erat antequam incolæ à milite hybernante aut transeunte fere ad incitas redacti rustici fuerant, quin liberos huiusmodi donariis exhilararet, quas ætas illa harum avidissima, nulla mediocritate observata, innoxie comedit. Insuper etiam Vinum, maxime in diebus festis & solennitatibus nuptialibus non avara manu concesserunt: imo tenellis infantibus quando dentiunt vinum infundunt, susque deque habito *Platonis* præcepto, Vini usu ante decimum ætatis annum interdicens, obtemperantes potius Proverbio apud ipsos inveterato, Matribus Vittas & Calanticas vendendas potius esse quam dentientes vino defraudandos. Denique Cibos condire solent pipere, Zinzibere, allio, cæpis, quorum quoque natu juniores participes in communi mensa fieri solent, imo quandoque ob ætatis illius voracitatem se præ adultioribus referciunt: & hætenus quidem sine notabili damno, nam omnes tum integra valetudine utebantur. Taceo alios pridem & quotidie herbas & radices Cicutæ multo calidiores comedere: Sunt integræ Nationes quæ impense delectantur raphanis & alliis ingeruntque sæpissimè non avara manu innoxie. Novi quendam

vere folia ari primum germinantia large acetario permiscuisse, comestaque non aliam ventriculo cæterisque visceribus quam ardoris molestiam aliquot horis durantem peperisse. Apud *Exc. D. Plater. lib. 2. Observ. p. m. 435.* quidam ultra triginta annos, singulis matutinis, duas radices magnas Zingiberis, paululum saltem masticatas deglutivit, propter imbecillitatem ventriculi à febris quartana contractam; ab illius usu nec quicquam mali in ventriculo sensit, imo inde ad omnia munia graviter obeunda alacrior reddebatur & multorum annorum usu, nec die uno illa sine noxa carere potuit. Nec Cicutæ istius aquaticæ radix hanc noxam intulit, quia illam crudam copioseque devorarunt, cum antea more rusticæ hujus progeniei rapas, raphanos, rad. Petrofelini, Pastinacæ luteæ impune inglutierint, unde procul dubio avidius his quoque radicibus inhierunt, illarum quadam similitudine & sapore subdulci delusi.

Verum Potius in radice Cicutæ istius Aquaticæ δύναμις δηλητήρια seu Venenata harum noxarum, seu præcipuus author, accusanda erit: licet enim inter masticandum & deglutiendum nihil adversi perceperint, *Jacobus Maderus* hilaris & subridens quasi re bene gesta domum redierit, *Mattheus Graff* se deradicibus quoque comedisæ jactarit & una ex puellis lachrymabunda matri conquesta fuerit à sociis avarius radicem suppeditatam fuisse; attamen paulò post magno malo ejus virulentiam experti sunt. Omnes sani erant, nullus tum morbus Epidemius grassabatur: *Jacobus* vix duabus horis elapsis à comesta Cicutæ radice iteratis vicibus atroci Epilepsia affligitur atque intra semihorule spatium ab illa enecatur: Idem fatum expertus est *Mattheus Graff* / atque in eo solum differebat Epilepsia quod tardius invadens continua duratione & Symptomatum vehementia *Jacobi* superaret, itidemque dimidiæ horæ spatio nihilominus occideret. Puella quidem omnes vomitus beneficio mortem effugerunt, nihilominus tamen hujusmodi convulsiones expertæ

expertæ fuerunt, quæ abunde testarentur radicem hanc virulentissimæ indolis esse. Magis virulenta erat *Cicuta* Romanis *Hispanica novissima* dicta, de qua *Exc. D. Carolus Drelincurtius Medicus Regius in Gallis nec non Serenissimo Principi de Turenna gl.m. olim à Consiliis Medicis, nunc vero Lugduni in Batavis Medicus Professor Primarius*, ipsis Cal. Nov. 1677. scripsit ad me, Medicum quendam & Chirurgum Hagienſes in hortensi deambulatione consueta, mense Aprili hujus anni *Cicutam* hanc saporis percipiendi causa suctu degustasse atque ambos citius quàm quadrantis horæ spatio mortuos fuisse: Idem in literis sub finem hujus anni confirmat ac hoc verissimum abundè sibi comperitum esse fidem facit: quæ verò ante obitum excitavit symptomata & num multum succi in ventriculum demiserint non memoravit, sufficit citissimam mortem Veneni præsentissimi, testem esse.

In quo natura Veneni *Cicutæ* hujus aquaticæ sita sit, inquirere operæ pretium erit: vere enim *Exc. D. Wedel. de Med. Facultat. l. 2. f. 2. c. 1.* monet plurimos errores in forum medicum illatos fuisse, non considerantibus Medicis penitus, in quo Veneni natura consistat, in eorum occulta qualitate sola acquiescentibus: ut hanc censuram Jure optimo multis exprobratam evitem, quid sentiam libere exponam. Omnium Venenorum naturam excutere, intempestivum hic foret: sufficiet tum hujus Plantæ, tum aliarum congenerum una eademque opera vim examinasse, quæ in subsequenteribus experimentis pro virili stabilire conabor. Multis Viris doctissimis & non levem in naturæ secretis indagandis, magno rei Medicæ incremento, operam navantibus ansam dedit statuere Plantas quoque Venenatas qualitate occulta edere effectus stupendos, postquam viderunt jam *Galenî* ætate, maximam Turbam sequacium infelicitè illas à manifestis derivasse, seu à *Temperamento* ex quatuor elementorum Peripateticorum varia miscela resultante, quod *Exc. D. Bruno Dogm.*

Dogm. Med. Gener. p. 1. c. 3. §. 2. per ludibrium *Quintam Elementorum Essentiam* vocat ejusque doctrinam tot ἀνεμῖδια peperisse, aut fumum nobis vendidisse verissime asserit atque illam merito μαλακολογίας damnat, maxime si à solo temperamento Venenorum vires diducere fautores conarentur: taceo ab aliis illos summæ impudentiæ accusari, qui etiam horum Venenorum vires secundum temperamenta metiuntur, & indicibilem mixtionem oggerentes indicibilis pertinaciæ argui. Observarunt Viri etiam assidui rerum naturalium excultores, à Vegetabilibus venenatis in quantitate exigua ingestis, brevi quoq; tempore, vehementissima symptomata, imò mortem ipsam inferri, quamvis multis medicamentis salutiferis, ex certis signis calidis aut frigidis, calore, frigore aut alia manifesta qualitate impares & inferiores essent, atque experti sunt has noxas in quibuslibet etiam sanissimis & robustissimis quacunque ætate, sexu & temperamentis effecisse. Has occultas qualitates quidam à Cœlo deducunt & *Astrales* vocunt, ac præ cæteris in perfecte mixtis attendendas autumant; Alii *Essentiales* appellant, seu à forma specifica cujuslibet mixti oriundas. Astrales suis authoribus linquo, qui, ut *Creidan. Instit. Physic. l. 1. tr. 2. c. 9.* loquitur, talibus qualitatibus rem explicare nituntur, videntur Deos cœlo vocare, ut solvant nodum fabulæ. De Essentialibus ulterius inquirendum & quænam hoc nomine veniant & quales in scenam producendæ hic sint, dispiciendum erit. Cicutam, etiam hanc aquaticam in primordio cum aliis rerum naturalium speciebus à Deo O. M. creatam credo cum *Exc. D. Sennert. Pract. l. 6. p. 5. c. 1.* & per se bonam & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinere, ac cum illo existimo habere vires hominibus utiles, quæ etiam non usque adeo ignotæ sunt, ut suo loco indicabitur. Creatura hæc Creatori sapientissimo & potentissimo obediens semina produxit, atque ad hodiernum usque diem in qualibet adultiore nova semina, ni aliunde impediatur,

diatur, ab ipsius Architecto, ceu aeterni præcepti memore, pro-
 gignantur. Architectus iste in semine, quod totius plantæ com-
 pendium est, latet, imprimis in illa parte, quam gemmulam vo-
 cant & *Exc. D. Sim. Paul. Quadripart. Botan. Cl. 2. in Bona*, hilum ef-
 se evincit, cui consentit *Exc. D. Hoffmann.* hic ἀρχὴν δεξιάν τε
 ἀριστεράν locans: ibi in materia compacta, pingui, acri, spirituo-
 sa, ceu viscatus & incarceratus permanet, donec terræ congruæ
 creditus, emollitis involucris, calidioribus & Spirituosis parti-
 culis à benefici solis radiis excitatis, provinciam demandatam
 adire quasi invitetur. In actum autem ut loquuntur, deductus,
 aut sepultus à Solis radiis suscitatus quasi Architectus iste, invo-
 lucris seu perruptis, seu oblongatis, deorsum protrudit radices,
 sursum emittit primum caules, utendo, ceu instrumento, θερμῶ
 ἐμφύτῳ seu calore insito sive congenito, in seminis sale potissi-
 mum volatili & sulphure seu pingui subtiliore locato: in radi-
 cibus efformat poros ad liquorem, futuræ plantæ alimentum ad-
 mittendum, item in his, ut & in caule, cæteroque ejus systemate
 sc. in ramis, pediculis, foliis, floribus, theculis, seminum reposito-
 riis, parat varij generis fibras, sub tegmina, pulpas, integumen-
 ta, porulos, meatus & ductulos, omnia artificiosissime, sine Syl-
 logismis aut Cynosura, prout nimirum in primordio creatio-
 nis à sapientissimo Creatore imperatum fuit, ipseque ad conser-
 vationem, augmentum & similis speciei conservationem con-
 sultum duxit: de qua re videatur *Exc. Malpighii. Anatome. Plan-
 tor. Elegantissima.* Liquor quem radicum pori admittunt, qui-
 que per poros meatus & canaliculos in totam plantam disper-
 gitur, illamque irrorat, non videtur esse pura puta aqua, sed im-
 prægnata vario sale & sulphure terræ, quibus ubique locorum
 abundat: quamvis enim observatum fuerit plantam peculiari
 vasi inclusam, ex sola aqua affusa in molem insignem excrevisse,
 nihil parumvé de pondere, ad trutinam postea vocatæ, terræ
 decessisse compertum fuerit: unde enim plantis consistentia &

K

firmi-

firmitudo, quandoque lignea? In seminibus pingue? In cineribus sal fixum cum terra, quæ nulla arte in liquorem redigi potest? In flamma sulphur & sal volatilis? *Helmont.* quidem de *Causis & initiis Naturalium*, solum duo Principia admittit, fermentum & Aquam, quàm alibi æquè Idiotis ac Philosophis ignotam pronuntiat: in *Tr. de Natura contrariorum nescia*, opinatur in semine vim transmutativam aquæ existere, licet in proximè antecedentibus asseruerit naturam sibi nunquam contrariari, imo horrere omne contrarium & quicquid unitatem turbat: atque ita sibi met contrarius contrarium hic admittit: quis enim credat totius substantiæ immutationem sine pugna fieri posse? Quis à se impetrare posset fermenta seminum, quæ Architectus sunt cum θερμω ἐμφύτω ejusque subiecto pingui salino, instar Lapidis Philosophorum aquam ita transmutare ut tot tamque diversissima ex hoc elemento inde resultent? Si verò eum *Adeptis* modernis putet lapidem hunc se unire cum particulis scoriis plurimis involutis, atque ex harum puriorum cum illo, novo conjugio, Aurum emergere, naturam quidem contrariorum nesciam stabiliet, attamen simul concedere cogetur Liquorem quem plantæ per radicum poros recipiunt, non simplicissimum existere, sed ex diversissimis particulis compositum, quamvis magis amicæ fermento socientur. Non equidem negarim liquorem recenter adventantem imbui salinis & sulphureis particulis seminis, cum à pauxillo quoq; bilis magna aquæ copia amarore & à paucis Spiritus Vitrioli guttulis aqua acore inficiatur, at illum propemodum in infinitum multiplicari, eademque principia vel millenis seminibus E. gr. in Cicuta quantitate & viribus paria impertiri incredibile est. Veritati magis consentaneum videtur poros in radicibus ita conformari, ut cuilibet plantæ congruum alimentum admittant: sic verum manebit non omnem terram non omnia ferre; ex pingui tellure uberiorem messem sperandam; segetem latiore ex agris stercoratis

tis surgere, cujus causa etiam delectus ab agricolis habetur, ut videre est apud *Varron. de Re Rustic. l. i. c. 38. 39. & 40.* sic non absurdum intelligitur in dumeto ex terræ spatio arctis circumscripto terminis crescere Oxyacantham, uvam crispam, flammulam Jovis, ligustrum, Viburnum, acetosellam, violam, arum, herbam paris, primulam veris, moscatellam Cordi, fumariam bulbosam aliasque viribus diversissimas, quarum qualibet, non nisi sibi congruum liquorem aut particulas poris adaptatas suscipit: quod etiam confirmat polypodium ex ramis quernis enascens, solum dulci liquori aditum concedens per poros radicem, præteritis Vitriolicis quibus quercus scatent. Liquor admissus postea succus vocatur atque evadit proximum totius plantæ alimentum cujus particulae à congenito & solari calore varie disponuntur, subiguntur, uniuntur & segregantur, prout individui conservatio & speciei propagatio id requirit, donec in qualibet planta omnia ad *ἄκμην* seu summum vigorem pervenerint. Præter terram & aquam cuilibet plantæ inesse salina & sulphurea principia testatur analysi Chymicorum artificiosa, qua ex illis eliciunt Spiritus & olea sale volatili & sulphure prægnantia, sal fixum: nuper *Exc. D. Wedelius peculiari libello* ex Plantis salis volatilis parandi modum seorsim docuit, ut, qui illum fumo & oleis permisceri negant, palpare possint. Ab horum principiorum miscela diversa, prout nimirum unum alterum copia superat, aut hunc vel illum situm nata sunt, hanc vel illam figuram acquisiverunt, arctius vel laxius unita fuerunt, aliove modo tertium inde resultavit, quamlibet plantam diversam virtutem obtinere existimo, quarum qualibet non absolute considerata sed ad hominem comparata diversos effectus edit: quod nemini mirum videre debet, cum idem Chymicorum solertia ex varia salinorum mixture, exaltatione & obtusione uni subjecto diversas virtutes conciliare valeat: Exempli loco sit *Mercurius* qui vivus vacuis ventriculo & intestinis in-

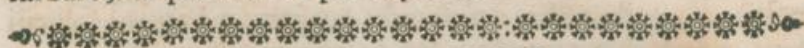
teger elabitur, cum salibus sublimatus ventriculi & intestino-
rum tunicis pertinaciter inhæret, illas corrodit, rursus cum vi-
vo sublimatus dulcescit, blandius & securius magisterio Gia-
lappæ purgat; ꝯ vitæ, frequens nunc Castrensiū Chirurgo-
rum præsidium, sursum deorsumque movet: *Nob. D. Henricus*
Screta à Zavorziz verè Philosophus Chymicus parat his ꝯ dia-
phoreticum, præstans auxilium in dolore Ischiadico & Lue ꝯ.
Plura hujusmodi in Chymicorum libris reperiuntur. Has plan-
tarum *divâmes* quispiam Essentiales, específicas, aliove nomine
per me nuncupare poterit; nec forte admodum absone, cum ex
ordinatione & dispositione Architecti emerferint tales, quales
postea effectibus se præstant: non tamen ac si ab illo emanent,
cum etiam absente & pridem perduto illo permaneant in pul-
vere, succo expresso, etiam in extracto: non enim credere pos-
sum Ex.gr. in planta purgante à Capra comesta, in quatuor ejus
ventriculis variis modis attrita, in intestinis portione succi cum
Chylo, hinc cum sanguine mixta, ad mammas transportata, la-
ctique confusa, mediante nutrice post varias rursus immuta-
tiones, infanti communicatâ Architectum saluum manere, ut-
cunque veluti extractum, tandem ad infantem pervenerit. Si
quis formam subordinatam his principiis præesse putet, in qui-
bus asserendis multam operam impendit *Cl. D. Kergerus*, sub cu-
jus præsidio unita detineantur, per me quilibet suo sensu abun-
det, attamen si attenderit ad labores Chymicorum intelliget
& hos sæpius talium formarum artifices evadere, quod plures
Physicorum non concedent, qui ab arte formam substantialem
ludi posse, quod equidem sciam, pernegant. Architectum in
plantis accidens esse neutiquam dixerim, cum in omnibus
plantis constanter observetur à primordio creationis, summo
Numini obsequentissimus disponatque tam stupende omnia, ut
potius admirari, quam verbis artificium exprimere liceat, ne-
que enim tertium nomen novi, servetq; sibi *Helmontius* suum
fermen-

fermentum, quod neque substantia neque accidens ait, sit Elia, Lælia, Crispis, nec Vir neque foemina neque Hermaphroditus: & tandem nihil: non tamen in examine virtutum medicamentorum aut virulentiae Venenorum curiosius illius naturam attendendam existimo, cum quoque Veteres in excutiendis plantarum temperamentis non usque adeo de Elementorum aut mixti formis solliciti fuerint. An verò Virtutes istae plantarum occultae sint & ita prorsus absconditae, ut omnes sensus fugiant, de illis Judicium suspendendum existat, Venenataeque illudant curiosis, valdè dubito, credoque cum *Cl. D. Creidano*, cum omnes oriantur ex certa materiae dispositione, in quam si resolvendo indagemus, nullam usque adeo occultam permanfuram, & si occultae maneant potius incuriae aut torpori nostro adscribendum esse. Primò enim Principiorum istorum materialium, quae potissimum in considerationem apud Medicos veniunt, indoles non usque ignota est, quin quoque Γαληνωόται ip[s]is effectus manifestos, ceu à causa perspecta & clara, nullis obscuritatibus involuta provenientes adscribunt, quamvis quidam illa principiata, aut elementata appellent, iniquè quidem cum vix in alia resolvi queant, aut si resolvantur, id fiat potius phantasia, adeo ut vel nulla unquam talia in rerum natura exstiterint, vel saltem non hujus fori sint, nec unquam causae morborum habita fuerint. Attribuunt isti salibus quibusdam vim abstergendi, vellicandi, irritandi, rodendi; quibusdam austerioribus vim corrugandi, astrigendi; quibusdam acidis attenuandi; sulphureis & pinguibus vim deliniendi, laxandi, emolliendi, inflammandi & sexcenta alia; cuiusmodi effectus si quispiam occultis qualitatibus imputaret, ignorantiae, imo insaniae nomine ip[s]is vapularet. Chymici industria sua principia haec exaltantes & puriora sistentes, aut artificiose denuò permiscen-
tes effectus illorum clarissimos, oculis conspicuos & manibus palpabiles, exigua quantitate, brevi tempore prorsus admira-

biles, iis præcipue qui horum principiorum ignari sunt, palam nunc in Theatro Medico proponunt: pugiles insuper Alkali & Acidum mirandorum effectuum authores in scenam producant, quos non solum extra corpus commissi præstant, sed etiam in corpore nostro prudenter admissi edunt cum sanitatis emolumento. Hæc plurimis Viris præclaris & incremento rei Medicæ invigilantibus ansam dederunt Morborum causas & medicamentorum vires ab huiusmodi principiis derivare & cum præviderent nova multis sordere, *Hippocratem de Prisca medic.* in subsidium adduxerunt, quem ibi multis aperte succenturiantem habuerunt, cum statim in exordio hypothesein in causis morborum & mortis calidum, frigidum, &c. sibi figentes aperte erroneos conspicuos appellet, ac in contextu satis clare in his non subsistendum probet. Quamobrem *Exc. D. Sennert. de Conf. & Dissens. cap. 16.* ingenue fatetur, non solum ex qualitatibus primis humorum differentiam & Causam satis explicari posse, sed specialius & per propiores qualitates determinandam esse; quod in progressu orationis seu manu ductore, seu monitore *Hippocr.* secundum hæc principia nervose præstat: ut & *Exc. D. Bruno Dogmat. Med. General. p. 2. c. 7. c. 8. & c. 9.* It. *Cl. Wilhelm. de Rhyn. in Meditat. in t. 24. de Prisc. Med. & Exc. D. Ettmüller. Disputat. in eundem Textum*, qui videantur ceu hujus assertiones illustratores eximij. Quibus addi possunt *Cl. Takenij Hippoc. Chymic. Ejusd. Clav. Hippocr.* quamvis potissimum occupetur in explicandis Acidis & Alkali naturis, pugna indeque resultantibus productis. Imprimis his facibus prælucentibus medicamentorum facultates feliciter in apricum protraxerunt *Celeb. D. Willis* tum primum in *lib. de Fermentatione & de Febris*, tum postea in *lib. de Anima Brut*: & præcipue in *pharmaceutic. Rat. Exc. D. Joh. Dan. Ludov.* in aureo libro de Pharmacia nostro seculo applicanda. *Exc. D. Wedel. de Medicam. Fac. Exc. D. Bruno Dogmat. p. 6. c. 2. Exc. D. Nic. Peeblin. de Purg.* in quibus plurima occurrunt hæc stabilientia,

tia, quæ huc transferre non lubuit: Benevolus Lector ipsos hos fontes adeat, sæpius repetitæ lectionis non poenitebit, nullusque dubito quin in posterum & Hippocrati & Veritati sint litaturi: & postquam res intellexerint, non deerunt vel conceptus, vel verba, de quibus alias occultarum qualitarum Patroni solliciti sunt. Imo Venena quatenus feri & sanguinis σύστασις & intimam miscelam violenter impugnant, non tam occultis quàm manifestis qualitatibus agere constabit ut *Exc. D. Wedel. ait de Med. Fac. l. 2. p. 2. c. 1.* à quo non multum dissentit *Exc. D. Bruno Dogm. Med. Gen. p. 2. c. 8. §. 10.* quorum operandi modum quatuor positionibus determinat atque ex ipsius sententia Venena 1. Quædam magis evidenter agunt in sanguinem, quædam in Spiritus animales. 2. Alia nimium humores & spiritus fundunt, colligunt & exagitant; alia figunt & congelant. 3. Alia mixto modo lædunt. 4. Alia tardissimè nocent. Omnia patentiora fient si singulorum venenorum effectus, ad rationem principiorum materialium plantarum examinabuntur: Si verò alicubi aqua hæreat & propter variam illorum & vix penetrabilem mixtionem quispiam se extricare non valeat, observet modum generationis morborum, seu ordinem causarum & operandi rationem qua remotæ propinquas & hæc morbum producant, imprimis quo modo vel in humores & spiritus, vel in partes agant illasque afficiant, vel in humores, spiritus & partes simul, quæ alias in aliorum morborum Generatione observanda ἀξιο- λόγως monet *Exc. D. Bruno Dogm. Med. Gen. p. 2. c. 9.* Cum salia varias figuras habeant, & aliter atque aliter ob connubium particularum sulphurearum efformentur, quæ in partes sensu tactus præditas, nondum turbatis humoribus agunt, non abs re erit si & horum spicula ad explicandos venenatorum effectus arripiantur, cum harum partium læsiones sævissima Symptomata consequantur, toto Systemate animali in consensum rapti, seu ut *Helmontius* loquitur Archeo furioso reddito, unde Spiritus & hu-

& humores admodum turbantur, quamvis E.gr. nihil adhuc Venenatorum effluviis sanguini permixtum fuerit, vel saltem nondum hac proportionem quæ horum systasin gravius perturbare, aut pessumdare per se posset.

CAPUT VIII.

Generationibus præmissis, videndum nunc quibus qualitatibus instructa, & qua ratione vim suam *Cicuta hæc aquatica* in singulis exseruerit. *Jacobus Maderus* Cicutæ hujus radices masticatas aliquandiu intra ventriculum detinuit, & lætus subridensque domum rediit: interea radicum frustula in ventriculo à liquore illius, quo semper in omnibus hominibus madet, emollita fuerunt, succus ejus prolectus liquorem tinxit, qui tunice crustaceæ poros subiens, procul dubio tunicam nerveam vellicando plus liquoris emulsit, nam post obitum, cessante fibrarum constrictione, multò majore copia spuma virore quidem tincta ex ore à ventriculo regurgitans, toto reliquo diei & noctis spatio ad horam sepulturæ emanavit, quam ex plurimis radicibus, quibus capiendis ventriculus multis modis impar fuisset, exprimi potuisset. Liquorem istum ventriculi, quem fermentum ejus existimo, si non glandulæ (quas quidam jam invenerunt, sed solitarias similesque intestinorum) saltem extrema capillamenta arteriarum fundant, idque forma liquoris, qui mora in ventriculo à calore lentorem acquirit, ac mucosus evadit, non secus ac serum sanguinis & lymphæ: quotiescunque enim ventriculos tum ruminantium, tum aliorum animalium, etiam humanos perlustravi, deterlis omnibus contentis, omnique humido iteratis vicibus exsiccato, dum ventriculum, fibras & nervorum dispersionem inquirendo, varie versabam, sæpissime rursus intus maduit & sæpe satis largiter: imprimis id mihi evenit in examine Ventriculorum hominis, suum, canum,

canum, rupicaprae, ovium; & quamvis, praecipue in ruminantium ventriculis, ob copiam liquoris saepius regurgitantem, sperarim apiculos, imprimis in *χειρία μεγάλη*, perforatos fore, tamen nullo ingenio nec oculo catoptro armato conspiciere potui, licet in singulos apices desinat papillula, seu lingula mollicula humidiuscula: tandem tamen nuper in *ένύτρω* Vaccae & vituli plures solitarias inveni, attamen liquor ille neutiquam ad tres superiores ventriculos ascendere valet, utcunque ruminent, quod facile videbit, qui attentius hos perlustrabit. Fermento stomachi à radicum istarum succo jam nimium, quàm tenelli pueri interior ventriculi superficies perferre posset, saturato, circa praecordia dolere coepit; nimirum illud poros tunicæ crustaceæ, sensu destitutæ, transiens, attingit tunicam membranosam, illam ubique, vel saltem circa stomachum & pylorum Antrique ejus portionem, utpote nervosum admodum affixit, doloremque in ventriculo, quem vulgus cordi adscribere solet, excitavit. Vix verbum effatus humi prostratus, urinam ad viri altitudinem eminxit, non quod Vesica à Cicutæ vi quadam diuretica, fuso sero, adimpleta fuerit, nam parum, vel nihil omnino liquoris Cicutæ succo imbuti ad massam sanguineam pervenisse, postmodum probabile reddere conabor, verum quia alias urina impleta subito constricta fuerat: mox etenim Epilepsia, seu vehementissimis motibus convulsivis exagitatus fuit, cum omnium sensuum internorum & externorum, etiam tactu incute non excepto, abolitione; nam nec acclamationibus nec vellicationibus excitari poterat, siue universum systema animale ad suppetias ferendas à ventriculo afflicto sollicitatum fuerit, siue non ultima sui portione truculenter irritata, furiosè consilii inops hos terribiles tumultus instituerit. Utcunque autem tactus in cute, paroxysmo durante, abolutus fuerit, in ventriculo tamen persistit, nam in ipso insultu epileptico vomituriit, singultiit, tumor insignis magnitudinis apparuit, qui moesti pa-

tris & miserandi puelli præcordia graviter feriit & cessante paroxysmo matris opem imploravit anxius, nondumque mentis compos. Vomendi nixum necessario præcedere debuit sensus & perceptio aliqua rei molestæ in ventriculo, non enim motus, isque vehemens & iteratus subsecutus fuisset, nisi ab afflictione ad objectum permolestum excutiendum instrumentis motui dicatis imperatus fuisset; irritus fuit quamvis validus esset, quia obstitit oclusio vel stomachi, vel gulæ mediæ, vel etiam extremæ, convulso quoque musculo pharyngæo, seu illius sphinctere & licet forte impetui aliquantulum stomachus & gula cessarent, & aliquis sonitus ex ventriculo ceu vomiturientis exauditus ab astantibus fuerit, irritus tamen fuit, quia protinus à vehementissimis convulsionibus hæ partes rursus coarctatæ fuerant; secus ac puellis evenit, in quibus gula impetui ventriculi cessit ac cum certo & brevi auxilio infenso hosti radicibus nimirum, eliminationem permisit. Tumor in præcordiis, qui non nisi ventriculus erat, in propatulum venit, quia fibris circa utrumque orificium constrictis, flatibus, liquoribus & radicibus omnis exitus intercludebatur, unde necessario in hanc mole assurgebat: at quoque hæc orificiorum contractio sensum præsupponit. Singultum equidem fateor præcipue à diaphragmate edi, probantibus hoc vibratione quæ circa præcordia observatur, non raro cum respiratimis vitio, sonitu, qui non tam oritur à flatu per gulam emissio, quam ab aere per asperam arteriam eliso & in larynge fracto & mitigatione ejus, quandoque omni modo cessatione ab aeris retentione, seu voluntaria expirationis inhibitione: At quoque non negabitur frequentissime diaphragma ad hunc motum incitari à Ventriculo præcipue circa stomachum afflicto, sic sæpe supervenit cibus acrioribus comestis; novi aliquot quibus piper hoc symptoma effecit; oritur non raro à nimio infarctu; cessat vomitu rejectis, ventriculum molestantibus, aut ab assumptis illecebram demulcentibus; cuidam diuturnus singultus

tus tollebatur continuato potu emulsionis amygd. dulc. quidam ipsum sopiunt iteratis potulentorum sorbitionibus, cuius tres superstitiosum vulgus suadet. Nec mirum est à Ventriculo gravius vexato diaphragma ad hunc motum stipulari, illudque conari ipsi hac succussione suppetias ferre, nam gula illud non ita libere transit, quin potius undique supernè gulæ propè ventriculum, mediante membrana ipsi cum pleura communi & inferne propè stomachum mediante membrana cum peritonæo communi connectitur; insuper à diaphragmate reliquo, ubi gula illud permeat, filamenta & membranæ nerveæ arctissimæ uniuntur, & ulterius aliquo usque exporriguntur atque etiam cum fibris ventriculi rectis potissimum coalescunt. Propter hoc consortium diaphragmatis & Ventriculi inflatus, quoque succussus fuit, ac Tumor ille pueri diaphragma & præcordia & manum patris inter medias convulsiones epilepticas verberavit, concurrentibus forte fibris ventriculi rectis pylorum versus stomachum aliquantum adducentibus. Ventriculi internam superficiem undiquæque sensu quodam præditam esse, multa sunt quæ probant, qui tactui annumerandus videtur, nisi sensus multiplicare sine necessitate velimus, nam præter esuriem & sitim, varios dolores & ardores non solum ab assumptis alimentis, medicamentis & venenis protinus aut aliquandiu post inglutitionem, sed etiam ab humoribus aliisque heterogeneis in illo collectis vel aliunde huc transportatis experitur: & quidni objecta perciperet? Cùm intus undiquaque succingatur membrana nervea propterea sic appellitanda, quin in illam nervi insignes stomachici definunt & expanduntur: imò acutius cutem tum integra, tum à cuticula denudata objecta tactilia animadvertere videtur, utcunque harum qualitarum norma reputetur: sentit hæc ventriculi membrana spicula antimonii, quæ tolerat cutis integra & excoriata, ut pote medicamentum topicum sine morfu exsiccans; illud sine noxa aut irritamine admittunt oculi in

collyriis, licet acutissimè præ cute sentiant; imo apiculi nervi linguae, saporis organa adæquata, minus ab illius spiculis affici, quilibet facto periculo explorare innoxie poterit. Quantum sensus in Ventriculo tactum cutis præcellat, non solum Antimonio similibusque cuti plane non molestis, assumptis innotescit, sed quoque ipsamet *Cicuta aquatica* documento est: nam teste *Wiero apud Cl. Smetium Miscell. Med. l. 4. Epist. 11.* Chirurgi Ditmarsenses radices ejus stuppa involutas, sub cineribus assatas & cum melle fusas, forma cataplasmatum, tumoribus in abscessus versis in arthritide vaga imponunt. *Diosc. de Mat. Medic. l. 4. c. 79.* Cicutæ succum inspissatum vocat πολυχρηστον εἰς τὴν ὀφθαλμικὴν χρῆσιν, ibique ait collyriis a nodynis commode misceri, herpetem & Erysipelas restinguere: herbæ comam contusam testibus appositam ὀνειαρώτοις opitulari: lac extinguere; in virginibus incrementa mammarum prohibere. *Dioscoridi* asensitur magnus Herbariorum numerus sive ex credulitate quadam, sive veritatem quoque experimentis didicerint, Videatur *Trag. Herbar. l. 1. c. 159. Exc. D. Casp. Hoffmann. de Medicin. Offic. l. 2. c. 67.* Cicutæ radicem cum Gumm. Amoniaco secretum contra duritiem nervorum proponit. *Exc. D. Joh. Rhod. ad Scribon. Larg. in not. 179.* ad duritiem Lienis Empl. de Cicuta profert, cujus inventorem prædicat *Joh. Heurnium*, miraturque à Londinensibus ejus nomen taceri: simile ad eandem duritiem commendat *Cl. Fabrit. Hild.* Nemo horum meminit Cicutam afflixisse unquam cutim, eaque læsa ullam partem in consensum raptum fuisse. Sæpius Liane magno præditis Empl. de Cicuta *Fabr. Hild.* quod in Officinis nostris prostat, imponendum curavi, ut ex tumoribus duris ab humore viscido crasso in artubus applicui, quod Ægri non solum per septimanas, sed etiam per plures menses innocue gestarunt: quin etiam ex radicibus recentibus Cicutæ aquat. succum expressi, radices contusas diu manibus versavi ac canibus & lupis intrudi absque ullo sensu vel minimæ

minimæ molestiæ, quamvis manus & digiti sæpè diù succo hoc maduerint. His non adversabitur unica *Borell. Hist. & Obs. c. 2. Obs. 3.* de Matronâ Nobili Cicutam marmæ ad imminuendam illam admovente, indeque mortem contrahente, cum sine Symptomatum aliarumve circumstantiarum recensione hoc referat. Non tamen negarim tactum circa stomachum & pylorum magis vigere & acutiorem esse, quam in reliqua interna superficie sive fundi, sive laterum, sive superni tabulati, non quod membrana nervea in his partibus minus nervis dotetur, quàm pylorus & stomachus, ut quidam opinantur, intuentes solummodo plexus insignes nerveos ad hos foris accedentes atque undique amplectentes, cum nec mole, nec numero nervea filamenta magis membranam nerveam hic quàm alibi dotent, omnes enim ulterius disperguntur & partim fibris uniuntur, partim in hanc membranam expanduntur atque ita obliterantur: Causa potius vegetioris tactus est, quia membrana nervea in pyloro & stomacho magis in propatulo & nudior est, quàm in cætera interna superficie: obtegitur enim tunica mucosa, hoc nomine insignienda, quia in homine multisque animalibus quadrupedibus unico ventriculo præditis statim post obitum aperto ventriculo, nihil nisi mucus pellucidus esse apparet; si verò spiritu vini maceretur, aut ei fervida affundatur in crustam opacam & veluti villosam degenerat, quàm magna cautione adhibita propè integram sensim à nervea separare potui. Hæc tunica sive mucosa, sive crustacea neutiquam sensum abolet, aut planè impedit, quamvis illum moderetur atque efficiat, ne quibusvis injuriis obnoxius sit ventriculus, non secus ac cuticula cutim contra has munit. Fateor quoque tunicam hanc non solum pro diversitate animalium aliter atque aliter se habere, atque in quibusdam admodum crassam, densam & tenacem esse, indeque fieri quod quædam aliis Venenum, aliis alimentum existant; verum etiam in eadem specie animalium, Ex. gr. in homine varia-

re, unde quidam facile cujuscunque generis fercula optimè tolerant, alij facile à dulcibus, acidis & acribus etiam in parva quantitate ingestis læduntur: novi quosdam qui juscula fervidissima, sine molestia inglutierunt: Forte Anus Attica apud *Galen.* & Foemina Batava, de qua *Nic. Fontan.* Cicutam sine noxa devorarunt, denfiore quoque crustacea præditæ erant; fortè etiam talem nactus est Cultivorus Basileensis *Miscellaneor. Curios. Ann. Tert. Observ. 178. ab Exc. D. Joh. Rudolf. Burkardo P. P.* communicata, qui bufones, lacertas, aliaque absurda devoravit. Ipsam cuticulam ita densari & crassescere rustici, Fabri ferrarii aliique labores duriores peragentes docent, ut præ aliis qui mollicule cuticulam curant, vasa calidiora impune attingere, aut apprehendere audeant: Vidi Blombergæ metallurgos Leodicenses massas ferreas ignitas plantis pedum calcasse, imo rivo ferri fluidi ex fumo emananti digitorum apices immerfisse, ac propè manipulum hujus in vicinum parietem ejaculasse, qui in minutissimos globulos plumbeis similes quibus aviculæ sclopetis petuntur, secedebat: inspectis & tactu exploratis digitorum pulpis, deprehendi cuticulam ibidem prope in corneam durtiem immutatam & verè impenetrabilem post tot adustiones redditam fuisse: nullæ vesicæ, nullæ crustæ novæ à candente ferro excitabantur, nec plus doloris, aut afflictionis alicujus persentiebant, quàm propemodum lapis aliudve omni sensu destitutum.

Ventriculum prævio & imperante ac instigante sensu moveri, plurima sunt quæ suadent; cum utrumque orificium pari altitudine locatum sit, imo in alitibus Pylorus prope altior stomacho sit, necessario movendi vi donatum esse oportet, non enim sua sponte, aut pondere ventriculū ceu canalem assumpta permearent, sed immota in fundo cum animalis perniciere starent; naturaliter igitur ventriculus illa amplectitur, potulenta citiùs, quàm vulgo putatur exprimuntur, crassiora verò, postquam

quam aliquomodo subacta fuerunt, sensim eliminantur ac in duodenum per pylorum protruduntur: id fit sine magno ipsius labore, aut afflictione aliqua, quia expulsio peragitur blande & lente. Præter naturam & inverso motu peristaltico, in vomitu & ructibus plerunque, non sine anxietate ac violentia perficitur: & quamvis in lienteria & fluxu coeliaco naturali affinis sit, non tamen omnis molestiæ expers est & non raro cardialgiam quandam conjunctam habet. Motum ventriculi oculis observare licet in vivarum bestiarum anatome, & non semel vidi illum constringi lente versus stomachum subsequente vomitu, aut versus pylorum contentis in duodenum explosis; nonnunquam gracilior & brevior reddebatur; mox iterum intumuit, subsequente rursus nova coarctatione, quæ vel versus pylorum, vel stomachum progrediebatur. Motus istos peragit fibrarum beneficio; quarum maximè conspicuæ sunt exteriores rectæ, internæ & his subjacentes circulares: à rectis se contrahentibus undiquaque ventriculus brevior & gracilior evadere videtur, à circularibus motu peristaltico pergente undiquaque latera sibi met accedunt & contenta propelluntur: præter has manifestiores, sunt aliæ transversæ minutissimæ fibrillæ, quarum beneficio rectarum & circularium stamina seu fibræ connectuntur, & in motu quodlibet fibrarum genus sibi appropinquat; præterea rectæ & circulares harum interventu junguntur & in motu sociam operam præstant; denique etiam ab his ubique per totam ventriculi periphæriam quàm plurimæ ad membranam nerveam exporriguntur, quibus debetur consensus fibrarum manifestiorum & hujus membranæ; illæ quoque anfractus efficiunt, unde separato fibrarum tegmine oblitterantur anfractus, ac nervea in amplissimum receptaculum distendi potest. Non possum non hic duo paradoxa inferere; primum est Fibras ventriculi & intestinorum, addo etiam cordis & omnium muscutorum, nihil nisi nervos esse, aut proximè ad illorum naturam accedere, certè si quis persequatur

tur cum solertia quadam nervos musculos subeuntes, observabit nerveas fibrillas arctissime uniri & in unum corpus coalescere, & licet nervus musculum transiens non omnis in fibras illius impendatur, id tamen in vicinis musculis fit atque eo usque progrediuntur, donec tandem in membranas, adæquatum tæctus organon, absumentur hacque ratione terminentur. Non hoc propterea cuiquam absurdum videatur, quod nervi corpora mollia minusque tenacia sint prætereaque minuta, ut hanc ob causam impossibile sit tot fibras in tota corporis fabrica constituere: molles esse nervos intra spinalem medullam, ut ceteros quatuor sensibus inservientes præteream, contentos indeque elabentes aliquousque, ultro fateor, at paulo ulterius progressi non solum tenaciores sed & crassiores evadunt, alicubi ganglia pro majore robore indultu beneficæ naturæ asciscunt: qui dubitat persequatur solummodo nervos crurales ab exitu ex osse sacro & lumbarium vertebrarum ostiis ultra coxas, inveniet infra coxam nerveum fasciculum majorem, crassiorem multis vicibus quàm circa ortum erat: dum hæc scribo, fasciculum hunc examinavi & in fibras, ventriculi & intestinorum fibris tenacitate & firmitudine nihil prorsus cedentes, dirimere potui atque ut in ventriculo, intestinis, Corde & musculis aliis transversis fibrillis connectebantur; quælibet quoque fibrarum istarum nervearum more aliarum fibrarum in minutissima filamenta discerpi poterat, videbaturque major moles & robur nervis accedere quo magis à sua origine discedunt. Aliquando nervum insignem è cranio emergentem sub inferiore parte orbitæ oculi versus rostrum progredientem in Anseri sene prosecutus sum, qui ortui vicinus mollis erat & quamvis plurimos ramusculos vicinis partibus & naribus suppeditaret, non tamen moles multum imminuebatur quo magis ab origine distabat tenacior evasit, & tandem in extremitate rostri superiori planè in lamellam osseam degeneravit, non secus ac in gallinaceo genere tendines muscu-

musculorum pedes imos flectentium & extendentium officii frequenter fieri comperiuntur. Alterum paradoxum est, fibras intestinorum & ventriculi, imo etiam cordis aliquandiu vim movendi se retinere emortuo animali, utcunque dicatur cor primum vivens & ultimum moriens. Vidi sæpè in ovibus macâtis, inciso à lanionibus abdomine, visceribus adhuc calidis diu intestina motu peristaltico sursum deorsumque moveri ac chylum exprimi. Aliquando Ventriculos & intestina capræ cum hepate, Liene & mesenterio ex recenter macâtæ ventre in macello eximenda ac in domum meam deferenda curavi; tabulato his visceribus impositis, κοιλία μερῶλη obscure quidem subinde contrahebatur, at intestina ultra dimidiam horam motu peristaltico mire & celerrime movebantur, & cum quædam pinguedine jam alicubi congelata ipsaque prorsus perfrigefacta à motu cessarent, nihilominus alia his subjecta adhuc calida motum vel sponte, vel irritata continuabant. Anno 1676. Felis aliquot fœtus vivos peperit, unicum mortuum: post partum ægrotare cœpit, omnes cibos etiam carnes fastidivit, impense sitiit, ad vicinum fontem excurrit, avidissimè iteratis vicibus bibit: 25. Aug. hora 10. Antimeridiana mortua est; hora prima meridiana Ventriculum & intestina cum *Nob. D. Joh. Conrado Pejero Anatomico dexterrimo* exemi, perlustravimus illa ac imprimis in glandulas intestinorum inquisivimus: Uterum inflammatum & lochiis nigerrimis putridis infarctum invenimus, hicque mortis causam latuisse putavimus: circa 2. pomeridianam *D. Pejerus* Chyli receptaculum aliam ob causam tubulo inflavit, protinus primum auricula dextra micare, mox totum Cor systole & diastole, quamvis cadaver rigidum & frigidum esset, moveri cœpit, hanc verissimam & animalibus vivis apertis alias conspicuam systolen & diastolen ad seram vesperam continuavit, cum omnium spectatorum summa admiratione; & si forte rhythmus iste elanguescebat, post novam inflationem pro-

M

tinus

tinus vivæ instar redintegrabatur ac pari alacritate perficiebatur. Idem non diu post hæc tentavit *Cl. D. D. Joh. Conrad Brunner*, *Anatomicus solertissimus*, *Gener meus* in Cane molosso, cui pancreatis ductum filo arctissime constrinxerat aliquot septimanis ante hanc anatomen: exemptis ventriculo & intestinis & examinato ductu pancreatico, num sc. penitus occlusus esset, post longam moram diuque jam emortuo cane, ab inflatione receptaculi Chyli cor denuo moveri vera systole & diastole coepit, ac pluribus horis hunc motum continuavit, donec auricula sc. dextra exaruit. Integræ Historiam aliaque circa ductum pancreaticum tentamina destinavit *Inclyto Collegio Curiosorum Germania*, quam propediem suppeditabit. Idem aliquando in taxo inflata vena cava tentavi, cum Chyli receptaculum jam à canibus venaticis lacerum esset, verum vix unam alteramve micationem Cordis auricula edidit, reliqua mole immobili permanente.

Aliquoties Catellos projectos vivos, ad motum ventriculi, intestinorum & Chyli aliaque mihi potissimum, in medendo aliquando profutura observanda aperui; vidi sæpius omni sensu & motu abolitis, imo detruncato capite, Cordis motum, systole & diastole ritè alternantibus, plurimis horis integrum perstitisse. Forte talis vita fibræ Uteri permanfit superstes in foeminis, quæ post obitum foetus vivos aut Embryones excluderunt, nisi enim foetus impulsus fuisset, non constaret modus, quo foetus vel Embryo claustra hæc perrumpere potuisset; quamvis *Exc. D. Bartholin. Anat. Reform. l. 1. c. 28. p. m. 275.* aliter sentire videatur. Non autem hæc eo dicta velim ac si Ventriculus, intestina, cor & uterus sibi proprium motum vindicent, nec à cerebro & cerebello pendeant; nec in dubium voco præclara experimenta *Exc. D. Willis. Anatom. Cereb. c. 23. p. 194. aut Exc. D. Lovveri de Cord. c. 2. p. 86*: nam certum est denegato influxu à cerebro & cerebello, harum quoque partium motum tandem aboleri:

leri : id non solum apoplexia , sed violentæ quoque præcisiones medullæ spinalis , aut nervorum paris vagi : eorumque ligaturæ abunde testantur ; solummodo hoc innuere volui , in fibris harum partium sensus alicui & motus instrumentum pertinacius inherere , nec tum cito , ut alibi , evanescere , quod in *L. c. Cl. D. Louverus* etiam concedit , dum aliquem motum ligato pari vago cordi permanere non negat , licet illum nervis intercostalibus tribuat . Sic quorundam animalium Ex. gr. Lacertarum & serpentum caudæ aliaque trunci frustra diu varie se torquent , sic Cor anguillæ & Lucii piscis exemplum diu systolen & diastolen peragere creduntur . Fibrarum istarum actio , seu motus est contractio , in qua in se coeunt & breviores simulque graciliores fiunt : nimirum nulla fibra est , utcunque simplex appareat , quæ non in hac contractione , antea laxior , mollior & planior , fiat rotundior , gracilior , durior , densior & brevior ; quod conspicitur manifestè in motu intestinorum , ventriculi , cordis in systole ; imo etiam muscoli angustiores , duriores & breviores evadunt , utcunque in medio in ventrem attollantur : Deinde dum fibræ contrahuntur videntur incisuræ quædam seu sulci transversi , brevissimis intervallis distantes : id in fibris oblongis & circularibus majoribus seorsim separatis , frigida aut tepida maceratis ac orbi aut asseri plano parum humectatis impositis , manifestius conspicitur , quàm ut verbis exprimi possit . Contractio ista fibrarum sæpè pertinacissima , firmissima ægrequæ solubilis est : observavi in intestinis colica defunctorum & animalium quibus purgantia aut corrosiva intrudi , tam pertinaciter se constrinxisse , ut flatus aut contenta inter duas contractiones intermedia , vix ulterius propellere potuerim . Novi Illustrissimum quendam dominum pugnum tamarète clausisse , ut nec robustissimus illum aperire , pollicem extrahere aut digitos explicare potuerit .

Hanc fibrarum contractionem quidam mechanice expli-

care conantur, ac fieri opinantur impletione & distensione quadam à Spiritu incluso subito se expandente & majus spatium poscente secundum omnes dimensiones, unde fibrae breviores & pars, quam fibrae amplectuntur, angustior, evadant: verum id minus phaenomenis congruum videtur, fibrae enim non sunt corpora fistulae instar cava, sed filamenta tenerima, simul & tenacissima, prorsus impervia; & licet fibrae quaedam primo intuitu simplicissimae apparentes, in plura filamenta subtilissima subdividi possint, quarum primariae omnes rectae, secundariae transversae aut obliquae, rectas instar subtegminis colligantes existant; quamvis etiam major fibrarum complexus propria membrana obvolvatur, ad interiora admittat surculos venarum arteriarum & vasorum Lymphaticorum ad vitam & vigorem tum obtinendum tum conservandum; quamvis concedenda sit porositas aliqua & spatium inter unam alteramque fibram rectam, etiam inter transversas, ac propterea liquorem admittat, non secus ac cannæ Indicæ oleum superne imbibunt, eique descensum per poros ad proximum internodium permittunt; quamvis denique per medium & transversim dissectæ rursus coalescant, atque ita uniantur, ut pristino motui inservire possint, quod non nisi intermedio humore, calore & spiritibus foecundo, præstabitur, nihilominus tamen nec in hoc minutissimarum fibrillarum complexu, unde integra fibra resultat, hanc inflationem locum habere credere possum, cum qualibet harum angustior, densior & durior in contractione evadat. Novi plures fibrarum coalescentiam fabulosam censere, qui tamen vel Cheirurgiæ imperiti sunt, vel in re præstitum non difficili nunquam periculum fecerunt: modum consuendi nervos magnos (forte tendines intelligit) *Gabriel Ferrara Observ. Cheirurg. l. 1. c. 17. p. 32. Francofurt. 1625. edit. tradit. Retulit mihi D. Gaulthier Chirurgus Illustrissimi Domini Comitis de Rabatta Generalis Exercitus Caesar. 1677. Mens. Oct.* duobus tendines carpum flectentes & uni pedem

pedem extendentem præcisos fuisse, qui, consutis tendinibus artificiose, motum integrè consecuti fuerunt: artificiumque facile in canibus addisci posse. Non ita pridem hoc ausi sunt hîc Chirurgiæ quidam studiosi; cani in pede sinistro tendinem magnum transversim dissecuerunt; incisa secundum longitudinem cute, in tendinem retrogressum inquisiverunt, forcipe apprehensum retraxerunt, methodo à *Ferrara* tradita simplici filo tendinum capita præcisa accuratè junxerunt, quæ citra balsama aut Emplastra, solo canis linctu coaluerunt; currit nunc sine ullo impedimento: in loco ubi sectio facta fuit, nodus instar ganglij tangitur. Sed ut ad fibrarum contractionem redeam, quomodo illa peragatur? explicatu difficilimum, si non impossibile, existimo, imo me ignorare ultro fateor: in ventriculo intestinis, utero, corde aliisque partibus voluntatis aut phantasie imperio non subiectis, consequitur perceptionem irritaminis membranæ nerveæ sponte; in musculis fibræ obediunt mandatis voluntatis, aut appetitus sensitivi; ubique sæpissimè celerrimè & ad quemvis etiam nutum contrahuntur: Ex. gr. Si pollicis pedis extensio vel flexura imperetur, momento citius, nisi morbus obstet, attollitur aut flectitur, quo brevissimo temporis intervallo vix mente concipi potest, vel humorem vel spiritum etiam subtilissimum, à sede phantasie, ad extremum pedem per corpus densum fulguris instar ejaculari posse ad constrictionem talem perficiendam. Jure de omnium fibrarum contractione pronuntiari posse opinor, quòd de Cordis motu *Exc. D. Lœvver. de Cord. c. 2. p. m. 85.* dicit, nempe nimis arduum esse de ratione motus ejus quicquam rite concipere, atque Dei solius, qui secreta Cordis rimatur, motum quoque ejus cognoscendi prærogativam esse. Interea, dum meliora & clariora proferantur, credam cuilibet harum fibrarum vim inesse ob quam facilitæ & promptissimæ sint ad contractionem & cessante stimulo aut imperio, brevi quoque relaxentur.

M 3

Prout

Prout Fibrarum motus seu contractio earumque relaxatio non solum in musculis, sed etiam in ventriculo, intestinis, utero, Corde aliisque partibus manifesta est, & in sensus incurrit, aut certè rationibus firmissimis demonstrari potest, ita quoque certum est alicubi membrana nervosa sola, quàm fibræ obtegunt & amplectuntur, aut membrana fibrarum plexus seu fasciculos involvente gravius afflicta, aut irritata, fibras alius partis ab hoc objecto irritante immunis ad contractiones sollicitari, imo cogi, quod vulgo per consensum fieri dicitur. Fibræ quæ ad hujusmodi contractiones commoventur, sunt vel partium vicinarum, vel remotiorum, vel remotissimarum. Rem exemplis explanare liceat, ad *Puerorum & Puellarum*, malitiâ *cicutæ aquaticæ* tantoperè afflictorum, fatum melius intelligendum. Si calculus, imprimis asperiusculus & angulosus, relicta parte carnosa renum, seu avulsus à carunculis papillaribus illorum, in pelvim descendat ac per ureteres ad vesicam protrudi incipiat, non solum sævissimos cruciatus etiam minor excitat, nisi ureteres à plurimis prægressis calculis nondum dilatati fuerint, verum etiam vomitus movet, seu adiguntur fibræ circulares ventriculi ad contractionem ad ejicienda ejus contenta; imò quandoque fibræ circulares intestinorum & vesiculae biliaræ ad illam abripiuntur, unde bilis vomitus consequitur, quandoque tormina ventris excitantur & alvus fortiter occluditur. Orificiis ventriculi sc. pyloro & stomacho ab objecto rodente aliterve vehementius afficiente læsis, cardialgia oboritur, quam non raro leipothymia imò Syncope comitatur, sc. Cordis fibris diutius in Systole constrictis permanentibus, aut quasi attonitis, à motu cessantibus, unde sanguinis motus vel imminuitur, vel aliquandiu suspenditur, partes calore influo defraudantur, sæpeque plurima mortis imago apparet. Intestinis sævis torminibus excruciat, sive ob fibrarum pertinaciorem constrictionem & flatuum aliorumque contentorum detentionem

nem p. n. five propter illorum subintrationem, in his frequentiore quam vulgo creditur, five intestinis in ἐντεροκήλη fortiter compressis, five ab humore aliove contento ipsa arrodente, sæpissime enormis vomitus sequitur, non solum intestinorum cæterorum sanorum portionibus, sed ipso quoque ventriculo ad motum peristalticum inversum coactis; imo vesicula porusque bilarius ad aliquam constrictionem compelluntur, quamobrem plerunque tandem mere biliosa evomuntur. Partis remotioris in consensum raptæ exemplum sit Spasmus in principio gulæ, musculorum maxillam inferiorem adducentium & labiorum, consequens aliquando herniotomiam: aliquoties enim vidi post sextum diem à castratione, quandoque tardius huiusmodi ægros primum de quadam deglutiendi difficultate conquestos fuisse, ob quam cibos ex faucibus per gulam in ventriculum protrudere nequiverunt, subsequente mox spasmo cynico, ac tandem arctissima dentium constrictione, ut nulla vi os deduci potuerit, nec liquorem siphone per hiatum à dente evulso comparentem infusum deglutire valuerint, licet mens adhuc constiterit, loquuti fuerint, se famelicos & sitibundos dixerint, idque non una atque altera hora, sed diebus aliquot ante obitum & antequam Epilepsia sævissima ipsisque funesta supervenisset. Remotissimarum partium consensum & sympathiam nobis ostendunt Epilepsiæ originem ducentis ab extremis pedibus, testiculis, utero, intestinis, ventriculo aliisve magis absconditis & nihilominus à cerebro & cerebello distantissimis, quæ tamen coaffici necessum est, non solum propter universalem & totius corporis convulsionem, verum etiam ob abolitionem omnimodam sensuum internorum & externorum. Huiusmodi motus convulsivos in aliis partibus resultantes, quamvis causa proxima contractionis fibrarum ibi non detineatur admittit quoque *Exc. D. Willis in Patholog. Cerebr. & Nervos. generis c. 1. p. m. 19.*: Ubi fatetur partium nervosarum irritationem.

tionem motus convulsivos efficere variis in locis à variis rebus, etiā fibris incongruis. Res illas vocat, Venena, qualitatum tangibilium excessus, varia recrementa sanguinis & succi nervosi, miasmata febrilia, humores salinos, sulphureos, lumbricos, calculos &c. Hujus sedem, licet in qualibet systematis nervosi parte noxam inferat, ut plurimum tamen vel juxta nervosi generis principia, vel extremitates vel in mediis nervorum processibus, præcipue verò in plexibus desigi: p. 20. Extremitatem anteriorem seu finem, quam nervorum ultimam expansionem in membranis nervosis & associationem, intro unionem in fibris nerveis vocare soleo, motus convulsivos suscipere, eosdemque quaquaversus transferre concedit, attestantibus convulsionibus sequentibus puncturas nervorum & tendinum, vellicationes in visceribus à pharmacis, humoribus acris, lumbricis in ventriculo & intestinis; exinde n. motus convulsivos non solum in partibus affectis resultare, verum etiam indifferenter in alias quascunque partes retorqueri. Huc pertinent aliquomodo illa quæ c. 6. tradit de motibus convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates subsistit.

Modus quo fibræ partium vicinarum coafficiuntur ac ad communem contractionem stimulantur, forte non adeo obscurus est, & concedi poterit illud fieri ob membranam nerveam cum ipsis continuam, aut propter nervos ab eodem ramo oriundos; quod explicant similitudine chordæ in extremitate tensæ, ejusdem tensionis sensu ad principium ipsius pervadente: hoc locum habere creditur in consensu renum, intestinorum & ventriculi, item intestinorum & ventriculi, ut & hujus & Cordis: attamen in partium remotiorum, aut valde distantium vel ob hanc unicam rationem explodenda videtur, quod partes intermediae, aut his viciniore, licet eorundem nervorum participes sint, à contractione immunes sint: imo illæ ipsæ partes in quibus minera, seu fomes convulsionum detinetur, non raro nihil

nihil convulsivi patiuntur. Quidam ut hanc compassionem credulis obtrudant, maxime in convulsione universali, seu epilepsia partium distantiorum læsionem subsequente, præviam in nervorum origine dispositionem & apparatus causæ morbi- ficæ comminiscuntur: quidam inde aliquid vitiosi à parte ægra cerebro transmitti opinantur. Verùm citra apparatus mor- bificum circa originem nervorum Epilepsiam excitari aliquan- do hinc manifestum fit, quod sæpe quidam hac corripiantur quoad cerebrum & cerebellum sanissimi, sic adoritur illa quos- dam à punctura nervorum, morsu viperarum, infantes cor- rupto lacte & pultibus in ventriculo & intestinis: eandem exci- tant quoque lumbrici; venena quædam in ventriculo subsisten- tia nec ejus pomæria egressa. Deinde sæpe illa tollitur causa morbifica ex parte primario affecta, nullo vel exiguo ad cere- bri roborationem habito respectu, vel medicamentis præcipue ad illius curationem directis. Novi juvenem quendam rusticum ab epilepsia satis truculenta vindicatum fuisse à vesicatorio toti pedis dorso applicito, unde symptoma hoc tragediam ordiri pensavit: non ita pridem *Dom. D. Job. Conr. Brunner*, hanc ob causam cum fructu Nuchæ moxæ succedaneum appoluit. *Illu- strissimus Puellus*, de quo supra, post iteratos clysteres anodynos ab epilepsia liberatus fuit, nec ad hanc usque diem vel mini- mum insultum expertus est, jam propè 18. annis elapsis atque adhuc sanissimus vivit: idem in pluribus infantibus atque adul- tioribus expertus sum. Lumbricis expulsi, venenis assumptis è corpore eliminatis, aut illorum ferocia obtusa & cohibita, morsibus viperarum mature adustis epilepsiam vel sublatam vel præcautam fuisse, experimentis confirmare possem, cujusmodi etiam in observationibus Medicis passim occurrunt. Commu- nicatio causæ morbi- ficæ, ejusque ad cerebrum transmissio in multorum ore est, plerisque de viis & ratione, qua illuc trans- portetur, non usque adeò sollicitis, sc. sufficit illis *Hipp. Ἐπιπεία;*

N

Ἐπιπεία;

ζύμπνοια καὶ ζυμπάθεα πάντα εἶναι. vapores & flatus ab utero,
 liene, ventriculo, intestinis aliisque partibus imi ventris caput
 petere, atque huiusmodi tumultus ciere, sæpè à vulgo practico-
 rum auditur, & in illorum consiliis legitur; interea nulla cura
 ipsos tangit, quomodo diaphragma & pectus undique pleurâ
 succinctum perrumpant, aut cranium ac duram matrem in basi
 ad cerebrum & cerebellum usque transeant, si omnino conce-
 datur, orificia stomachi hiare, non benè claudi, & hæc μετέωρα
 ad fauces usque pertingere: non perpendunt à partium istarum
 membranis ita coërceri, ut alibi potius & per patentia oscula
 ipsorum excretioni dicata exitum quærant, quàm sursum ten-
 dant. Tùm has tum alias ob causas merito hunc vaporum as-
 census & translationem explodit *Exc. Willis l.c. c. 6. 10. & 11.* at-
 que alibi passim. Ex fomite huiusmodi per nervos humorem vel
 vaporem caput adire mihi à vero plane alienum esse videtur,
 cum circa extremum suum finem vel in membranas expandan-
 tur, vel cum fibris, quæ corpora densa & solida sunt, in unum
 coalescant; in partibus enim istis nervi vel terminantur, vel si
 illas permeant, nihilominus propriis membranis involvuntur,
 ut nihil horum imbibere possint, & licet aliquid huiusmodi po-
 ros membranarum subiret, neutiquam tamen ulterius progre-
 deretur, obstarent fibrillæ transversæ nervorum fasciculos col-
 ligantes, remoram facerent ganglia frequentia tum nervorum
 medullæ spinalis, tum cæterarum parium. A venis & vasis lym-
 phaticis ab his partibus aliquid resorberi, item è ventriculo &
 intestinis portiones venenorum assumptorum chylo & sanguini
 permisceri non nego, quin etiam concedo sanguinem hunc in-
 quinum undiquaque cerebrum, cerebellum, medullam oblon-
 gatam & spinalem, nervorumque caudices & fasciculos subin-
 trare, nam intra anfractus cerebri & laminas cerebelli mani-
 festè ingrediuntur illorum substantias arteriæ capillares innu-
 meræ, atque transversim incisis cerebro, cerebello, medulla ob-
 longata.

longata & spinali, guttulæ sanguinis emicant, & dextrè directis medullâ spinali & nervorum fasciculis, in visum incurrunt vasa sanguifera capillaria. Quamvis autem è fomite partium distantissimarum à cerebro particulæ quædam, aliàs generi nervoso inimicissimæ abripiantur & sanguini permisceantur, non tamen, licet quoque ad originem nervorum continuè vel etiam per exiguum temporis spatium deferantur, epilepsiam hanc efficere videntur, nam primum non continuam epilepsiam excitant, sed sæpe longæ induciæ conceduntur illis ab epilepsia, qui hanc per consensum patiuntur. Deinde tollitur sæpe omnimode fomite sublato, quamvis particulæ adhuc sanguini permixtæ sint, quod procul dubio etiam puellis evenit, post vomitu rejectas radices Cicutæ. Denique sæpe pessimæ notæ particulæ illæque acerrimæ sanguini confunduntur, à quibus nunquam vel rarissimè Epilepsia excitatur. In Luc. p. affectis, sanguis abundat particulis non solum carnes depascentibus, sed ossa quoque alicubi instar aquæ stygiæ arrodentibus: neminem tamen epilepticum hac solâ affectum evasisse vidi, quamvis quàm plurimis, in Nosodochiis Italarum Medicorum praxin secutus adstiterim, & non pauci etiam his in oris se curæ mex dediderint, maximè hoc bello flagrante, quo, præter innumeras humani generis perniciēs, hic quoque morbus invaluit, antea minus notus & verè infamis, ceu benè merita peccati poena & vindex. Plures quoque cancro affectos utriusque sexus cognovi ab Epilepsia immunes, quamvis absque ullo dubio teterrimi humoris particulæ à venis resorbeantur & sanguini permisceantur, imprimis si diu exulcerati negligantur, nam licet canceri hujusmodi ferro & igne quandoque extirpentur, vulnusque ad cicatricem perducatur, alibi tamen novi emergunt, quod Moniali cuidam contigit, cui mammam auferendam curavi, enascente post triennium primum sub axilla tuberculo duro, quod brevi magna incrementa sumpsit ac exulceratum corrosis

valis sanguiferis majoribus brevi lethum attulit. Memini me Paravij ab *Exc. D. Petr. de Marchettis Praeceptore meo* aliquoties audivisse, ablatis mammis cancris se observasse cancris in utero obortos fuisse, imo fonticulos in brachiis & pedibus in ulcera cancrosa degenerasse. Prætereo pædarthrocacen aliaque ulcera eluturna cum ossium carie conjuncta, lepram, phthisin aliosve hujus generis morbos, in quibus certò certius in massam sanguineam redundant humores, nulli acrimonia cedentes nec minus nervoso generi infesti; quibus tamen nunquam epilepsiam supervenisse observavi, etiam tunc quando post multos labores quidam sanitati pristinae restituti fuerant, nec ichoribus pravis alibi exitus parabatur.

Ad rem hanc obscurissimam explicandam aliquo modo necessariò statuendus videtur *Præses* aliquis *toti Systemati nervoso præfixus*, qui quandoque hos tumultus imperet; quemlibet enim motum animale præcedit perceptio & cognitio aliqua, hanc sequitur appetitus rei gratæ aut averfio rei noxiæ, à quibus imperatur motus, qui, quod imperatum fuit, exsequitur: de quibus videatur *Exc. D. Glisson. de Percept. & Appetitu Nat. & de Gula, Ventriculo & Intestin.* In quibus solidè & doctissimè hoc argumentum tractat. Hunc Præsidentem *Nob. Helmont.* tum in his moribus convulsivis, tum alibi, inservitutum expediendis nodis difficilibus, vocat *Archeum*; quàm benè *D. Glisson. in l.c.* ostendit. Præses iste non est Voluntas, quia invitis partibus motui dicatis tumultus isti cientur. Appetitus sensitivus commodius appellaretur, cum potissimum ille motus animales fibris peragendos privatim & publice post perceptionem, partibus naturaliter se habentibus imperet. Nihilominus tamen in motibus præternaturalibus imperandis & hic appetitus, si non dubius certe admirandus ægris operam dantibus quotidie apparet. Duorum puerorum post herniotomiam convulsionibus defunctorum cadavera secui: primus 9. circiter annorum 1643. mense decembri

decembri castratus in dextro latere, bene se habuit ad diem sextum usque, tunc ad risum à fratribus & sociis, mox ad iram concitatus fuit ob rem nihili: circa vesperam difficulter deglutire coepit, post die plane non amplius deglutire nec os aperire valuit: tertio die nunc à tetano ceu rigidus jacuit, nunc artus & truncus mirè à motibus convulsivis succutiebantur: frustra ab *Exc.D.Felic.Platero*, *magni Plateri ex Fratre nepote* varia medicamenta adhibita fuerunt; post graves exantlatos cruciatus vivere desiit: cadaver *Basileæ Exc.D.Platero* præsente aperui, nihil prorsus inflammati, aut aliter p. n. dispositi invenimus, quàm processus peritonæi reliquias flaccidas, sublividas & quasi sphacelatas, cum portiuncula exigua partium vicinarum abdominis & peritonæi, corruptela vix ultra uncias duas serpente. Idem in altero Puero Pistoris nostratis filio ante 20. annos observavi, quem his spasmi Herniotomus frigida potu & pedum perfrigeratione dedisse ansam opinabatur. Pridem spasmus in gula obortum, post universum corporis habitum ad internecionem usque invadentem adscripsi sphacelo partium istarum nervosarum, originem nervorum inconsensum rapientem. Verùm hæc tunc quater caneros loca hæc undiquaque depascentia in viris robustis occupasse observavi, nullo unquam spasmo subsequente, quamvis pus aqueum largissime ex ulcere stillans obvia quæque corrodingo acerrimum esse pateret. Idem dum hæc scribo in Viro Nobili comperio, hic Mense Maio 1678. *σπασμὸν* in sinistro latere exscindendam curavit, pondere, ut Herniotomus retulit, librarum duarum: processus peritonæi portio supra funiculum versus abdomen remansit, crassior duabus uncis: vulnus scroto inflictum consolidationem aliquam pollicebatur; at decidente funiculo portio illa peritonæi carnosa & veluti scirrhusa nunquam cicatricem successuram, mitissimis etiam siccantibus adlubitis, ostentavit: præmonui Herniotomum aliquid canerosi hic latere, erupturum brevi, propterea, ut cunque caro

luxuriat, omnium acrium usum penitus omittendum: monita spreuit; ulcus dilatabatur; pus primum coctum, magis aqueum indies evasit, cutim & carnem renatam consumpsit, ulcus lateris & profundius evasit: post unum alterumque mensem oppidum, quod inhabitat Nobilis, transii: vocor; video ulcus duabus palmis longius, ultra palmum latum, pus fundere aqueum, suberuentum, foetidum, cum paucis debitam consistentiam & colorem habente; labia inversa, inaequalia, tuberosa; profundiora, alicubi rubra, inaequalia, alibi ceu cauterio potenti adusta, sphacelata: suasi siccantia mitissima, imprimis pulveres & collyria ex plumbo confecta: praedixi astantibus ulcus cancrum & immedicabile, quod ægerrime tulerunt: hortatus sum ut sibi ab Agyrtis & Empiricis caverent: verum his susque deque habitis primum ulcus crediderunt Fabro lignario, optima quæque promittenti; inspergit ille pulv. ex arsenico, fuligine & sulphure: carnosæ excrescentiæ imminuebantur, mox tamen renascebantur, ulcus magis magisque dilatabatur sursum deorsumque: increpatus à D. D. Brunnero Empiricus iste quoque Aegrum deseruit: Alius nunc Herniotomus ipsi medetur, quem quoque acria adhibere audio: circa medium Januar. 1679. ingens hæmorrhagia in ulcere evenit: urina prope radicem virgæ ex ulcere emanat: adhibet ille nunc butyrum antimonii, & sublim. aq. fortem; quibus procul dubio mors accelerabitur finemque calamitosi morbi, ob quem dies noctesque in sella traducere cogitur, brevi experietur. Nobilis iste ab illo tempore, quo cancer in apicem prodiit, ad 1. Febr. hujus anni, nihil unquam convulsi expertus est, quamvis sevilissimos cruciatus tum à virulento pure, tum à medicamentis causticis, puris acrimoniam augmentibus passus fuerit, & plurimas noctes insomnes hætenus duxerit.

Observavi parotides cancras omnia ad collum usque depascentes, epulidem cancrasam totam malam consumentem, fucus

eus cancrofos oculorum, cancos labiorum, faciei, extremi ap-
 cis nasi, nullus tamen vel comitem habuit epilepsiam, vel quod
 equidem sciam, ante supremum diem illam expertus est, quamvis
 plerorumque vitæ exitus mihi innotuerit. Hi omnes varii ge-
 neris dolores sc: urentes, prurientes, pungentes, vellicantes, lan-
 cinantes diu noctuque sustinuerunt, nec unquam $\pi \epsilon \rho \chi \epsilon \phi \alpha \lambda \omicron \nu$
 vicinus ita in consensum raptum fuit, ut inde artus aliæve par-
 tes convellerentur. Infantibus dentientibus, maximè caninis
 erumpentibus, item tormina patientibus, epilepsiam accidere
 nemini ignotum est. Adultiores odontalgiam, podagram, colic-
 eam, hemicranias, cephalæas summopere excruciantes, sæpè
 pluribus diebus, imo septimanis ac mensibus experiuntur, quo-
 rum nec centesimus, inde epilepsiam patitur; licet plerunque
 colica ab intestinorum convulsione præcipuè pendeat, & poda-
 gricis spasmus flatulentus sæpè graves molestias pariat & dolo-
 res exasperet. Plurimi colicâ biliosâ, affecti meâ operâ usi sunt,
 nullum tamen epileptici quidpiam perpeßum recordor, præter
 Nobilem computationibus deditum, & Illustrissimum quendam
 Dominum crebrò recidivantem colicam sustinentem; qui am-
 bo tamen epilepsiam tunc passi sunt, cum tormina mitiora atq;
 jam paretici essent. A clystere uterino, cui parum vitrioli Ro-
 mani permixtum fuit, sævissima symptomata convulsiva com-
 mota fuerunt, in Matrona nobili, ulcus uteri habente, apud *Exc.*
D. Harveum l.c. E contra Scottis Patavii in Nosodochio S. Fran-
 cisc. ab *Exc. D. Marchetti* ulcera vaginæ à lue ♀ oborta, im-
 punè eluebantur aquâ forti, aut ferro candenti attingebantur.
D. Joh. Georg Cronerus, lithotomus nostras, Virgini carnem post
 ostium urethræ instar cristæ galli enascentem, summumque do-
 lorem à mictione facientem, butyro antimonij auferre cona-
 batur, cum partes vicinæ inde læderentur, unctionem suasi, à qua
 emarcuit & cum eschara decidit, ulcere brevi consolidationem
 admittente: interea nihil quicquam convulsivi vel à liquore

corro-

corrodente vel igne excitatum fuit. Ante aliquot annos rusticus pede fortiter ancillae parieti assistentis abdomen flatibus distentum calcavit, unde uterus prolapsus fuit: venit Wolfachium ad Herniotomum quendam; hic viso orificio interno uteri muco obdito, ulcus cancrum valde sordidum existimans, imposuit orificio prorsus nervoso & sensu exquisitissimo praedito, & sublimatum: postero die ab ipso accersitus primo intuitu veram procidentiam uteri agnovi: rejecto &, iussi procidentiam lacte calido, in quo flores Chamem. melil. verbasc. cocti fuerunt, uterum fovere, uterum reponere, ac pila repositum detinere, unde nihil gravius passa convaluit. Observavi in duabus Monialibus & duabus foeminis in matrimonio viventibus, uterum post diuturnum fluorem album ulcere cancroso correptum fuisse, apparente in hypogastrio tumore duro inaequali & continue ichorem foetidissimum sub cruentum, cum maximo dolore, stillantem: omnes tabidae moriebantur, nulla convelebatur; una ex monialibus juvenula adhuc ineffabiles cruciatus sustinuit, maxime post alvi solutionem & mictionem, ultra novem menses: obiit praeterito anno summe extenuata, cuti vix ossibus haerente. *Præses iste systematis nervosi* non minus ab aliorum sensuum quoque objectis percellitur, ac non raro universales convulsiones imperat. Foemina quædam gravida in Nosodochio nostro conspecto Epileptico, post tergum ipsius cum impetu humi strato & vehementer convulso, ita perterrita fuit, ut paulo post ipsa quoque epilepsiam corripere & puella, quam post paucas septimanas enixa est: hæc incertis periodis matrem & filiam ad nonum ætatis annum crebrius invasit, & frustraneis omnibus medicamentis, utramque sævities paroxysmorum necavit. Virgines duæ nobiles à procis furtim ipsarum cubilia conscendentibus territæ, eandem epilepsiam contraxerunt, quarum una post plurium annorum decursum, multis perpeffis paroxysmis apoplectica obiit: altera misella adhuc superstes est, malo nulli remediorum generi cedente.

Quis

Quis non à fragore valido, subito, & inopinato edito percellitur, ita ut artus luccutiantur & cor ad tremorem quendam illo ipso momento commoveatur? Quod non fieret, nisi obiectum hoc terrificum ad phantasiam delatum, Praesidi ceu res fugienda sisteretur, sunt tamen quoque qui nec ab horrendissimis spectris nec à bombardarum tonitru perturbantur, maxime qui sensus exercitatos & his assuetos habent. Novi Monialem cui protinus ceu ab electivè trahente, aliquot vicibus alvus solvebatur, quoties coram ipsa de rhabarbaro & fol. fenæ, ceu purgantibus ipsi notioribus differebatur: Foemina quædam nostras, post morbum chronicum pharmacopolium prætereundo tota exhorruit, nausæa correpta fuit & vix vomitum evitare valuit, ut hanc ob causam plateam illam declinarit: scilicet in utraque sapes & odores illarum phantasie abominandi, solâ nominum mentione, aut odoratu, in memoriam revocabantur, ac Praesidi systematis nervosi obtrusi, illum ad has turbas ciendas compulerunt. Plurimos alios hæc nomina nec vel minimum commovent, nec ab odoribus utquecunq; annos in pharmacopoliis transigant, turbantur.

Quæ hætenus reruli, nollem à quopiam sinistrè interpretari, quasi Existentiæ *Praesidis systematis nervosi*, seu *Archæi* dubiam facere, enervare aut plane annihilare constituerim: tot argumenta supersunt quæ illam confirmant, ut nemo sanâ mente præditus eam rejicere queat: imo credo esse substantiam, & quendam *πνεῦμα* spiritum in sacris literis, in animalibus quoque animam viventem vocatum ab interpretibus; à Philosophis animam sentientem, cujus pedissequa sit anima vegetans, quam nullo modo accidens, nec corpuscula variè disposita, seu elementorum Aristotelicorum, seu Chymicorum, seu Cartesianorum esse, admirandæ actiones, quæ in generatione, partium formatione, nutritione & omnino in omnibus vulgò dictis animalibus tum brutorum, tum præcipuè hominum quotidie ob-

O

servan-

servantur, abundè evincunt; & quamvis non penitus assequar, quomodo spiritus omnis corporeæ miscelæ expertes in corpora agant, nolo tamen propterea in Sadducæorum castra transire, qui pridem Angelos & spiritus esse negarunt: potius in his summam Creatoris O. M. potentiam, sapientiam & bonitatem quoque admiror, qui in rerum primordio cuilibet speciei animalium sapientiæ & potentiæ suæ characterem impressit, ac in mandatis dedit, quid secundum quamlibet speciem, dum vivunt, agere debeant. Non tamen nego hunc systematis nervosi Præsidentem seu Archæum indigere singulorum sensuum instrumentis & spiritibus animalibus, seu corpusculis subtilissimis, tum ut ad actiones pelliciatur, tum ut illas ritè perficere valeat: nec abnuo illum in agendo varium esse, ac diversimodè pro varia instrumentorum suorum dispositione, actiones aboleri, imminui, depravari & intendi: spiritibus sopitis & instrumentis stupidis, ipsemet torpet: si sensuum organa valeant & spiritus tenues sint, promptus est, quandoque etiam nimius. Atque ita tum hanc ob causam ipsius actiones, tum pro ætatis, sexus, temperamenti, vitæ generis, regionis, victus & consuetudinis ratione, sæpe multum variant, nec pari ratione monitus, insurgit & tumultuatur.

An Præses iste motus consilio & quodam juvandi studio imperet? in sanis dubitare non licet: at si præter naturam hoc fiat, maximè in motu universali, seu in epilepticiis insultibus, valde ambiguum est, nam cum in illis quoque cordis, diaphragmatis, pulmonum, aliarumque partium respirationi dicatarum partium fibræ convellantur, quibus *Exc. D. Willis de Morb. convuls. c. 3. p. m. 35. 36.* spumæ oris effluvium, & pectoris contusionem ingeniosè adscribit, cumquæ ab harum partium constrictione mors intenetur, quandoque inferatur, cum quoque omnia fursum deorsumque ferantur, & maxima consilij inopia ubique appareat, nullum vel minimum opis præstitæ indicium emicat. Verùm

Verùm utcunque omnia molimina Præsidis potius interitum quàm auxilium polliceantur, certum tamen primos nixus susceptos fuisse ad excutiendum & abigendum, quod instrumento cuidam sensorio infestum fuerat, & si sine suo frustretur irritaminis potius vehementiæ, quàm ipsius conatibus adscribendum esse; unde periculum à nimio opitulandi desiderio imminens compescimus in epilepsia, si aliorum ipsum avocamus, frictionibus & vellicationibus dolorificis, spiritibus & balsamis acrioribus, aliisvè similibus, & postea demulcentia sensus, imò quandoque obstupescientia & opiata exhibemus, atque hac ratione, ut nunc loquuntur, Archæum furiosum mansuefacimus.

Denique, ut post digressionem in viam redeam, licet non semper accuratè nobis perspectus sit modus & ratio, quâ Præses iste in consensum rapiatur & ad hos tumultus suscitandos adigatur, non protinus tamen prima irritamina venenorum occultis qualitatibus agere pronuntiandum est: certè si rem æquo animo æstimabimus, non obscurè deprehendemus in illis potiores vires esse à qualitatibus tangibilibus, quæ quidem non calefaciendo aut frigefaciendo agunt, sed rodendo, vellicando, pungendo, alitervè affigendo membranas nervosas, adæquatum tactus instrumentum, nec magis occultè virulentiam suam exserere reputandum est, quam instrumentum ferreum acutum, nervum pungendo convulsionum subsequentium author. Hac ratione Cicutam aquaticam in memoratis pueris & puellis nocuisse penitus persuasus sum: nec aliter pleraque venena assumpta nos afficere intelliget, qui attente expendet symptomatum supervenientium ordinem; quorsum nos manuducet *Exc. D. Sennert. l. 6. Prax.* ubi tum veneni præsentanei, tum singulorum signa diagnostica in compendio tradit; assurgetquè *Hippocrati* nobis inculcanti non calidum, frigidum, &c. sed acre, amarum, salsum, &c. qualitates sc. quoque tactiles morbos facere.

Jacobus Maderus mortuus est postquàm universum genus

nervosum à vehementissimis convulsionibus summè debilitatum & cor enervatum, sanguinem ad caput & habitum corporis non ampliùs protrudere valuit, unde primùm expalluit, mox admota manu pectori, spirare & vivere desuit. Nihil apoplectici passus videtur, licet à violentia convulsionum sanguis ex auribus emanarit, quòd fortè musculis aurium convulsis, vase aliquo rupto evenit, nam manum pectori admovit & subito, ceu à syncope mortuus est. Spuma viridis ex ore post mortem effluxit, quia laxatis gulæ fibris circularibus, succus radicum & fermentum stomachi turgescencia, ob molem auctum, unde quoque abdomen intumuit, exitum quæsierunt, quem viscera ventriculo incumbencia pondere, ceu emortua, promoverunt.

Matthias Grass tardius à radice affligi cœpit, quia adultior & robustior *Jacobo*, & durius quoque educatus fuit, ac propterea tunicam mucosam densiorem magisque renitentem habuit. Postquàm verò virulentia cicutæ ad tunicam nervosam penetravit, primùm vertigine correptus fuit, quàm potiùs sensui hujus membranæ adscribo, quàm succo jam sanguini permixto, cùm similem vertiginem nonnunquam bilis in ventriculum effusa excitet, eaque vomitu rejecta cesset, sanguini verò permixta nullam pariat, quod frequentia Ictericorum exempla probant, qui rarissimè vel nunquam ob solam bilem sanguini confusam, sano ventriculo nutant. Nondum cicutæ frustula, vel succi portiones ad intestina pervenisse, hoc quoque mihi argumenti loco est, quod de nullâ molestiâ ventris conquestus sit, nihil per secessum unquam egresserit, & ingruente paroxysmo tumor diaphragma percusserit, qui ventriculus erat, arcè utroque orificio clauso, admodum distentus ab effervescentibus liquore ejus & succo cicutæ. Paroxysmus epilepticus paulò post illum invasit, fortius vellicatâ membranâ nervosâ, quem masculè superavit, at ingravescentibus fortioribus insultibus, tandem quoque nervosum genus & cor succubuerunt, imprimis post-

postquam violentissimi sine ullis induciis continuarunt. Post mortem totus habitus & abdomen intumuerunt, ille propter particulas sulphureas & salinas, cessante sanguinis motu, sui juris factas, aut propter calorem intrinsecum mixti, prædominante calore externo, emortuum, omnibusque humoribus ad putredinem tendentibus; hoc ob pugnam fermenti stomachi & succi cicutæ. Quia in paroxysmis violentissimis, in quibus omnium partium fibræ constringebantur, nihil eminxit, indicio est cicutæ succum non ad massam sanguineam pervenisse, nec vi suâ diureticâ serum vel colliquasse vel præcipitasse. Spuma post obitum ob easdem causas ex ore emanavit, quas profuvij authores in Jacobo fuisse putavi.

Catharina Maderin radix cicutæ copiosius etiam comesta, tardius quàm cæteris molesta esse coepit, & quamvis ultra duas horas illam in ventriculo detinuerit, non tamen afflixit, quia tunicam crustaceam densiorem nacta, virulentiae cicutæ diutius obstitit: nec tantum succi è radice prolecti ad intestina & hinc ad massam pervenit, qui spiritus animales stupefecerit, ad patrem arantem namque properare, ipsumque domum festinantem currendo sequi valuit. Postquam malè habere coepit, exordium læsionis in ventriculo fiebat, in quo tota ingestæ radicis moles detinebatur, plerunque enim, si malè se habere citra partis denominationem dicunt, ventriculum intelligunt, quod confirmavit vomitus spontaneus subsequens. Epilepsia quæ post vomitum invasit, deferenda est tum rosioni à radice ante vomitum factæ, tum ulterioribus reliquiis radicis, jam pleno impetu ad membranam nerveam penetrantibus. Non tamen tam vehemens fuit, ut in pueris, nec usque adeò omnes fibræ tam validè contrahebantur, unde pater clave os effringere, theriacam aceto solutam infundere, ipsaque liquorem deglutire valuit, subsequente vomitu superstitum radicum salutifero, non tam à theriaca concitato, quàm à radice stimulante ventriculum ad ho-

stis domestici expulsionem, quod idem antè theriacæ propinationem magno puellæ bono jam præstitit. A vomitu ultimo epilepsia remisit, attamen illa veluti sopore sepulta jacuit, non tamen sine motibus convulsivis, nam subinde dentibus stridebat, novem horis sine respiratione manifesta cum extremorum frigore decubuit, ut parentes verè mortuam crederent, quòd potius fibris cordis aliquomodo adstrictis, ut & partium respirationi dicatarum, unde sanguinis propulsio impedita fuit, quàm à spirituum animalium dissipatione, cum epilepsia non vehementissima fuerit, symptomaque hoc suffocationi ab Utero persimile exstiterit, derivandum, de qua videatur amplius *Exc. D. Willis de Morb. Convuls. c. 10. imprimis p. 170.* nec infrequens est in foeminis hoc affectu detentis, respirationem sæpe plurimis horis supprimi, unde legibus cavetur, ne ante 48. horas hoc symptoma te defunctæ sepeliantur: plenior explicationem de his suppeditabant Auctores Practici & observationum scriptores, atque in his casibus nulla miracula effingi posse abundè ostendent: imprimis *Ludovicus Mercatus Hispanus de Morb. Mulier.* Sopor iste forte etiam vi narcoticæ hujus cicutæ adscribetur, terrestri in omnibus similimæ, quæ etiam foemina Batava apud *Nic. Fontan. l. c.* sibi somnum conciliavit: hanc equidem ipsi non nego, fateor quoque liquida cito per pylorum exprimi in intestina, atque à liquore stomachi, è cicuta succulenti quidpiam prolectum fuisse; attamen sequentes historiarum ut contrarium sentiam, mihi persuadent; deinde utcunque in sanis, salvoque antro pylori potulenta, aliaque liquida brevi post assumptionem expellantur, tamen aliter fit parte hac afflicta, nam quàm primùm regio hac ventriculi gravius vellicata constringitur, omne effluvium prohibetur; quod procul dubio in duobus pueris factum fuit, & quoque in hac puellâ antrum hoc coarctatum fuisse credibile est, quia primùm circa hanc regionem malè se habuit, mox vomuit, postea demùm superveniente epilepsia; diuque posteaquam,

quam à sopore evigilavit, de præcordiorum dolore conquesta fuit. Ad mentem rediit 24. horis elapsis, quia fibris cordis & partium respirationis relaxatis, cor pristinos rythmos suis motibus exordiri coepit, sanguineque universam corporis compagem ritè irroravit, singulasque partes refecit. Delassata per quadriduum mansit, non tam propter nimiam musculorum defatigationem ab epilepsia, quam propter lymphæ stagnationem intra musculorum interstitia, atque in ipsis musculis, ob sanguinis motum languidissimum & propè nullum, toto durationis uterina suffocationis tempore. Citra medicamentorum usum postea integrè convaluit, quia antè comestas radices sanguinis *κερσι* laudabilem habuit, quam redeunte cordis motu legitimo, brevi denuò, cùm auditu & visu, recuperavit, & carnosa ac vegeta, citra ullam labem bonæ valetudinis vixit.

Maria Maderin quamvis in pauca quantitate radices comederit, nihilominus tamen quoque epilepsiam experta est, verùm quoque non nisi prægressa ventriculi afflictione, nam ejulavit, singultiit, tumor præcordiorum apparuit. Epilepsia tamen non vehemens fuit, nec omnes fibræ constrictæ fuerunt, nam theriacam aceto solutam deglutire, & radices evomere valuit, atque paucarum horarum spatio præterito, nihil adversi amplius persensit. *Martini Mylleri Filia*, & *Georgij Maureri Gemella*, utcunque epilepticæ evaserint, brevi tamen post Vomitus integrè convaluerunt: atque ita quatuor istæ puellulæ firmum argumentum præbuerunt, epilepsiæ primariam causam limites ventriculi non excessisse, quia brevi post Vomitus integræ valetudini restitutæ fuerunt, nec ullum Symptoma amplius excretis radicibus passæ sunt.

Christina Gräfin radices in ventriculum absque aliquâ noxâ ad seram vespere pertulit: tanto intervallo temporis fermentum stomachi omnino aliquid succulenti è radicibus extraxit, cum breviori temporis spatio in pueris succum prolicuerit, ut
testa-

testabatur spuma copiosa ex ore post mortem emanans : procul dubio huius quoque non exigua portio per pylorum in duodenum, & ulterius propulsa & cum chylo permixta, sanguini confusa fuit : nam pylorum patulum fuisse non obscure patet, quia nihil de dolore praecordiorum ad vesperam usque conquesta fuit : atque ita documento est, succum cicutae cum sanguine ad caput delatum, nec vertiginis nec epilepsiae causam dici posse, seu haec symptomata excitasse principio nervorum afflicto. At postquam ob longiorem in ventriculo moram tunicam mucosam suis aculeis perrupit, dolorem & sensum punctationis & ardoris excitavit, sibi cadendum dixit, & non diu *Praside systematis nervosi* commoto, convellebatur; infusa miscella ex tabacco conciso & aqua, vomituque concitato amplius confirmavit, epilepsiae causam primariam seu incitamentum ad illam, in ventriculo hospitasse : ejecta enim radice nihil amplius adversi perferat, adeo ut iterata inf. tabacci potio supervacua fuerit.

Catharina Weberin & Georgii Weberi filia, ambae pueris puellisque his adultiores, sine noxa quae alicujus momenti esset, radices has degustarunt, attamen quia procul dubio parum deglutierunt, obstitit densitas tunicae crustaceae, quo minus membranam nerveam laedere potuerit, & tantillum ventriculi fermentum ita diluit, ut illud sine damno perferre & superare potuerit.

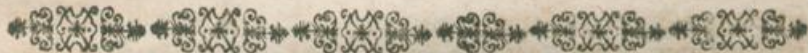
Cur pueri praepuellis istis vomitus beneficio gaudere nequierint, non adscribendum est impotentiae fibrarum circularium ventriculi, quae in *Jacobo* manifestè hanc moliebantur, sed fibris gulæ & praecipuè sphincteri ejus, fortè etiam transversis stomachum ambientibus, ob fortissimam constrictionem, impulsui ventriculi non cedentibus; sc. in masculino sexu actiones animales plerumque majore vehementia, quam in foemino perficiuntur : unde quoque ira viris longè nocentior vulgò credi-

creditur quàm fœminis. Nullus tamen dubito, quin à morte vindicari potuissent à præsente artis medicæ perito, si Archæum excitasset, eumquæ aliorum objecto sensus valido & potente avocasset, si fibras tensas unctuosas laxasset ac conatum ventriculi juvasset. Lumenta præ hominibus ut notissimum est odoratu venenata dignoscunt, nullâquæ ratione nisi summa fames urgeat, ut talia degustent, adigi possunt: frondibus tamen siccatis impunè fruuntur, quia dum arefiunt particularum acrium multæ avolantes, forte frondes minus quàm radices virulentiae obtinent; hanquæ ob causam Fœmina Batava & Taurinenses à cicutæ turionibus in acetariis apud *Scalig. l. c.* nihil gravius passi sunt.

CAPUT VIII.

Opportunè hic inferi posse sequentem Historiam Anatomicam existimavi, tum quia fortè non ubivis obvia continet, tum quia ad illustranda quædam supra memorata pertinent. Si quæ obscuriora videbuntur, scholiis subiectis pro viribus explicabo & quoque prægresso discursui adaptare conabor. Fortè si minus rem attigero, tum aliis tum mihi ansam præbebit, datâ quaque occasione attentius inquirendi.

HISTORIA ANATOMICA.

BArbara Meyerin Geislingensis, carnosa mediocriter, infanticida propemodum in ipso facinore deprehensa finito puerperio d. 27. sept. 1677. ad mortem condemnata fuit. Ab illo tempore nihil prope comedit, & vix unum alterumvé cochlear vinis forbillavit. d. 28. sept. post 11. antimeridianam

P

nam

nam decollata fuit. Foetus quem necavit, masculus erat. Caput jussu *Illustrissimi Domini Maximiliani Francisci, Comitis de Fürstenberg* in arcem Stülinganam circa 1. pomerid. delatum fuit, quod ipso praesente, cum *Nob. D. D. Heinric. Scretæ de Zavorziz* eo lubentius aperui, quod tunc communem operam navaverimus, *Illustrissimi Domini Comitis* cephalæam curandi. Caput adhuc calebat, quamvis aeri tunc frigidiusculo expositum fuerit. Cuti capillatâ decussatim incisâ & à cranio avulsâ, in sinistro bregmate seu syncipite plurimæ guttulæ sanguineæ ex cranio & pericranio, ultra Dahleri amplitudinis spatium exsudarunt. Musculis temporalibus utrinque ad os Zygomatis separatim, deprehendimus sub illo seu pericranium, seu membranam musculi propriam cranio adhæsisse usque ad futuram ossis temporum squamosam, inde verò infra os jugale ossa temporum prorsus nuda apparuerunt. Auferendo cranium, observavimus duram meningem, præter firmas connexiones circa futuras, insuper aliquot in locis, ossi imprimis syncipitis spatio bazij amplitudinis, alicubi minori, mediantibus fibris & vasis capillaribus, porulis ejus se insinuantibus, pertinacissimè adhæsisse. Ablatâ ollâ cranij, juxta sinum tertium duram meningem utrinque incidi usque ad laterales sinus, corpusque falciforme circa cristam galli abscidi, illam quoque juxta sinus laterales antè & retro, ut & circa egressum sinuum lateralium discidi, ut totum cerebrum & cerebellum, non avulsâ glandulâ pineali, abscisis paribus nervorum, arteriis carotidibus internis & vertebraliibus, glandulâque pituitariâ, cum residuâ portione medullæ spinalis eximere, & methodo Varoliana examinare possem. Cerebrum exemptum non minùs atque antè præparationem hanc, adhuc calebat.

Meninx tenuis propè verticem, maximè in sinistro latere, p. n. duræ meningi non solum per vasa sed etiam fibrillas concrevit: ibi tenuis crassior debito, & sub illa bullulæ conspiciantur

bantur, & aqua aliquousque stagnabat. Observavi meningem non tantum totum cerebrum operire, anfractus colligare, sed insuper intra anfractus cerebrum integere. Arteriarum carotidum & vertebralium unionem in basi cerebri, ramorumque arterialium tum antetum postunionem distributiones, ut in comment. de loc. aff. in Apoplexia descripsi, eleganter conspexi, atque hinc inde furculos arteriales innumeros, intra cerebri & cerebelli quoque anfractus, instar retium convolutorum mirè in minuta fila diremptos, diremptosque rursus concrecentes observavi, ut si omnino rete quoddam mirabile ad spirituum animalium præparationem in homine necessarium sit, hic querendum esset, quod certè sub dura meninge in sella equina humana neququam apparet; ibi integram arteriam, etiam in hac foemina inveni, qualem in comment. f. c. delineandam curavi, neque hæcenus alia facie mihi comparuit. In ramis arteriarum majoribus in basi cerebri, sanguis adhuc aliquis supererat, & impulsus fluctuabat, magis verò rubebant furculi intra anfractus & super corpore calloso, item in plexu choroideo: sinus verò omnes sanguine vacui erant. In basi cerebri ad latera utrinque, leviculè digitis sublatà medullà oblongatà, conspiciuntur hiatus in ventriculos laterales patuli, qui ampliùs in conspectum veniunt, fibrillis partim vasorum, partim membranarum seu nervulorum sed tenerrimis citra vim magnam solutis: atque in ipso aditu apparet limbus medullofus albus, postea plexus choroideus, in quem ante & retro implantantur rami arteriosi, atque ab illo proficiscuntur ramuli venosi ad sinus laterales tendentes: absicis thalamis opticis, ventriculi laterales plenè videntur eà ratione, quàm primum ab *Exc. Sylvio* notati fuerunt. Per superficiem ventriculorum candidissimam, ramos sanguiferorum vasorum hinc inde dispersos vidi, quorum furculos se substantiæ illorum medullofæ immergere, imo intra illam se dispergere, blandè abrasà medullà integros, sanguineque turgidulos vidi.

Videntur hac ratione speculum lucidum, crura fornicis, scaturigo medullæ oblongatæ ex cerebro & cerebello, pons medullofus, cui adhæret glandula pinealis immediate, non autem plexui choroideo, nisi per vasa sanguifera, idque laxè, qua ratione connectitur sinui quarto, secus ac pridem credideram. In ponte hoc, qui communionem cum cerebro & cerebello habet, videntur striæ candidæ transversæ, quæ fortè *Cl. D. D. Muralto* ansam dederunt, ut putaret nervorum omnium origines esse, ac propterea glandulam pinealem secundum *Cartesium* secundam animæ rationalis. Glandula pinealis in hac foemina rubicunda erat, non major phaseolo, firmâ & crassiusculâ membranâ prædita, scissu non adeò facilis: cum membranam penetrasset lancettâ, attigi corpus durum, quo pressso prodiit calculus albus, angulosus, lente major, simulque aliquot arenulæ pellucidæ, angulosæ: an prioris frustula? non certò scio; utcumque enim lancettæ membrana inter scindendum resisteret, nullo tamen fortiore nixu in cavum glandulæ, ungui pollicis mei impositæ penetravi, ut inde ruptus fuisset: continuit insuper liquorem turbidum, pultaceum seu medullosum, subrubrum.

Ab egressu nervorum opticorum ad illorum insertionem in oculos spatium est, in quo citra difficultatem humor guttæ serenæ causâ colligi posset, cum prope modum vacuum sit, nihilque contineat præter vasa sanguifera, furculos hinc inde spargentia, & fibrillas tum teretes tum latas membraneas tenerrimas. Oculos cum palpebris exemi: hæc ratione, tum glandulâ conglomeratam sextuplo majorem glandulâ lachrymali, cum omnibus musculis, integrâque trochleâ eximere, simulque adnatæ conditionem contemplari licuit. Musculi duplici ratione separari possunt, vel incipiendo post adnatam, quod laboriosius videbatur, vel ante illam, quâ ratione citius musculis cum integra trochleâ potiebar, simulque adnatam penitus exploravi. In oculum acum in iridis extremum terminum, propè albugineam adégi

adege, perveni in spatium cis uveam, ac didici acum in depositione catarrhaetæ cautè demum per uveæ foramen, quod pupillam constituit immittendam, ac catarrhaetam acus apice, ex spatio quod inter uveam laxam & anteriorem partem humoris crystallini est, eliciendam esse: nam omnem catarrhaetam hanc sedem occupare inde constat, quòd omnes rotundæ sint: si in parte anteriore sitæ essent, non exactè rotundæ per corneam pellucidam viderentur. In prolectione cavenda summo opere uveæ punctura, aut laceratio, qua summos cruciatus, & laceratâ simul uveâ inemendabilem cœcitatem excitatos memini: laceratâ namque uveâ, pupilla rotunditatem amittit. Si post uveam laxiorem seu portionem corneæ non adhærentem acus adigeretur, ligamentum ciliare rumperetur, & vix punctura humoris crystallini evitari posset: quamvis quidam hoc modo paracentesin instituendam rentur. Corneam penetrant vasa sanguifera in parte postica, & ramos uveæ ac retinæ impertiunt. Retinæ moles multo major est nervo optico: in illa multa mintua vasa sanguifera conspiciuntur.

Post meridiem circa quartam ab domen & pectus aperuimus, expositum aëri aprico. Interanea tum quoque adhuc calebant, instar pecudis propemodum recenter maetata. Pulmones in dextro latere inflati erant, conspersi maculis & striis sub nigris, subtus rubicundi & veluti inflammati; in sinistro latere collapsi & prorsus albi & exsanguis. Cordis ambo ventriculi, auriculæ, arteria aorta, vena cava ne guttulam quidem sanguinis continebant, nec ex Vena pulmonica vel guttula in sinistrum ventriculum stillabat.

Denudatis visceribus imi ventris, intestina ferè ad os pubis omento pinguedine subflava prædito tegebantur. Ventriculus prorsus vacuus, in medio angustior & parvus apparuit; Intestinum colon in dextro latere, ubi peritonæo & renis tunicæ adiposæ annexum erat, flatibus distendebatur, ac prope ventriculo

amplius erat ; non rectâ sed incurvè deorsum versus sinistrum latus , secus ac alias pingitur , exporrigebatur : flexura ejus in sinistro latere non distenta erat ; continebat ibi , ut & rectum hinc inde, maximè in pelvi , excrementorum frustula in scybala concreta. Ileon aliquot in locis flatibus distentum pellucebat; duobus in locis glomeres lumbricorum tangi poterant. Intestini coli portio, ut & ilei , flavedine à vesicula biliaria latè tingebantur & portio mesenterij & Mesocoli hepar erat pallidum , subflavum , exsanguè , molle tamen & tenerum : Renes quoque pallidi , magis tamen ad albedinem quàm flavitici m' vergentes : Lien lividus. Vesica urinæ plena.

Intestina cum pancreate , vesiculâ felleâ ex cavo hepatis cum ductu excisâ , ventriculum & gulam simul cohærentia exemi. Sordes chirurgi famulus, omniaquè ventriculi & intestinorum contenta aquè per infundibulum in gulam iteratò fusâ, diligenter eluit.

Die sequenti omnia intestina attentius perlustravi : Ventriculum & gulam sp. cerevis. add. absinth. & lavend. maceravi, ad diligentius examen servanda. In toto intestinorum ductu à pyloro ad extremum rectum, foris conspicuæ erant fibræ rectæ sub illis circulares : utrâquè in colo & recto conspectiores erant : nec illis cœcum destituebatur. Intestina juxta insertionem mesocoli & mesenterii secundum longitudinem discidi : Rectum intus mucosum erat , mucus pellucidus , quo absterso læve erat : non lanuginosum : mirè anfractuosum : ejus tunica nervosa laxè cum fibrosa connectebatur, illisque separatis anfractus obliterabantur : plurimæ glandulæ solitariae in illo videbantur, in medio manifesto osculo præditæ. In colo, præter anfractus minores, aderant valvulæ conniventes , beneficio ligamenti nervei cellularum discrimina facientes : multo mucò oblinebatur, quo absterso læve erat : sub valvula in fine ilei, quam orbicularem & membranaceam latam vidi , colon sinum habet, & amplius capacius

pacius est, quam in reliquo progressu: plurimas glandulas, solitarias plerunque, aut solum 3. vel 4. conjunctas itidem oscula præditas inveni. Cæci osculum facile pisum admisisset, nervum, in ambitu sulcis rectis præditum, ac si se constringeret: continuuit prope osculum aliquid fœcum liquidarum; in extremo liquorem turbidum veluti chylosum, & granum unicum frumento saracenico simile. Contentis absterfis muco oblinebatur: glandulas sparsim solitarias hinc inde, at plures conjunctas in extremo ejus apice..

Jejunum intus lanuginosum & instar panni sericei tonfi cum ileo & duodeno erat, nec ablui neque abradi hæc superficies penitus poterat. In jejuno post iteratas ablutiones, præcedente die nihilominus liquor lacteus turbidus & veluti chylosus copiosè apparuit, qui prope insertionem flavedine tingebatur; à pyloro verò ad insertionem ductus bilarii ut & in ileo magis mucosus erat. In fine ilei plexum seu agmen glandularum, quale in quadrupedibus, gramine & fœno vespertibus, ut & in lupis, canibus & vulpibus vidi, invenire nequii, at plures solitarias, minores tamen quàm in recto & colo: at in partibus superioribus octo agmina, tum ampliora tum angustiora inveni, minus tamen prominula quàm in prædictis brutis: plurimas autem solitarias. Agmina separatâ tunicâ fibrosâ manifestè nerveæ tunicæ insculpta sunt: videntur in illa scrobiculi minuti, qui eâ parte, quâ fibrosam spectant, cæci seu impervii, at pellucidi sunt. Circa agmina in tunica nervea sunt plexus quoque capillares sanguiferi. In duodeno plurimas insignes glandulas ultra palmi latitudinem, à pyloro deorsum sparsas inveni, quæ detractâ tunicâ fibrosâ quasi conglomeratæ apparuerunt, dimidiati seminis cannabini magnitudine, quæ aquâ maceratæ mukum stillabant copiosè, etiam octavo adhuc post mortem die. Valvulæ conniventes *Cl. Kerkringii* imprimis conspicuæ erant in jejuno, quæ separata fibrosâ à nervea tunicâ, ni-

hilo-

hilominus persistebant. Quatuor digitis infra pylorum in duodeno, prominuit corpusculum rotundum album, nerveum, durum, semine cannabino majus, ac intra tunicas tetigi corpus rotundum, ferè dimidiæ unciae longitudine, crassitie pennae gallinae, quod ductum pancreaticum primùm credidi, quia ibi quoque portio pancreatis accreta erat, verùm neque inflatione per tubulum minutum penetrare, vel minimum osculum longâ inquisitione reperire potui: at postea integro ductu pancreatico denudato, ejus insertionem plenam juxta biliarium inveni: nam octo digitis infra pylorum in cavo intestini apparuit iacula oblonga, & corpus rotundum, ferè magnitudine pennae anserinae tetigi, longitudine unciae dimidiæ: intruso stilo per ductum biliarium, & alio per ductum pancreaticum in intestinum, deprehendi superius biliarium, infra illum pancreaticum, quemlibet proprio ostio in illum canaliculum, intra duas tunicas latentem, huius, & contenta per rimam effundere: unum quodque horum ostiorum angustius est suo ductu, ægriusque stili transmissionem permittit, imo paulo ante ostium ampliores sunt ambo, quam in reliqua ejus portione, insuper ostia hæc nervea & robusta sunt, quæ manifestum argumentum præbent, non semper bilem & succum pancreaticum exstillare, sed quandoque detineri, & à continuo effluxu arceri; multò minùs aliquid ex intestinis admittere, quod posterius etiam hoc confirmat, quod trans ostium ductus pancreatici, nec vel minimum vestigium flavedinis in illo, in hac foemina comparuit. Idem quoque innuit incessus canalis communis, inter duas tunicas obliquas seu à supernis deorsum vergens, ipsaque rima connivens, bilisque ductus communis prorsus, colore & consistentia similis illi, quæ in vesiculâ biliaria continebatur.

Gulae fibrae externae carnosae robustae; internae utcumq; non exactè circulares sed ellipticae videbantur; illâ tamen secundum longitudinem incisâ & explanatâ verè circulares seu transversae existunt,

existant, quas rectæ decussatim interfecant. Tunica fibrosæ nervea laxè adhæret, mediantibus fibris veluti membraneis; & quamvis rectæ fibræ proximè nerveam non attingant, sed circulares, nihilominus sulcis rectis prædita est, qui separatis fibris evanescent. Nervea alba gulæ, crassior & tenacior est membrana nervea ventriculi & intestinorum, quamvis illis continua existat. In illam quoque desinunt vasa sanguifera ac nervi, qui prorsus in illa obliterantur. Nullas in illa glandulas observavi, præter illas quæ circa stomachum existunt. Ventriculi magnitudo, dum integer erat multo minor erat, quam post separationem tunicae fibrosæ, tum quod ob abstinentiam à cibo & potu vacuus, tum quod à fibris inter fibrosam & nerveam tunicam inter mediis, coarctatus esset. Fibrosæ tunicae longitudo supernè à stomacho ad pylorum erat xxij , inferiùs à stomacho ad pylorum xxiiij , latitudo in parte sinistra, ubi post insertionem gulæ protuberat zviij , in medio ferè zvj . Antrum pylori longum erat ziii , latum zij NB. Gula non in extrema parte sinistra, sed zij , circiter ab illa supernè inseritur. Foris fibræ rectæ, fibris gulæ continuæ inde exporriguntur per totum ventriculum & intestina, usque ad podicem, sed pertenuæ sunt: tota tunica fibrosâ ablatâ, circa stomachum apparent circulares illum ambientes carnosæ & robustæ, ac aliquo usque exporriguntur, sc. ultra uncia latitudinem circa regionem stomachalem: ab illa prope stomachum, supernè extenduntur aliæ fibræ rectæ, ad antrum pylori usq; robustissimæ, carnosæ; propè stomachum utrinque ab hac rectarum serie, aliæ obliquæ ad latus utrumque descendunt, quæ quo magis fundo accedunt, eò magis obliterantur. Circa medium stomachi, quoque ab his fibræ rectæ obliquè deorsum deflectunt, & antequam ad fundum pertingant, quasi evanescent. Rectæ quæ in parte postica & fundo videntur, sunt soboles fibrarum rectarum gulæ, certè illis continuæ & pertenuæ existunt. Sub his rectis externis & internis sitæ

Q

sunt

sunt fibræ circulares totum ventriculum ambientes, tenues, non carnosæ, nectam robustæ, ut rectæ per dorsum ventriculi supernè incedentes, ferentesque ad antrum pylori: paulò antè antrum pylori crassiores & carnosiores esse incipiunt: at quæ antrum circundant crassæ, robustæ & nerveæ sunt; limbusque ille, qui in extremo pylori instar valvulæ existit, nihil aliud est quàm circulus ex fibris nerveis circularibus densissimè compactus, latitudine pennæ anserinæ, minus tamen crassus, quàm penna anserina est. Circulum istum totum à membrana ventriculi nervea separavi, ac observavi limbum illum in pyloro prominulum, intus alias conspicuum, penitus evanuisse. Fibrosa tunica faciliùs à membrana nervea separari poterit, post macerationem in aqua frigida per aliquot dies, sæpiùs aquâ mutatâ; aut ad foetorem declinandum Ol. lavendul. absinth. &c. Ligamenta quæ nerveam tunicam & fibrosam connectunt satis arctè, ac anfractus in tunica nervea efficiunt, sunt vasorum sanguiferorum rami, nervorum surculi & fibrillæ ac membranulæ quasi nerveæ, alicubi satistenaces. Utraque membrana, sc. nervea & fibrosa commodius separari posse videntur, si à pyloro exordium fiat. Membranæ nerveæ, ablata tunica fibrosa, in mensâ citra extensionem fortiores explanatæ, longitudo supernè à stomacho ad antrum pylori erat xxiiij , inferior xxxv . Antri pylori ziiiij . Latitudo prope stomachum zx in medio zviiiij . Antri pylori ziiiij . Latitudo prope stomachum zx in medio zviiiij . Antri pylori zjjs . In tota ejus superficie, quâ fibrosam respiciebat, nullam glandulam nisi circa stomachum aliquot compressas & veluti verrucas, lentis magnitudine adhaerentes conspexi. Per superficiem plurimi rami sanguiferi disperguntur, & inter separandum, plurimos nervorum surculos ipsi impertiri deprehendi, qui in illa obliterabantur. Superficies externa lævis erat atque omnis asperitatis expers, præter illam quàm vasorum rami & ligamentorum supra memoratorum segmenta, pepererunt.

At

At longè alia facies erat membranæ hujus nerveæ intus; omnes anfractus complanati erant & oblitterati; totam internam superficiem densè operiebant seu glandulæ seu verrucæ, certè externæ superficiæ glandularum, quas in oculorum angulo minore & in glandulis lachrymalibus vidi non absimiles. Plurimæ & majores erant in fundo & ad latera, pauciores in parte superiore, minusquè densè junctæ, paucissimæ & rariores & veluti solitariae in antro pylori, quod propè glabrum erat. Glandularum magnitudo diversa, aliæ lente majores, aliæ minores, vix crassitie lentis præditæ; figuræ diversæ, quædam rotundæ, quædam oblongæ, multæ angulosæ; quædam erant fuscæ, quædam albæ, quædam subrubræ, omnes firmæ. In quibusdam manifesta oscula rotunda ceu acu inflata vidi. Mucum dum ventriculus recens erat, seu paucis post decollationem horis fluidum & pellucidum reperi nam propè antrum pylori internè vulnus infixi, ad infarciendum illum fol. lavend. & absinth. incis. & sp. cerev. irrorandum, quo diutius ipsum asservare & commodius explorare omnia possem: Verùm octavo post obitum die mucum hunc tenacissimum & crassissimum inveni, in multis locis tincturâ viridi imbutum: alicubi verò ubi intra anfractus delituit, album, turbidum & veluti chylosum. Mucum omnem non difficulter, integris glandulis, cultro obtruso abradere potui. Si hæc superficies in omnibus humanis appareat, minus nos de fermento sollicitos esse decebit. Hanc octavo post mortem die aqua maceravi 24. horis, post absterfi omnem mucum: die 9. multum adhuc mucî abstergere potui, ac inter abstergendum liquor albus turbidus ex glandulosa hac superficie, frictione & sculpturâ prodiiit. Tunica hæc minus densa gulâ interiore, crassa tamen & laceratu difficilis, nisi ubi inter separandum sauciata erat. Sculpturâ & abrasione mucî glandulæ firmæ persisterunt. Post macerationem hanc levi incisione factâ, omnem compagem hanc glandulosam à membrana nervea separare potui, ac peculiarem tuni-

Q 2

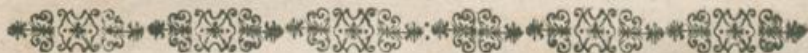
cam

cam constituere cognovi, quæ cum nervea jungitur fibris soluta longè facilioribus, quam à fibrosa, nisi ubi in membrana nervea uberior ramorum sanguiferorum, aut surculorum nerveo-proventus erat; ibi enim unguibus vix illas, sine alterutrius laceratione, separare valui. In tunica nerveæ superficie hanc tunicam spectante, plura quasi retia vasorum sanguiferorum, seu ramos, in capillamenta divisa, & variè intricata observavi. In tunica hac glandulosa, ubi nerveam respicit nulla quidem vasa sanguifera, at strias rubras vidi, sc. ibi, ubi incumbabant rami sanguiferi. Tunicam hanc glandulosam ex villis erectis densè junctis, compositam vidi, quorum villi longiores, conjunctiores, arctèque compacti, glandulas referebant; tum in capitellis, tum in spaciis intermediis beneficio catoptri, vidi plurimos porulos, alicubi capitella instar hydatidum, magnitudine pisi, pellucencia. An hæc tunica crustacea nuncupanda sit, dubitavi: Certè multum mucis, & liquoris chylosi quasi fovere credibile est, aut saltem humores immutare, nam post longam etiam macerationem liquorem album exprimere valui.

Tunica nervea multo tenuior est gulâ nerveâ, firma nihilominus & tenax. Tum ubi fibrosam, tum ubi crustaceam seu glandulosam respexit, illius superficiem perreptarunt vasa sanguifera.

Uteri fundus in summo rubebat & antè aliquantulum; In testiculo dextro inveni rimam longitudine unguis parvi digiti, latitudine dorfi cultri mediocris, in ambitu rubentem; labiis diductis, scrobiculo ferè pisi capace præditam, intus quoque rubentem; similem neque in hoc neque in sinistro testiculo reperi. Tuba Falloppiana dextra, major sinistrâ videbatur & aliquantulum, ubi amplior est, rubescens. Inflatae ambæ, maximè dextra, aliquo usque digitum indicem admississent, sc. ultra 2j. postea per 2ij. minùs distendebantur: hinc usque ad insertionem in fundum uteri, ob compagem nerveam, flatui non cedebat, verum usque

usque ad fundum uteri facile stylum minorem adigere potui, ubi amplo ostio ambæ hiant. Interior superficies in parte dextra, postica imprimis, nigris fibris deturpata erat, sanguine corrupto ramos vasorum implente; anterior rubra erat; mucus obducta; quo abrafo nigredo & rubedo perstiterunt: in collo interno, mucus albo turbido absterfo, ut & à parte rubra fundi sanguinis guttulæ mucus rube facientes simul exprimebantur. Orificium internum occupavit mucus tenacissimus: dimidii digiti distantia à collo interno, ad illius osculum nullæ venæ intus transparebant, tota superficies alba rugosa & porosa erat. Orificium internum laxius, nec firmiter, ut solet, clausum & contractum fuit, ipsa substantia uteri porosa erat, ac vasorum insignium oscula illà discissa apparuerunt, tam arteriarum quàm venarum, quorum quædam pisum admisissent fere. Orificium internum in vaginam prominet, & laxis quasi ligamentis in vaginam propendet aut suspenditur, quibus laxatis, non adeo difficulter vera uteri procidentia contingere potest. Ut certior ratio quâ illa eveniat, sciatur, ferrâ ablato ossæ pubis & perpenſa, tum uteri, tum fundi seu colli interni uteri cõnexio in lateribus cum ossæ Iliaco in pelvi consideranda, & impulsus uteri superne faciendus est.

Scholia.

Aqua seu lympa extravasata intra anfractus cerebri, meninge tenui coërcita, quandoque Medicis cadavera secantibus, suspicionem movet, quasi symptomatum, maximè cephalalgie causa esset, quàm in hac infanticidâ auxilient bullulæ ibidem conspicuæ. Fortè etiam accretiones p. n. duræ meningis, imprimis in syncipite illam ad hoc symptoma procli-

Q 3

procli-

proclivem fecissent, cum sanguine in vasisurgente liberior profluxus impediatur. An autem cephalagiæ obnoxia fuerit? non certo constat: nullum tamen dubium est misellam captivitati mancipatam, facinus serio deplorantem, ac infame mortis supplicium præ oculis videntem, largo lachrimarum imbre, symptoma hoc accersivisse. Nec mirum est partibus internis, seu utrâque tenui meninge aliquid adversi sentientibus, cutim capillatam compati, sive quod de humore nocuo per vasa capillaria poros cranij pervadente aliquid suggeratur, sive quod, transitu per cranium impedito, humor aliquis exiens aut remeans foris stagnet.

2. Retia verè mirabilia intra anfractus cerebri humani & inter lamellas cerebelli, furculos profundè intra cerebrum & cerebellum demittentia, item rami arteriosi medullas ventriculorum superficiem ac corpus callosum perreptantes, & quoque furculos emittentes, qui profundius se immergunt, facile fidem faciunt, aditum patere humoribus pravis, etiam succis cicutæ & opio imprægnatis ad intima cerebri & cerebelli, ibique vim suam exserere posse, nec occultas vias, aut nescio quas rimas, solis vaporibus aut flatibus pervias excogitandas esse. Manifestum quoque inde evadit, non omne sanguini commixtum, licet deterioris conditionis summos tumultus excitare, imò quandoque facilius à medullosa cerebri & cerebelli substantia, utpote sensu destitutâ, tolerari, quàm à membrana nervosa, etiam pro ignobilissima habita. Non tamen nego per has vias ad cerebrum & cerebellum causas deliriorum, soporum & convulsionum aliunde transportari: attamen nunquam convulsiones excitare, nisi membranas nerveas, tactus adæquatum instrumentum attingant.

3. Sedem certam Menti, seu Reçtori, aut Præsidi systematis nervosi, seu Appetitui sensitivo in brutis, mandata fibris motoriis danti; seu denique sensui communi omnium sensuum

suum objecta agnoscanti & discernenti, seu Nomini alii facultati animali præfecto, intra corporis humani partes constituendam, multi Philosophorum censuerunt. *Nob. Cartesius* ejusque sequaces hanc *Glandulam pinealem* esse credunt, quia unica sit in cerebro, ad quam ceu ad centrum se omnia sistere & possint & debeant. In crudeli hac matre in propria viscera sæviente, si hic omnium animalium judex locandus sit, non mirum est carpesiâ rupe duriores, & obtenebratissimum animum habuisse, ac lapillo, arenulis, & turbido spurcissimoque humore hanc regiam infarctam fuisse.

4. Eo tempore, quo cadaver hoc secandi occasio oblata fuit cum *Cl. D. D. Emanuele Hurtero* Matronæ cuidam nostrati guttâ serena cœcutienti medebar: quamobrem diligenter in locum affectum inquisivi: noveram, monitore *Exc. D. Malpighio*, nervum opticum evolvi & explicari posse: atque in meditullio ipsius vasa sanguifera latere, indeque humorem exstillare guttæ serenæ causam aliquando: hoc tamen in hac Matrona non fieri, me persuadebant sævissima cephalalgia, totum caput, maximè frontem occupans, susurrus in toto capite, sensus quidam fluctuationis, aliaque symptomata comitantia. Itaque unicè operam dedimus ut avelleremus humorem ab hoc loco: se taceum per cervicem traduxi, crebro humeris circa deltoidem, post olecranon, in carpis vesicatoria apposuimus, pilulas cephalicas exhibuimus, tandem trageas cephalicas, quibus radicem valerian. f. addidimus, diu sumendas suasimus: imperatâ simul victus accuratâ ratione, vinum aliumve potum inebriantem denegando: his aliquandiu continuatis visum integrè recuperavit, talpâ antea cœcior, quamvis in papilla ne minimum vitium, præter amplitudinem, appareret: atque in hodiernum diem bene videt, legit, scribit. Solo setaceo puero rustico supino ex equo decidenti, ac graviter occiput allidenti guttam serenam benedicente Deo ante 14. annos circiter, sustuli, qui hucusque accuratè vidit.

5. Ma-

5. Mater mea charissima, circa 76. ætatis annum, animadvertit visum imminui, ac in oculo dextro objecta ceu nebula obfufcari: sensim suffusio augeri cœpit, ac tandem in utroque oculo visum sustulit, ita tamen, quamvis margaritis similes essent, ut lucem diurnam jam octuagenariâ major, discernere posset. Chirurgi quidam opem pollicebantur, quos tamen respuit, tum ob propectam ætatem, tum quod memor esset duos ex ipsius cognatis, nec visum ab hac operatione recuperasse, nec melius suo senio consuluisse, verum vehementissimis doloribus affectos fuisse, qui ipsos ad mortem usque excruciant. Sæpe cum huiusmodi sermones miscere contigit: alii volebant acum trans extremum terminum iridis prope albugineam intrudendam, quia suffusionis sedes sit inter tunicam vitream laxiorem, & humorem crystallinum, unde omnes rotundæ conspiciantur, si non rotundæ sint, ut in ὑποπύω videtur, nec suffusionem esse, nec faciliè visum penitus auferre, cum rarissimè operiat pupillam: Alii cis hunc terminum acum introrsum adigendam putarunt, cum priore ratione ligamentum ciliare, ac pupillæ rotunditatem pervertere necessum sit: & crediderunt ex pupilla suffusionem bene maturam, artificibus cognitam, acu proliciendam, ac deponendam esse, quod firmato oculo, instrumento Fabrit. ab Aquapend. citra lacerationem uveæ, non factu difficile esse judicarunt. Utrisque scientiam conformationis oculi summè necessariam esse, manifestum est, & antequam in hominibus periculum faciant, illud prius in brutis impunè tentabunt. Mater optima, vanitatum humanarum conspectu pridem satura, noluit illos admittere, potius beatam ἀνάλυσιν patienter exspectavit, quàm etiam placidè & plena fidei obtinuit 83. Ann. & 4. Mens. d. 25. Januar. 1678.

6. Pulmonum maculæ lividæ & rubor, non paucos & me met ipsum fefellerunt in cadaverum apertione, ac si malignitatis & inflammationis indicia essent, ac hic interitus causæ late-
rent.

rent. Quod tamen erroneum pridem agnovi, & me hoc subiectum confirmat, docetque maculas & ruborem esse sanguinem recentem hic stagnantem, qui motu cordis cessante, ulterius propelli nequit, quod detruncato capite in motu substitit, nec sanguinem ex capillaribus vasis, sanguine exhaustum, propellere valuit.

7. Maculas etiam flavas colo, ileo aliisque vicinis partibus à vesicula biliaria impressas non pauci, nescio quorum symptomatum authores, causantur, cum tamen hæc ancilla nunquam ante hac ægotarit, munia sua bene obierit, adeò ut etiam domestici illam gravidam esse non animadvertent; cum quoque in ictero, non solum toto habitu, sed etiam omnibus visceribus, foris & intus à bile flavissimis, diu nulla deterioris notæ symptomata observentur.

8. De gula, ventriculo & intestinis quædam notanda forent, quæ tamen nunc omitto, ceu inferenda, Deo volente, observationibus harum partium, quibus etiam hæc historia destinata erat. Illud solum moneo tunicam glandulosam ventriculi, nullo modo glandulosæ nomen mereri, ut paulò post in aliis ventriculis & hætenus sæpius animadverti: est revera tunica crustacea, si ventriculus statim post obitum inspiciatur, mucosa apparet, si vero diu maceretur, aut fervidâ perfundatur, crustacea redditur, nec talis separari potest nisi prius alterutrum tentetur. Similis est internæ tunicæ ventriculorum ruminantium, volucrum, aliorumque animalium. Veræ glandulæ insculptæ sunt nervæ tunicæ, ut tribus castoribus, quibus munificentia *Serenissimi Principis ac Domini Domini Friderici Magni Marchionis Badenduraccensis* gratiosè potitus sum, rursus pulchrè tubulos ventriculi tunicæ nervæ impressos reperi, simulque in foemella castoreum, masculo in omnibus simile, denuò inveni, nisi quod mole minùs esset.

9. Testiculi dextri rima, tubaque Falloppii amplior & rubicunda

R

bicunda

bicunda favere videntur sententiæ *Cl. D. de Graef. de Organ. Mul. Gener. dicat* sc. etiam in homine ex ovario per tubam in uterum ova descendere. Cœterum quæ in utero apparuerunt, monstrare videntur, non usq; adeò omnia benè composita esse ibidem in fine puerperij: nisi fortè in puerperio, seu mortis candidata malè habita fuerit.

CAPUT X.

Non parum animum torfit, quomodo cicuta aquatica tot tantaquæ symptomata in pueris & puellis excitavit, illis tandem mortem attulerit, hæ verò evaserint, nullis post se relictis deterioris valetudinis vestigiis? Animadverti symptomatum quorundam generandi modum, exempli gr. vertiginis diversimode explicari posse; nec certam rationem mortis propè definire licere, cum *in Jacobo Madero* quædam pro apoplexia, quædam pro syncope militaverint, quamvis fortè ambo symptomata concurrerint. Rei difficultatem augent Medicorum dissidia, aliter atque aliter afficiendi à venenis modum tradentium: quidam sanguinem coagulari, lympham inspissari & spiritus densari à venenis existimant; quidam sanguinem & lympham contra nimium fundi spiritusque dissipari opinantur; alii inexplicabili ratione corrumpi tradunt. Hanc ob causam putarunt venena in exigua quantitate, vel assumpta, vel foris advenientia, & vulnere illata admodum sui multiplicativa esse, instarque fermenti totam massam sanguineam, nunc citius nunc tardius, inficere posse. Alij neque spiritibus, neque sanguine, aut lymphâ valde immutatis, venena plurima sævissima symptomata, vellicatis membranis nervosis & ad contractionem irritatis, fibris nunc paucioribus nunc pluribus, excitari probaverunt, à quorum sententia *D. Willis in l.c.* non abhorret, eique favere videntur experimenta *Nob. D. Redi*, inter quæ passim occurrit neminem à gallinis, aut colum-

columbis morfu viperarum enectis, & postea comestis, quicquam damni passum fuisse, quod nullus evitasset, si massa sanguinea à viperæ morfu de pravata fuisset, ut plerique sibi imaginantur. Huc pertinent quæ de Tora seu Aconito Pardalianches *Gesnerus*, aliisque venenatis succis, quibus tela à venatoribus inficiuntur, alij Authores memorant, tradentes simul sine noxa carnibus ferarum his telis peremptarum, vesci posse. Nullus tamen dubito, quin quandoque utraque ratione œconomia corporis humani à venenis pervertatur.

Ut in uno alterove certior fierem, vel saltem propius ad veritatem accederem, tum solus tum Amicis veritati litantibus hac in refociis, ipsemet experimenta in brutis facere constitui: dedimus itaque canibus, lupis aliisque brutis venena vegetabilia & mineralia: quorumlibet effectus pro virili annotavi, ad omnia quantum potui symptomata attendi, simulque tum in viventibus, tum in demortuis, Anatomiam in subsidium vocavi, sanguinem & lympham consideravi, partesque ad quas venenum appulit, perlustravi: ex his quorundam symptomatum sc. vomitus, singultus, colicæ, dysentericæ, aliorumque fiendi modos discere potui: & si fortè non omnia assecutus sim, ansam tamen tum aliis, tum mihi ulterius inquirendi dedit; atque imprimis *Φιλιάτρεις* stimulum præbebit hæc audendi, cum unâ operâ, & viscerum structuram, & quomodo medicamenta in corpus agant perspicere possint.

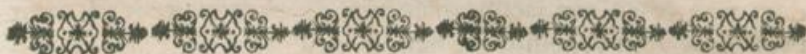
Novi hos conatus à quibusdam improbari; quosdam cavillare nos operam ludere, cum non liceat, ut ipsi loquuntur, à brutis ad hominem argumentari: Nolo scriptum sive ethnicum sive satyricum *Hieronimi Rorarij Exlegati Pontificij*, quod *animalia bruta ratione melius homine utantur*; quam materiam quoque *PhiloJud.* versavit, ut videre est apud *Euseb. Hist. Eccl. l. 2. c. 18.* his opponere, tantum considerandum propono, annon bruta quoque alimenta in ore præparata per gulam in ventricu-

lum demittant, ibique assumpta subigant, subacta ad intestina ablegent ulterius perficienda? annon ibi quoque chylus à facibus secernatur, chylus separatus cum sanguine unitus coalescat atque in ejus naturam permutetur, non secus ac in homine? Num aliis organis ad actiones has perficiendas necessariis quam homines utantur? Annon quoque à summo creatore dotata sint membranæ nerveis sentientibus, fibræ moventibus, liquore & calore foventibus? Num defraudentur ad vegetationem & augmentum requisitis? aut avarior natura quam erga homines in illis appareat? Certè nisi obbrutuerint, aut superciliosè naturam ipsam consulere spreverint, non magnum, aut ipsorum præconceptis opinionibus usque adeo favens discrimen invenient, si modo innoxio cruore & sordibus, facillè aquâ expiandis, manus contaminare non abhorruerint delicatuli. Hos ausus nec turpes, nec Medico indignos existimo, cum ad sanitatem hominis conservandam & reparandam spectent, quibus Medicum imprimis invigilare decet; nec quicquam honori ipsorum derogabit, si modo nullam maculam bonæ conscientiae aspergere studebunt. Crudelitatem quidam hic causantur, qui tamen non verentur intra viscera condere τὰ τετραπόδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἐρπυσία, καὶ τὰ πτερυγὰ τῆς ἀέρος; ac tantum non quotidie ventriculum infarciunt bubulâ, vitulinâ, ovillâ, piscibus similibusque, quæ malesuada fames, aut gulæ intemperies imperat. Spretis his seu cavillis seu naniis, laudatissima experimentorum certamina *Nob. D. Redi & Cl. D. Charras* indefesto studio in naturam veneni viperini inquirentium malui imitari, utcunque variorum brutorum cædibus consent. Non memini me hæcenus vel legisse, vel à quoquam audivisse, Medicis Cæsareis vitio versum fuisse, quod fontibus venena suggererint, ut videre est apud *Marthiol. & Schenk. l.c.* supra: volui tamen nunquam simile tentare, quamvis luculenta occasio ante aliquot annos oblata fuerit: Venit enim ad me Agyrta quidam Neapolitanus, semet

femet appellans *Tarquinium de Roma*, importunè aliquoties sollicitavit, ut ipsi venenum efficacissimum publicè exhibendum curarem, cuius virulentiam mox debellaturus sit suo El. Orvietanos atque ita se demonstraturum, hoc non præstantius alexipharmacum in mundo reperiri: primùm ipsum cum iniqua petitione repuli variis argumentis, nimirum officium meum esse prodesse non nocere hominibus, sanare non occidere: Magistratus fontibus licitè ratione vitam, idque per famulos ad hunc laborem conductos tollendam curare; deinde Orvietanum medicamentum esse calidum; posse ipsi exhiberi venenum corrosivum, cuius vim tantum absit, ut obtusum sit Orvietanum, quin potius inde auctum iri; denique me nosse temeritatem hanc, veneni turpis lucri causa sumendi pessimè cessisse, ac quosdam vitæ & animæ iacturam fecisse. Noluit his cedere; urisit propinationem veneni, dixit hanc non denegasse Medicos quosdam celeberrimos Germaniæ & Helvetiæ; monstravit amplissima testimonia à Medicis subscripta, & sigillo Urbium quarundam, etiam inclytarum, munita: fraudem subesse certo me scire regessi: id pernegavit. Cum importunus esse non desisteret, dixi me hac de re cum Collegis collaturum, & communi consilio aliquid facturos. Tum temporis aliam ob causam conventus celebratur; proposui *Cl. D. D. Christophoro Hardero* mecum *Poliatro & Nob. D. D. Friderico Lucio Scretæ à Zavorziz*, Agyrtæ hujus sollicitationes, addidi que illum huc venisse, ut nostrorum loculos fraudulenter emungeret, more impostorum istorum; teste *Scipione Mercuriali degli Errori popolari d'Italia lib. 4. cap. 5.* ventriculum una atque altera hora ante statum tempus venenum sumendi, impleturum oleo, aliisvè pinguibus, veneni spicula obtundentibus. Conclusum fuit circum foraneo isti his legibus venenum dandum; includendum, remotis famulis, aliisque fraudum ministris, conclavi alicui solum, coenam mediocrem concedendam; cavendum ne pinguibus potiatur à cœ-

nâ usque ad statam horam & tum sc. 12. vel 14. horis, à coenâ elapsis in publico theatro, erecto suggestu, à pharmacopœi famulo dosin veneni integram oblatam haud cunctanter, absque ullo dolo deglutiendam esse. Annuit ille cum quadam alacritate simulata, at mox evasit, erupit; nec quicquam de illo his in oris hætenus auditum fuit.

Minus culpabor si venenorum agendi rationem in brutis explorem, ut hominibus prosim; quod etiam alii nuper fecerunt, inter quos *Exc. D. Joh. Sigism. Elsholz. Serenissimi Electoris Brandenburg. Medicum Ordinar.* nomino, qui *Clysmat. Nov. p. 18.* in venam siphone stigma arsenicale ingessit. Nunc singulorum brutorum, in quibus hæc tentavi historias propono, quarum singulis adnotatu digniora scholia quædam subjungo.

Cicuta Aquatica data Historia.

I.

CAni molosso robusto, cujusmodi laniones ad urgenda jumenta, pecora & vitulos in itineribus adhibent, d. 1. Sept. 1676. horâ 2. pomeridianâ objeci cicutam aquaticam minutè concisam & contusam, carni vitulinæ assæ involutam; verùm statim subodorato veneno bolum hunc gustare noluit: aliam buccellam carnis solius mox devoravit. Itaque ligatis pedibus, ore bacillo diducto, radicum istarum contusarum 3j. circiter intrudi, nares digitis compressi, unde dimidiam circiter unciam deglutivit. Post dimidiam horam salivavit & subinde eructavit: capite tremuit: aliquantulum pedibus vacillavit: nullum aliud symptoma notatu dignum supervenit. Circa 7. vesperi catenam, quâ arbori in horto alligatus erat, sæpius momordit. Per noctem in horto relictus vinculum coriaceum morsu tandem perrosit ac cum catena ferrea aufugit, danubiam trana-

tranavit: d.3. Sept. alacris hinc inde per vicum curſitavit, ac ſi nec vel minimum à cicuta paſſus fuiſſet.

Scholion.

Cicutam aliquomodo ventriculum afflixiſſe, ſalivatio & ructus ſignificant, verùm læſio non magni momenti erat, quia non vomuit, cum alias ad vomitum faciles ſint, ſibi quæ ſæpe illum gramine devorato moveant: fortè minus ventriculo moleſta fuit, quia cibo plenus erat & vinculo liberatus, multum aquæ danubium tranans bibit, unde ſequentibus diebus alacrior factus hinc inde curſitavit. Capitis tremor & pedum vacillatio, labent leviculam ad cerebrum pertigiſſe innuunt, evanuerunt eloto ventriculo frigida potu.

II.

Dominus *Joh. Chriſtophorus Simonius Tubingensis*, Chirurgus præſtans d.8. Sept. 1676. cani juvenculo famelico, cui cibus 24. horis denegabatur, radicem à me relictarum, minutim concifarum, citra additamentum, ultra unciam intrudit. Poſt elapſam horam dimidiam ſalivavit, vomuit, ſpuma pugni magnitudine ex ore pependit: mox miſerè ipſum torſit, varie convulſus fuit, nunc opiſtoto, nunc emproſtoto, nunc tetano; nunc oculos pervertebat, quando quæ jaçtatur: convulſionibus aliquantum remittentibus angebatur, ut in nullo loco manere poſſet; in grefſu titubavit, & paulò poſt rurfus in alterutrum latus præcipitatus ruit: duravit afflictiò duabus horis. Poſtea vires recuperavit, alacrior evaſit. Hinc denuò aliam radicem portionem ingeſſit, ſalivam ſtatim movit, non vomuit, ſemel alvum ſolvit. Convulſionibus per vices affligebatur: ſurgens protinus in latus præcipitatur: omnem cibum, etiam carnes, & potum faſtidiit: ſupervixit ad diem tertium uſque: ad ſecundam uſque horam ante obitum ſubinde agitabatur, angebatur, ut nullo in loco

loco permanere posset : incedens brevi in latus cecidit. Ultimis vitae horis, ceu fessus, jacuit, solummodo respiravit, donec exspiravit.

Cadavere aperto ventriculum plane constrictum & corrugatum invenit : continuuit ille radices integras, non comminutas nec emollitas, quales sc. intruserat; caetera prorsus vacuus & exsuccus fuit : deterfo pauco moco, vidit internam superficiem rubicundiorē debito, & in fundo, ubi praecipue jacebant frustula radices, maculae rubrae livescētes apparuerunt, foris ampliores quā in superficie interna ventriculi. Intestina prorsus erant vacua, contracta, & intus veluti sicca : in fine recti mucum viridem reperit. Vesica parva, corrugata, vacua. Ventriculi cordis pleni erant sanguine nigro concreto.

III.

Eodem tempore Ianionis molosso eandem radicem minutim concisam cum lacte ingessit; salivam movit, vomitum excitavit, quo radicem aliaque contenta ventriculi largē eiecit; non convellebatur; nec quicquam sinistri postea passus est.

Scholia ad Hist. II.

I.

Cicutae radix minutim concisa sola citra ullum additamentum cani juvenculo, data ut penitus ejus vires innotescerent.

2. Post brevem moram in ventriculo vires suas exseruit, ac monstravit se non frigidam & torpidam esse, nam primum salivavit, non ob vellicationem quandam circa oscula ductuum salivarium in ore, sed irritationem nimiam in ventriculo, unde per gulam sursum trusa fuit spuma; forte etiam quia contracto ventriculo & gulâ, partes in faucibus, communi tunicâ nervosâ gaudentes, corrugatae aliquo modo fuerunt, non secus ac vomitum

tum quandoque salivatio præcedere solet. Deinde anxietatem quandam excitavit rodendo & vellicando nervosa ventriculi, quæ etiam cessantibus convulsionibus persistit, ob quam nullo in loco persistere valuit; nam hujus causam in ventriculo hæsisse post obitum patuit, dum apparuit radicem ventriculum non egressam fuisse, nec quicquam aliud extra illum in duodeno alibi in intestinis repertum fuit, cui anxietas attribui posset. Mox aderant convulsiones variæ eæque vehementissimæ, effectus causæ non ignavæ & frigida. Denique sectione manifestissimè constitit cicutam calidam esse, non solum ex superficie rubicunda anfractuum, sed potissimum ex maculis rubris foris quam intus latioribus, quæ non à simplici sed propè caustica cicuta vi productæ fuerunt, ac gangranosi quidpiam occultasse videntur.

3. Convulsiones caniculo huic evenientes exemplum sunt, à causa irritante extra principium nervosum locata illas commoveri posse: nam radices non egressæ erant, limites ventriculi, nullæ illarum vestigia in intestinis reperta fuerunt: nullæ ibi radices, nullus succus virosus apparuit: nec credibile mucum viridem in extremo recti inventum, à radice originem traxisse, cum cœtera intestina munda essent, talisque mucus pridem bile tinctus huc pelli potuerit. Eadem ratione in ventriculo permanens vertiginem titubantem excitavit.

Radix convulsiones concitasse videtur, non solum ob rofionem aut irritationem vehementem, sed quoque ob arctissimam & procul dubio valde dolorificam constrictionem, tum orificiorum, tum totius reliqui ventriculi, ob quam Præses systematis nervosi indignabundus & propè furiosus, varij generis motus convulsivos, instituit; nam nec vomuit, nec dejecit, ac post mortem contractus & corrugatus visus fuit. Inter vehementissimos motus convulsivos induciæ quædam caniculo concedebantur, quamvis radix in ventriculo persistenter, nec irritare desierit,

fierit, ut ex anxietate ob quàm in certo loco permanere nequirit, abundè constat; quod procul dubio factum, quia Archæus fessus & multis spiritibus deperditis à tumultibus cessare cogebatur, licèt nihil exhibitum fuerit quod ipsum demulsiſſet, aut sopivisset, quod pomum citri, Archæo furioso reddito à morſu viperarum, *Cl. D. Frideric. Hoffmann. in Clav. Pharmaceut. Schræder. Libr. 4. ſ. 1. Tit. de Pan. Citr.* egregiè feciſſe memorat. Idena tamen quoque evenit principio nervorum propius afflicto, unde epilepticis sæpè longæ feriæ à paroxysmis conceduntur, imprimis si paroxylimi vehementius solito affligant. Devictis radicem spiculis acrioribus & fortè prorsus obtusis, caniculus alacrior factus, post duas horas superatas & fortè nihil horum amplius paſſus fuiſſet, nisi denuo novarum radicum farrago intruſa fuiſſet. Hæ utcunque convulſiones per vices intermittentes quoque excitarint, nihilominus gravius affligerunt, nam non amplius incedere valuit, tum ob spirituum animalium consumptionem, à convulſionibus per triduum propè durantibus, tum ob vitalium defectum in momenta majorem; nam toto triduo omnem cibum & potum fastidiit, massaquæ sanguinea & à calore cicutæ & ab agitationibus convulſivis procul dubio valdè efferbuit, indequæ non reparatis spiritibus, penuriam spirituum summam necessariò attulit. Radix hæc virus suum potentius in caniculum hunc exſeruit, tum ob ætatem teneriorem & crustaceam tunicam rariorem, minusquæ contra hujusmodi injurias obſirmatam, tum quia nihil in ventriculo præter solenne fermentum idquæ paucum aderat, quod spicula ipsius obtudiſſet; unde ob fermenti paucitatem nec radix quidem emollita fuit.

4. Fastidiit omnem cibum & potum, non ob stuporem stomachi, quem sensu valuisse ad extremum, tum anxietates, tum motus convulſivi probant, sed propter hospitem adversissimum, sc. radices quibus ventriculus infarctus erat. Sic in febribus

bribus quidam omnem cibum abhorrent & ad vini nomen nauseant, utcunq̃ue antea bibuli fuerint, & siticulosi sint: phrenetici quoque nec aquam poscunt. Hydrophobiam tamen adfuisse non dixerim, cum aquam appositam non fugerit & chirurgus sectionem impunè peregerit.

5. Intestina & vesica vacua & exsucca fuerunt, quia ob famis & sitistriduanam tolerantiam, labores convulsivos propè continuos & vim calefaciendi cicutæ, maxima pars lymphæ exhausta fuit.

6. Mortuus est caniculus tertio demum die, quia sensim spiritus animales & vitales consumpti fuerunt, ob sævissima symptomata & quia misellus nunquam vel minimo refocillatus fuit. Cor tandem elanguit, tum ob spirituum inopiam, tum ob enervationem à frequentissimis convulsionibus, à quibus non immune fuisse, credibile est, toto systemate nervoso tumultuante. Et licet duabus horis mortem præcedentibus, à motibus convulsivis nihil ampliùs huiusmodi passum sit, nihilominus à prægressis afflictionibus ita prostratum fuit, ut sanguinem protrudere nequirit, sanguis in grumum coaluit, non propter vim aliquam coagulantem cicutæ, cum potiùs contraria & fundens ipsi insit, sed ob motum cordis cessantem: sanguine, ut alias in sanissimis solet, sponte ad coagulationem tendente.

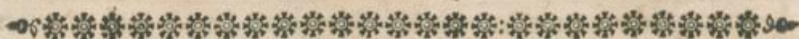

Scholia ad Hist. III.

Molossus Lanionis denuo virus cicutæ elusit vomitu: fortè etiam lacipsius acrimoniam mitigavit. Nuper *D. Theodorus Zuvingerus Φιλίατος*, diligentissimus Avitarum virtutum medicarum hæres, feli semen cicutæ aquaticæ cum lacte ingessit, quod sine ullo symptomate toleravit, quamvis ipsorum ventriculi minùs injurias quàm canini perferant.

S 2

Histo.

Historia IV.

Cicutæ aquaticæ virus experiundi otium & occasionem nactus Doneſchingæ d. 15. Sept. 1676. canem vetulum, mediocris magnitudinis, coloris fulci, cætera vulpi ſimilem, à tempore vespertino ad horam 10. antimeridianam d. 16. Sept. ab omni cibo & potu jejunum detinui: tum cicutæ aquaticæ recentis radices contuſas, unciarum quatuor pondere, pedibus ligato & ore piſtillo diducto, intrudi; ægerrimè radices in ventriculum admittit, & iteratis vicibus diu in gula detinuit, ut partim naribus occluſis, partim foris, gulam deorſum fricando, illuc promovendæ fuerint. Cum ligabatur ac radicis intruſione vexabatur, largiſſimè alvum & veſicam exoneravit. Vinculis ſolutus, aliquandiu angſti videbatur ac celerius reſpiravit, ſed inde nec vomuit nec alvum ſolvit; paulò poſt vegetus iterum evaſit, ac ſi nihil adverſi prorsus pateretur. Itaque horâ primâ pomeridianâ radices in taleolos & majora fruſta conciſas, mediante bacillo, linteo obvoluto & oleo imbuto, ultra quatuor uncias intrudimus. Vinculis ſolutus aliquandiu celerius reſpiravit, quod potiùs torturæ quàm radicis virulentia tribuendum erat, nam in aliud conclave ultra quinquaginta paſſus deductus, nunquam nutavit, neque ullum viſceris alicujus afflicti ſignum edidit ad 10. uſque vespertinam: circa illud tempus crebro ad vomitum ſtimulabatur, atque liquor aliquis uſque ad fauces trudebatur, quem tamen protinus rursus deglutiit: totâ nocte quietus fuit. d. 17. ſept. mane vegetus erat, nunc ſurrexit, nunc rursus decubuit, appoſitam aquam bibere noluit. Horâ 9. matutinâ rursus ad vomitum urgebatur, liquorquè uſque ad fauces pertingebat, quem ſtatim iterum deglutiit: poſtea crebro pedes lingere coepit: Horâ 12. carnes & fruſtrum panis cum offibus avidè comedit & paulò poſt bibit: quod itidem fecerat hora 7. vespertina

tinâ noctu inquietus erat, & vinculis, quibus ne aufugeret, constrictus erat, se liberare conabatur, aut quiritabatur. d. 18. sept. vividus erat ac validus, ac si ne micam radicis accepisset: siticulosus multum aquæ bibit, & comedisset, si cibis datus fuisset. Itaque horâ 10. antimeridianâ constitui succum ex herba & radicibus contusis, & aquâ fervidâ aliquamdiu maceratis, fortiter expressum infundere: dum pedes vinculis stringuntur, pistillum ori transversim inditur, magnâ vi ligamenta rumpit, venatorem morfu graviter vulnerat, ac fæces atro virescentes in cylindros compactas, copiosè egerit & largissimè mingit. Tanto robore recuperato, post aliquot dierum famem, & superatâ cicuta virulentia, vix & non nisi post multos labores ligando, ad infusionem aptari potuit. Infudi tandem ante undecimam hujus liquoris plus quàm libras duas. A liquore infuso abdomen valdè intumuit. Postquam vincula maximam partem ablata fuerunt, largissimè vomuit mucum tenacissimum, subnigrum, allium redolentem cum aliquot radicum cicuta taleolis emolliatis, sed non dissolutis, quos ultra septuaginta duas horas intra ventriculum continuit. Circa duodecimam crebro præ anxietate situm mutavit, nunc sedit, nunc in ventrem, nunc in latus decubuit, non nunquam prono capite diù attonitus stetit: paulò post saliva spumæa copiosè ex ore manare coepit, non secus ac si mercurius vel illitus vel ingestus fuisset.

Ante primam pomeridianam mucum album, penitus spumeum, similem salivæ ex ore stillanti, copiosum, magno nixu evomuit: ab illo tempore salivatio parcius eveniebat: valdè angebatur: sæpe ad vomitum stimulabatur; respiravit celeriter cum sono quodam tristi & querulo: situm sæpe mutavit, ut quo se verteret, nesciret; Post 3. pomerid. rursus mucum copiosum, spumeum, atro virescentem, cum aliquot taleolis radicis cicuta 16. sept. intrusæ, magno nixu evomuit. Ab illo tempore ad 10. noctis sæpissimè ad vomendum urgebatur, at liquorem & quic-

quid ad fauces usque protrudebatur, nunquam amplius egressit, plerunque gemebundus expiravit, ferè decubuit, omnibus tamen sensibus valuit, & irritatus baculum morfu petiit: accedentes fixis oculis intuebatur, & ad quemlibet strepitum attendebat: ructus & crepitus foetidissimos, allium redolentes, crebro emisit. Cibum sc. bubulam elixam, & frustulum pellis cervinae, in quo receptaculum lachrymae continebatur, circa septimam degustare noluit, & naribus propius admotum, averfabatur. Totâ nocte ferè inquietus fuit: audiavi aliquoties vinculum ferreum, quo pedi mensae alligatus fuit & totum corpus succutere: an aliquid convulsiivi passus fuerit? praedensissimis tenebris videre nequii: mane tamen d. 19. Sept. circa quintam ipsum lorum, ubi coriaceum erat, avulsisse & cibum in coena appositum devorasse, comperi. Valdè tum languidus erat, minusque alacris, unde facilè passus est se denuo mensae alligari: Vomituriebat saepius, nihil tamen excrevit; respiravit adhuc sono querulo. Circa 7. matutinam ulterioris morae impatientes, funiculo collo circumposito, ipsum strangularunt: vix suffocari potuit, & statim in principio funiculum, vehementissimè corpus agitando disrupit, parùm minxit: per alvum praeter flatum nihil emisit. In cadavere sequentia observatu digniora notavi. Primùm abdomine aperto, omnia intus verè fervebant, imprimis epar actu admodum calidum erat; ventriculus non admodum distentus fuit, dum adhuc calebat, postquam friges fieri coepit, magis intumuerat: intestina maximam partem gracilia, contracta & corrugata, etiam rectum, videbantur: Coecum turgidius fuit: superficies ventriculi externa ex albo rubescebat: intestina albicantiora fuerunt: epar erat atro rubescens: pancreas solito rubicundius: lien longè pallidior hepate. Renes à solita facie non desciverunt: vesica distentissima & lotio flavo impleta fuit. Vasa ejaculatoria abscisa instar vermium corrugabantur. Pectore resecrato omnia quoque intus aestuabant: pulmones in sinistro latere utrin-

utrinque non penitus subsiderunt, sed aëre adhuc aliquantum turgebant, adeo ut vesiculæ in lobis sinistri lateris videri possent; non tamen ita inflati ut vel tertiam cavitatis partem vix adimplerent: in sinistro latere ex albo rubescebant; in dextro intensè rubri fuerunt. Cor sanguine admodum turgebat. Gula valdè inflata & foris admodum rubicunda fuit. Dum in chyli receptaculo ferè inani & non nisi paucâ lymphâ prædito occupor, ac intestina cum ventriculo & gula eximo, cor perfrigit: inciso dextro ventriculo omnis sanguis in illo, & auricula in grumum magnum, atrum potiùs quàm rubicundum, sed facile dissolubilem concrevit: similem in sinistro, sed multo minorem inveni. In vena cava ascendente & descendente sanguis maximam partem fluidus, & non nisi ille grumofus fuit, qui cum cordis grumis continuus erat: alibi ex vasis sanguiferis sauciatis emanavit sanguis fluidus, intensè rubicundus & ad nigredinem aliquam vergens. Vesicula biliaria plena erat bile valdè flavâ, viscidissimâ. Incisâ gulâ erupit foetor, tetrum alij foetorem spirans: intus prorsus alba fuit, mucò pellucido oblita: sulci recti. Ventriculo à stomacho ad duodenum secundum longitudinem inciso, circa stomachum occurrit aqua turbida; in fundo inveni aliquot radicum taleolos; quam plurimos pilos, quorum quidam jam in pilam nuce juglande majorem compacti fuerunt, plures per universam superficiem ventriculi spargebantur, atque intra anfractus abscondebantur; omnes similes erant illis quibus canis tegebatur; frustulum pellis cervinæ pilis adhuc confixæ; frustulum pinguedinis condensatæ magnitudine avellanæ; denique plurimum muci, cui etiam pili involvebantur & reliqua ejus contenta: mucus iste qui in ejus cavitate fluctuabat, turbidus erat, albus potiùs quàm flavus, aut atro virescens; nec spumeus fuit. Circa pylorum in antro ad uncia unius latitudinem mucus croceus, sed paucus hærebat. His omnibus sublati anfractus comparuerunt, mucò pellucido tenui obducti; qui de-
tersus

terfusus protinus, ceu è poris pulsus, novus repullulabat, etiam citra compressionem forinsecus factam. Intus anfractus omnes, maximè in fundo, tum in parte prominente, tum intra interstitia rubebant: alicubi, imprimis in interstitiis apparuerunt maculae intensius rubrae, quàm ipsi anfractus erant, quae fere in locis tribus exulceratae fuerant. In principio antri pylori prominuit tuberculum valdè rubrum, pisi magnitudine, in cacumine propè exulceratum: reliqua pars antri, ipseque pylorus non rubebant, sed albicantes manserunt post elotam flavedinem. Intestina sex ulnas longa omnia crassiora solito erant, forte quia vacua ferè erant, nec ullum discrimen observavi, nisi quod portio illorum amplior esset, tum imprimis sub pyloro ad ulnae dimidia longitudinem, tum ulterius ad ulnam unam cum dimidia: reliqua verò ad caecum usque gracilior. A pyloro ultra duas ulnas illorum cavitas muco flavo, viscido, pellucido obducta erat; postea ultra ulnam cavitas magis coarctata, omnisque muci flavi expers erat, solummodo muco albo, pellucido, tenacissimo obducebantur, nihilque prorsus continebant, quàm aliquot vermes cucurbitinos, spithamâ longiores, quasi ex seminibus cucurbitinis secundum longitudinem apicibus conglutinati. Ab hac intestini portione reliquâ, usque ad valvulam in fine ilei, muco intensè flavo plena erant, cui videbatur aliquid cruoris permixtum: propè illius finem hinc inde excrementa atrovirescentia, sed paucâ quantitate apparuerunt, prorsus digesta, ut cuius rei reliquiae fuerint vix dignosci posset. Caecum quod in duos quasi sinus contortum erat, quoque multum hujus muci continuit, cum excrementis paucis, superioribus similis. Eiusdem generis mucus intestinum rectum incrustabat, & subfinem illius aliquid excrementorum atrovirescentium detinebatur, sed omnino paucum. In toto intestinorum ductu, nec minimum frustulum, vel ossis, vel radicis in taleolos concisae apparuit, quamvis longè maiore quantitate radix ingesta fuerit, quam vel

vel evomuit binis vicibus, vel in cavo ventriculi reperi. Deter-
 so muco undique intestinatorum, ubicunque flavus erat, ibi in-
 testina intus inflammata erant; maximè sub pyloro, & ibi, ubi
 intensius flavescebat in illa portione ad valvulam usque, etiam
 rectum rubebat magis quàm solet: observavi plerosque ambitus
 areolarum, quibus glandulæ circum scribuntur, quoque rubuif-
 se, ipsas glandulas verò non nisi in paucis locis. Rubebat quoque
 intestinum cœcum intus. Gulam, ventriculum & intestina aquâ
 fontanâ sæpius mutata per triduum maceravi, ut fibras discerne-
 re & separare, aliâque observare possem. In gulâ maceratâ sul-
 ci recti pauciores, plures verò transversî inæquales apparue-
 runt: foris erant fibræ rectæ: ablatâ membranâ internâ nerveâ,
 fibræ carneæ obliquæ ascendentes & glandulæ quàm plurimæ
 miliares occurrerunt, quibus foras pressis, interna gulæ superfi-
 cies glutinosa & valdè lubrica evasit, ac in parte externa nihil-
 ominùs glutinosa mansit. Detractâ membranâ nerveâ, à sto-
 macho ad pylorum, observavi plurimos nervos, imprimis circa
 stomachum & pylorum, eosque non adeo parvos, validos, non
 paucos etiam in aliis locis, maximè circa fundum in illam inferi,
 atque in illa obliterari & in membranam degenerare: deinde
 plurima vasa sanguifera inter illam & fibras carneas ferri: In-
 super avulsâ hâc membranâ nerveâ à fibris, protinùs omnes an-
 fractus evanescere. Præterea dum hæc membrana cum fibro-
 sa cohæsit, compresso inter separandum ventriculo, semper in-
 terna superficies admodum lubrica permansit, ac muco viscido
 pellucido, imò etiam citra compressionem, aquæ immersa, pro-
 tinus iterum copiosè obducebatur, quamvis nullas glandulas
 inter hanc & corpus fibrosum observarim, quales in gulâ, mem-
 branæ nerveæ foris copiosissimè accumbebant: Imò postquam
 illum penitus à fibrosa separassem, nihilominùs lubrica mane-
 bat; quamvis illam iteratis vicibus fontanâ eluerim, cum faci-
 le corpus fibrosum ab omni lubricitate hâc ratione vindicare-
 tur.

T

tur.

tur. Hanc membranam nerveam in plurimis locis inflammata manifestè vidi: aliquot in locis inveni ulcuscula superficialia, mitioribus aphthis similia: tuberculum in antro pylori in hac quoque perstitit, non ulterius progressum: videbatur in cacumine exulceratum esse. In fibroso corpore foris per membranam communem transparebant fibræ rectæ, à stomacho ad pylorum protensæ, intus ablata membranâ nerveâ, apparuerunt fibræ circulares carneæ, illæque validæ maximè circa medium ventriculi, ut & in antro pylori: à stomacho obliquè primum ferebantur, antequam planè circulares evaserunt: aliud fibrarum genus nullum observavi. Inflammationem membranae nerveæ ad corpus fibrosum pertigisse nullibi vidi. In toto intestinorum ductu observavi triginta areolas glandularum tubulosarum, à pyloro ad valvulam antè intestinum rectum, valvulae coli vices agentis, sitam: areolarum circulus extremus limbus, altior est, & prominulus magis quàm fundus, in quo conspicua sunt minuta capitella, acuum similia, ex quorum osculis, foris intestinis compressis, exsudat humor albus, turbidus, viscidiusculus, qualis ex tubulis in gulâ volatilium, compressione prodit. In prima portione ulnari à bilarii ductus insertionem, octo numeravi, dimidii bazij amplitudine, nullam vidi à pyloro ad insertionem ductus usque, sed infra illam demum: In 2. ulna, duas parvas, adeo ut in una quatuor tantum capitella comparuerint: in ulna 3. quatuor majores ovals. In 4. & 5. decem rotundas & ovals: circa finem quintæ ulnæ, inveni tuberculum verruca simile, in ambitu inflammatum, supernè excoriatum. In reliqua portione usque ad valvulam, numeravi sex areolas, cæteris ferè ampliores, quarum una quinque uncias longa erat, verum angustior aliis, maximè circa principium. In portione intestini valvulae propiore, aliquot areolarum oblongarum limbi, dimidiam partem inflamatae erant; glandulae verò ipsæ nullibi. Ibi ubi areolæ in intestinis sitæ erant; intestina. luci obversa, magis perspicua seu

cua seu pellucida erant,quàm in aliis locis. Intestinorum membrana extima, fibris rectis tenuissimis prædita erat; secunda fibris carnosis robustis circularibus: tertia prorsus nervea, ad quam pertingebant plurimi nervuli, validi satis & robusti, & vasa sanguifera, quæ tenuissimorum capillamentorum instar, ceu reticula areolas ambibant; quarta villosa seu mucosa, quæ totam internam cavitatem incrustabat, exceptis areolarum spatiolis, unde ibi intestina pellucida. Dum villosam tunicam abradi ob-
tuso cultello, à nervea plurimum liquoris candidi, turbidi, chylo per similes simul expressi, quamvis per triduum sæpissimè intestina eluerim, etiam propè valvulam intestini recti. Postquam tunicas fibrosas intestinorum sustuli, *Valvula Kerkeringianæ* prorsus obliterabantur, quæ adhuc conspicuæ erant, quamvis mesenterium abstulerim. Abrasâ fortius tunicâ villosâ, simul abripiébantur in areolis glandularum capitella prominula, & loco illorum apparebant oscula minuta, s. papav. alb. capacia: si verò nullam vim adhibui, perstiterunt capitella integra. Intestinum cœcum in duas quasi cellas diremptum, & rectum instar ventriculi, intus anfractuosa erant; præter communem, etiam quatuor tunicas habuerunt, quarum externa fibris rectis, secunda circularibus præditæ erant: In recto fibræ rectæ insigniores erant, quam in reliquis, circulares quoque robustæ & carnosæ fuerunt: Membrænæ nerveæ insignia vasa sanguifera accumbebant: In cœco & recto crustacea, seu mucosa, minus villosa erat quàm in reliquis intestinis: in cœco nullas quidem areolas inveni, verùm aliquot oscula glandularum vices præstantia: in recto nullum neq; osculum, neq; areolam observare potui, quamvis hoc quoq; intestinum admodum lubricum esset.

Historia V.

Circa idem tempus caniculo semestri, admodum famelico, apposuit juscum carnis, cui radices cicutæ minutim concisæ immixtæ erant, *Cl. Dom. D. Joh. Conrad Stenzelius, Med. Villinganus*; juscum avidè devoravit, verum nec vomitum movit nec alvum: debilior quidem inde evasit, ac internæ afflictionis indicia præbuit, verum post aliquot horas superatas integrè convaluit, nec quicquam deterius passus est, ut narravit Doneschingæ d. 21. sept. 1676.

Scholia ad Historiam IV.

3.

Cicutæ aquatica etiam in hoc cane nullos effectus edidit, unde vel suspicari posses, ipsi vim aliquam refrigerandi, multò minùs congelandi & stupefaciendi inesse; prima quidem vice radicum frustula intrusa, ab hora 10. antimeridiana ad 1. pomeridianam nullam vim exseruerunt, ac si nullus qualitatum excessus in illa lateret; verum novis frustulis ingestis, licet demum post novem horas, ad vomitum stimulabatur sæpius, pulso simul liquore ad fauces, quem tamen rursus deglutiit; idem post vigesimam horam pari conatu fiebat: quod non nisi irritamini cuidam, à radice proveniente attribui potest. Postero quoque die panem, carnes cum ossibus comedit, quamvis radicum frustula in ventriculo superessent, sc. integro appetitu, nec à radice stupefacto. Manifestius cicutæ hujus calor & acrimonia innotuerunt die tertio, succo foliorum & radicum infuso, nam protinus largissimè vomuit contenta cum muco tenacissimo, allium (quod *Horatius* cicutis nocentius *Epod. Od. 3.* existimat) redolente; valdè

te; valdè angebatur, ut vix ullum quieti commodum locum invenire posset; salivavit multum; atque hæc omnia non nisi ventriculo graviter irritato contingere potuerunt, statim enim post ingestum succum, ex radicibus & herba expressum evenerunt, unde etiam muco spumæo copiosè vomitu rejecto, salivare desinit. Afflictionem ventriculi quoque respiratione quâdam querulâ prodidisse videtur, quia non diù post infusum succum exaudiebatur. Non tamen negarim anxietatem, & hoc respirationis vitium, auxisse intestinorum cruciatus, quorum succum descendisse, crepitus alij foetorem spirantes testabantur. Tum in ventriculo, tum in intestinis rosiones vehementes fuisse indiguit, symptomatum istorum duratio ad diei sequentis horam septimam: nec tamen tanta, ut appetitum sustulerint, cum bubulam elixam, & frustulum pellis cervinæ nocte devoravit. Clariùs cicutæ calor & acrimonia in cadavere enituerunt: nam aperto abdomine & pectore, nihil gelidi repertum fuit, quin potius omnia fervebant, & epar tactu admodum calidum, atque rubescens, & pancreas solito rubentius fuerunt. In ventriculo ablatis contentis, & absterfo muco, manifesta inflammationis indicia occurrerunt, sc. anfractuum & interstitiorum rubor, maculæ rubræ, aphthæ membranæ nervæ, sublatâ fibrosâ: In intestinis itidem rubor, deterfo muco flavo, ambitus areolarum glandulosarum rubicundus, item superficies recti & cœci rubicundior solito. Tuberculum in antro pylori non quidem à cicuta recenter productum existimo, fortè ejus excrescentiæ ansam dedit, officulum acutum aliquando devoratum, verùm colorem rubicundum cum incipiente exulceratione, non vereretur à cicutæ virulentia deducere. Pulmonum ruborem nollem à cicutæ noxa derivare, quamvis tota massa sanguinea ab illa calefacta fuerit; adscriberem potius strangulationi, ob quàm impedito sanguinis motu, dexter cordis ventriculus distentus, sanguinem non solitâ alacritate per pulmones ad sinistrum ventricu-

lum propellere valuit, unde in media via subsistens, hunc ruborem post se reliquit; cui accessit acris interceptio, sanguinis motum alias per pulmones adjuvantis, si organa respirationi dicata officio suo bene fungantur. Sanguis in dextro cordis ventriculo in grumum concretus, neutiquam patrocinator cicutam frigidam putantibus, nam demum concrevit corde frigefacto & tardius, dum in aliis scrutandis occupabar, dissecto; id aliàs evenit, quamvis calidissima ante mortem sumpta fuerint; præterea grumus, ceu recenter concretus, facilis dissolutus erat, atque in aliis vasis sanguiferis fluidus adhuc mansit: quin cicuta potius dissolvendi quàm coagulandi vim inesse, copiosa mictio ante succi infusionem, & post mortem vesica urina distenta probant.

2. Id verò præter omnem expectationem evenit, quod systema nervosum minus perpeffum fuerit, nullique graviores tumultus supervenerint. Radicum propè octo uncias, primum quatuor tribus horis ferè sine molestiâ, postea alias quatuor super ingestas, novem horis ventriculus pertulit: & licet elapsis novem horis ad vomitum stimularetur, tandem quoque illarum virulentiam evicit, apperit, validus evasit, ut die tertio vix vinculis coerceri potuerit; radicum quoque reliquias ultra septuaginta horas toleravit. Insuper radicum portiones ad intestina pervenisse probant, faeces atrovirescentes, in cylindros coactæ, copiosè antè succi infusionem excretæ, & quantitas illarum minor post obitum in ventriculo reperta, quàm ingesta aut vomitu rejecta fuerat. Dum radicum portiones comminutæ in intestinis perstiterunt, vix fieri potuit, quin chylus illarum succo contaminatus, indequè massa sanguinea, spiritusque animales infecti fuerint: at & hoc sine sensuum perturbatione, aut immutatione, aut motus aliquâ depravatione; nullus sopor, nullus stupor, nulla inquietudo delira observabatur. Post infusum quidem succum animadversum fuit, membranam nervosam
ventri-

ventriculi & intestinorum graviter afflictam fuisse, ex vomitu vehementi, nec mitiore illo, quem cient vitrum antimonij, crocus metallorum, tartar. emeticum, aut gilla Theophr. ex anxietate, ob quam nullibi quietem invenire potuit, & ex salivatione, cum infusionem brevi hæc symptomata secuta sint. Nullus dubito succi hujus plurimum quoque ad massam sanguineam pervenisse nam potulenta citissime ex ventriculo eliminantur, & plus ejus ingestum fuit quam evomuit, & post mortem in ventriculo redundavit. Utcunque autem membrana nervea plurima passa sit, continuantibus symptomatibus ab hora 12. merid. d. 18. sept. ad 7. mat. 19. sept. attestantibus quoque inflammationibus in ventriculo & intestinis, item aphthis; licet quoque ad principium nervorum aliquid succi delatum fuerit, non tamen nec ob consensum, nec propiore sede arietatâ, *Præses systematis nervosi* in cane hoc permovebatur: nam licet decubuerit, omnibus tamen sensibus valuit, baculo irritatus momordit, accedentes fixis oculis intuitus est, & ad quemlibet strepitum attendit. Utcunque nocte inquietus fuerit, & catenam ac corpus succusserit, nihil tamen convulsi passum fuisse conijcio, quia nulla per pavementum excrementa sparsa videbantur, manequæ vinculis solutus repertus fuit. At quoque nihil torpidi, stupidi, aut somnolenti in cane hoc observatum fuit, quin potius totâ nocte nimis vigilem & permolestum expertus sum, dum mihi somnum in contiguo cubili decumbenti, non semel turbavit: debilior quidem & languidior mane 19. sept. erat, unde se faciliorem ad vincula præbuit, non ob qualitatem aliquam occultam, sed vexationes ultra tertium diem durantes, parciolem cibum & potum, vomitusque frequentes. Omnia manifestis qualitatibus à cicuta peracta fuisse, manifestè ex sectione tandem patuit. At istud obscurum est, cur *Præses Systematis nervosi*, seu *Archæus* non quoque in furias actus fuerit? Cùm sæpè ob leviores injurias graviss.

gravissimè indignetur. Id in hoc cane ob plures causas non factum fuisse puto: Primum procul dubio tunica mucosa crassior & densior fuit, quàm in primo cane, ac proinde membranam nerveam fortius contra injurias cicutæ munivit; id oculis usurpare & certius asserere potuissem, si ἐγχεσθῆναι, quæ postea mihi innotuit, scivissem; nimirum ventriculum dissectum fervidæ immergendum; tunc enim in propatulum venit, non secus ac crustacea linguarum densissima elixa, antea propè ignota, aut cuticula humana à scabie, aut vesicatorio appposito, aut cute ambusta: ob hanc densitatem hujus tunicæ, radices nihil magni efficere potuerunt; postea verò à copioso muco, ejus acrimonia magis magisque obtusa fuit, ut etiam longiore morâ non gravius lædere valuerit; succus quidem infusus munimen hoc fortius aggressus est, & ad membranam nerveam penetravit, attamen protinùs fibræ circulares robustæ, pylorum ejusque antrum & medium ventriculum ambientes, in subsidium venerunt, ac magnam intestini hostis vim, vomitu excitato, excusserunt, quòd repetitis vicibus factum fuit, ut reliquias facilius tolerare potuerit, nullusque dubito, quin integrè convaluisset, si libertate donatus, & sui juris, factus, ad vicinum Danubij fontem pervenisset, nam nocte apposita devoravit. Denique existimo vetuli hujus canis *Prasidem Systematis nervosi*, post multas à primordio vitæ ad proVectam ætatem exantlatas injurias ita se obfirmasse, ut graves quoque devorare & superare valuerit. Non levem ventriculi & intestinorum membranæ nerveæ labem inustam fuisse, rubor & aphthæ testantur: at tanti non erat, ut ipsum commoverit. Sic adultiores & laborum assueti multa perferunt, quæ ætatem tenellam & delicatulos gravissimè exagitant. Multi cibos coctu difficilimos optimè tolerant, qui teneriores in morbos periculosos præcipitent. Plures vini amphoris ingurgitatis, ne quidem temulenti redduntur; alij vel minimùm excessum gravissimè luunt. *Anus Attica & Femina Batava* non solum

lum à cicutâ comesta nullum damnum in ventriculo persenserunt, sed hæc quoque blando conciliato somno expergefacta, melius negotiis suis vacare potuit, alias non singulis noctibus suis ferculis cicutam aspersisset.

Scholium ad Historiam V.

MAlesuada fames compulit hunc caniculum ad devorandum juscum, cui radices cicutæ intritæ fuerunt: aliàs odora canum vis ocyus latentem vitæ hostem agnoscit, molossusque lanionis etiam carni involutam respuit. Ejus acrimoniam juscum obtudisse existimo, unde minus illum læsit; & quamvis affligere coeperit, accedente copioso muco amplius mitigata, & post aliquot horas planè superata fuit, ut nullum damnum post se reliquerit.

Historia VI.

Cicuta aquatica Lupo intrusa Doneschinga.

Die 4. Junij 1677. lupo, qui octo circiter septimanarum credebatur, ante horam octavam mane, radices *Cicutæ aquatice* uncias circiter duas contusas vi digito intrudi; humi positus ululavit vagientis instar, continuo: exiguum portionem vomitu rejecit absque magno nixu. Post horæ quadrantem magno conamine radicum portionem evomuit, sed vix decimam ingestarum partem: postea diu non amplius nec vomuit, nec ad vomitum stimulari videbatur, verum prodiit solum ex ore spuma alba copiosè. Ab illo tempore nutare in dextrum latus coepit, ac illuc sæpè caput inclinavit, ac si motu convulsivo traheretur.

V

Ante

Ante nonam vehementer ad vomitum stimulabatur, nihil tamen excrevit, quamvis per gulam ad laryngem bolus ascendere & remeare, brevibus intervallis crebro videretur: continuante aliquandiu hoc nixu linguam, hiantem plurimum ore, longè exseruit, mox convellebatur, caput retrorsum retrahebatur iteratò, pedes extendebat, ac in hac lucta alvum exoneravit, non autem minxit: paulò post totus rigidus sine omni motu & sensu, respiratione penitus cessante, jacuit, ut mortuum putarim. Tetanus iste duravit ad horæ partem circiter duodecimam. Cùm jam jam cultrum admoturus eram, cor rursus se movere, moxque unum alterumque suspirium edere cœpit, paulatimque respiratio, sensus motusque redierunt, atque rursus vagiit, verùm submissa & fracta voce & oculos aperuit. Post nonam conatus vomendi rediit, in quo bolum iteratis & creberrimis ad laryngem pertingere vicibus vidi, descendentem & remeantem brevissimis intervallis, denuo longè exertâ linguâ epilepsiâ corripiebatur. In ipso paroxysmo abdomen incidi, nullo sensus indicio primùm lupo dante: dilatato vulnere, & aliquoties musculis abdominis & peritonæi sauciatis, tandem sensus indicia præbere motu & vagitu cœpit, ac concitatus respiravit.

Penitus denudatis viceribus imi ventris, ventriculus apparuit valdè distentus, tum à radicibus, tum à flatibus, subinde se contrinxit ferè in medio, proximè antrum pylori, ut sulcus ibi videretur & totus angustior, minusque globosus & æqualis, sed rugosior appareret. In collo tunc videbam bolum versus laryngem ascendere, moxque relabi, nihil tamen prodibat ex ore, quamvis linguam non raro longè exseruerit, ac si ad summas fauces jam aliquid pervenisset. Quando ab amplexu contentorum ventriculus cessavit, à levi contactu, stylo factò, subinde illum repetiit. Intestina propè vacua & contracta erant, nisi sub finem ilei, ubi distentiora. Diaphragmatis centrum nerveum in inspiratione convexum reddebatur, ambitus verò illius car-
neus,

neus, costis adhærens, corrugabatur: In expiratione totum diaphragma planum evadebat: Exciso ventriculo & leviculè diaphragmate in centro sauciato, in inspiratione unicâ vice valdè expandebatur centrum, in expiratione, spuma per vulnus copiosè cum radicum frustulis in abdomen erupit, ac postea diaphragma æqualiter tensum mansit: subinde ore acrem captavit, linguam exseruit, costæ unâ alterâque vice attollebantur & descendebant; cor fortiter adhuc pullavit, postquam respiratio cessavit. Omnisquè motus animalis substitit.

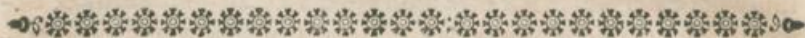
Post mortem inveni gulam, radicibus in cylindrum coactis, à stomacho ad mediam ejus partem plenam, reliquum ad fauces usque, implebatur & distendebatur muco spumoso, subflavo, cum radicum frustulis: circa fauces inflammata erat, forte à violenta intrusione: in fine una alteraquè macula rubra apparuit.

Ventriculus ovi gallinacei amplitudine, plenus erat radicibus, quæ multo muco pellucido involvebantur; sublatis contentis & deterso muco anfractus, maximè infundo & ad latera, rubebant; antrum pylori album fuit, ita tamen ut non procul à pyloro appareret macula rubra.

Intestina sub pyloro ferè vacua erant, continentia unum atque alterum frustulum radicis, oblita erant muco flavo, qui ultra ulnam, nunc magis nunc minus obducebat intestina, citra ullum aliud corpus.

In reliquo ductu, ad quadrantis distantiam à valvula ilei, mucus copiosior aderat, atro flavescens: in portione ad valvulam mucus adhuc copiosior, cumcrementis subnigris. Cæcum & rectum prorsus vacua fuerunt. In hepate, renibus & liene nihil notatu dignum occurrit. Vesicula biliaria turgebat felle flavâ. Pulmones albicabant. Sanguis ex cava ascendente emissus, pulchrè rutilus fuit, qui brevi in grumos concreverat: inflatâ cavâ ambæ auriculæ cordis movere se coeperunt, & aliquan-

aliquandiu rythmos continuarunt. Cordis ventriculi sanguine vacui fuerunt, fortè ob prægressas hæmorrhagias & inflationem. Thoracis ductus lymphâ plenus fuit cum pauxillo chyli: Cerebri ventriculi omnes vacui erant: at quatuor sinus implebantur sanguine atro in grumos concreto: similis continebatur in basi cranij, eo loci ubi rete mirabile reconditur.

Scholium ad Hist. VI.

IN hac historia multa occurrunt pertinentia ad illustrationem & confirmationem præcedentium. *Cicuta* maturè se ostendit acrem & calidam, vomitu & valido nixu ad vomitum; spumæ extrusione; atque manifestè exfectione patuit vis inflammatoria, ex rubore in gulâ & ventriculo excitato, item maculâ rubrâ in fine gulæ & pyloro. Innotuit spumam à ventriculo in fauces pelli, quia gula ad fauces impleta erat. Citò supervenientia hæc symptomata, monstrarunt tunicam crustaceam, raram & teneram, cicutæ spicula eludere non valuisse. Convulsio particularis demonstravit Præsidem systematis nervosi hanc moliri aliquandiu, antequàm totum in tumultum ageret, ut fecit in illis qui post herniotomiam epileptici facti fuerunt: Epilepsia fortissima subsequens documento est, hanc à Præside imperari aliquando, gravissimè afflictâ ultimâ nervorum expansione, cum nihil tam brevi temporis intervallo, ad cerebrum de succo radicis penetrarit, quamvis unum alterumvè frustulum radicis ad intestina pervenerit, cum integræ, nec dissolutæ essent. Præsides suâ sponte nullis elixiribus refectus, à tumultu cessans, docuit vel aliorum avocatum, vel in opère fessum, sc. quandoque quiescere. Verùm plura de his memorare in seq. historia licebit. Sanguis fluidus demonstravit nihil coagulativi cicutæ inesse: & licet extravasatus grumuerit, id tamen non cicutæ sed sanguinis indoli ascribendum esse.

Hist.

Historia VII.

Dle 5. Jun. 1677. lupæ prioris sorori uterinæ, magis vegetæ & robustiori, ventriculo jam lacte pleno, dedi horâ 8. matutinâ succi ex rad. & herba *cicuta terrestris* contusis, pauxilloque aquæ maceratis, elicti ʒvj. circiter. In omnibus planta hæc cicutam referebat, sc. figurâ, caule maculoso cavo, foliorum colore obscure virescente; nisi quod folia averfa, splendida essent. Hæc puellis venatoris cujusdam Doneschingani, non ita pridem, comesta, penè lethum attulit, vomitum, delirium & convulsiones excitando. Post epotum succum incedebat instar temulenti: latebras quæsit, multum dormivit: subinde ad vomitum stimulabatur, nunquam tamen evomit, nam ad fauces protrusa deglutiit, aliquoties alvum exoneravit, eiecitque cum vi quadam liquorem viridem succo persimilem. Crebro & multum minxit: semper æqualiter caluit: nunquam vagiit, aut dolentis, aut sitientis, aut esurientis signa præbuit. Horâ 1. pomeridianâ lac calefactum, digito ori indito, sugendum præbui, quod avidè hausit; vellicata instar canis ludentis murmuravit, & blandiens latravit. Multum minxit. Dormivit ferè continuò ad 5. vespertinam: expergefacta multum oscitavit, ac si somnum nondum absolvisset. Iterum lac mediante digito sorbendum dedi: digitum transversim, aut recta inditum, tam fortiter linguâ & faucibus undique corripuit, ac si digitum deglutitura esset. Post 6. vespertinam rursus iteratis vicibus, viridia & flava cum lacte coagulato excrevit, ac si purgans sumpsisset. Totâ nocte, se post velum parietis abscondens dormivit. d. 6. Junij mane horâ 4. famelica me quæsit, ac catelli instar famelici sequebatur, quorsum cumque gressus moveram: lactis pauxillo dato sè rursus ad quietem composuit.

Die igitur 6. Jun. manè horâ 6. succi radic. cicutæ aquaticæ. per noctem in aqua maceratæ, primùm unciam, & paulò post ultra uncias duas cum labore infudi: vix quadrante horâ elapso, succum penè omnem cum mucò copioso & lacte coagulato evomuit, & paulò post rursus mucum turbidum bis. Aliquoties ad 10. horam nigra seu atro virescentia, pultacea & viscida alvo deiecit. Ad vomitum sæpe urgebatur ac ore hiabat, nihil tamen prodiit, nam ad fauces ascendentem bolum deglutiit. Diu spuma, aut mucus copiosus ab ore pendeat: Tandem solummodo salivavit multum, salivâ tenui, pellucidâ largiter exstillante. Primum vagiit multum, sed voce submissâ & querulâ: irritatus murmuravit. Antè & aliquandiu post vomitum temulenti instar incedebat, circa 9. verò firmius: latebras quæsiivit. Hora 10. antimerid. lac rursus avidè, mediante digito expatina suxit. Horâ 11. & horâ 1. pomerid. cum vivida & vegeta esset, qualibet vice ultra unciam radicis cicut. aq. maceratæ in faucestrudi: post horam dimidiam plusquam dimidiam unciam evomuit: per alvum quoque bis egressit plurima frustula radicis emollitæ, cum mucò turbido, fulco. Mansit hætenus satis adhuc valida, incedebat, solito more latebras quærens: æqualiter calida. Horâ 2. pomerid. dedi radicis cicut. aquaticæ non maceratæ, parùm in umbra siccata & minutim concisæ, unciam circiter, paulò post ad vomitum urgebatur, solâ spumâ succedente, quàm sæpius os lambendo rursus deglutiit: crebrius urgente vomitu, tandem frustulum unum alterumque protrudit. Alvum aliquoties exoneravit, ac cum mucò fusco, turbido radicum maceratarum plurima frustula excrevit. Hætenus rarissimè vagiit, sæpius se quasi ad somnū composuit, ut dormire videretur: æqualiter caluit: oculos splendidos huc usque retinuit.

Circa horam 4. vesp. res ipsius in deterius labi coeperunt. Abdomen intumuit, instar temulenti incessit: ad vomitum stimulabatur: antequam vomeret, abdomen iterato valdè contrahabatur,

hebatur, subitum & validum clamorem edidit, os amplissimo rictu dilatavit ac si oscitaret; mentum ad capulum sterni propè accessit; in hoc nixu primùm spuma prodiit, postea sequebantur frustula radices non maceratae, parum immutata & solummodo emollita, mucus item pellucidus. Usque ad horam septimam aliquoties alvum solvit, faeces erant maximam partem radices maceratae, mucus fuscus, viscidissimus, turbidus, cui aliquid cruoris immixtum erat. Copiosè minxit, quod toto hoc die unquam factum fuisse non observavi: incessus erat languidior. Lac ori illitum deglutivit quidem, sed mox vomitus sequebatur. Interea multum quievit, somnum simulans, adhuc æqualiter calida: attrectata protinus evigilavit, ac ad latebras suas quantum potuit properavit. Ad septimam aliquoties alvum exoneravit, faeces erant nunc solummodo mucus turbidus, subfuscus, aliquando flavus, nunc radices, quantum observare potui, adhuc ex illis, quas aquæ prius infuderam. Minxit largiter: Urina clara erat, sed flava. Post septimam rursus os magno ritu dilatavit & vomere conabatur, mox minxit, largè emanante urinâ ac statim emissio valido clamore, humi vi quadam prostrata & à pariete cui innitebatur, ultra duos pedes in pavementum projecta, vehementissimè convulsa fuit: Paroxysmus verè epilepticus erat; caput retrorsum trahebatur, dorsum incurvabatur, artus validè nunc succutiebantur, nunc rigidi evadebant, abdomen nunc intumescibat, nunc contrahebatur, respiratio nunc inæqualis, nunc cum stertore peragebatur; oculos pervertebat; labia variè diducebantur, cauda mire agitabatur; in ipso paroxysmo per alvum radices excrevit: tandem respiratio penitus intercipiebatur, instarque mortuæ rigida jacebat, spuma copiosa os obtegente: duravit paroxysmus fere ad sextam horæ partem. Superato paroxysmo in pedes surrexit, per aliquot passus incessit, cauda pede calcata murmur, ceu latratum, edidit & morsum intentavit: aliquoties sternutavit.

Vege-

Vegeta satis adhuc subinde pedibus insistebat, os & pedes lambebat; aliquoties faeces pultaceas, mucosas, atro virescentes excrevit: subinde quoque canis instar, capite pedibusque anterioribus ad latus inclinatis, ad somnum se composuit raro vagiit. Post 11. noctis paroxysmus diuturnior & vehementior rediit, quem praecessit conatus vomendi, cum amplissimo & diurno oris rictu, abdominis contractione, eructatione sonora; item clamor validissimus: in ipso paroxysmo saepius caput valdè pavimento allisit, per os mucum fuscum, cum portiunculis radices non maceratae protrudit & alvum exoneravit, radices fuscae particulis excretis: semel validum quoque ejulatum edidit: respiratio inaequalior fuit cum stertore, tandem prorsus cessare videbatur ac mortuae similima, copiosa spumâ ab ore pendente. Verùm & hoc paroxysmo finito vires recuperavit, ac in pedes surgere & incedere valuit. Ab illo tempore usque ad 2. matutinam, propè quâlibet horâ dimidiâ supervenit paroxysmus: omnes praecesserunt oris rictus; sonus quidam, ac si aliquid avidè lamberet, linguâ palatum fortiter feriente & creberrimè, brevibus intervallis: nostri *Schmerzen* vocant: Clamor validus nunc latratui, nunc vagitui catellorum à matre desertorum, aut percussorum, nunc ululatus, lupis peculiari similis, qui saepè tam sonorus erat, ut aures impensè feriret & me dormientem excitaret: Aliquando singultus; saepè etiam eructatio sonora; abdominis contractio. In ipso paroxysmo urinam & alvinas faeces egressit: nonnunquam vomuit: spumavit copiosè: tandem instar mortuae jacuit sine respiratione: finito paroxysmo, omnes sensus & motum recuperavit, at languida evasit & frequentius respiravit; subinde vagiit: pedes lambit, seque ad somnum adhuc componere valuit: Habitus calebat, at nasus & lingua frigesieri coeperunt.

Post horam 2. non amplius surgere valuit, semper alterutri lateri incubuit, artus continuè motu convulsivo succutiebantur:

bantur: aliquando rigeant, caput quasiabatur, totus truncus curvabatur retrorsum, non raro antrorsum, cum oculorum perversione, labiorum torsione: respiratio aliquandiu intermittebatur ac propè mortua videbatur, mox tamen oculos aperire & respirare coepit, caput, quietum tenuit, manente motu artuum convulsivo. Hos paroxysmos præcesserant quoque vagitus aliqui, sed voce submissa, oris rictus, vibratio linguae versus caelum palati, singultus, eructationes sonoræ: Videbatur extra paroxysmos istos bolus quidam in colli parte anteriore, à capulo sterni ad laryngem, brevibus intervallis pelli & rursus suo pondere descendere. Inter respirandum crebra suspiria edidit: ipsa respiratio nunc tardior nunc frequentior evasit. Paroxysmos non raro præcessit rugitus ventris satis sonorus. Tum in his paroxysmis, tum extra illos, aliquoties per alvum radicum frustula excrevit cum mucro turbido fusco; subinde minxit, sed parum admodum: ex ore prodiit vel spuma vel mucus. Oculi splendidi manserunt: extrema frigere cum lingua coeperunt, habitu reliquo calido manente. Extra paroxysmos distentum fuit abdomen; quam primum verò contrahi coepit, doloris signa edidit, ad vomitum irritabatur ac ore hiavit, protinus novus aderat. Circa horam 5. d. 7. Jun. mane ante insultum & in ipso insultu, frustula aliquot radice non macerata evomuit. Paulò post cutim à capulo sterni ad os pubis & transversim ad ilia incidi, nulla doloris gravioris perpassi signa præbuit, donec musculos abdominis & peritonæum discidissim, tunc enim caput motitavit, artus tetano afficiebantur, vagiit parum & respiratio contentior reddebatur: nihil per alvum aut ex vesica excrevit. Sanguis ex vasis subcutaneis & musculis abdominis splendide rubescens, satis copiosus emanavit, statim concrefcens.

Visceribus ventris in apricum productis, vidi ventriculum valde distentum, ovum gallinaceum magnitudine superantem, antèrius æqualem glabrum & propè pellucidum, ita ten-

X

sum

sum ut reniteretur. Aliquoties ejus pylorus se ita constrinxit ut ejus regio minor multum appareret, durusque admodum instar cartilaginei globuli evasit: aliquando circa principium antri pylori constringebat se ventriculus, unde minor, rugosus & carnosior reddebatur; quam primum verò se explicuit, primam amplitudinem cum tensione acquisivit: pylorus, constrictione cessante, mollis & amplius evasit. Ventriculo magis in apicem deducto, vidi partem ejus sinistram $1\frac{1}{2}$ digiti distantia à stomacho pertinaciter constrictam, unde ventriculus quasi ex duobus compositus apparuit: Portio hæc trans constrictionem angustior, carnosior, & rugosior erat: ibi quoque foris inflammationis vestigia videbantur: relaxata hac constrictione parem cum dextra parte amplitudinem & superficiem acquisivit. Intestina flatuum plena erant, ac imprimis in Ileo radicum frustula per tunicas translucebant: corrugabantur subinde, minora evadebant, at valde lente movebantur. Cœcum amplum incurvum, tensum à contractione non advertenter facta minus & durissimum, instar cartilaginis, evasit: In illo vidi maculas & strias minutas albas, ac si venis lacteis præditum esset. In omnibus apparuerunt foris vestigia inflammationis. Hinc inde quoque in illorum superficie, maculas quasdam latiusculas albas aliquantulum prominulas, sub quibus glandulæ intestinales, reperi. Hepar splendide rubuit: Vesicula felle plena erat ac sine guttulam bilis effudisset: erat vitellina. Lien saturatè rubicundus videbatur. In mesenterio nullum vitium observavi. Renes pro animalis magnitudine majores: Carunculæ papillares rubræ. In pelvi parum urinæ aderat. Vesica vacua fuit.

Diaphragma in inspiratione corrugabatur in ambitu carnosio, & fibræ crassæ carnosæ veluti musculi lumbricales protuberabant; centrum verò nerveum convexum reddebatur; in expiratione planum totum evadebat. Ad latus rejecto ventriculo, in crure diaphragmatis, dum inspirationem auspicabatur, vidi

vidi illud rugosius fieri, nec ad modum intestinorum se movere, quod in animalibus vegetioribus accuratiùs observandum. Post denudationem viscerum imi ventris ferè ad septimam horam matutinam respiratio perduravit, cum cordis motu, ita tamen ut respiratio sæpè diu intermitteret, ac demum rediret post plures cordis pulsationes sua sponte, quandoque puncto centro nerveo. Sæpè magno rictu os aperuit ac aërem captavit. Vibrationem diaphragmatis in hac lupa non observavi. Emortua illa pectus aperui: Pulmones albicantes erant, & aëre pleni. Cordis ventriculi ambo sanguine turgidi, ut & vena cava: ex sauciata venâ cavâ & ambobus ventriculis emanavit sanguis copiosè, veluti liquor aqueus, qui brevi in grumos splendide rubescen-tes concrevit sibi prorsus similes: neque in cordis ventriculis, neque in vasis maioribus vel minimum grumulum inveni. Os spumâ albâ plenum fuit. Gula longior quadrante ulnæ, indice latior multum mucii subflavi & spumosi continuit; prope laryngem hæsit frustulum radices non macerate: deterlis mucos & spuma sub larynge plurimæ glandulæ minutissimis osculis hiantes, ceu ab acu inflictæ, apparuerunt: similes in reliquo ductu observavi usque ad stomachum: quæ magis conspicuæ evaserunt, illâ per biduum in aqua maceratâ. Inflammationis vestigium apparuit luculentum in principio, ubi larynx incumbit & sub larynge, quam portionem inter intrudendum radices digito attrectaveram: præterea etiam in reliquo ejus ductu hinc inde rubor aliquis sparsim occurrit.

Gulâ separatâ ventriculus statim subsidit, ac dimidia propè parte minor seu angustior evasit. Continuit præter radicem non maceratarum frustula pauca, sc. vix sextam ingestorum partem, mucum flavum turbidum, & in antro pylori flavio-rem ferèque clarum & pellucidum. Ablatis contentis totus anfractu-
sus erat, in flammatus maximè in fundo; ad latera minùs, circa stomachum magis quàm in latere & magis in sinistra parte in-

ferius, quàm in dextra. Antrum pylori non inflammatum erat, excepto limbo versus ventriculum spectante, qui leviculè quoque inflammatus erat. Intestina duas ulnas longa erant. A pyloro ad $\frac{1}{4}$ ulnæ mucus flavus apparuit; eo deterſo, minus inflammatum vidi: postea ad $\frac{1}{4}$ ulnæ chylus mucosus, crassus, turbidus, minus, flavus cum aliquot vermibus brevibus & latis continebatur, cum pauculis radicum frustulis: hinc ultra ulnam dimidiam continebantur plura frustula radicum, tum maceratarum, tum non maceratarum, cum mucò atro rubescente: in his majora, ampliora & conspectiora signa inflammationis apparuerunt. In reliquo ductu usque ad valvulam in extremo ilei, huius mucì atro virescentis major copia, ut & radicum, aderat. Intestina summo opere inflammata fuerunt, imò jam atro rubescencia erant, maximè area glandulosa, 3. digitos longa & digito latior; hoc quoque intestinum etiam dissectum & per biduum aquâ maceratum, retinuit suas plicas transversas, ac si fortissime constrictum fuisset: Ubi cunq̃ue major copia radicum detinebatur, ibi intensior & amplior inflammatio in conspectum venit, quod imprimis circa ilei finem ad ulnæ dimidiæ longitudinem conspiciebatur.

A pyloro ad valvulam in fine ilei, quindecim rotundas & duas oblongas areolas glandulosas numeravi, quæ per biduum aquâ intestinìs maceratis, omniquè mucò & tunicâ crustaceâ sub-latis, tum foris tum intus admodum conspicuæ erant: quædam illarum atro rubescentes erant: maximè in portione intestinorum inferiorum, ubi plura radicum frustula & diutius detenta fuerunt: ob ilei ibidem constrictionem.

Cœcum continuit mucum turbidum, album, chylosum: intus quoque inflammatum apparuit. Rectum continuit adhuc aliquid de radicibus cum mucò atro virescente, copioso, turbido: Anfractuosum, inflammatum intensè usque ad extremum podicem.

Cerebrì

Cerebri sinus omnes sanguine atro rubescente grumoso impleti erant: talem sanguinem quoque reperi in basi cranij, ibi ubi rete mirabile detinetur.

Ventriculi omnes mundissimi erant. Abscisâ medullâ spinali in superficie apparuerunt maculæ rubræ.

Abrasâ tunicâ crustaceâ intestinorum, manifestè videre potui glandulas, non illi sed nerveæ membranæ insculptas esse.

Ductus thoracicus lymphâ plenus erat, absque ulla chyli mixtura, fortè quia nimis tardè in illum inquisivi.

Tum temporis Doneschingæ, ob commissionem quandam, ut vocant, plures viri illustres ac literati aderant, sermoque de cicutæ viribus non semel fiebat. Cum ex *Cl. Bodai à Stapel ad Lib. 9. Hist. Plant. Theophr. cap. 17. commentario* retulissem, *Cicutam* in Batavia non adeò lethalem esse, quia crescat sub Zona frigida & ventis diffletur, sequentia subnectere volui; eoque magis, cum clima, cicutæ virus non tollere putaverim, & plantæ virulentissimæ in locis frigidissimis, ex. gr. Thora, Napellus, aliæque crescant, non minùs damnosa illis, quæ in calidis regionibus nascuntur.

Historia VIII.

Generosus Dominus Baro de Blitterssorph, Doneschingæ 6. Junij 1677. narravit mihi, in agro seu ducatu Juliacenfi magnùm proventum esse *Cicutæ aquaticæ*, crescentis ad margines lacuum & fossarum arcium; cujus frondes, si anseres juniores decerpant, protinus illos in gyrum circumagi & brevi emori: atque hujus causâ illam ab agricolis diligenter extirpari.

Scholia ad Histor. VII.

I.

Nullum haecenus experimentum feci cicutâ terrestri, quia nec otium nec ansa experiendi illius vires concedebatur. Apud nos non crescit, quod equidem sciam: Nunquam ullum videre contigit, qui illam per errorem comedisset: nec venatoris puellis adstiti. In lupâ hâc, quamvis symptomata mitiora produxerit, prodidit tamen non contemnendis indiciis, se qualitate calidâ, irritante & fundente præditam esse, nam ad vomitum stimulavit, purgavit vi quadam, urinamque crebrò movit: præterea perspicere licuit vim narcoticam ipsi inesse, nam temulenta evasit, multumque dormivit, non ob sanguinis aliquam & spirituum congelationem, quam frequentior mictio, irritatio ad vomitum & violenta liquoris viridis excretio alvina, nullo modo locum habuisse arguunt. Confirmare potius videtur meam opinionem sc. à narcoticis sanguinem attenuari, atque aquea cum spirituosâ ejus portione profundius in medullasam substantiam cerebri irruere, atque hâc ratione somnum & temulentiam parere. Nulla graviora symptomata lupa à sex uncis liquoris copioso cicutæ succo imbutis passa est, tum quia tunica crustosa ventriculi nerveam contra illius virulentiam probè munivit, tum quia virus per secessum iteratis vicibus maturè excrevit, nec concessum fuit diutius ventriculi & intestinorum tunicis adherere; liquor enim per alvum ejectus, nihil nisi succus iste infusus fuisse videtur. Virus ejus fortè etiam lac in ventriculo præexistens obtudit. Post aliquot horas rursus appetiit, quia nullam labem tunicæ nervosæ ullibi impressit.

2. Nolo repetere argumenta in hac observatione occurrentia, quæ *Cicutam aquaticam* omnino calidam & acrem tam clarè

clarè probant, quàm clarum est sole in meridie splendente: certè quem *φανόμενα*, in lupa tum vivâ tum mortuâ visâ, non persuadent, nullis rationibus vinci poterit, sed aut ipsemet experiundo aliquid conetur, aut naviget Anticyram.

3. Lupæ isti epilepsia tardè supervenit, sc. demum horâ decimâ tertiâ post succum cicutæ aquaticæ infusum, non solum propter tunicam crustaceam robustiorem, verum potiùs ob vomitus & dejectiones frequentes, quibus succi maximam partem, vix quadrante horæ elapso ab infusione, iteratis vicibus cum lacte coagulato excrevit: & aliquoties atro virefcentia, pultacea, viscida ad horam decimam antimeridianam egressit. Radicis maceratæ frustula horâ 11. antimeridianâ & primâ pomeridianâ intrusa brevi partim evomit, partim copiosè per alvum egressit, unde ad 2. pomeridianam vegeta & valida perstitit: fortè etiam lac acrimoniam succi & radicum multum infregit. Radices horâ 2. pom. in umbra siccata jam plus negotij facessere inceperunt, tum quia nullo lacte attemperabantur, tum quia post tot succorum infusiones & radicum intrusiones, ventriculus & intestina jam læucia à cicutæ spiculis essent. Nondum tamen epilepsiâ agitabatur, quamvis non obscura anxietatis indicia præberet: nam aliquoties radicum frustula per vomitum & secessum rejecerat: Circa septimam vespertinam demum ipsam invasit, sc. postquam membranæ nervæ ventriculi & intestinorum inflammatio invaluit, virusque cicutæ laceffere non desit. Hanc ipsam epilepsiam etiam in lupâ excitatam arbitror, membranâ nerveâ ventriculi & intestinorum potiùs quàm nervorum principio afflicto, *Præsides* seu *Archæos* rebus conclamatis subsidium afferre conante, postquam ventriculi & intestinorum fibræ, hostem necem intentantem omnibus suis moliminibus amplius profligare nequiverunt: nam omnes paroxysmos præcesserunt signa dira patientiam ventriculi & intestinorum, clamores validi, rictus oris amplissimi, conatus vomendi, abdominis contra-

contractiones: fortè tum intestinorum, ut in colica, & pylori, ut in cardialgia, constrictiones vehementissimæ fiebant, undè dolores exacerbabantur summopere, & revera ventriculi medio ac pyloro tale aliquid evenisse, lupâ dum viva erat apertâ, videre & tangere potui, in medio enim ventriculus coarctabatur & angustior fiebat, pylorus minor & instar cartilaginis durus reddebatur, quin etiam post mortem in intestinis harum constrictionum vestigia reperi; quæ necessario membranâ nerveâ inflammatâ, flatibusque in angustum conclusis, non nisi summè dolorificæ esse potuerunt. Hi ipsi prodromi quoque motus convulsivos præcedebant & comitabantur, postquam non amplius universum corpus convellebatur. Non nego cicutæ particulas ad massam sanguineam & hinc ad cerebrum, cerebellum, imo ipsam spinalem medullam pervenisse, quas partes omnes vasa sanguifera intrare alibi ostendi, & in hujus lupæ medulla spinali patuit: nam radices & succus ad intestina pervenerunt, multum minxit, temulenta reddebatur; attamen illas nervos circa originem non irritasse existimo, non propterea quod cerebri ventriculi omnes mundissimos invenerim, sed potius quia nihil extravasati liquoris circa originem spinalis medullæ vidi; utcunque enim medullosa substantia pravo succo imbuatur, nisi membranæ, imprimis circa nervorum, spinalisque medullæ principium vellicentur, vix convulsiones oborituræ me persuadent primum, crebra experimenta in ranis facta: in his cerebrum denudavi, spiritu nitri attigi, nihil unquam convulsivi sequebatur; quam primum verò crura medullosa leviculè stilo, quem spiritu hoc madefeceram, tetigi, protinus convellebantur. Deinde bis vidi cerebrum vulneratum fungosi aliquid, & saniem non paucam protrudisse sine ullis convulsionibus supervenientibus. Denique si particulis à cicuta profectis & sanguini permixtis, convulsiones & epilepsia adscribenda esset, illam statim post succum inglutitum produxissent, nec tum demum, postquam omnia

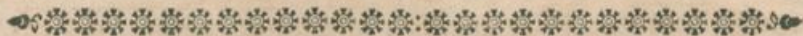
omnia in ventriculo & intestinis inflammata fuerunt; nec paroxysmi ad 12. horam dilati fuissent. Præses iste tumultuando, sursum deorsumque omnia ad hostem excutiendum movendo cessavit, non quod stimuli penitus evanuerint, sed quia fessus erat, multumque spirituum, quorum subsidiariâ ope indiget, dissipatum fuit, aut quia non pari ferociâ, constrictione ventriculi & intestinorum laxatâ, urgebatur: Invalescentibus verò inflammatione & constrictione crebrior rediit, & cum, magnâ spirituum jacturâ factâ, extremis jam frigidis, epilepsiam perficere non posset, ultimus ipsius conatus, motus convulsivi erant. Non autem in motu substitit, spiritibus aliunde resectis, nam nihil massæ sanguineæ amplius accessit, unde instaurati fuissent, quin potius illa passa est, quæ majorem stragem spiritibus adferunt.

4. Respiratio in lupa hâc diu intercepta, exemplum præbet illam quandoque cessare posse superstitæ vitæ, non ob pulmonum aliarumque partium ad respirationem pertinentium vitium aliquod, sed ob convulsionem; nimirum & in hâc lupâ diaphragma, muscoli intercostales & nervi pulmonici communi calamitati involuti fuerunt, postquam Præses universalem convulsionem machinatus est: sanguis pulmones transiens non congelatus, nec ejus spiritus à cicuta extincti fuerunt; nam cessante paroxysmo citra ullam restaurationem spirituum respiravit, & sanguis ex dextro ventriculo, dum adhuc calebat, instar aquæ fluidus, emanavit. Cæterum diaphragmatis motus ulteriorem inquisitionem meretur, quod sublati intestinis & ventriculo, ligatâ venâ portæ, ac arteriis celiacâ & mesenterij commode perageretur.

5. Ex contractione ventriculi tum in lupa, tum in animalium aliorum vivorum sectione vomitus fiendi rationem didici.

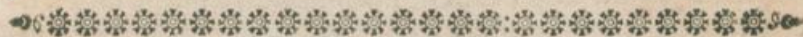
Y

Scholium

Scholium ad Hist. VIII.

ANserum circumgyrationē à comestis frondibus *Cicuta aquatica*, convulsivam conjicio, ex morte brevi subsequente, ac inde illam etiam sub hoc climate non minus lethiferam existimo, quàm istam quæ in viciniis sylvæ Martianæ & Abnobæ montis planitie crescit, loco quoque fatis frigido & ventis perflabili.

Historia IX.

Aquila mures capientis Anatome Doneschingæ.

Diem 2. Sept. 1676. Manè post 7. sclopeti globulo alæ sinistrae os humeri fractum ipsi fuit, ut viva caperetur. Ante octavam radicis *cicutæ aquaticæ* ʒij. minutim concisas intrudi: post dimidiam horam elapsam mirè angebatur, hinc inde subsultabat: postea aliquoties vomuit: Vomitu rejecta erant cutis pilosa talpæ, frustula carnea talpæ cum osse femoris, multumquæ muci: Alvum quoque sæpius exoneravit. Hinc languida fuit nec pedibus amplius diu insistebat, nisi irritata, tum enim per aliquot passus incedebat. Respirabat celerrimè hiantē ore & exsertā ac tremulā linguā. Ante 10. antim. denuò ʒij. hujus radicis intrudi. Postea non amplius vomuit; plerunquæ prona decubuit, capite tremebat, hiantē ore; circa 11. iterum surrexit, stetit diu clauso rostro, quasi immobilis uno in loco, rostro se ad parietem firmans, postea rursus subsidit. Supinè locata aliquandiu jacebat immota, celerrimè respirans, hiantē ore, postea magna vi rursus se volutabat. Oculi semper vividi erant, quos quaqua versus movebat, obvia quæque observans: unde quoque irritantes rostro petebat. Cerevisiarij famulum unguibus sauciavit: baculum obtrusum

trufum firmissimè arripuit, ut ægerrimè ipsi eripi potuerit. Tempore prandij se mirè hinc inde jactasse, ex cruore vulneratæ alæ per pavementum conclavis disperso conijcere potui. Circa 1. pomerid. plerunque decubuit: rarò surrexit. Circa 2. pomerid. truncatis unguibus & alligato capite, ipsius abdomen incidi vivæ adhuc. Vidi ventriculum prorsus corrugatum, longèquè minorem, attamen multo crassiore illius ventriculo quam ante triduum secui: vix animadvertenter se constrinxit. Intestina maximè superiora ampliora erant: subinde se hinc inde constringebant, non tamen lumbricorum instar, sed nunc hic, nunc portio illic: minora subinde inadvertenter ampliùs gracilecebant.

In expiratione in dextro & sinistro latere, membranulæ illæ, quæ diaphragmatis vices obeunt & supra pulmones extensæ, usque ad pubem utrinque pertingunt, ut & transversæ inter hepares & ventriculum sitæ, intumescabant & vesicæ instar seu veli inflabantur: in inspiratione tendebantur: in membranulis his tensis observavi fibras rectas: in inspiratione non solum pectus & costæ, sed etiam musculi laterales, abdomini incumbentes, attollebantur: in expiratione concidebant. Musculis istis lateralibus transversim dissectis, celerrimè respiravit atque magno nixu. Tum quoque validissimè toto corpore se movit, capitis vinculum abrupit ac è mensa se præcipitavit. Cor vehementer se movit: vidi quæ cavam à jecore ascendentem se instar auriculæ systole & diastole movere. Cum ferè per duas horas abdominis & pectoris visceribus denudatis adhuc vixisset, v alide quæ pedibus reniteretur, quoties vel carnem vel os secui, conspectâ per membranas, diaphragmatis vices agentes, pulmonum aliqua intumescentiâ, membranas illas discidi: in pulmonibus utrinque duo foramina ovalia pili capacia & alia minuta vidi. Discissis istis membranis celerius & laboriosius respiravit ore admodum hiantè, rimâ quæ laryngis patentissimâ, & costas altissimè

tiffimè sustulit. Paulò pòst respiratio intermisit aliquoties, moxque rursus illam validè auspicata est. Subinde quoque cor languidius movebatur. Antequàm respirare desuit, tetano validissimo correpta fuit, qui brevi duravit. Postquam respirare desuit diù adhuc cor totum, hinc auriculæ ambæ, tandem sola dextra & vena cava adhuc movebantur, etiam tunc quando abscideram venas & arterias axillares. Oculos ad ultimum halitum etiam post obitum diu lucidos retinuit. Toto tormenti tempore nunquam per alvum excernebat, quamvis intestinum rectum & cloaca plena excrementorum essent. Gula distentissima erat tota, maximè verò in medio, ac si ingluviem haberet, quâ alias istæ aves carent.

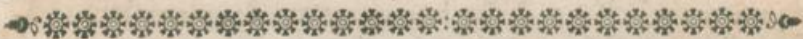
Emortuâ aquilâ exemi omnia interna à pharynge ad extremum alvi, sibi adhuc cohærentia. Gulâ cum ventriculo & intestinis ad cœca separatis, primum gulam incidi: in ejus summitate inveni aliquot frustula radice concisæ; quibus cum mucos deterfis vidi illam leviculè inflammata, & plurimis glandulis miliaribus præditam, quæ à pharynge ultra unciam unam dispergebantur. In medio gulæ & supra corpus tubulosum inveni cum frustulis radice pellem talpæ, aliquot officula, carnem flaccidam & jam quasi in pulpam lutulentam, viscidam, subnigram subactam. Ventriculo à stomacho, ad pylorum cum portione intestinorum ad duas spithamas incisis, deprehendi ventriculum prorsus vacuum, valdè anfractuosum, ejus anfractus in fundo rubri & inflammati, superficie tenui erant. Intestini portio prorsus vacua erat: oblinebatur solum mucos flavo; quo absterfo levicule vidi intestina rubicundiora: in duobus locis inveni maculas atro rubescentes teruncij amplitudine, prope exulceratas, unam prope pylorum, alteram paulò inferius, non tamen ubi inferitur ductus choledochus. Reliqua intestina ad rectum usque prorsus vacua erant, nisi quod circa medium ilei duobus in locis vermes in glomerem compactos, eosque mor-

mortuos, & in fine illius strias quasdam oblongas sæcum lutulentarum atrovirescentium seu liventium, picis instar coherentium invenerim. Intestinum rectum & cloaca plena erant excrementis liquidis, cum urina cretacea mixtis. In hepatis cavo manifestè vidi ductum bilarium hepaticum supra vesiculam bilariam incedere, & seorsim juxta pancreatis portionem sursum ad intestinum repere, aliumquè manifestè fundo vesiculae biliariae ex cavo hepatis emergentem inferi; inflatâ vesiculâ non quidem intumescibat, at ductu hoc vulnerato & inflato statim vesicula biliaria inflabatur.

Circa principium recti nullam valvulam reperi, solum recti principium amplius erat, sine ilei, atque in illo manifestè apparebant duo ostiola in cœca patentia: rectum anfractuosum erat prope finem: ibi quoque limbus discernens rectum à cloaca, in extremo cloacæ alia valvula erat, dimidiâ unciâ distans à podice. Juxta valvulam hanc in sinistro latere ostium facilè reperi in oviductum, qui circa finem anfractuosus in superficie interna fuit, in reliquo ductu fibras rectas habuit: oviductus spithamâ longior: pennâ anserinâ amplior: in summitate patulus, digitum parvum inflatus admittens, ibiquè fibris circularibus præditus: ab ovario multum distabat, ut mirum quomodo moveretur & accederet ovario ad ova arripienda: intus muco pellucido oblitus erat. Ovarium situm sub hepate inter superiores renes. In quolibet latere tres renes sunt, à quolibet procedit unus ureter qui in unum abeunt. Lien globosus est, avellanæ magnitudine, situs inter hepar & ventriculum: rubicundus. Pancreas duplex habuit inter jejuni portiones situm, ex quibus manifestè ductum seorsim incedentem ad intestinum. Asperâ arteriâ inflata pulmones non intumuerunt. In cordis dextro ventriculo parum omnino sanguinis grumosi, in sinistro propemodum nihil inveni: Nam multum sanguinis ob fauciam alvum, tum ob sectas axillares venas & arterias vivente adhuc

adhuc & se motitante corde profudit : ut & propter vasa sanguifera iliacâ sectâ.

Macerato ventriculo per d.2. in aquâ, absterfo muco, vidi manifestè membranam nerveam in fundo : Corpus tubulosum quoque intus rubicundius erat,quàm convenit,in illo hinc inde maculae erant flavæ lenticulares,ac si ambustæ fuissent. Gulâ propè corpus tubulosum quoque inflammata erat, ut & circa principium.

Scholia ad Historiam I X.

1.

Aquila hæc minor aquilis duabus quæ in arce Donefchingana enutriuntur,ac ex petrarum genere creduntur, multo major milvo, etiam gallo gallinaceo. Venatores has vocant *Manser*/ seu murivoras, quamvis præter mures, lepusculos, vulpeculas, perdices, anates juniores aliasque aviculas capiant & devorent. Figura similis ei exstat apud *Cl. Jonston. de Avib. l.1. Tit.1. Tab. V.* sub schemate Avis scythicæ.

2. Quamvis aves etiam carnivoræ, crustaceam tunicam in ventriculis densiorem habeant homine & quadrupedibus, nihilominus *Cicuta aq.* brevi in membranam nerveam vim suam exseruit, ac se non torpidam testata est; anxietates, subsultuum causas, vomitus & diarrhœam effecit. Languorem, decubitum in pectus, capitis tremorem, respirationem celerioremiante ore & tremulâ linguâ, adscriberem potiùs ventriculi, gulæ & intestinorum afflictioni,quàm spirituum alicui jacturæ, aut sanguinis depravationi : nam etiam postquàm secunda vice radix intrusa fuit, oculos vivacissimos quaquaversus movit ac baculum firmissimè arripuit, & viva etiam aperta insigne robur prodidit, diuque retinuit. An convulsa fuerit, cicutæ culpâ, certò dicere

dicere non possum, quamvis mirè, dum prandio intereram, se jactasse ex cruore per pavementum conclavis facilè divinare potuerim. Tetanus ille potius evenit propter membranas diaphragmatis vices obeuntes discissas, aquilâ, respiratione propè interceptâ, ad summas angustias redactâ. Fortè tamen supervenisset tandem, si dissectionem ulteriùs distulissem, cum ultimam radicum portionem non evomuerit, ac gulam, ventriculum & intestina jam inflammavit & maculas rubras inusserit.

3. Hujus generis aves carnivoras vomere aliis vicibus vidi: Venatores, quando falcones, accipitres similesque minus avidè cibo inhiant, vomitum & alvum moventia quandoque ipsis ingerunt; vidi aves minores objectas fuisse, quæ cum peninis inglutitæ protinus vomitum cum iuvamine moverunt. Vomitum facilè peragere possunt, cum ventriculi fibræ propè carnosæ sint, quas teneræ quidem gulæ fibræ, attamen robustæ, adjuvant, & non secus ac ex ingluvie, contenta elidunt, gallinarum, columbarum & similium more.

4. Caro flaccida & jam in pulpam lutulentam, viscidam & subnigram subacta, argumentum est etiam in avibus alimenta in ventriculis verè à fermento dissolvi, non solum atteri ac ex illis attritis, accedente fermento, succum ceu ex contusis amygdalis, affusâ aquâ cremorem elici & exprimi. Hoc confirmant etiam feces intestinorum, in quibus nulla vestigia carniū vel ossium comparuerunt.

5. Oscula pulmonum patula, ostendunt citra detrimentum animalis aërem in inspiratione ad cavitatem pectoris penetrare, imo in avibus abdomen implere posse, atque illas aërem ex imo ventre in expiratione ducere.

6. Oviductus ostium supremum, ut cunq; ovario non continuum sit, imo multum ab illo distet, quia nihilominus ova arripit & inglutit, non absurdè statui docet, si asseratur extre-
mam

mam tubam *Fallopianam* in aliis animalibus ova ex testiculis foemininis quoque abripere, ac ad uterum deferre.

7. Ductus bilarius hepaticus vesiculæ bilariæ insertus, viam monstrat per quam bilis ad vesiculam bilariam feratur. Similem ductum vesiculæ insertum prope collum in hepate bubulo, casu inveni, dum vermis, quibus hepatici refertissimi erant, caput per ejus osculum in vesiculam exseruit; Laniones hirudines vermes istos vocant. Quia minuti sunt, eorumque insertio obliqua est, non mirum paucis hujusmodi ductulos innotuisse. Inde quoque patet obturato collo vesiculæ bilariæ non sequi icterum, nisi ductus communis quoque obstruatur. Sic aliquando lapidem insignis magnitudinis in foemina, in alia plures inveni in vesiculâ bilariâ, quarum neutra jeterica erat.

CAPUT XI. De Napello.

Historia I.

Napello trium circiter septimanarum cum Nob. D. D. Heinricho Sereia à Zavorziz, 14. Jul. 1676. radicis Napelli recentis bene contusæ drachmam dimidiam cum lacte, horâ 2. pomeridianâ, intrudi: aliquandiu incescit ac si nihil delecterii accepisset, subinde vagiit, quandoque caput succussit, quasi nausearet. Præteritâ propè horâ dimidiâ pedes posteriores traxit, paulò post ingressu ad latus sinistrum inclinavit, atque sæpius in illud lapsus est: subinde totum corpus motu convulsivo concutiebatur. Non diu post evomuit lac spumeum & aliquomodo grumosum. Motus convulsivi aliquandiu continuerunt; hinc in latus decubuit: non obriguit à tetano: decubuit instar moribundi ultra duas horas ab accepto napello & quasi suspensè vagiit. Ab domen intumuit: illo inciso fortius vagiit & validè artus movit.

vit. Ventriculus valdè distentus erat: integrum excidi: movit se motu vermiculari: stomachus seu orificium sinistrum arctissimè semet constrinxit, ut ne guttula quidem excideret: quando verò circa medium se contraxerat, motus lentè versus pylorum procedebat, illeque erigebatur liquorque suppalidus, nunc spumeus nunc viscidus quandoque sensim, aliquando cum impetu protrudebatur: Constricto pyloro ventriculus rursus intumuit totus, moxque rursus circa medium se constrinxerat, novusque liquor per pylorum eiciebatur: Hæc constrictionis in medio & inflationis alternatio continuavit per octavam partem horæ, stomacho semper arctissimè clauso permanente. Postquàm ventriculus se movere desiit, illum supernè à stomacho ad pylorum incidi: continuuit radicis *Napelli* reliquias, lac grumosum, frustula straminea, mucum & liquorem spumeum: his sublati interna superficies alba erat, nec ullibi vel minimum inflammationis signum apparuit. Diaphragma post ablatum ventriculum aliquandiu movebatur, catellusque aërem ore hiantè captavit. Sanguis ex venis & arteriis promanans admodum fluidus fuit. In cordis ventriculis nihil omnino sanguinis supererat. Vesica ab urina valdè distenta erat.

Historia II.

Reverendissimus Dominus D. Romanus Abbas St. Blasij ex benevolentia, qua erga studium medicum fertur singulari, 1676. d. 27. Aug. concessit lupum, ad experimentum *Napello* faciendum. In nido paucarum septimanarum adhuc captus nutriebatur lacte; adolevit & aliquomodo cicur factus quosdam ferebat, cum cane ludebat, illumque hincinde sequebatur, non tamen penitus lupinam naturam exuit, quosdam ferre nequijt, erga illos ringebat & propius accedentes morsu petijt: tuncque præ
Z
timore

timore statim alvum & vesicam exoneravit, fugaturus hac turpitudine inimicos suos. Jam semestris erat, ac robustus. Ab horâ 6. matutina ad 2. pomeridianam nihil cibi dabatur: per hortum & aream bacillo abactus valde incaluit: carnem objectam comedere noluit, serum verò appositum avidè lambit & postea carnem devoravit.

Postea aliud frustulum carnis, in quo drachma dimidia radicis *napelli* abscondita erat, objectum fuit, quod venenum sub odoratus attingere noluit. Itaque illum auribus apprehenderunt, os bacillo diduxi ac duo frustula carnis quibus *Napelli* drachmæ duæ circiter involutæ erant, intrudimus. Vix octava horæ pars præterit, quum ad vomitum stimularetur, & paulò post mucum viscidissimum crassum, spumeum cum uno frustulo carnis evomuit: ulterius ad vomitum concitatus alia duo cum *napello* & mucro viscidissimo, crasso, spumeo & flavo eiecit. Interea abdomen mirè attollebat, valde angebatur: robustus tamen mansit, pedibus non nutavit, erga ignotos rictum edidit, baculum protensum morfu petiit: Subinde mucosa & viscida evomuit. Postquam ambo frustula carnis cum radice *napelli* eiecit, adhucque vegetus esset, veritus me experimento frustratum iri, paulò post ultra drachmas duas radicis contusæ sero lactis immiscui ac ore diducto denuo infudi. Brevi post frequenter ad vomitum irritabatur, multis nixibus frustrancis, tandem mucum viscidum crassum, spumeum, quartâque vice eiecit mucum gryseum, turbidum, cui radices *napelli* & fæces subnigræ immixtæ erant: postea evomuit iteratis vicibus liquorem tenuem, flavum, pellucidum, nonnunquam nullò colore tinctum, mire angebatur: huc illuc ivit, corpus quandoque ad parietem inclinavit; huc usque nondum decubuit: abdomen crebro contrhebatur, ut propè venter evanesceret, dorsoque accedere videretur: diaphragmatis tensio & relaxatio frequentissimè alternabant: nunquam vel alvum vel vesicam exoneravit, quod antea facile.

facile ex solo metu fiebat. His ultra dimidiam horam perdurantibus, subito ambobus pedibus anterioribus fortiter terram fodit brevique amplam foveam, ceu sibi sepulchrum paraturus, excavavit, ab opere avulsus fune quo ligabatur subsidit, moxque in latus decubuit: extractus è fovea aliquot gressus fecit: rursus fodere incepit, profundè os nasumque foveæ immisit, evomens mucum pellucidum, viscidum, coloris expertem: stans aut sedens subinde toto corpore tremuit: rursusque fodit: retractus & compulsus aliquot gressus peregit, non nutante corpore. Paulo post in latus decubuit: celerrimè & cum suspiriis respiravit: ad vomitum adhuc stimulabatur: os spuma implebatur: nunquam convellebatur. Cum expiraturum prævidere, duabus horis à primo bolo intruso, vivum sed prorsus enervatum asseri pedibus & capite alligavi, ita tamen ut os apertum maneret: ab domen incidi; nulla doloris signa dedit: inter secandum expiravit, licet parum sanguinis profusum fuerit. Quamvis diaphragma non amplius moveretur, ventriculus tamen nunc in antro pylori, nunc in medio se contrahebat, ibique gracilior, imò quandoque angustissimus evasit, versus stomachum verò intumuit; mox constrictus iterum relaxabatur & in amplam molem distendebatur; mox iterum nunc circa antrum pylori, nunc in medio coarctabatur, atque crebris vicibus istæ ventriculi constrictiones & dilatationes alternabant. Intestina motu peristaltico se movebant, nec tamen post constrictiones ventriculi dilatari videbantur, imò post iteratos motus suos peristalticos angustiora manebant, quamvis nihil per alvum quoque excreverit. Remoto sternò gula summo operè distenta occurrit, quovis brachio pueri annui amplior ac si à flatu è ventriculo pulso & circa pharyngem detento in hanc molem excrevisset. Ad latus inclinatis pulmonibus receptaculum chyli nuce muscatâ majus, oblongum, sup pallidum vidi. Pulmones erant ex albo rubescentes, molles, penitus collapsi. Ven-

triculo propè stomachum inciso gula concidit, & protinus ad pristinam magnitudinem pervenit; nulla inflammationis vestigia in illa aderant. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso ultra duodenum, vix grana decem radicis napelli inveni: continuit mucum valdè spumeum flavum: illo absterfo tota interna superficies in fundo & in parietibus inflammata, & anfractus atro rubescences, nullibi exulcerati, apparuerunt: stomachus verò & pylorus ab inflammatione immunes fuerunt. Tota interna superficies duodeni & maxima pars jejuni & ilei quædam portiones, nunc uncia unius nunc duarum longitudine, imprimis propè valvulam in ejus fine, admodum rubebant; etiam limbus hujus valvulae. Duodeni & jejuni superficiem incrustabat substantia coagulo lactis similis, alba viscida, alicubi flava. In ileo continebantur cucurbitini vermes solitarij, semen cucurbitae figurâ & magnitudine referentes, coherentes duas spithamas longi, desinentes in filamentum propè spithamæ longitudine, in cujus extremo globulus, caput acus referens; item tæniæ seu lumbrici lati; omnes adhuc viventes.

In recti extremo feces virides, mucosæ paucissimæ aderant. Coecum flatibus distentum & incurvum continuit mucum viridem, sabuli aliquid & frustulum unum alterumque radicis minutim concisæ. Intestina ulnas quinque superarunt; Coecum palmare. In jejunio & ileo quam plurimas areolas glandularum inveni, plures rotundas, quasdam oblongas, dimidij bazij latitudine, quasdam ampliores: areola in fine ilei palmâ longior erat: illarum ambitus prominulus: pleræque in centro etiam inflammatae. Vasa sanguifera mesenterica ampla & sanguine nigro plena; heparque atro rubescens fuit. Vesica biliaria bile valdè turgebat. Lien pallidior longè hepate: in dorso se corrugare videbatur: longus sed gracilis. Renes caninis similes: nulli in illis vermes. Vesica prorsus contracta: vix nucem moschatam magnitudine æquavit, quamvis glandem filo constrinxerim.

rim. Vena cava ascendens & descendens valdè sanguine turgebant. Pancreas *Mellij* venæ lacteæ plures transcenderunt & perreptarunt. Receptaculum chyli incidi, effluxit multum chyli lactei, candidissimi, multâ lymphâ diluti, sine vel minimo grumulo. Ductum thoracicum ibi inflavi, inde vena cava propè auriculam dextram primùm micare, hinc systolen & diastolen edere coepit, mox auricula dextra ex parte, non tota aliquot systoles & diastoles motus peregit. Cor ante inflationem amplum, ab illa magis distendebatur, ut & vena axillaris. In pericardio multum feri pallidi, turbidi continebatur. Incisis cordis auriculâ dextrâ & ventriculo aliquid sanguinis spumei emanavit, plurimum verò in auricula & ventriculo grumosi permanfit, extracto grumo sequebantur appendices spithamâ longiores ex cava & arteria pulmonica. In ventriculi sinistri summitate grumulum parvum, nullum in fundo reperi. Artus post mortem flaccidi & flexiles erant. Oculi diu lucidi permanferunt. Dum vivebat natus ad oculos ut & pedes, ubi depiles erant, admodum quasi à sudore madebant.

Scholia ad Histor. I. § II.

I.

Napellus iste est i. Cl. *Casp. Bauhin. in Pinac. seu Aconitum X. flor. caeruleis.* An sit Napellus *Avicennæ*, quem calidum & siccum in quarto gradu & ex illo *Santes de Ardoynis* alique statuunt? nolo hic multum disceptare: Videatur hac de re *Cl. Joh. Bauhin. Histor. Plant. Univ. lib. 34 cap. 18.* sufficiat vim homini & quadrupedibus multis perniciosam à plerisque ipsi tribui, quod exemplis l.c. probatur. Quidam tempore pestis illo pro vesicatorio utebantur: at pudendus error est in Sabaudia & in Gallia ejus radices substitutas fuisse hellebori nigri radicibus, ut ibidem quoque

Z 3

quoque memoratur. Hunc calidum & acrem esse, quilibet radice leviculè linguæ apici admotâ facilè experietur, & tum catelli, tum lupi historiæ abunde probant, & quoniam eosdem prope effectus edidit, quos cicuta præstitit, non parum stabiliet sententiam meam de cicutæ calidâ, acri & mordaci facultate, in prægressis probatâ. *Galen. 5. & 6. de Med. Simpl. Facult.* ei quoque septicam tribuit: quamvis nihil exulcerati vel in ventriculo vel intestinis catelli & lupi viderim; nisi fortè superficies anfractuum ventriculi atro rubescens, gangrænæ principium & pravi ulceris exordium credatur.

2. Virtus suum in catello & lupo rodendo, irritando & vellicando membranam nerveam ventriculi potissimum, exseruisse demonstrant anxietas, & vomitus fibris ventriculi ad constrictiones iteratas sollicitatis, quarum motus post mortem in lupo & in catelli ventriculo exciso perstitit. In catello Præses systematis nervosi in consensum tractus fuit, quia semel tantum vomuit, postea arctissimè constricto stomacho vomere amplius nequirit, unde gravius ventriculus afflictus fuit: in lupo nullæ convulsiones excitatæ fuerunt, quia fibrarum circularium impulsui cessit, vomituque sæpius iterato radix ad decem grana ejecta fuit. Ex constrictione ventriculi in medio aut parte viciniore stomacho conijcere potui, quomodo nonnunquam nec omnia ventriculi contenta, quandoque solummodo mucus quidam, non nunquam pinguis tantum rejiciantur. Novi *Cappuccinum* quendam *juvenem & novitium*, qui comestis placentis, jusculis aut carne pinguioribus brevi à pastu ad vomitum stimulabatur, evomitque nihil nisi pinguis, nec cessavit, donec omne pingue hac viâ pulsum fuerat. Quod non nisi pingui supernatante reliquis cibis, à constrictione fibrarum stomacho propiorum expressio, sursumque truso fieri potuit.

3. Lupum *napelli* radix interemit non sectio, cum parum sanguinis profusum fuerit, vixque dissecto abdomine spirare desierit

fierit & graviora tormenta hæ bestia diu tolerant, ut aliquando in lupo bimulo, abdomine & pectore vivo apertis comperi, qui ultra horam post magnam etiam hæmorrhagiam factam vivus permanfit. Quomodo verò ipsum necarit ambiguum est: non existimo hanc mortem attulisse spiritus dissipando, aut stupefaciendo, quamvis in ipsa sectione nullum doloris sensum ostenderit, ut catellis, quia propè ad ultimum halitum vegetus & in fodiendo strenuus fuit: Nec hic culparem sanguinis coagulationem, tum ob prædictas rationes, tum quia chylus in receptaculo lacti per similis, nec minimum grumulum admixtum habuit; nec in vasis pulmonicis sanguis substitit aut inflammationem peperit, quod necessario fieri debuisset, cum omnis pulmonum minutissima vasa permeare debeat: Nec grumus in corde cum appendicibus ex vasis extractis probat coagulationem, cum frige factus sanguis etiam in sanissimis, citra medicamentum, aut venenum propinatum alias grumescat: Imò in catello fluidus admodum permansit, talisque procul dubio, si statim ventriculum dextrum discidisset inventus fuisset, nisiq; motum cordis, inflatione ductus thoracici renovare constituissem. Credibilius est mortem acceleratam fuisse quia ob magnâ ventriculi inflammationem, cereberrimosque vomitus cor tandem elanguit & quasi enervatum fuit, ut non amplius sanguinem propellere valuerit; hinc ventriculus dexter etiam ante inflationem sanguine valde distentus repertus fuit. Fortè tamen aliquid strangulatorij concurrat ad mortem inferendam, tum ob crebros vomitus, diaphragmate à tot succussionibus suo tono privato, tum ob arctissimam pharyngis constrictionem nimium coarctatâ etiam larynge, & asperâ arteriâ compressâ à gulâ in molem insignem distentâ.

4. Vesica urinâ vacua fuit, tum quia antea crebro minxerat, tum quia lymphæ magna portio ad ventriculum ab acrimoniâ *napelli* allecta & vomitu rejecta fuit.

5. Mirum

5. Mirum vermes in intestinis ad quæ quoque *napellus* pervenit non necatos fuisse, siquidem ipsi tanta vis deleteria insit. Fortè vel murium vel muscarum, *Napelli alexiteriarum*, naturâ dorati erant. Si omnino tales muscæ aut mures existant aut illis fidendum sit.

CAPVT XII.

De Cocculis.

DE quibus Vid. *Cl. Johan. Bauhin. Historiar. Plantar. l. 3. cap. 155. p. 348.*

Historia I.

FEli masculo adulto d. 28. Decembr. 1677. horâ 9. antimeridiana jejuno dedi præsentibus *Exc. D.D. Heinrico Scretæ* & aliquot Candidatis & studiosis Medicinæ *Coccularum* contusarum & cum jusculo permixtarum drachmas duas. Cochleatim infundimus jusculum, cujus magna portio antequam deglutiret ex ore effluebat, protinus tamen mucosum factum vidimus, nihilominus prope drachmam in ventriculum admisit. A vinculis liberior os lambit. Statim post intrusum jusculum, instar canis cursu longè defatigati, celerrimè linguâ exsertâ & hiantē ore respirare cœpit & paulò post quasi exterrita succutiebatur. Vix octante horæ elapso convelli cœpit & primum convulsa jactabatur ad pedis unius & duorum distantiam; tum inter convulsiones, tum ab illis libera sæpius lamentabilem/vocem edidit: spuma salivæ copiose ex ore stillavit: semel manifestè vomere conabatur: nunquam alvum solvit: nec multum eminxisse observatum fuit, quamvis permictiones importunæ ipsam ad cocculas damnarint.

rint. Paulò post convulsiones invaluerunt creberrimis paroxysmis & omnis generis, imprimis *ὀμισην* & tetano; non raro solummodo pedibus tremebat. Post paroxysmos aliquoties ceu mortuus jacuit. In ipsis paroxysmis & dum à convulsionibus liber erat, sæpius nullum motum cordis, nullamque respirationem animadvertere potuimus: ambo motus nunc sponte, nunc compresso & constricto atque etiam succusso pectore redierunt, statimque rursus convulsiones ordiebantur pari vehementia: inter convellendum cauda mirè intumuit & arrecta fuit. Ferè ad extremum vitæ oculi splendidi fuerunt; circa finem vitæ retrahi videbantur: tunc quoque jam diu mortuus credebatur; post succussiones tamen denuò iteratò convellebatur atque vocem querulam, sed submissam, edidit.

Ante 10. antimeridianam vivere desiit. Aperto abdomine ventriculus rugosus & anfractuosus quasi conspiciebatur, ac circa principium antri pylori aliquantulum contrahebatur & coarctabatur, sed motu lentissimo; paulò post amplior & superficies planior evasit, diuque talis mansit & non nisi leviculè se subinde contrahendo & corrugando mutabatur. Intestina à pyloro ad finem recti diu motu peristaltico movebantur, qui motus nunc à pyloro supernè, nunc infernè, nunc circa medium incipiebat, & nunc sursum nunc deorsum vergere videbatur, idque diu, quamdiu sc. intestina calebant.

Venæ gastricæ, epiploicæ, mesentericæ & porta admodum sanguine tuebant. Intestina motu peristaltico contracta durissima & quasi cartilaginea videbantur: foris conspicui erant, præter rugas circulares, etiam sulci recti. Cavum hepatis rubicundius erat parte convexâ, atque ibi manifestè apparuit illud ex minutis glandulis compositum. Vesicula biliaria bile virescente turgebat. Pancreas molle mansit. Lien saturatè rubescebat: Renes pallebant. Aperto thorace, pulmones sinistri lateris subalbi cum aliquo rubore permixti, in dextro latere rubicundiores

Aa

erant:

erant : in utroque latere lobi inflati erant , adeo ut pulchre in
 ipsorum extremitatibus *Vesicula Malpighiana* conspicerentur ;
 Vena cava ascendens & descendens , item azygos & interco-
 stales sanguine valde distentæ erant. Cor ejusque auriculæ san-
 guine admodum turgebant ; dextro ventriculo inciso copiosus
 & fluidissimus emanavit ; ex sinistro verò , supernè presso corde ,
 cum impetu profiliit : in neutro ventriculo vel auriculis ne mi-
 nimus quidem grumulus observari poterat , cum tamen extra-
 vasatus brevi grumesceret.

Ventriculo à gulâ ad pylori finem supernè inciso , ipsum
 plenum muco viscido cum jusculo & *coccularum* pulvere mixtis
 invenimus ; quibus deterfis anfractus albicabant , & alicubi pau-
 lulum magis quàm alias observatur rubebant , non tamen ma-
 nifestè inflammati erant. Intestinis à pyloro ad finem recti in-
 cis , sub pyloro in duodeno pauxillum de jusculo muco per-
 mixto offendimus. In reliquo ductu ad finem ilei ne minimum
 vestigium harum apparuit : imo omnia vacua & exsucca erant ,
 mucusque ipse paucus & condensatissimus fuerat : reperimus
 vermem unum latum , adhuc vivum & plures lumbricos tere-
 tes. Circa insertionem ductus bilarij & pancreatici , nec bilis
 vel alius liquoris guttula visa fuit. Intestinum cœcum & prin-
 cipium recti , plena erant substantiâ pultaceâ pallidè flavescente ;
 in fine recti aliquot scibala sicca & indurata detinebantur. Re-
 ctum à sordibus mundatum intus rubicundius cum suis anfra-
 ctibus fuerat ventriculo.

Inclinatis pulmonibus ad latus vidimus per ductum thoraci-
 cum , lympham omnis inquinamenti expertem transparere.

Scholia.

Scholia.

1.

Cocculas acrimoniâ linguæ papulas ferire quilibet, illis leviculè admotis experiri potest, atque in hoc catto manifestè patuit, dum quamprimum unum alterumve cochlear, jusculo pulvere illarum permixto, mucus copiosè tum solus tum cum ingestis emanavit. Acrimoniæ & rosionis effectus quoque erant dolor quem & antequam convulsiones erumpebant, & postea querulo & vehementi clamore prodebat; deinde succussio totius, quasi vellicando subito exterritus fuisset: denique convulsiones brevi emergentes, illæquæ atrocissimæ & frequentissimæ, neutiquam exinanitioni, cuiusmodi nulla unquam facta fuit, multo minus implezioni, cum intra ventriculum perstiterint, adscribendæ.

2. Convulsiones evenerunt non principio nervorum afflicto, cum quicquid jusculi *coccularum* pulvere imprægnati ingestum fuerat, omne intra fines ventriculi includeretur, nec quicquam ad intestina pervenerit, nisi pauxillum quod sub pyloro in duodeno occurrerat, forte illuc detrusum dum forfex per pylorum adigebatur, nam quamvis emortuo catto intestina diu motu peristaltico sursum deorsumque moverentur, motus nunc à pyloro, nunc infernè inciperet, quin etiam principium antri pylori coarctaretur, nihil tamen de jusculo hoc in reliquo duodeno, aut cæteris intestinis reperiebatur, imò adeo ex succa erant, ut in illorum cavo nihil ex vesicula biliaria, nihil ex pancreate, nihil ex glandulis intestinalibus proliceretur, quod utique factum fuisset, cum vix in os ingestum, copiosè salivam moverit. Dein lymphâ nitidissima, omnis coloris peregrini experta in ductu thoracico conspiciebatur. Denique vix octante horæ

Aa 2

elapso

elapso aderant convulsiones, quo temporis spatio brevissimo vix tinctura à muco viscido è *cocculis*, iusculo etiam frigefacto, commixtis elici potuisset. Accessit his arctissima gulæ & stomachi constrictio, unde nec vomuit nec purgabatur; ejus contractionis etiam vestigia post mortem apparuerunt. Certè si tinctura ad intestina & hinc ulterius emanasset, etiam vermes necasset, ex quibus imprimis lumbricus latus manifestè vivebat, quibus procul dubio æquè ac piscibus, pediculis aliisque insectis funestus est. Multò minus evenerunt convulsiones, nervorum ductibus & plexibus inter cerebrum & ventriculum intermediis, affectis, cum illuc non nisi cum sanguine tinctura pervenire potuerit, quod prius affecto cerebro & cerebello neutiquam contigisset.

Cum igitur neque principio nervorum, neque ductu intermedio affecto convulsiones factæ fuerint, necessariò excitatæ fuerunt, illorum extremitatibus ad interiora ventriculi, imprimis ad stomachum & pylorum desinentibus afflictis, ab acrimonia & mordacitate *coccularum*, quæ vel solâ affriccione subito suam vim in linguâ exferere solent. Non equidem ventriculum *Cocculæ* multum inflammaverunt, multò minus exulcerarunt, quod fortè ob brevem moram in ventriculo & citam mortem factum fuit, nam antequam hora elaberetur vivere desiit: nihilominus in tam brevi temporis spacio, superficiem muco copioso munitam, rubicundiores effecerunt, deteriorem labem allaturæ, si diutius in ventriculi interiora virus suum exferere, ac se vire licuisset. Extremitates afflicte in consensum rapuerunt ramulos vagiparis medii ventris visceribus inservientes, unde statim post infusum iusculum, concitatissimè cum lingua exserta & anxietate quadam respirare cogeatur: paulo post in consensum rapta fuit medulla oblongata, unde vehementissimæ convulsiones, quibus etiam totum corpus à statione sua ultra duos pedes jactabatur, eveniebant, quæ etiam per momenta invaluerunt. Oculis aliquandiu suus nitor persistit, quia cerebrum minus in principio patie-

patiebatur, quod tamen in posterum non immunè perstitit, tunc sc. quando oculi retrahebantur, nec compulsus, concussus, vellicatus aliquandiu ante obitum, ullius rei sensum se habere testabatur. A paroxysmis aliquales, sed breves, induciæ concedebantur, quia spiritibus dissipatis motum nullum efficere aliquandiu poterant; mox tamen pristinam telam perficere, stimulis illorum extremitatibus, conabantur.

3. Mortuus est non ob narcosin aliquam, cum convulsiones, ad extremum vitæ durantes, nullius stuporis indicium sint, & post paroxysmos torvè circumspectaret. Nec grumefactioni sanguinis causa mortis adscribi potest, cum post mortem sanguis in ventriculis & auriculis cordis, item in vasis majoribus fluidissimus manserit, nec vel minimus grumulus ullibi apparuerit. Potius causa mortis erat cor in motu suo penitus enervatum, quod partim factum fuit, dum ob fibrillas nerveas, vasis majoribus maximè arteriæ aortæ & pulmonibus circumjectas & constrictas, sanguinis expulsio impediabatur; partim dum à sævissimis & frequentissimis convulsionibus spiritus animales dissipati fuerunt, nam ante obitum non solum omnes muscoli languescebant, sed etiam cor ipsum in & post paroxysmum à motu cessabat, redibatque pressò corde aut succusso pectore: tandem sanguinem planè non amplius percellere valuit, quod testabantur ventriculi, & auriculæ cordis & venæ omnes etiam pulmonicæ, sanguine turgidæ. Mortuus est inter inspirandum potius quàm expirandum, unde vesiculæ *Malpighianæ* conspicuæ.

Aa 3

Ab

I.

Ab Exc. D.D. *Christophoro Hardero*,
communicata.

Die 8. Nov. 1678. cani venatico, novem ferè annorum, car-
noso tamen, valido & robusto *caccularum* in pulverem re-
daatarum drachmas circiter duas exhibuit. Elapso vix dum me-
diæ horæ spatio, toto corpore, ac si frigeret, tremuit: in hortu-
lum traductus gramen lambere, subinde devorare cœpit: brevi
ventriculus ad vomitum urgebatur, qui & paulò pòst sequeba-
tur: unâ atque alterâ vice stomacho per vomitum à cibis eva-
cuato, tremor artuum in motus convulsivos mutabatur: rictum
sæpiùs deducebat vero spasmus cynico: stans eructabat pluri-
mum salivæ tenuissimæ, ab ore pendulæ: motus ventriculi nau-
seabundus identidem rediit: tandem humi prostratus, horren-
das convulsiones universales ad quartam ferè horæ partem pas-
sus est. Tandem remittente sensim violentâ ista artuum exten-
sione & convulsione, (non tamen ventriculi, qui perpetuò ad
vomitum irritabatur & sine intermissione spumam eructabat)
paulatim canis se recollegit, caput erigere, surgere ac pedibus
insistere conabatur: quod tamen effectum dare minimè potuit,
sæpiùs enim recidit, pedesque posteriores corporis onus ferre
recusarunt; vacillavit instar temulenti, oculi caligine suffusi, ut
oblata & accedentes non videret, nec acclamantes audivit. In
hoc statu ferè per horam mansit. Postea in secundum paroxys-
mum epilepticum delapsus est, priore tamen mitiorem & bre-
viorum, quo cessante sensim reviviscere cœpit, robur artubus
rediit, firmo talo stetit, torpor, oculorum caligo & temulentia
discutiebantur, stomachus quievit, suâque sponte convaluit.
Globus sclopeti per caput trajectus vitam sustulit. Canis evi-
sccrationi

scerationi subiectus ostendit in ventriculo magnam spumæ copiam & in fundo cibos : detergâ spumâ ventriculus non usque adeò alteratus vel inflammatus , at rubicundior debito erat : ut & intestinorum interna superficies : glandulæ verò nec prominentiores nec rubentiores erant : Nihil *coccularum* in intestinis occurrit.

II.

A Doctissimo D. *Melchiore Hurtero*,
Med.Lic. communicata.

Die 8. Januar. 1678. horâ 1. pomeridianâ caniculæ viginti horis jejunæ, *coccularum* contusarum drachmas tres cum pane in bolos redactas exhibuit. Post quadrantem horæ oculis frequenter, ceu obdormitura, niſtavit, mox, ceu ab insomniis territa & expergefacta, caput succussit iteratis vicibus, os lambit, semel atque iterum oscitavit; sequebantur vomitus; primum evomuit cibi reliquias crassas & bolos ex *cocculis* ferè integros, hinc materiam pultaceam crassiusculam, postea tenuiorem flavescensem, tandem mucum tenacem album, cujus partem dimidiam ab ore pendentem resorpsit. Ab illo tempore valdè inquieta fuit, surrexit, mox rursus decubuit, frequenter os nunc lambit, nunc aperuit, nunc clausit & maxillas ac si manderet, versavit : exporrecto capite torvè circumspexit : parietes delingebat : celerrimè ceu à longo cursu defatigata, exsertâ & varie commotâ linguâ, respiravit, subinde murmuravit, caput succussit; pedes tremuerunt : semel voce submissâ & ore propè clauso latravit. Nondum horâ elapsâ adhuc semel evomuit mucum tenacem spumeum, subflavum : pedibus anterioribus inflexens caput erexit, tremebundæ caput succutiebatur : subinde
totum

totum corpus motu convulsivo tentabatur : aliquandiu oculos unico objecto obversos immotosque tenuit. Post horam elapsam saliva copiosissimè ex ore ultra horæ quadrantem emanavit : stupida, ceu omni sensu privata, jacuit, nec baculo percussa ictus percepit ; interdum totum corpus concutiebatur, quandoque solùm pedes posteriores tremebant, erecta stare nequii : semel, instar canis ad iram concitati, murmuravit : tandem capite in terram extenso, clausis oculis, ceu somno obruta jacuit & paulisper quieuit : somno finito surrexit, sensus omnes recuperavit, hinc inde cursitavit : & secundà à *cocculis* devoratis horâ, nihil adversi amplius passa est. Vegeta post dimidiam horam *coccularum* drachmæ duæ cum iusculo carnis ingestæ fuerunt, quas post horæ quadrantem evomit, nullo subsequente alio symptomate, quàm iteratâ capitis succussione. Die 9. Januar. ter *coccula* non parva dosi datæ fuerunt : Primum ante meridiem, unde per alvum egressit fæces atro flavescentes. Post meridiem bis exhibitæ nihil nisi vomitum excitarunt. Die 10. Januar. ante meridiem rursus drachmæ tres *coccularum* intrusæ fuerunt, nullo subsequente symptomate notatu digno, quin potius unâ atque alterâ horâ elapsâ ipsi appetitus rediit, objectos cibos avidè devoravit atque integrè convaluisset, nisi ad nucem vomicam damnata & hujus vim expertura aliter ejus curiositati inservire coacta fuisset.

Scholia.

I.

Cocculæ symptomata in cane & canicula excitarunt invasionis ordine & sævitiâ, non disparia iis quæ *Cicuta aquatica* in hominibus, canibus & lupis effecit. In cane vomitum præcesserant tremor, ceu à frigore, vel potius rigor quidam : in canicula

nicula quidem vomitum antecessit quædam somnolentia, quam prodidit oculorum nictatione & oscitatione, quæ tamen non verè talis erat, nam caput succutiebatur mox sublequente vomitu; potius præ anxietate & gravissima ventriculi afflictione somnum simulavit, quam vehementem fuisse innuere videtur respiratio anhelosa, exsertâ linguâ. Post contenta ex assumptis, evomuerunt mucum viscidum, flavum, album, spumeum; insuper irritato successu diu ad ulteriorem vomitum stimulabantur, convellebantur particulariter & universaliter cum omnium sensuum amissione ac quietis artubus ceu sensibus orbi jacebant, quod imprimis in lupis à *cicuta* præstitum observavi.

2. Motus convulsivos in cane & canicula *coccula* excitant non egressæ ventriculi terminos, & solummodo ejus interiora affligendo, nam in cane intestina nihil *coccularum* post mortem ostenderunt, nec observatum fuit has per alvum secessisse: Canicula bolos ferè integros vomuit. Insuper manifestè Præses systematis nervosi primùm particulares convulsiones integris sensibus imperavit, antequam in furias artus Epilepsiam concitavit, quam stupor à spirituum animalium confusione potius, quam jactura exceptit.

3. Symptomata in cane & canicula satis clarè probant *cocculis* inesse vim calefacientem & impensè irritantem nec Hel-leboro albo valdè dissimilem, quod etiam confirmat rubor superficie ventriculi & intestinorum sive à fermento ventriculi intestinis communicato & *coccularum* acrimonia imprægnato, sive à bile commota excitatus fuerit.

4. Utcunque *coccula* selem interfecerint citissimè ac plurimis animalibus lethifera sint, canem tamen & caniculam larga satis dosi ingesta, post superata vehementia symptomata denuo sævientes interficere nequiverunt, fortè quia vetulæ erant ac fibras robustiores Cor nactum erat, quas non tam facile, ut in junioribus aliisque animalibus enervare valuerunt. Nec sanguis

Bb

ob

ob motum Cordis vel abolitum vel admodum turbatum in vasis subsistens grumefactus fuit, aut si qua coagulabatur, nullum tamen valetudini damnum attulisset, quin potius citra alexiphar-
macorum aliorumve dissolventium usum supervixissent, nisi globus plumbeus cani & Nux vomica caniculæ vitam abstulisset.

5. Canicula superato primo acerrimo conflictu, minus postea à *cocculis* crebrius & copiosè ingestis lædebatur, nec tanti tumultus excitabantur, non quòd ventriculus in tam brevi & acerbo tyrocinio veneno aslueverit ac ventriculo familiaris redditum fuerit, nec quòd ventriculi membrana nervea stupidior facta adversùs injurias *coccularum* induruerit, nam eundem sensum quem priùs habuit, retinuit, appetiit, oblata avidè devoravit, sed potius propterea, quia ventriculi tunica mucosa, à mucosorum ejus oblinente mundata, permisit, ut spicula *coccularum* citiùs membranam nerveam ferirent, unde insurgentes fibræ *cocculas* maturè eliminarunt per vomitum & secessum: fortè etiam multum fermenti benignioris in fundo ventriculi aderat, post longa irritamina ex arteriis elicti, quod acrimoniam *coccularum* infregit.

CAPVT XIII. De Nuce Vomica:

Historia I.

CAtello projectio trium circiter septimanarū, 16. Jul. 1676.
limaturæ *Nucis Vomicae* drachmam dimidiam, hora secunda pomeridiana, cum Nob. D.D. *Heinrico Scretæ à Zavorzix* lacti permixtam infudi. Aliquandiu nihil p. n. observatum fuit, nisi quòd vagiret: elapso horæ quadrante caput subinde succutiebatur.

tiebatur, aut in latus trahebatur, aliquando tremuit ac si rigorem pateretur: interea vagiit continuò, evomuit lac sincerum, non coagulatum: paulò post nunc pronus, nunc supinus, exporrectis pedibus inflexibilibus, vero tetano extensus, jacuit, quandoque totum corpus motibus convulsivis concutiebatur & multivariè jaëtabatur, mox toto corpore & collo instar schidii rigidus protensis pedibus evasit, atque ab illo tempore vagire desiit, exserta continuè lingua: abdomen valdè intumuit. Postquam duabus horis convulsionibus afflictus jam semimortuus esset, abdomen incidi, inter secandum rursus vagire & motu convulsivo agitari coëpit, qui protinus in tetanum vertebatur. Ventriculus, utroque orificio arctissimè clauso, supra modum distentus erat: Illo exsecto vidimus diaphragmatis crura, antequam illud in inspiratione ad plenam distensionem & expansionem perveniret, motu convulsivo, ut in singultu, succuti. In ventriculo invenimus lac grumosum cum muco spumoso multo & frustulis straminis: illo à contentis mundato, nulla inflammationis signa observare potuimus, anfractuum tamen superficies minùs alba erat ac alias conspicitur. Ventriculo exsecto nihilominus artus & collum à tetano rigeabant; diaphragma diu & sæpius brevibus intervallis motu convulsivo succutiebatur: ex venis & arteriis sanguis largè, splendide rubescens emanavit nullibique concretus, aut grumosus à nobis visus fuit. Aperto pectore cor veluti emortuum, cultelli apice irritatum, movebatur subinde. Tertia hora post exhibitam *nucem Vomicam* incisus cordis ventriculis & Venâ cavâ prodiit sanguis fluxilis, grumorum prorsus expers.

II.

Caniculæ provectioris ætatis, mediocris magnitudinis, pilis nigris præditæ circa principium Septembris 1677. *Cl.D.D. Joh. Conrad. Brunnerus* dedit *Tartari Emetici* grana aliquot, nullo subsequente effectu memorabili, imò quasi nihil hujusmodi as-

Bb 2

summs

sumpisset, sana vixit, permanente urinæ incontinentia, ob quam cætera fidelis custos hero suo eviluit. Die 18. Oct. 1677. cum Domino D. Brunnero, præsentē Cl. D. Matthæo Scherpsio Durlac. Med. Licent. tum ex Italia reduce, dedi *nucis Vomica* limatæ drachmam dimidiam circiter; quam cum mica panis in bolum redegimus. Præ timore mox alvum & vesicam exoneravit. Ultra dimidiam horam nullum symptoma observavimus, nisi quòd latebras quæsierit & subinde fugam tentarit: nunquam vomuit, nunquam eructavit, aut spumam profudit: at crebrò os lingebat. Ante decimam antimeridianam stans, aut lumbis insidens erectis trunco, collo & capite ac pedibus anterioribus, subinde oculis connivendo caput antrosum inclinavit, mox caput seu ab insomnio perterrita, ut & pedes anteriores in altum attollebat, subinde caput retrorsum trahebatur nunc fortius, nunc mitius, nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis: interea crebrò mingebat; semel egeffit scibala alba concreta, non tamen indurata: frequentes subsultus, seu *πάλμοι* in partibus carnosis trunci & artuum visi sunt. Circa decimam forti Epilepsia correpta fuit: in hoc paroxysmo, qui fere per horæ duodecimam partem duravit, caput retrahebatur, oculi fixi manserunt, pedes nunc extensi obriguerunt, nunc succutiebantur & tremebant; respiratio aliquandiu penitus cessare videbatur; Cor celeriter, frequenter & validissimè pulsabat manum attingentis: nec excrementa per alvum aut urethram, nec salivam aut spumam ore egeffit: nulla ullius sensus indicia animadvertiebantur. Finito paroxysmo inobilis, ceu paralytica, jacuit, respiravit celerrimè & frequentissimè ceu à cursu incensa, cor frequentius celerius, at debilius quàm in paroxysmo movebatur: brevi tamen vires recuperavit, in pedes surrexit, leviculo baculi attactu cucurrit & solitas latebras quæsit. Verùm non longæ induciæ concedebantur, stanti enim caput & pedes anteriores subito & vehementius in altum abripiebantur; plerunque primùm oculis clausis, postea etiam aper-

tis,

eis, ac si in somno territa fuisset ipsaque coma vigil pateretur: quandoque etiam caput retrorsum trahebatur. Hi Epilepsiae prodromi crebriores & vehementiores erant, quam primum paroxysmum praecedentes; mansere tamen haecenus sensus integri: crebro minxit, alvo semper oclusa. Vix horae quadrante elapso rediit Epilepsia, in qua stans projiciebatur cum impetu quodam in pavementum; in principio artus, truncus & caput valide quassabantur, mox artus & truncus, capite retracto, rigebant, pedes posteriores mirè elongabantur tensique manebant: Os claudebatur, oculi figebantur: respiratio erat intercepta; nulla spuma ex ore prodiit, cor vehementer, citissimè, sed aequaliter movebatur: paroxysmus iste citius primo & sua sponte remisit. Cessante paroxysmo oculos movit, hinc inde circumspexit, celerimè, ceu post cursum, respiravit, sicca lingua longè exserta, ceu valdè defatigata & debilitata diu sinistro lateri incubuit: decubus pedes nunc tremebant, nunc succutiebantur. Compulsa aegrè tandem surrexit, aliquot passibus incessit, aliquandiu parieti innixa stetit, torvè circumspiciens, quandoque ringens. Paulo post denuo imminentis Epilepsiae prodromi apparuerunt, brevibus intervallis increbrescentes, vehementiores prioribus; nihilominus oculis nitidis & veluti flammeis circumspexit. Vix horae decimae signum perlonuit, tertia vice correpta fuit epilepsia vehementissima; at nec in hoc paroxysmo spumavit. Cessante paroxysmo primum oculos movit, mox citissimè respiravit, linguam aridam longè exseruit, & quamvis sensibus valeret, nihilominus artus nunc rigebant, nunc succutiebantur, nunc veluti tremebant: post aliquam quietem compulsa surrexit, lento gressu pedibus veluti rigidis incessit, posticos pedes quasi trahendo; parieti rursus innitenti caput motu convulsivo retrorsum trahebatur & quamvis scamni humilioris asseri caput validè crebro fortiterque allisisset, simul in altum sublati pedibus anterioribus, locum tamen non mutavit, torvè semper circumspiciens & bacu-

lo monstrato ringens. Dimidiâ ante undecimam matutinam
forti paroxysmo omnibus sensibus abolitis prostrata fuit, omni
genere motuum convulsivorum exagitabatur, cum respiratione
intercepta, citra ullius excrementi sensibilem excretionem: dura-
tio hujus paroxysmi ceteris non longior fuit. Finito paroxysmo
instar mortuæ jacuit, mox celerrimè & frequentissimè respirare
& oculos movere incepit: sensibus integris nihilominus multi-
fariam artus motibus convulsivis afficiebantur; vidit, vellicatis aut
compressis auribus signa perceptionis dedit; dum pulvis tabaci
naribus indebatur, reniti conabatur, mox caput succussit absque
sternutatione, nasum lambit & aliquandiu vegetior videbatur:
nunquam tamen etiam compulsa surrexit; oculi turbidiores fie-
bant: motus convulsivi subinde invalescebant, manentibus respi-
ratione & sensibus; labia tremebant & quandoque motu Cynico
torquebantur: paulò post cor magis magisque in motu elanguit
brevique citra paroxysmum Epilepticum planè substitit & canicula
vivere desuit. Pectus statim fractis costis aperuimus: Cordis
dextrum ventriculum sanguine turgidissimum forfice discidi-
mus, cum impetu sanguis rutilus ad ulnæ dimidiæ altitudinem
profiliit, licet nec vel minimi motus vestigium in corde apparue-
rit: neque in hoc ventriculo neque in illius auricula neque in Ve-
na Cava vicina vel minimulum grumulum, aut granulum coa-
gulati sanguinis invenimus: indito digito insignem calorem in
hoc ventriculo percepimus: Inciso sinistro ventriculo prodiit
sanguis copiosus, splendidius rutilans, at citra impetum: & iste
erat grumulorum expers: Indito digito nullum calorem dextri
ventriculi majorem, tactu judice, deprehendimus. Sanguis ex-
travasatus protinus in grumos concrevit, ut & subclaviæ sinistrae,
jam aliquomodo cadavere refrigerato. Pulmones erant mol-
les, non inflati, sed aliquantulum collapsi, subrubri, alicubi ma-
culis rubris quasi conspersi. Imo ventre apertè primò manife-
stè vidimus ventriculum secundum longitudinem corrugari, sul-
cis

cis rectis & profundis planè conspicuis; postea etiam, fibris circularibus motis, circa antrum pylori, circa medium & versùs stomachum, contrahebatur: à contractione ventriculus minor & angustior evadebat: relaxata contractione magis distendebatur & amplior, quàm contentorum fluidorum & crassiorum moles postulabat, manifestè reddebatur; repetita contractione rursus minor & angustior fiebat idque sæpius alternante contractione & relaxatione. Intestina omnia, etiam rectum motu peristaltico sursum deorsumque movebantur. Hunc intestinorum & ventriculi motum, diu continuantem vidimus, pridem emortuo corde & sanguine propè omni effuso, quamdiu sc. hæ partes calebant. Dum intestina movebantur, observavimus contenta motu peristaltico propelli ulterius; alicubi portio intestini inter duas constrictiones flatus pertinaciter retinuit, ut nec vi sursum deorsumve adigi possent, quod fortè in colica & affectu hysterico credito frequenter fieri solet. In spatio vacuo hypochondrij sinistri inter ventriculum & lienem ac crura diaphragmatis & renem sinistram calorem contactu comperimus, cordis calori prorsus non imparem. Ventriculo à portione gulæ in dorso, seu summitate secundum longitudinem ad duodenum inciso, occurrit in ipsius fundo bolus nondum penitus dissolutus, mucò turbido immersus & obvolutus: aderat quoque aliquid pultacei, juscùlo avenaceo, quod manè devoraverat, non absimile; ossium & cartilaginum fragmenta; quibus remotis nihilominus superficies mucò oblinebatur: omnium contentorum pondus vix $\text{z}ij$ vel ad summum $\text{z}iij$ erat, quamvis ventriculus non distentus $\text{z}viij$ capax esset. Interna superficie ab omnibus contentis mundata anfractus rubebant, ceu inflammati, magis supernè & ad latera, quàm infundo, minùs circa stomachum: totum antrum pylori album permansit: foris nulla inflammatio apparuit; at vasa dorsum perreptantia à sanguine turgidiora debito erant. Separatâ tunicâ fibrosâ forfice, quod celerius quàm cultro, aut

lan-

lancetta succedebat, circa stomachum & sub pyloro in duodeno glandulas sporadicas plures tunica nerveae adhaerentes conspexi, in tota reliqua superficie hujus tunicae nullas, at plurimos vasorum sanguiferorum & nervorum ramulos illam perreptantes eique se immergentes. Ablata tunica fibrosa solum nerveam inflammata vidi; omnes anfractus oblitterati erant, plana prorsus apparuit ac solummodo mucos pellucido oblita videbatur primum, postquam vero aqua tepida macerata fuerat, interna nerveae superficies granulata & quasi glandulosa evasit, multo mucos pellucido nihilominus oblecta; mucos deterfo plures aphthae in conspectum venerunt. Superficies granulata facile abscessit a nervea; in illam nullum vas sanguiferum desit & manifeste constitit, nihil nisi tunicam crustaceam esse, quae pelluciditatem affusa tepida amisit, crassiorque facta facile abscessit a nervea, non secus atque illa, quae linguam obtegit, fervida infusa.

In externa parte tunicae fibrosae vidi centrum quoddam fibrarum rectarum non procul a stomacho, a quo fibrae rectae sursum & hinc per dorsum, ad latera & deorsum per tundum ad pylorum usque, ceu radii, diffundebantur: sub his latebant Circulares nerveam tunicam immediatè obvolventes: hae circa stomachum carnosae, hinc ad antrum pylori magis albæ & graciliores, circa antrum pylori crassiores, densiores & planè nerveae erant: illis circa antri pylori finem remotis, limbus in duodenum prominens evanuit. Intestina foris albicabant, quamvis vasa sanguifera turgent: aliquot in locis vasa lactifera ad latera, non in convexa parte nec ubi mesenterio annectuntur, manifestè emergere vidimus. Illis incisis in duodeno & jejunio aliquousque mucus turbidus continebatur, in ileo aliquid pultacei & portiunculæ *nuci Vomicae* similes, item excrementa liquidiora, circa ejus finem compactiora, in caeco & recto in scibalas albas coacta. Contentis sublatis duodenum & maxima pars ejus inflammata, in ileo hinc inde maculae rubrae nunc ampliores nunc angustiores appa-

rue-

tuerunt: rectum duodecimi & jejuni instar inflammatum fuerat. Agmina glandularum intestinalium non magis quam aliæ partes inflammatae erant: uno alteroque foris presso manifestè prodiit mucus turbidus: glandulae solitariae cæci manifesto osculo patebant: omnes tunicae nervae insculptas esse clarè videre potuimus. Vesicula biliaria, ductus communis & tres hepatici soli & seorsim aliquosque incedentes, antequam communi infererentur, sc. major sinister, minor dexter, minimus medius, supernè ex cavo hepatis emergens, omnes bile admodum turgabant. Plura quoque vasa lymphatica distentissima in cavo hepatis occurrerunt. Hepar erat molle, rubicundum, naturali similimum: Lien lividus, major debito & duriusculus: Pancreas naturale duplici ductu præditum fuit, quorum quilibet peculiari ostio, dimidii digiti distantia sc. hiabat in cavum intestinorum. Ren dexter sanus fuit, sinister foris lividus & inæqualis. Vesica erat vacua, contracta, inferiùs, præsertim circa urethrae insertionem in vaginam, inflammationis indicia ostendit: Collum vesicae & uteri laxa erant. Testiculis seu ovariiis destituebatur, nam castrata fuerat, relictâ maximâ parte uteri.

Receptaculum Chyli amplum fuit, continuit Chylum multa Lympha dilutum: eo inflato aer celeriter ad auriculam dextram pervenit. *Cl. D. D. Brunner* præter ordinarium ductum thoracicum invenit vas quoddam insigne, quod Lymphaticum credidit: hoc in latere sinistro per thoracis carinam, juxta aortam supra ramulos intercostales ascendit, & ductum thoracicum conscendit eo loci, ubi versùs latus sinistrum declinare & ad suam insertionem properare consuevit; hinc perrexit ad glandulam quandam supra gulam positam, ubi visum subterfugit: inflato ductu thoracico observavit quoque hoc vas inflari atque indito mercurio vivo sursumque truso vidit mercurium sub cava à capite descendente, facto circulo, propè insertionem ductui thoracico inseri ac contenta cum ipso in subclaviam fundere. *D. D. Brunnerus* die

Cc

seq.

seq. cranium rostro corvino confregit: in sinu longitudinali nulum sanguinem grumosum invenit. Ventriculi scatebant lymphæ: cerebri mole vola manu pressa ex infundibulo circa glandulam pituitariam absciso lymphæ stillabat, minimè verè ex processibus mamillaribus etiam resectis, quos manifestè imperviosprehendit: minimeque in coryza per os cribriforme in narium cavernas mucum exstillare didicit. Nec in hoc nec in aliis canibus glandulam pinealem hætenus invenit.

III.

Canis nondum ætatis annum supergresso, mediocris magnitudinis, *Cl. D.D. Joh. Conrad. Brunnerus* d. 1. Nov. 1677. vulnus in dextro Epigastrio oblongum, in cavum abdominis penetrans inflixit, duodenum cum pancreate & portione omenti extra vulnus protraxit, filum sericeum cum acu prope insertionem ductus pancreatici traduxit, fortiter constrinxit ac trans vinculum Pancreatis ductum penitus cum ejus & omenti portione abscidit; vulnus consuit, quod citra traumatica coaluit, cane frequenti linctu præcipuam opem præstante. Canis paucis diebus elapsis edit, eucurrit, sanissimi instar se habuit, atque ad Januar. d. 2. 1678. sospes & incolumis vixit, nec in illo vel minimum vitium in actionibus naturalibus, vitalibus & animalibus animadversum fuit, canes majores etiam adoriens victor recessit; famelicus hero suo Lanioni non semel frustra carnis, vitulinæ imprimis, surripuit, ut propter tot furta ad mortem damnatus fuerit, quamvis magni ipsum constiterit; nam illo debitum centum florenorum à pauperculo ad incitas redacto expungebatur. Cùm vagabundus esset, ne experimenti certitudo de ductu pancreatico absciso nobis periret, d. 2. Januar. 1678. *Disenhofii* in prædio meo, hora 2. pomerid. præfente *Cl. D.D. Heinricho Scretæ*, *Cl. D.D. Brunnero* & *D. Mattheo Scerpsio Durlac. Med. Licent.* pulv. *Coccularum Ind.* 35 cum iusculo infudimus, vix quadrante horæ elapso bis *cocculas* copiosissimo

fimo muco immixtas evomuit; incessit aliquandiu vegetè, postea
 ceu vertiginosus nutabat, semel atque iterum convulsionum
 prolusiones supervenerunt, stanti ceu exterrito caput retraheba-
 tur & pedes anteriores attollebantur: verùm ante tertiam po-
 meridianam omnia convulsionem aut graviora minitanti eva-
 nuerunt; hinc inde cucurrit & sibi fugâ consulere tentavit. Post
 3.^m pomer. *coccularum* contusarum 3j cum mica panis in bolum
 coactas intrusimus: at nec hic bolas illum multum afflixit: circa
 quintam Vespertinam quievit: circa 6. Vesp. bolum cum multo
 muco & frustulum ossis evomuit. Post 7. panis frustula & officula
 objecta avidè devoravit. Circa 9. noctis multum aquæ ingur-
 gitavit: totâ nocte quietus fuit. die 3. Januar. mane vegetus erat,
 ac si nihil adversi evpertus esset, cum importunitate cibum solli-
 citavit. Circa 8.^m cum pane in bolum redactum: nullum sympto-
 ma observatum ad decimam usque, tum latebras quæsit, fugam
 meditatus est, sub fornace aut scamnis delituit quietus: paulò post
 validè ceu vomiturus eructavit, quamvis nihil egerit. Post 10.
 ex limaturæ *Nucis Vomica* 3j & pane duos bolos confectos intrusi-
 mus, primum statim evomuit, alterum retinuit; aliquandiu sani
 instar hinc inde cucurrit, scibalum durum, magnum, siccissimum
 egerit: brevi postea stans subitò exterrebat, incessit cruribus
 divaricatis & pedibus anterioribus protensis, omnibus pedibus
 quasi rigidis nec ampliùs flexibilibus: quiescenti ab ingressu caput
 & reliquus truncus retrahebantur iteratis vicibus, ac si quis ipsum
 manu circa cervicem & lumbos prehensum vi quadam invitum
 retrorsum ageret. Vix horæ quadrante præterito januæ limiti
 insistens, cum impetu quodam à paroxysmo Epileptico vel e-
 mentissimo retrorsum, ultra duos pedes à sua statione, projectus
 fuit, in quo artus & caput nunc succutiebantur, nunc retracto ca-
 pite extensi & rigidi manserunt, cum omnium sensuum abolitio-
 ne Paraxysmo gravissimo superato aliquandiu, ceu à longo
 cursu fessus jacuit, & anhelosè respiravit: mox tamen surrexit

& aliquot passibus cucurrit. Brevi secundus paroxysmus successit priori vehementior & diuturnior, quo exant lato rursus pedibus institit & aliquo usq; progressus est: verum brevioribus intervallis tertius & quartus paroxysmus gravius ipsum affligerunt, nam præter abolitionem sensuum manifestè respiratio intercipiebatur; pulsationem cordis inæqualem, sc. nunc debilem, nunc fortè, aliquando per plura momenta intermittentem, maximè in quarto paroxysmoprehendimus: paroxysmis cessantibus, ceu mortuus jacebat & artus ac caput motibus convulsivis, sensibus integris, continuè succutiebat, anhelosè imprimis finitis paroxysmis respiravit. Ante 12. antemerid. s. paroxysmo correptus fuit, nec prioribus motibus convulsivis ferociore, nec diuturniore, at pulsus cordis inæqualior erat, sæpeque intermisit aliquandiu rediitq; tandem prorsus substitit artubus & trunco flaccidis & prorsus flexibilibus, atq; ita vivere desuit. Statim aperuimus pectus; pulmones quasi miniati erant, rubicundiores tamen in dextro quàm in sinistro latere, in quorum extremis ramuli sanguiferi turgidi admodum fuerunt; manibus cavo pectore immisis mirè omnia fervere experti sumus. Disciso pericardio cor amplissimum in conspectum venit. Ventriculus dexter ejusque auricula, venæ pulmonicæ, cava ascendens & descendens, azygos omnesque intercostales summo opere à sanguine distendebantur; minus auricula sinistra. Inciso dextro ventriculo sanguis largiter emanavit isque fluidissimus; nullus grumulus vel in ventriculis, vel in auriculis, vel in venis etiam minoribus repertus fuit: Vase autem terreo vitreato exceptus mox in grumum coalevit, ac aliquandiu repositus tertia pars in serum solvebatur: quod prunis suppositis, in gelatinam, instar feri humani, concrevit. Imum ventrem D.D. Brunnerus, cautissimè aperuit, vulnere perfectissimè consolidato intus in epigastrio dextro omenti portio & duodenum, medianibus fibris oblongis, ut & peritonæo vicino, accreverunt; lobus dexter hepatis convexi intermedius fibris oblongis diaphragmati

gmata p. n. annexus fuerat. Ventriculus amplus fuit, in superficie à rugis & monticulis veluti asperiusculus, ob venas sanguine: turgidissimas aliquomodo variegatus; antrum pylori album; pylorus & stomachus satis arctè constringebantur. Omentum sanum fuit: Lien foris quasi granulatus, instar glandulae conglomeratae: Duodenum amplum & plura ex tenuibus flatibus turgabant: rectum & caecum etiam debito ampliora apparebant: pleraque intestinorum hinc inde constricta flatibus detinebant, non tamen adeo pertinaciter: in sulcis ubi constringebantur, circuli rubri videbantur. Venae mesentericae aliarum venarum more à sanguine valde distendebantur.

Pancreatis pars superior & major satis florida & molliuscula, naturali tamen gracilior & durior erat inferior gracilior, pallidior, lacera & veluti exsucca fuit: ut de experimento planè certus esset *D. D. Brunner* duodenum & jejuni portionem cum pancreate & ductu hepatico exemit: osculum pancreatis duabus uncis infra biliarium intus prominulum durum & hians fuit, non tamen pervium esse inflatione aut stylo gracilimo deprehendere potuit: foris ubi ductus pancreaticus inferebatur atque abscisus fuit, filum sericeum adhuc constrictum reperit, cui arenulae albæ accreverant: ductuum abscisorum extrema ab illo fore ad unciam abscedebant, & quasi retrocedebant: ductus inflati in extremo, ubi detruncati fuerunt, ne minimum flatum trans mittebant, adeo perfectè coaluerunt, quamvis neuter ante vel post detruncationem ibi filo constrictus fuisset: ductum etiam ꝑ vivo implevit, quem etiam pertinacissimè retinuit, quamvis vi quadam versùs extremum adigeretur: adeo ut nec *D. D. Brunnerus*, nec nos spectatores dubitare potuerimus, nec vel minimam guttulam succi pancreatici post abscissionem in cavum intestinorum stillasse: inferior ductus vacuus fuit: superior multum succi adhuc continuit, saporis non acidi sed subfalsi, qualis fero sanguinis inest.

Vesica urinā turgidissima fuit, nam intra triginta horas canem minxisse, nunquam observatum fuit. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso, circa stomachum circumquaque ad palmi ferè distantiam occurrit protinus mucus pellucidus, aliquantulum spumofus, cui bolus ex *nuce Vomica* & pane confectus involvebatur: hinc usque ad pylorum invenimus mucum crassissimum, viscidissimum, valdè spumeum, turbidum & obicure albicantem. Deterso muco circa stomachum aliquousque, ut & supernè usque ad antrū pylori interna superficies non parum rubebat, minùs fundus & latera: antrum pylori planè album mansit. In duodeno & jeuno ultra sex spithamas reperimus mucum propè candore lacteum, viscidiusculum, turbidum prorsus muco ventriculi dissimilem: ne guttula quidem bilis, etiam propè ostium ductus biliarii, nihilque alieni alius rei huic muco chyloso hucusque admixtum vidimus. Inde per quatuor spithamas mucum magis fluidum invenimus, cum aliquot Lumbricis latis, cucurbitinis & teretibus, quorum plures adhuc vivebant proboscides firmissimè internæ intestinorum tunicae infigentes, à qua etiam hirudinum instar pendebant, sublato intestino. A termino hujus portionis ferè ad finem ilei mucum flavum, fluidum, satis copiosè, cui arsenici & auripigmenti scintillantes portiones immixtæ erant, invenimus: occurrit etiam frustulum *nuci vomicae* limatæ simile, sed dubiè, cum bolus adhuc in ventriculo integer fuerit. Reliqua portio ilei vacua prorsus fuit: mucus illius paucus & valdè inspissatus erat. Coecam continebat materiam pul-taceam flavam, cui frustulum ossis & pili permixti erant. Simile excrementum in principio recti occurrit, sed spissius. In fine recti scibala molliora continebantur, quam post *nucem vomicae* intrusam excreverat: in his scibalis adhuc reliquæ *cocculorum* detinebantur. Omnibus contentis ventriculorum sublatis glandularum arcolas, maximè illarum limites magis prominulos quàm in aliis conspeximus, imprimis longissimæ in fine ilei. In una a-reola-

reolarum glandularū, ubi *arsenicum* & *auripigmentum* substitute-
runt, punctula duo rubra in medio enituerunt: ileum, ubi vacuū, &
rectum solito quoque rubicundiora videbantur. In cœco & recto
glandulas solitarias plures invenimus, elucescente clarè osculo in
illarum medio, ceu ab acu inflicto: detractâ tunicâ fibrosâ majo-
rem numerum glandularum solitariorum clarè conspeximus,
quæ tunicæ nerveæ manifestè insculptæ erant: similes variolis,
quæ ubi fibrosam respiciunt convexæ, ubi intestina concavæ
fuerunt. Sublato cranio vasa sanguifera, maximè ad finum ter-
tium tendentia ipsique sinus sanguine turgidissimi erant. Ne-
que in ventriculis, neque alibi nullam guttulam sanguinis ex-
travasati aut aliūs liquoris invenimus: nihilque tale in cerebro
aut cerebello visum fuit. Glandula pineali & hunc canem ca-
ruisse constitit.

I V.

Ex communicatione *Cl. D. D. Joh. Con-
radi Brunneri.*

CAni mediocris magnitudinis & ætatis, vegeto 1677. d. 5.
Aug. hor. i. pomerid. *Nucis Vomica* 3s cum mica panis in
bolum coactæ intrusit: deglutito bolo alacris aliquandiu mansit
& canino more blandiebatur: post se ad quiescendum compo-
suit. Vix dimidiâ horâ elapsâ surgens pedibus tremuit ac inces-
sit ceu rigidis nulloque articulo præditis: decubitus convulsio-
nes quasdam & subitaneos terrores expertus est ac contentiùs
exsertâ linguâ respiravit, surgens mox convulsus in terram pro-
stratus fuit, denuc se erigens, ceu fulmine ictus, verè epilepticus
corruit & aliquandiu jacuit: sub finem paroxysmi citissimè respi-
ravit exsertâ linguâ, rursusque non usque adeò viribus exhaustis
sur-

surrexit, nam in paroxysmo, licet celeriter, respiravit. Hora 2. pomer. Tetano aliquandiu affligebatur rursusque anhelosus surrexit. Circa 3. Epilepticus factus rigidusque jacuit aliquandiu, ac copiosa saliva ex ore emanavit. Post dimidiam horam anxie respiravit, ac apertâ januâ aufugiturus per scalam descendens terribiliter convulsus deorsum præcipitatus fuit. Hac vice convulsiones diu ipsum infestabant, spiritumque intercipiebant, unde quoque vivere desiit. Calentem adhuc incidit. Ventriculus lumenidus & turgidus apparuit. Vasa lactea plena & ductus thoracicus à chylo niveo candore nitens in conspectum venit, plurimaeque vasa Lymphatica. In ventriculo cum gulâ & portione duodeni exempto continebatur plurimum cibi sc. caro suilla, lardum aliique cibi, quibus pinguedo innatabat: sublati contentis gulâ & pylorus albicabant: tota verò ventriculi concameratio atropurpurea, inflammata & gangraenæ proxima apparuit: etiam intestini cum ventriculo resecti portio rutilabat: reliquis intestinorum tractus superius rubicundus, inferius albicans erat: continebant materiam chylosam, tænias longissimas: propè cæcum folium graminis integrum & prout demorsum fuit à cane, illibatum occurrit. Glandularum areolæ plures accuratè in conspectum venerunt.

Canis iste, dum in vivis erat, tumorem in regione lumbari gestavit, qui nunc augebatur, nunc rursus minuebatur, brevi tamen rursus incrementa sumens, sacculo dorso imposito similis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori aniam dedisse credebantur. Apertus tumor continuit substantiam polyposam subcruentam: Ren dexter huic tumori vicinus atrophiam consumptus apparuit, in pelvi continuit substantiam grumofam coagulata & officulum quoddam mollius: pelvis propè nuda erat, parenchymate renis ferè omni consumpto.

V. Ex

V.

Ex Communicatione Ejusdem
Cl. D. D. Brunneri.

Feli nondum bimestri, 1677. d. 18. Octobr. circa 9. antimeridianam bolum ex *Nucis vomicae* scrupulo dimidio, & panis micâ factum intrusit; non integrum deglutiit, propè tertiam partem rejecit: dimissa statim multum salivavit, hinc inde per cameram vagabunda vagitus crebros edidit: mox parieti innixa torvè circumspiciens pedibus titubavit: rursus currens pressis gressibus, instar lepusculi, in pedibus, maximè anterioribus, obrigescere coepit, hinc angulos ad se occultandam quæsit, verùm nullo in loco quietam manere potuit, atque paulò post, ceu fulmine tacta, derepente convulsionibus prostrata fuit: jacuit aliquandiu convulsa: sensim ad se laceffita rediit, suspiriosè respirans: surrexit ac corpus ad parietem inclinavit capite nutante. Non longæ induciæ concedebantur, nam rediit paroxysmus Epilepticus vehemens, qui statim post nonam antimeridianam vitam sustulit. Aperuit cadaver dum adhuc cordis motum, sed summè inæqualem & intermittentemprehendit. Ablato sternum ad cordis apertionem properavit, ut sanguinis conditionem perspiceret: erant ille fluxilis, fervidus & fumigans, nullus ei grumulus permiscebatur: non erat floridus, sed saturatè rubens & ad nigrorem quendam vergens. Aperto abdomine vidit motum intestinorum tenuium & crassorum peristalticum sursum & deorsum, maximè recti, celerrimum, simulque quomodo chylus & feces propellerentur. Ab appulsu aëris frigidioris conspexit intestina validè constringi. Ventriculus immotus, flaccidus subhumidus erat. Incisis gula, ventriculo & duodeno, sublatis contentis, observavit harum partium superficiem internam

Dd

nam

nam prorsus albicantem & omnis inflammationis expertem, secus ac in cane vidit. Contenta erant bolus muco turbido obvolutus & portio brassicae in antro pylori.

Scholia.

I.

Nucis Vomicae descriptionem aut integram historiam his inferere nec libet nec vacat. Plenè hæc petantur ex *Cl. Joh. Bauhini Histor. Plantar. Univers.* ubi Curioso satisfiet, monstrabitur quoque hanc nucem malè confundi cum Cocculis, à quâ sanè multum differunt.

II.

Nucem Vomica ratione primarum qualitatum, utcunque calidum nativum brevi suffocet, atque animalibus vitam eripiat, non tamen *Cicuta* magis frigidam intelliget, qui has Historias perpendet, imò nihil torpidi ipsi inesse facile agnoscer. Si effectus illius sc. ventriculi inflammationem, aphthas & terribiles motus convulsivos ab illâ excitatos meminerit: quod amplius confirmabit æstus in pectoris & abdominis cavo, tactui post animalium obitum occurrens: si quis verò hæsitet præter hæc alia experimenta facere posset, donec de veritate satis constet. Interea *Exc. Cass. Hoffmann. de Medicam. Officin. lib. 2. cap. 162. §. 150.* assentior in medendo illâ non utendum esse, cum certa præ manibus sint, & quæ semel malâ deprehensa fuerit, semper malâ meritò præsumatur. Aliis tamen medicamentis permixta fortè minus nocua erit, vel saltem illius virulentia obrundet, ne possit damno aliquo afficere. Sic memini Empiricam Tabellas cephalicas carè vendidisse, quarum ingredientium numerum *Nux. vomica* implevit, nemoque inde lædebatur, quamvis plures

plures utriusque sexus, imprimis provectioris ætatis illis manè jejuno stomacho vescerentur. Cùm post terrorem pridie conceptum 1635. in autumno hora 7. versperinâ peste corripere, statim potio bezoartica ab *Exc. D. Joh. Burgovvero p.m.* præscripta fuit, paulò ante ipsius obitum, exhaustam protinus evomui, subsequente magnâ anxietate & summâ virium prostratione, ut de me actum crederetur: D. Parens meus p.m. de vitâ meâ sollicitus, Medico periculose ægrotante, portiunculam El. de Ovo in aceto rutac. solutam propinavit: mox obdormivi, totâ nocte sudavi: Manè surrexi vegetus, emergente sub axillâ dextrâ babone parvo, qui citra suppurationem ulteriolem decubitum aut usum medicamentorum evanuit pleneque per Dei gratiam convaleui.

III.

Nucem Vomicam tum in canibus, tum in fele convulsivorum motuum, Epilepsiæ & mortis authorem & instigatorem primum fuisse non negabitur, cùm, antequam illa intruderetur, hæc animalia vegeta & sana essent, nec quicquam aliud in cadaveribus repertum fuerit, cui, præter illa quæ à *nuce Vomicâ* profecta sunt, culpa imputari posset; omnia enim ritè disposita erant & si quid. p.n. occurrit, non nisi nucis hujus effectus erat. In Historiâ 3. quidem *cocculæ* convulsionum prolusiones in cane excitarunt, verùm cùm maximam partem vomitu rejecisset, non in nervum eruperunt, & licet portio in corpore restitisset, ut ex intestini rekti contentis videre erat, non tamen ulla turbas commovit, circa vesperam enim appetiit, noctu quietus & sequenti manè famelicus erat. Nec *auripigmentum* & *arsenicum* symbolum ad convulsionem excitandas contulisse credibile est, quia ad 10. mat.usque nullum symptoma observatum fuit: post intrusam verò *nucem Vomicam* demùm ille expertus est symptomata eo ordine & ratione, qualia cætera animalia passa sunt, quibus nec *cocculæ* nec *arsenicum* prius ingestum fuerat.

D d 2

IV

IV.

Convulsivorum motuum & Epilepsiae subsequentis causam primariam sedem suam intra ventriculum habuisse, verisimile omnino est, nam in Hist. 1. Catello elapso horae quadrante jam caput succuti, & in latus trahi coepit, paulò post subsequente Epilepsia: In caniculâ atate provectiore his symptomatibus virulentiam exserere coepit post horam circiter dimidiam Hist. 2. Citius in Cane Hist. 3. tardius in cane Hist. 4. sed non ultra dimidiam horam symptomata differebantur: citissime verò felem primum convulsi motus, mox vehementissima epilepsia affixit: quo temporis intervallo in neutro horum animalium vix quicquam de *nucis Vomica* particulis dissolutis aut quinta essentia, à stomachi fermento elicitâ ad massam sanguineam, & hinc ad cerebrum pertigisse prorsus credibile est: bolus enim in Canicula Hist. nondum penitus dissolutus in Ventriculo repertus fuit: in Cane Hist. 3. bolus muco involutus in ventriculo occurrit: ut & in fele Hist. 5. Ileum quidem Canis Hist. 2. *nuci Vomica* simile quidpiam continere videbatur, ut & Canis Hist. 3. sed dubiè: & licet fortè in his duobus, ut & in catello Hist. 1. ex Cane Hist. 4. & fele nucis fragmenta ad intestina pervenissent, non tamen concludi posset, plus inde ad lacteas emanasse, quàm de graminis folio integro & illibato, quod in Cane propè cœcum Hist. 4. repertum fuit, nam *nux Vomica* substantiâ prædita est tenacissimâ & compactissimâ, unde in pulverem contundi nequit, aut non nisi longo & multo labore, sed si pulvis ejus expetatur limanda est; ut taceam mucum, quo boli in duobus canibus & fele involvebantur, obstitisse extractioni essentiae densissimi corporis, ad quam Chymici aliàs requirunt menstruum, ut vocant, tenuissimarum partium, non quòd lambat solum exteriorem corticem, sed intima penetret. Nec inflammatio intestinorum in cane Hist. 2. & Hist. 4. argumento est, Essentiam *nucis Vomicae*

Vomica huc pervenisse, cum aliunde & imprimis à violentiâ motuum convulsivorum effici potueris, quod eo magis credibile est, quia in cane Hist. 3. & in Ventriculo felis, in quo bolus ex *nuce Vomica* perstitit, nulla inflammatio excitata fuit. Nec huic sententiæ adversatur lymphæ in ventriculis cerebri stagnans in catellâ Hist. 2. cum sæpe his in locis lymphæ extravasata reperiatur in cadaveribus illorum, qui nihil horum passi sunt, & in cane Epilepsiâ terribili interempto ne guttula vel lymphæ vel sanguinis extravasati occurrerit. Fortè si post unum & alterum paroxysmum canibus istis lac, vel aqua tepida cum oleo infusa fuissent, antequam vires prostratæ fuissent nimium, prolecto vomitu & eliminatâ *nuce vomica* evalissent, atque ita clariùs constitisset, harum convulsionum primum authorem in ventriculo latere, quod experimentum aliis, qui dubitant, faciendum relinquo: non ignarus horum venenorum vegetabilium vim etiam ab aquâ valdè obtundi. Cum itaque *Nux vomica* convulsivorum motuum & Epilepsiæ causa fuerit, & quidem ventriculi pomœria non egressa, dispiciendum quomodo hos tumultus excitaret? Explosio hic nullum locum habebit, cum nec ejus substantiæ in minutissimas particulas comminuta, nec quinta quædam essentia elicitæ sanguini permixta, aut per dubios nervorum canaliculos ad cerebrum pervenerint. Potiùs irritando hos motus effecisse statuendum videtur. Hac vi nucem istam præditam fuisse, plurima satis apertè testantur, tum in viventibus adhuc animalibus, tum in cadaveribus conspicua. Catellus in Hist. 1. statim vagiit, vomuit; disciso abdomine orificium utrumque ventriculi arctissimè constrictum visum, distento ventriculo supra modum. In caniculâ Hist. 2. præter illa, quæ post intrusum bolum observabantur in vivâ, jam emortuo corde, adhuc irritaminis effectus conspiciebantur in toto ventriculo nunc hinc nunc illic se constringente, compatiens etiam ipsis intestinis: muco ventriculus plenus erat, quem procul dubio prolicuit *Nu-*

-*cis vomica* acrimonia ; aderant inflammationis indicia tum in hoc , tum in cane Hist. 3. imprimis Hist. 4. Abfuit quidem in fele inflammatio, quia post ingestum nucem non diu supervixit, at quoque ventriculus mucositate scatebat, quem nemo frigoris productum credet, qui norit ab errhinis etiam calidissimis mucum alibi similemque ob sal clysteribus impensius commixtum ex intestino potissimum recto prolici. Alia praetereo, utpote manifesta historias perpensuro. In intestinis mucus quoque apparuit, sed diversus, nec ventriculi mucos similis, atque imprimis observatu dignum videtur, quod in cane Hist. 3. ne guttula quidem chyloso mucos debile etiam propè ejus ostium permixta fuerit, quod me non parum persuasit *nucem Vomica* pylori limites nunquam egressam fuisse, nec vesiculam bilariam toto conflictus tempore bilem stillasse. Non tamen nuda & levis irritatio suffecisset ad Praesidem systematis nervosi permovendum, nisi vehemens atque iterata fuisset, quam potissimum ab orificiorum validissimâ constrictione auctam arbitror: cum enim orificia hæc arctissimè clauderentur, ut ex historiis patet, non solum acerbissimi dolores excitati fuerunt, sed insuper intestinus hostis intra sinum ventriculi detentus calamitatem duplicavit. Non raro observatur, in affectu historico credito foeminas, antequam vel animo linquantur, vel etiam convellantur, conqueri de savissimâ constrictione circa cartilagine[m] ensiformem, atque aliquid ibi tantum non cor abrupturum, *Es wolte ihn en etwas das Herz abdrücken*: ipsæmet dolorem compressivum & constructivum vocant. Si contractis fibris circularibus antri pylori & medii ventriculi cessissent circulares stomachi, ac contentis ventriculi atque imprimis *nuci vomica* ibidem commoranti, Praeses Systematis non ad hanc indignationem commotus fuisset, nec primùm particulares convulsiones & postea Epilepsiam imperasset, prout canis in Hist. 3. expertus est. nam vomitu *cocculis* maximam partem rejectis, quamvis Epilepsiae prodromi & quidam

monus

motus convulsiui adessent, nihilominus brevi post vomitum alacrior reddebatur, atque tandem omne periculum evasisset, nisi postero die *nux. vomica*, vehementioris constrictionis utriusque orificij ansa, Præsidentem prorsus furiosum fecisset. Præsides subinde tumultuare desuit, & quasi per paroxysmos Epilepsiam conceitavit, quia spirituum, quorum ope indiget, magna copia ob motuum violentiam dissipata fuit: in plerisque tamen furere non desuit, donec vivere desierunt; imò in catello Hist. i. exsecto ventriculo, & abreptitius, sæviit, nisi fortè nova vulnera & partium nervosarum læsiones etiam ad has injurias excutiendas ipsum stimularint, ac ad ultimas suppetias ferendas postularint.

V.

Nèque Canes, neque fœlem mortuam certum est grumefacto sanguine, cum in nullo, dum adhuc calebat, vel minimus grumulus aut granulum & in ventriculis cordis atque auriculis & in Venis, etiam minoribus, reperiri potuerit. Aliter sanguinis crasin depravatum; aut spiritibus orbam fuisse; nulli sensuum patuit: vitium à venenis illatum massæ sanguineæ inexplicabile quidam ajunt: quod eò lubentius credo, quia fortè nullum est, utcunque Venenum sui valdè multiplicativum gratis affirmetur. Illis qui occultæ sanguinis corruptelæ inhærebunt, *Illustr. Jacob. Aug. Thuani Histor. Libr. 27. p. m. 22.* considerandum propono seu ænigma, seu æquum postulatum: Ita n. ille; *A fide dignis mihi narratum fuit apud Convallenses seu Valdenses in usu esse, ut gladiorum acies, spicula, venabula, sagittas, glandes plumbeas & cætera misilia, Toræ vulgè dictæ, seu potiùs Phthoræ succo, qua in illis locis frequens nascitur & vulgari toxici nomine appellatur, inficiant; quod præsentissimum venenum esse sciunt Medici. Ejus & longè alium in re dispari usum inter Alpinos, quem minimè reticendum putavi, mirabitur Lector: Gallinas & pullos & hujusmodi volucres,*
quarum

quarum Carnes edules in diversis apponuntur, cultris eo succo illitis sub alis figunt, quo ictu mox emisso sanguine exanimantur, nullo vitio inde contracto, tantum carnes inde teneriores redduntur & statim hospitibus comedenda apponuntur: quod rerum Naturalium Pestigatoribus amplius discutiendum relinquo. In praegressis memorat, nullos ex Sabaudis, qui à Valdensibus fauciati fuerant, evasisse. Addo his quæ Nob. Franc. Redi Obs. de Viper. p. 32. refert: Scito quòd diversæ personæ coxerint & comederint hilariter omnes bonos illos pullos gallinaceos & columbinos & omnia reliqua animalia, quæ viperæ momorderant, quicquid dicat Matthiolus, non posse id fieri, sine manifesto veneni periculo. Huc quoque pertinent quæ Nob. Redi ex Gal. l. 3. de Temperam. Authore de Theriac. ad Pison. Celso, Lucano refert, nimirum feras sagittis venenis infectis interemptas innoxie comedi posse, qui in l. c. videantur. Quomodo venena extrinsecus illata ictu aut vulnere, brevi motum cordis sistant, atque ita vitam eripiant, non multis disceptabo, cum hac in re nunquam periculum fecerint, & quæ in demorsis à Lupis rabidis ante aliquot annos observavi, huc non pertineant. Ipse D. Redi l. c. p. 67. fatetur, se nihil certi hæcenus invenisse, quòd plenissime sibi satisfaceret, quamvis in frequentissimis experimentis diu occupatus fuerit: attamen hoc ausim asserere, quòd si congelatio, seu grumefactio sanguinis mortis causa his fuisset, id ipsum latere non potuisset, si solummodo calentium adhuc animalium pectora aperuisset, ac corda fauciasset; eademq; operâ cognovisset brevi post ictum illatâ necem, sanguinem non ulque adeo corruptum fuisse, cum paucorum momentorum intervallo depravari nequeat, ut prorsus ad flammulam vitalem fovendam ineptus sit, quin vitium in sensus incurrat sive spiritus dissipati, sive tota compages in sua elementa soluta fuerit. Spiritus narcosi quadam sopiri & consequenter cordis sensum obtundi, non possum credere, cum post ictus animalium venenatorum intensissimi dolores oboriantur, quod nemo

mo non ab apibus aut vespis punctus fatebitur & forte animalia à viperis mors dolorum indicia prodita docebunt. Cor à sanguinis copia obrui, lubenter concedo, at nullo ipsius insigni vitio; id fieri potest quoque si prius fibræ illius multis & frequentibus convulsivis motibus delassatæ & enervatæ fuerint, aut ob impeditum sanguinis motum per pulmones ob constrictionem fibrillarum nervearum tonum suum amiserint, ut sanguinem in auriculis & ventriculis, stagnantem ulterius propellere nequirit: unde procul dubio non secus ac in omnibus suffocatis adhuc vidi, cor sanguine turgidissimum cum vena cava ascendente aliisque majoribus, invenisset. Certe si tantillum veneni ictu viperæ aut scorpionis sanguini permixtum, aut amplo vulnere venabulo aut glande plumbea communicatum, eique contusum totam massam, aut maximam ejus partem contaminaret, ut ad vitam fovendam ineptus redderetur, nemo impune illis animalibus vesceretur, ac merito *Matthiolo*, quod citra experientiam, sola ratione nixus statuit, assentiendum foret, cum in brevi illo spatio quod animali post vulnus acceptum vitæ super est, nihilominus sanguis circuletur, quaquaversum dispergatur ac carniū intimos recessus subeat, illisque post mortem tenacissime in hæreat, ut nulla undâ elui possit. At forte objicitur aliam venenatorum rationem esse, quæ foris inferuntur, aliam quæ intra corpus admittuntur, quorum illa carnes experientia teste non prorsus elui ineptos aut noxios reddant. Verum & his ipsis experientiam opponere licebit, utcumque *coccidis* aut *nuce vomica* interemptorum animalium carnes nullis animalibus devorandas hætenus objecerim, at in vulgus notum est, quosdam bolos ex his in piscinas projicere, ac pisces illis velentes enecatos sine valetudinis damno, at non impune, si domini piscinarum facinoris conscii fiant, comedere. Cæterum ut ad canes & felem *nuce Vomica* exanimatos redeam, cor à motu cessasse non ob sanguinis aliquod vitium propter quod propelli nequirit, ex

Ec

le

sectione statim postquam exspirant manifestum est, nam fluidissimus adhuc fuit, caluit colore & consistentiæ sanorum similis, sed ob ejus fibras debilitatas, & ita enervatas ut illum propellere nequierit, idque potissimum evenit ob ipsius cordis convulsiones, cum reliquo musculofo genere frequentissimas & vehementissimas; amplius labefactatum fuit, quia quoque sanguinis motus per pulmones respiratione intercepta in paroxysmis impeditus fuit, unde cordis fibræ ob longiorem extensionem tonum suum amiserunt. Citius quoque cor in motu suo succubuit, quia in paroxysmis minus ordinatè sanguis ad cerebrum propullum, & multum spirituum animalium dissipatum, adeoque minus postea cor instauratum fuit, unde repetitis paroxysmis magis magisque elanguit, donec non amplius ad sanguinem arctiore complexu propellendum validum satis fuit.

VI.

Fibrarum ventriculi & intestinorum motum superstitem aliquandiu manere emortuo corde ac cerebro & cerebello nullos spiritus animales suggerente ex Hist. 2. in cane videre quoque licet: ex quo patet, quamvis hæ partes aliquandiu influxu sanguinis & spirituum animalium priventur, non protinus emori.

VII.

Pancreatis succum ad chylicationem & sanguificationem, ut & flammulæ cordis accensionem tantopere non necessarium esse, quin illo animal carere possit, ex Hist. 3. manifestum evadit. Interea absit ut pancreas frustra à Natura sapientissima fabricatum credam: confert suam operam ad chyli perfectionem & distributionem aliàs egregiè, licet citra pugnam aut fermentationem speciosè potiùs confectam, quàm unquam probatam. In hoc cane post ductus discissionem vicariam operam præstiterunt
procul.

procul dubio glandulae intestinales similem humorem stil-
lantes: nam nullum in actionibus mendum observatum fuit.

VIII.

Vermes hirudinum instar proboscide se internæ intesti-
norum tunicae infigentes ac tæniarum more ab illis pendentés,
monstrarunt in Hist. 3. rationem & modum, quo intestina, um-
bilicum & inguina perforant, hisque in locis exitum, quorum
omnium exempla etiam mihi in praxi obvenerunt, quærant
apertum fit.

CAPVT XIV.

De Helleboro albo. Historia I.

 Atello trium circiter septimanarum d. 14. Jul. 1676. circa
2. pomerid. cum Cl. D. D. *Heinrico Sceta à Zavorziz*, *Hel-
lebori albi* scrupulum lacti immixtum infudi, vix per
momentum admissum maximam partem evomuit & paulò post
flavum per alvum egeffit: mox rursus aliquoties vomuit simul-
que convulsivis motibus variè jactatus fuit. Vix quadrante ho-
ræ elapso mortui instar in latus decubuit ac linguâ exsertâ mor-
tuo similis jacuit, movente se solùm adhuc diaphragmate: pera-
ctâ horâ cum dimidia semimortui abdomen incidi, unde inter
secandum pedes movere & vagire cœpit: aperto abdomine, ven-
triculum flaccidum & rugosum invenimus: illo exempto cor
& diaphragma satis validè, sed per longiora intervalla, se move-
runt. In inspiratione diaphragmatis motus à cruribus incepit,
ibique in tumorem abdomen spectantem attollebatur, super-
nam planitiem expandebantur, eamque tensam, ita tamen ut in
ambitu viderentur sulci inter fibras carnosas, crassas & veluti
tumi-

tumidas: in expiratione laxius, æquale & omnibus rugis destitutum evadebat. Tum aliquoties linguam adhuc exseruit, sanguis ex venis & arteriis effluens rutilus, fluidus minimeque grumofus erat. Ventriculo à stomacho ad pylorum supernè discisso invenimus pulverem Hellebori lacti grumoso & mucro viscido immersum: contentis ejus sublati circa stomachum intus ventriculus rubebat & aliquomodo inflammatus erat. Jam diu emortuo animale sanguis in ventriculis cordis partim fluidus partim grumofus & obscurior erat.

Scholion.

Helleborus albus quamquam nunquam ventriculi terminos egressus esset, brevi post infusionem Præsidem systematis nervosi ad convulsiones proritavit, acrimoniâ suâ nemini notâ & ex inflammatione stomachi conspicua, nerveam tunicam, ventriculi vellicando sævius quàm ferendo par esset, tenella catelli strues partis in qua ille detinebatur, quamvis magna pars vomitu rejecta fuisset. Si ventriculi villi cum ætate adultiore robustiores evadere potuissent, forsan, ut alii canes *cicutam aquaticam*, *cocculas* aliaque hujus generis eliminasset ac convulsionum & mortis sævitiem effugere potuisset. Sanguis tardius apertis cordis ventriculis & jam frigefacto catello, obscurior & aliquomodo grumofus repertus fuit, qui alias ex semi mortui vasis faucibus rutilus & fluidus profiliit: ut & sic sanguinis grumefactio mortis causa denuntiari nequeat.

Cap. XV.

CAPUT XV. de Gialappa.

Historia I.

CAtello propè menstruo d. 23. Dec. 1675. cum *Nob. D.D. Heinrico Scretæ* Magisterii *Gialappa* scrupulum dimidium sachari drachmis duabus permixtum ori indidi, quem sensim abliguriit. Paulò post capite semper ad latus nutavit atque incedens instar temulenti vacillavit: ultra dimidiam horam nec alvum movit, nec vomitum ciebat: at infuso lacte frigidus ter atro flavescentia & viscida per alvum excrevit; nunquam vomuit. Tormina vagitu prodidit crebro. Inciso pectore in latere sinistro inter inspirandum aliquoties pulmonum lobus turgidus profiliit. Dissecto abdomine in hypochondrio sinistro ventriculus distentissimus prorupit. Denudatis omnibus imi ventris visceribus vidimus ventriculum secirca medium aliquoties contrahere ac coarctare; mox tamen rursus expandebatur ac sulci contractione factâ explanabantur: dum intestinis ad latus remotis insignem lacteum canalem prope renem succenturiatum intueor, multum mucis pumei cum grumis evomit, quamvis diaphragma ad gulam usque divisum & solummodo in dextro latere integrum esset, patuitque vomitum à ventriculo citra diaphragmatis opem peragi posse: tum quoque corpus aliquod intra gulam sursum deorsumque moveri vidimus: aliàs gula amplior & plenior solito erat nec ventriculus circa orificium sinistrum constringebatur. A lobo hepatis imo, sub vesicula biliaria, ductus hepaticus peculiaris versus ductum cholidochum means, ei propè insertionem in intestinum iungebatur. Sterno maximam partem ablato & disciso, diaphragmate nihilominus in inspiratione costas attollebat & largissi-

Ec 3.

mo

mo oris hiatu aërem quasi captavit: tunc sibi relictus in ventrem se volutans pedibusque insistens fugere non semel annitebatur. Glandularum intestinalium regionem & minutissima vasa capillaria ad illam pertinentia, foris pulchrè vidimus in jejunò & ileo ac fibras rectas hanc regionem operientem. Ventriculo à fine gulæ ad duodenum secundum longitudinem supernè inciso, cavitatem mucò viscidissimo spumeo & frustulis lacteis coagulatis plenam invenimus: nullum vel sachari vel magisterij *Gialappæ* vestigium apparuit: deterso mucò inflammatum in fundo ventriculum vidimus. Duodenum, jejunum & præcipua pars ilei vacua & prorsus munda erant, adeò ut nec bilis nec mucus in illis conspiceretur: in reliqua portione ilei reperimus vermes teretes admodum longos, mucum flavum pellucidum condensatum; propè valvulam spumeum: in cæco parum muci condensati continebatur: rectum mundissimum, attamen valdè rubicundum velutique inflammatum fuerat.

II.

Canis semestri Doctissimus Dominus *Melchior Hurter* d. 22. Mart. 1677. Magist. *Gialappæ*. 3j. dedit: ab assumpto nunquam vomuit, subinde singultit, nec post tertiam horam ab ingestio magisterio alvus solvebatur. Vivo abdomen aperuit: foris in ventriculo sub stomacho sinistrorsum macula rubra videbatur: ab uno orificio ad alterum supernè discisso ventriculo, tota cavitas infarcta reperta fuit pane, rapis, radice petroselini, officulis ferme integris, omnibus aqua dilutis: de magisterio *Gialappæ* ne gry quidem occurrit: pylorus arctissimè constringebatur, ut nec gracilior quidem stylus transmitti posset: Omnibus contentis sublatis, superior pars ventriculi inter stomachum & antrum pylori insigniter rubuit; in fundo anfractus paulo rubicundiores erant: sub stomacho, ubi foris macula rubra apparuit, intus portio illa alba ut & totum pylori antrum manserunt:
intra

intra anfractus hinc inde oscula vidimus ex quibus aliquid mucosi transfudavit. Intestina propè quatuor ulnas longa, à pyloro ultra ulnam mucum album, turbidum, ne minima quidem flavedine tinctum continebant: inde ultra ulnam ingens copia vermium cucurbitinorum cum magisterij *Gialappa* portiunculis occurrit; Vermes isti ex particulis semini cucurbitæ figura & colore similibus, intermedio quodam filo connexis compositi apparebant; quidam propè dimidiam ulnam longi erant; quidam quoque se movebant adhuc: illorum extremum latum fuit, caput verò in filum tenuissimum duarum vel trium unciarum longum attenuabatur, quod intestinorum tunica internæ infigebant, atque à proboscide, hirudinum instar cuti affixarum, pendeant, ac si hoc vermium genus non chylo aliisve intestinorum contentis victitaret, sed liquorem ex tunicis proboscide exsugeret: Inde ad finem ilei continebatur liquor flavus, pellucidus, viscidus, cum portionibus magisterii *Gialappa* & sordibus gryseis, quamvis ultra duas ulnas nec guttulam quidem bilis observaverimus: nullus quoque hic vermis comparuit. A valvula ad extremum recti & in cæco excrementa liquida grysea, humore aqueo diluta detinebantur. Contentis remotis intestina à pyloro ultra ulnam rubebant, etiam ibi ubi vermes detinebantur, sed minus, minimè in reliquis portionibus usque ad podicem. Areolæ glandularum manifestæ altiores erant reliquâ intestinorum tunica; oscula verò glandularum quasi oblitterata & à copioso mucos oppleta videbantur, nihilominus, intestinis foris pressis, mucus quidam instar minutarum guttularum prodivit: quædam areolæ intensæ rubebant. Intestinorum quædam portiones ante dissectionem constrictæ, partibus intermediis inflatis, inspectæ, unde procul dubio tormina passus est. Chyli receptaculum inflavimus, unde cor emortuum reviviscere cœpit, dinque movebatur: inflatis pulmonum bronchiis, ligata aortâ & auriculâ dextrâ, vidimus aërem ad ventriculum finistrum penetrare.

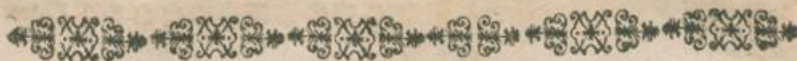
Scho-

Scholium.

Gialappam notissimam radicem purgantem & usu apud vulgus quoque frequentem his infero. Forte præter irritandi vim quàm purgando ventrem & nares exserit, nemo facilè credidisset illam inflammatoriam esse, prout in canibus istis oculis usurpare licuit in ventriculo & intestinis; quæ spiritui Vini in Magisterio non adscribenda, cum diligenter à pharmacopœis nostris eluatur: Si vero vis hæc cuiusdam dubia videtur facili experimento veritatem indagare poterit, pulvere nudæ gialappæ cum pane in bolum redactò & cani intruso. Catello convulsionem intentavit, quarum in aliis capitis inclinationes à nuce vomica, cocculis, &c. prodromi erant, ut & constrictiones intestinorum, partibus inter mediis flatu turgidis, torminum authores. Fortè in nervum erupissent, nisi in utroque cane mature ex ventriculo magisterium hoc eliminatum, & in catello lacte frigido ingesto, & in cane copioso alimento, quo ventriculus infarctus erat, obtusum fuisset: non enim desunt exempla illorum, qui post hypercatharsin sævissima tormina passi, convulsionem funestas incurrerunt. *Gialappam* lumbricos latos præ multis expellere primum casu, postea pluribus experimentis didici, quod etiam *Cl. Dravvizi* in *Lib. Germ. de Scorbutu doloris* monet: à cane quidem nulli excreti fuerunt & plures adhuc vita, ut ex motu constat, fruebantur; at procul dubio repetitis usibus cessissent. Dejectiones atro flavescences à catello factæ post epotum lac frigidum indignant irritatis alicubi intestinis vel intestinum rectum obvia quæque expellere, vel biliosa celerrimè intestina superiora percurrere ac flavedinem humoribus vel tunicis impressam citissime elui, nam ab insertionem ductus bilaris aliquo usque intestina vacua, nullaque bile tincta apparuerunt.

Cap. XVI.

CAPVT XVI.

De Corona Imperiali.

Excommunicatione Exc. D. D. Elie Rudolphi
Camerarij P. P. & Archiatri Serenissimorum
Principum VVirtembergicorum,
Collegæ gratissimi.

Utumno 1678. elapso bulbum *Coronæ Imperialis* drachmarum sex circiter pondere, Cl. Joh. Rhodij, observatione inductus, cani non magno intrudi curavi. Horâ elapsâ lassus videbatur & morosus, post vomebat, sed non bulbi particulas, verum mucum flavum viscidum: subsequēbatur tremor membrorum & hunc convulsivi motus; mox his præsētibz vivum adhuc aperui canem: in ventriculo contracto & constricto reperiens bulbi particulas non planè integras, sed emollitas & in mucilaginem ferè redactas, quibus exemptis ipsas ventriculi tunicas singulas rubentes, imò liventes magis; intestina penitus vacua, sed levi inflammatione & leviori ex coriatione infecta; Hepar cum Liene & Pancreate à naturali ac vivido colore versùs livorem declinans; bilem iusto viscidiorē, chylum in cisterna ipsi dicata paucum eumque flavum ac viscidum conspexi. Relinquens canem avocatus per negotium urgentissimum, altero die, cum lustrare ulterius vellem cada-ver, non ventriculus solum, verum & intestina cum visceribus, tam infimi quàm medij & supremi ventris livida putrilaginosa & corrupta penitus erant.

Ff

Scholium

Scholium.

Corona Imperialis bulbum *cicutae* virulentiae non multum im-
parem si non superiorem, præter foetorem teterrimum,
acrimoniam & effectus in famulo præstitos, de quibus supra p. 33.
abunde hæc historia evincit & procul dubio, non secus ac *Nux-*
vomica ingesta sævissimis convulsionibus enecasset, nisi ad se-
ctionem properatum fuisset. Suspicio tamen particulas bulbi
comminutas vel liquorem beneficio stomachi elicitem sangui-
ni permixtum fuisse, quia bulbus emollitus & in mucilaginem
ferè redactus in ventriculo & chylus in receptaculo paucus, fla-
vus & viscidus repertus fuit, unde statim viscera imi ventris livi-
diora debito, & altero die prorsus putrilaginosæ & corruptæ
evaserunt.

CAPVT XVII.

De Solano Vulgari.

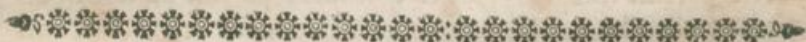
Ex communicatione *Ejusdem* Exc. D.

D. Camerarij.

Nno 1664. Mens. Septemb. sub vesperam ad volat qui-
dam Rusticus equo, à pago tribus horis *Tubinga* distan-
te, obnixè & concitato anhelitu rogians ut consilium
suppeditarem, quomodo ex orci faucibus liberare & rationi
pristinæ restituere tres suos liberos posset. Sciscitanti mihi sym-
ptomatum speciem & alia Medico consulturo nec essaria recen-
set: Tres suos liberos, unum sex, alterum quatuor, tertium trium
annorum à campo redeuntes die præcedente baccas quasdam
juni-

juniperi similes secum apportasse, saporem earum laudantes; *Minimum* natu post coenam de capitis dolore; *Medium* circa mediam noctem, de eodem; *Majorem* hora post mediam noctem secunda de cordis dolore (ita enim apud nos non rustici solum, sed & qui magis illis sapere sibi videntur ventriculi dolores describunt) conqueri coepisse, ab exhibito ol. oliv. majorem vomuisse, reliquos non: nunc verò omnes tres post praegressum torvum aspectum, jactitationemque membrorum, furibundos quasi delirare, alta petere, vociferari, miras distorsionum pati figuras, per intervalla verò instar mortuorum prostratos jacere: praeter illum vomitum, haecenus nullum illorum quicquam neque per superius neque per inferius guttur neque per vesicam excrevisse. Praescripsi, *solani vulgaris baccas* suspicans, singulis mixturam ex pulv. rubr. pannon. lap. bez. Unicorn. V. quovis trihorio sumendam: & quavis nocte Theriacam coelest. cum mixtura ex aq. alexipharm. herbar. & syrup. simpl. quibus per triduum assumptis, tertio die idem Parens mecum submissa gratiarum actione revisit, filios suos ratione & valerudine iterum pristina gaudere, lassitudine excepta. Majorem & Medium copiosissima & foetidissima per alvum ejecisse, Minimum copiosissimè minxisse referens; talesque baccas cum tota planta, quam solanum esse mox cognovi, apportans.

De Solano furioso.

Ex Communicatione Ejusdem Exc. D.

D. Camerarij.

ANno 1677. tempore vindemiali in Urbe quadam Danubio proxima ad puerum quendam decem annorum ducebar, cujus pulsus celer & debilis, hypochondria valde tensa, oculi

Ff 2

aperti

aperti, licet cæcus esset, externorum calor urens erat. Jacebat is modò, mirè membra torquebat, modò delirabat, modo ad interrogata rectè respondebat, imò & quærebat; modò respirabat, sed difficulter, modò quasi mortuus nullum trahebat spiritum hæcque reciprocatio intra horæ quadrantem ter vel quater repetebatur. Indagans mali causam & alia à Parentibus sequentia audio: Puer ex sylva propinqua domum redux se cerasa sylvestria ibi inventa comedisse narrat, probè coenat nec de quaquam molestia conqueritur usque ad mediam noctem, cum à fratre suo majore natu pro siti intensissima sedanda rauca valdè voce potum peteret, quem, aquæ nimirum frigida, allatum cum magna difficultate nec omnem, licet valdè sitiundus, assumit. Per duas ab hoc horas insomnis cum fratre loqui sæpius incipit, vix tamen contextum aut periodum absolvit, de cardialgia conqueritur; horâ tertiâ post mediam noctem vomit, somno sed valdè profundo à vomitu obrutus, appropinquante diei lumine, in oculis nullo apparente vitio, cæcus erat, delirare incipiebat & in eum ad horam quartam pomeridianam, qua ipsum conveni, antea recensitum statum deveniebat. Ego illa cerasa sylvestria nihil nisi baccas *Solani furiosi*, Bella Dona *Camerario*: aliisque dictas suspicans, quia in illâ sylvâ copiosissime crescere noveram, per vomitum inductum baccas partim integras, partim emollitas, partim ad semen usque & pelliculas consumptas copiosas eduxi, refracto & imminuto illo distorsivo motu; mox alexipharmaca cum anti-epilepticis exhibui, eadem post abitum meum qui altero die aliò maturandus erat, continuanda suadens! Mense elapso Puerum satis belle iterum valere; post anni verò spatium ulcere pedis omnem Chirurgorum curationem respuente laborare rescivi.

Scholia.

Scholia.

I.

Solanum vulgare tantum non omnium ore frigidum creditum, si quis ratione primarum qualitatum calidum statueret *παρὰ τὸ ὀξύλογος* audiret, quamvis id citra absurditatem & non absque argumentis affirmaret. Certe in tribus pueris symptomata excitavit, quæ non nisi à particulis *Solani* calidis & acrimonia aliqua pūgentibus & irritantibus derivari possunt: cephalalgia enim meningū cerebri pylori rosioni, jectigatio & mira membrorum distortio convulsiva, nervorum vellicationi, delirium cum furore & conatus alta petere, igneis particulis spiritibus animalibus associatis tribui possunt. Quin etiam symptoma illud quo aliquandiu instar mortuorum jacuerunt, non sanguinis coagulationi, congelationi, aut simili corruptelæ adscribi posse videtur, sed potius convulsivo cuidam motui cordis, nervorum pulmonicorum & diaphragmatis, quia hoc soluto ac foetidissimis per alvum excretis nihil postea mali, præter lassitudinem passi sunt. *Solani* baccarum portiones massæ sanguineæ permixtas fuisse negari non potest, cum diu intra corpus detentæ fuerint: maximam tamen partem in ventriculis & intestinis substitisse, indequē symptomata exordia sumpsisse suspicor, quia post dejectiones cito remiserunt. Verū hęc de *Solano* hoc hic obiter monuisse sufficiat: ad veritatem penitus adipiscendam pluribus experimentis facile in brutis periculum fieri posset.

II.

Alterius *Solani* vel nomen solum testatur quoad primas qualitates, aliasque ab illis pendentes, seu aliunde oriundas, non frigidum & torpidum esse, sed calidum & acre esse, affligens genus nervosum vellicando, & sanguinem, lympham alios-

Ff 3

ve

ve humores & spiritus exagitando, quod etiam symptomata in hoc puero excitata à baccis confirmant. Pater quoque ex historia baccas in ventriculo commorantes distortivos motus excitasse, nam illis vomitu ejectis cessarunt, quamvis procul dubio particulæ baccarum ad semen & pelliculam consumptarum adhuc sanguini immixtæ essent. Plura de hoc memorare super vacaneum arbitror, cum *Exc.D.D. Joh. Matthæus Faber, Sereniss. Duc. Würtemb. à Conf. Med. & Physic. Heibronn.* præclare quæcunque de hac plantâ forent recentenda in Strynomania retulerit, nuperque publici Juris fecerit.

CAPVT XVIII. De Hyoscyamo.

Ex communicatione R. D. P. Caroli Ryseri
Convent. Bened. Rhinoviensis.

 Nnis ab hinc 30. sc. 25. Martij 1649. præparatum cum collatione vespertina reficientibus acetarium fuit, cujus materia debuissent esse radices Cichoreæ eliquatæ. Creverant hæ, una in areolâ mixtim cum Hyoscyamo: erutæ utræque, separatim in manipulos collectæ ab hortulano relictæ, à puero horti postmodum in culinam ferendæ, puer rerum ignarus horti præfecto absente, radices utrasque commiscens coquinæ Magistro deferret, ille coctas mensæ infert. Nemo pene edentium fuit, cui non orexin cierat obsonium ab aliquo insolitum, & maximè ob tam corpulentas ac pingues radices & in antea non multoties visas, & ideo aliquanto etiam avidius (salvo tamen jejunio quadragesimali) sumebantur; Et quia in magna satis quantitate appositæ, & propterea (ne jejunium violaretur) manducantibus etiam superfuerunt, quæ (cho-
lari-

laribus & sartoribus exinde appositæ fuerunt. Quid multis post huiusmodi collationem suo tempore cubitum itum. Hic enim verò oriri symptomata coeperant & vesicarum radicum paulatim diffundi toxicum, sentiri à quibusdam capitis vertigo; aliquorum torreri linguæ ac labra, asperari fauces, torqueri nonnullorum ilia, ac totis artubus malè haberi. Fuit, qui gargarismo palati ardorem compescere studuit, sed lingua velut in frixorio tosta omnem respuit medelam. Insonante noctis duodecimâ, cum ad preces matutinas pro more excitarentur, miserabilem aliquorum metamorphosin spectare fuit. Unus tam destitutus mente ac debilis repertus fuit, ut pro vitâ desperato habitus, Sacro Sanctæ Ecclesiæ Sacramentis provideri debuerit: Alius quasi dentibus nuces frangeret, & exemptos nucleos fringillis domesticis projiceret, unâ manu pavones abigens identidem murmurabat, *fort ihr schelmen/kommen sündli/kom sündli sündli/xc.* alius in cellâ suâ fornacem prensabat, quasi arborem perrepturus: Alius, ansatis utrinque manibus, ac toto corpore incurvus ilia sibi rumpenda clamitabat; Ex iis, qui ad chorum venerant; ad matutinum solvendum pensum, aliqui oculos vix aperire, & litteras legere nequibant, vel aliqua inter verba seu versiculos admiscebant, quæ ibi non continebantur, unde unus aut alter abire compulsus fuit. Non nemo privatim orare volens, dum librum aperit, Myrmidonum aciem aspicit, & literas jam animatas, velut formicas in aggestu suo confusim discurrentes sibi videbatur intueri, ut ex inde ne syllabam quidem, ne dicam verbum aut versum integrum combinare ad aliquod tempus valuerit. Lepidum præterea fuit, mane Magistrum sartorem videre laboraturientem, minus jam sedili suo oculatum, quippe qui ne filum quidem armare acu nec à Tyrone, armato, tangere rem acu, ut sibi videbatur, jam tricuspide valens, quovis punctu, aut digitos, aut poplitem cruentavit. In quorum quidem censum, & Ego, qui hæc scripsi, venissem, nisi gustu.

gastu variante monitus, minoribus radiculis praelibatis à maioribus abstinuissem. Et his quidem intemperiiis agitati aliqui usque mane, nec tamen scitum adhuc, quæ mali esset origo, quia tamen omnibus ferè commune fuit, judicatum rationabiliter est, è culina promanasse. Qua propter etiam acriter indagatum à coco est, quid eduli refectorio hesterno vesperi intulisset; Qui asseveravit, præter radices quasdam à patre Hortulano sibi missas, & more solito coctas, nihil intulisse proinde indagine ad Patrem Hortulanum devolutâ, fissus is est, quod erat: nimirum bifarias radices *Hyoscyami*, scilicet, & Cichoreæ unâ ex arêâ erutas secrevisse, si forte per errorem à puero Hortulani commixtæ ad cocum venerint, se nescire: Interrogatus tunc etiam puer, respondit, omnia quæ invenisset eradicata culinæ intulisse. Hinc, aiebat, *P. Prior*, illæ lachrymæ? Qui etiam summo mane, *Schaffusio* accersiri Medicum fecit. Erat tunc temporis *D. D. Joannes Scretæ à Zavorziz Nobilis Bohemus Reipublicæ Schaffusiana Archiater Excellentissimus*. Adest is ex tempore, & citationis causam edoctus, luctantes adhuc aliquot patres cum halluco suo reperit, & aquâ è juniperis destillatâ ad potandum porrectâ sævientem pestem aut mitigat, aut abstergit, tum ad circumstantes: domini mei, inquit, nisi hæ *Hyoscyami*, radices cichoreæ radicibus oleo, sale, & aceto attemperatæ fuissent, frætæque nonnihil earum vires: jam essetis omnes orci Candidati; quibus verbis loquebatur, ut poëta Laureatus, & indicare volebat, omnes exinde morituros fuisse. Post abscessum ejus patres fere omnes melius habere coeperunt paulatim; unus tamen illorum, qui in edendis radicibus largior fuerat, has sibi reliquias superesse conquestus est, oculos nimirum antea acutissimos adeò obtusos redditos, ut perspicillis uti necesse fuerit. Habet igitur Excellentia Vestra *Hyoscyami* argumentum, vim suam in Monasterio nostro exerentia, laconicè descriptum, quod medicè reddere, cum facultatis meæ non fuerit, poterit id Excellent-

cellentia Vestra ita stilifare, ut curiosi habeant, quod videant, aut admirentur, &c. Valeat mei semper memor.

Scholion.

Hyoſcyami iſtius radices erant *Hyoscyami*. *Bauhin. in Pinac.* de quo plura vide in *Cl. Joh. Bauhin. Hiſtor. Plantar. Univerſ.* l. 34. c. 3. neque enim animus eſt omnia huius plantæ notatu digna excutere; quamvis quidam illam ultra ſauromatas & glaciale oceanum ablegandam putent, ut cum ſemine tota pereat, non penitus tamen dammandam alii exiſtimant, cum ad dolores ſedandos certum remedium inde peti poſſit & quidam quaſi divino beneficio ab illa liberati fuerint, unde non *ὁσκούμων* ſunt *fabam*, ſed *Διοσκούμων* ſeu *jovis fabam* appellandam, dixerunt: unde quoque in hodiernum diem inter officinales numeratur & apud nos proſtat *Ung. de Hyoscyamo*, quod præſtans anodynum comperimus: ſuntque qui uſum ejus internum non reſpuunt ac laudanis ſuis amiſcent.

2. Creditur *Hyoscyamus* frigidus in 3. & ficcus in primo gradu: idque ideo quia *Galenus* ita ſtatuit, deinde quia ad deſtillationes calidas utiliter adhibetur, quas inſpiſſare, obtundere & delinire dicitur. *Exc. D. Caſpar. Hoffmann. de Medicam. Officin.* l. 2. c. 3. §. 15. duo in *Hyoscyamo* obſervat; Unum eſt vis manifeſta refrigerans & ſiccans non ſine accidentali humiditate; alterum vis occulta narcotica & deleteria: Si quis modice illo utatur, exſerere ſe tantum manifeſtas qualitates refrigerandi & condenſandi; Sin liberalius, jam etiam occultam, hoc eſt, cum condenſatione etiam obſtupefieri partes, ſi amplius occultam eſſe tam potentem, ut occidat. Quid verò de hâc aſſertione cenſendum ſit, prolixè demonſtrare nec libet, nec vacat, attamen *Hyoscyama*

Gg

scyama

scyamo idem, quod *Cicuta*, fatum obvenisse puto, dum obiter ejus vires & propè tantum juxta unius alteriusve effatum expensæ fuerunt. Certè quoque ex hâc ipsâ historiâ *Hyoscyamum* quoad manifestas qualitates, etiam largius assumptum, calidum esse, non obscurum est: nam cubitum euntes, sc. circiter horam 8. vespertinam jam R. D. P. linguas & labra torrida habebant, ventris tormina patiebantur & fauces ardore quasi tostæ ita fuerunt, ut nullis gargarismis exstingui ardor potuerit; ut cætera omittam symptomata, quæ facilius à calore, quam à frigore derivantur. Deliria & intemperies quæ post mediam noctem quibusdam evenerunt, non erant ulque adeo torpida, ut frigori imputari debeant; quæ neque ipse *Dioscorides* frigida diceret, nam l. 4. c. 69. tum nigrum tum flavum *Hyoscyamum* *μαύρον* & *κίτρινον* pronuntiat, & *Plinius* apud *Exc. D. Hoffmann. l. c. Hyoscyamum*. Altercum ab altercando ex *Scribonij* L. nominat, scilicet non frigida & mitia sed biliosa martialia deliria excitantem. Torminum vehementia, quâ quidam ventrem ruptum iri verebatur, neutiquam ignavæ frigidæ qualitati deferri potest. Visus triplex fartoris & formicarum aggestus oculis inter legendum obversans, forte humori nervos opticos oppilanti adscribi posset, at & ille humor has angustias non intrasset, nisi à calore *Hyoscyami* fusus fuisset. Nec temere *Exc. D. D. Johann. Screta à Zavorziz*, à radicibus cichorij aceto & oleo conditis, *Hyoscyami* virulentiam correctam pronuntiavit, quorum beneficio nimirum ejus fervor correctus & spicula obtusa fuerunt: *Dioscorid.* enim de *Alexipharm. c. 15.* cichorium inter corrigentia nominat, item Lac. asinin. caprin. vaccin. pinguedinem suillam, sem. cucum. procul dubio hanc ipsam ob causam. *Exc. D. D. Screta* equidem postero die suavit aquam juniperin. Ol. angelic. dest. Theriacam Andr. sed jam prope devictâ *Hyoscyami* radice, ad auferendas humorum fusorum & circa partes nervosas stagnantium reliquias: idque bono cum successu.

Cap. XIX.

CAPUT XIX.

*De Amygdalis Amaris.**Historia I.*

Clconia foemellæ d. 6. Novembr. 1678. hora 2. pomerid: præsentibus Cl. & Exc. D.D. Christophoro Hardero, D.D. Heinrico Scretæ, D. Joh. Heinrico Hillero Stuttgardiano & D. Theodoro Zwvingero Basil. bolum ex amygdalis amaris contusis & parum aquâ humectatis, magnitudine nucis moschatae, in gulam infra laringem intrusi; mox alium pari magnitudine, quem statim iterum excussit: in pavementum locata aliquo usque incessit nec nutans aut temulenti instar vacillans: ad facilitandam boli deglutitionem, boli forte in faucibus hærentis aquam infudimus, quæ tamen tota inclinato collo rursus emanavit. Igitur tertium bolum fortius compactum infra laryngem in gulam trusi, & blanda manu ventriculum versus promovi, quem ipsa met verò deglutitionis motu quoque ulterius propulit. Dum quartum bolum præparo, caput ipsi subito & violenter retrorsum trahitur, pes dexter succutitur, semel ore hiantæ aërem captavit, succutiendo semel adhuc pedem & caput retrahendo, brevissimo spatio & quo vix quispiam sexies orationem Dominicam enuntiaret, sine motu & sensu jacuit: pulsus cordis nihilominus ad latera sterni pressò pectore, per aliquot momenta adhuc tactu percepi. Nulli motus, nullæ corporis agitationes observabantur, similes illis quibus suffocatio impendet, aut quibus collum illaqueatur: solummodo primum motus convulsivos animadvertimus, quibus tamen non rigeat; postea aliquid supervenit morbo potius attonito aut syncopi cardiacæ simile, nam sine motu & sensu diu jacuit cum oculorum obtenebra-

Gg 2

tione.

tionem. Hora post obitum dum apertionem molior foris & intus insigniter caluit & sanguis ex vasis limpidior & fluidior emanavit, quàm aliàs in avibus observavi. Gula à pharynge ad orificium sinistrum ventriculi incisa, intus aqua atrovirescente fluida madebat; pauca *amygdalarum* am. frustulâ aquâ hac diluta in illa fluctuabant: Ventriculus plenus erat terra & arenulis aqua ista dilutis, absque carnibus & ossibus: *Amygdalarum* nihil distinctè ferè apparuit, confusæ erant cum terra & arenulis. Omentum pingue erat; ejus & totius habitus pinguedo plane crocea & propè miniata & granulata erat. Corpus tubulosum à muco prorsus denudatum solummodo aquâ viridi perfusum fuit; intus habuit sulcos profundiores quàm ciconia pridie à me secta, angustius quoque debito erat ac si hæc gulæ portio ab *amygdalis* irritata se fortiter constrinxisset potius quam aliter corrugata fuisset: Intestina flatibus distenta erant. Pulmones aëre turgiduli, eorumque vesiculæ conspicuæ & membrana circa claviculas, ubi aspera arteria cum gula pectus intrat, tensa & quasi expansa fuit. Sanguis circa regionem renis, dextri fluidus, circa pectus in eodem latere partim fluidus partim intra membranas clausus, coagulatio cum portionibus fluidis apparuit. Cordis ventriculi ambo vacui, paucis grumulis cum sanguine fluido intra anfractus & circa oscula valorum superstitibus: reliquus sanguis, utpote dum calebat, adhuc fluidus, omnis emanavit abscissis vasis cordis magnis. In aspera arteria ne granum quidem *amygdalarum* inveni, at plurimos vermes ascaridibus similes, sed crassiores & longiores circa asperæ arteriæ primam divaricationem & in bronchiis vicinis; in glomerem coacti erant. Pylorus flavus, arcte claudebatur. Duodenum uncias duas longum, admodum amplum, nucis juglandis capax, intus sulcis rectis præditum; videbatur quasi tertium additamentum ventriculi: Intestina reliqua minora parvo digito parem magnitudinem & crassitiem ad cæca retinuerunt.

runt: Foris nodos pisi dimidiati magnitudine plures visi, 20. numeravi, erant albi duri: plures in duodeno ad insertionem ductus bilarij & pancreatici, pauciores infra illam, nulli in fine ilei, in cæcis & in recto. Duodenum continuit chylum turbidum paucis arenulis permixtum: reliqua intestina ultra sex spithamas chylum puriorem mucosum alicubi albicantem, alicubi subcruentum: inde ad cæca mucum crassum turbidum frustillatim: ex cæcis foris pressis prodiit mucus chylosus turbidus in recto parum muci crassi apparuit. In toto intestinorum tractu ne mica *amygdalarum amar.* a nobis inventa fuit, quamvis nec vomuerit, nec alvum exonerarit: Cloaca plena erat urina cretacea. Absterfo muco à duodeno ultra insertionem ductuum interna superficies rubebat. Ubi foris nodi in intestinis conspiciebantur, intus vidimus oscula aliquantulum prominula, labiis illorum quibusdam nigris & duris, quædam semen milij admittentia, quædam angustiora: foris pressis nodulis ex quibusdam prodierunt vermiculi vasis sanguiferis præditi, ex quibusdam mucus pellucidus: omnes cavernosi, lentis, etiam majoris corpusculi capaces: An glandulæ seu intestinorum tubuli, an vermium niduli fuerint, certo dicere non ausim: & quamvis nulli vermes in tota intestinorum capacitate occurrerint plures tamen in bronchiis morabuntur non ibi post obitum geniti, cum brevi postquam vivere desiit aperta fuerit, nec casu aliquo illuc dilati fuerint.

II.

Columbo adultiori d. 23. Nov. 1678. paulò ante 2. Vespert. præsentibus *Cl. D. D. Heinricho Scretæ, D. Hillero, & D. Zwingerov* paulò minus quam drachmam *amygdalarum amararum* non ex-corticatarum, minutim contusarum & in bolum coactarum in fauces trusi. Alæ unius pernis detonsis illam sivismus per conclave ingredi, quod aliquo usque citra titubationem peregit:

Gg 3

intè.

interea ingluviēs & collum inflari videbantur; mox pennae in dorso & hinc cauda surrigebantur; paulopost epileptici instar in pavementum prosternebatur, alae, pedes & collum motibus convulsivis exagitabantur ac imprimis caput, post aliquot contorfiones colli, retrorsum trahebatur statimque sine motu & sensu instar apoplectici prostratus mortuusque jacuit: quae omnia tam celeriter peragebantur: ut vix aliquis ter vel ad summum quater orationem dominicam recitare potuisset. Asperae arteriae vulnuscum infixi, atque aërem inspiravi, sed frustranea operâ, nec enim vel minimum vitae indicium rediit: Denudivi totum collum à pharynge usque ad sternum: Gula à pharynge ad ingluviem inflata & inflammata erat, prope pollicis capax, infarcta aliquot bolis *amygdalarum*: ingluviēs tam à copiosis contentis, quàm à flatu admodum distenta fuit: Contenta erant lentes, avena & frustula *amygdalarum*; omnia prorsus ex succa & prope nec vel guttula liquoris imbuebantur: paulo rubicundior: reliqua portio gulæ, imprimis superficies interna corporis tubulosi irrigua erat ab humore fluido minus viscido, tenace minusque crasso, ac aliàs hoc in loco observatur, simul quoque coloratior, ac si plus humoris ex tubulorum osculis prolectum, & operimentum osculorum corporis tubulosi plerumque crassum & glutinosum abstersum fuisset. Ventriculus arcte constrictus erat: continebat furfures, lapillos albos & pauca *amygdalarum amararum* frustula, humentiora omnia solitò. In principio duodeni statim occurrit chylus crassus pultaceus, flavus; eo detruncato non procul à pyloro statim emerferunt lumbrici teretes, ascaridibus crassiores & firmiores. Abscis venis & arteriis subaxillaribus, erupit sanguis copiosus fluidissimus & nitidissimus: apertis postea ventriculis cordis, in illis nec guttulas quidem sanguini nec vel minimum grumulum, aliudve coagulato sanguini simile videre potuimus. Tunc & aliquandiu post adhuc calebat. Intestina ultra tres spithamas continuerunt chy-

chylum crassum viscidum, turbidum subflavum cum multis vermibus: bilis se nullibi effudit: in reliquis intestinis nulli vermes, paucae faeces aliquantulum coactae, maximam vero partem vacua apparuerunt: à pyloro ad extremum intestinorum nec vel minimum *amygdalarum amararum* frustulum reperire potuimus. In faucibus plura *amygdalarum* frusta & propè integri boli hærebant: quædam micæ illarum etiam palati rimam intrarunt. In occipite intra duplicaturam cranii spongiosam & quasi pumiceam, sanguis niger, grumolus detinebatur, eâ ratione, quâ in aviculis laqueo strangulatis his in locis semper reperitur. Ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum & interstitium inter hoc & cerebrum omnia sanguine suffusa erant: exemptis cerebro & cerebello, tum interstitia tum basis humeriora videbantur. Remotis membranulis in locis sanguine suffusis, sanguinem extravasatum & grumolum cum ichore sanguineo reperi. In pulmonibus nihil vitiosi animadversum fuit.

III.

Columbæ eadem horâ pennas alæ detondendo vas sanguiferum in extremo apice sauciavi, prorupit sanguis largiter nec ab imposito atramento sistebatur: tandem hæmorrhagiam ferramento candente adusto vase brevi suppressi: verebatur debiliorem fore, at vegeta perstitit. Igitur *Amygdalarum amararum decorticatarum* & contusarum cum aqua in bolos coactarum drachmam circiter intrusi: ultra octantem horæ partem absq; ulla vacillatione incessit, unde secundâ vice unum alterumve bolum ultra fauces in gulam adegi: vegeta nihilominus incessit, & nondum languidæ ingluvies non diu post hæc inflabatur: tandem pennæ in dorso surrigebantur & cauda potius deprimebatur: quàm attollebatur: mox paroxysmo epileptico prosternebatur: alæ, pedes & caput validè concutiebantur; caput subinde retrahēba-

hebatur; imo totum corpus jactabatur. Paroxysmus brevi duravit, iterum se in pedes recepit, aliquandiu incessit: postea sensim pedes ægrius loco movere, nec diu post iis non amplius insistere valuit; semel alas adhuc succutit, subinde collum leviculè torquebatur, tandem instar apoplecticæ aliquandiu jacuit, tardè & intercisis vicibus respiravit & ore hiantè aërem quasi captavit aliquoties; oculi diu splendidi & nitidi permanserunt: paulo ante obitum demum obtenebrati fuerunt & post ferè elapsedam horam dimidiam spirare desiit.

Gulæ superior pars amplior erat & rubescens: ingluvies plena lentium, avenæ & frustulis *amygdalarum amararum* candentium; omnia ut in columbo exlucca. Corpus tubulosum impletum erat humore turbido lacteo, ut primum abscessum bene maturum hic ruptum crediderim: ejus superficies ab operimento mucoso, deterso humore lacteo, prorsus denudata & rubicundior solito conspiciebatur. Ventriculi contenta erant furfures, lapilli albi & pauca frustula *amygdalarum amararum*, candida liquore aqueo & alicubi spumeo imbuta. In principio duodeni continebatur chylus crassus, viscidus, turbidus, subflavus cui lumbrici teretes immixti erant. Ex vasis axillaribus fauciatas profiliit sanguis admodum fluidus, ut in columbo; inde quoque ventriculi cordis prorsus vacuabantur, nihilque sanguinis in illis reperiatur. Pulmones rubicundi erant. Intestina magis corrugata videbantur quàm aliàs observatur: duodenum tamen rotundius & planius, cœu chylo impletum, mansit. Columbæ hujus corpusculum citius quam columbi perfrigit. Corpus spongiosum inter duplicaturam cranij & vasa sanguifera plena erant sanguine grumoso nigro: penitus ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum, interstitium inter hoc & cerebrum etiam basis cerebelli, omnia sanguine suffusa erant, minus tamen quam in columbo, attamen plus liquoris aquei hic detinebatur: forsan minus sanguinis in columba extravasatum

tum fuit, tardiusque apoplexia supervenit, quia ob hæmorrhagiam prægressam fauciato vase multum ejus profusum fuit. Rima palati à frustulis *amygdalarum amararum* admodum infarcta & quasi obturata erat: Pharynx quoque & gula ad ingluviem usque valde à flatu & *amygdalis* distentæ erant. Asperæ arteriæ annuli cartilaginei integri sunt, ut etiam à gula valde impleta comprimi & coarctari nequeat. In toto intestinorum cavo nemica *amygdalarum amararum* apparuit: continebat, ut in columbo aliquousque chylum crassum, viscidum subflavum, turbidum, cum plurimis vermibus teretibus, nullibi bilem; in reliqua portione faeces coactas, alicubi mucum condensatum; magna pars vacua erat. Ureteres urina cretacea transparente pleni erant. Oviductui inerat ovum figura nucleï pinei, sed duplo crassius: in ovario plurima ova lymphæ pellucida plena, pisci magnitudine, nulla lutea continebantur.

III.

Felis bimestris ferè d. 14. Maj. 1679. ex alto cecidit & imprimis os graviter læsit, ut ab illo tempore nec edere, nec sugere valuerit; die 17. Maj. *Filius meus Joh. Conradus Med. Doct.* præsentè *Exc. D.D. Heinricho Scretæ & D. Hillero* drachmam circiter *amygdalarum amararum non excorticatarum* in bolos coactarum intrusit ante secundam pomeridianam, paulò post quasi semi paralytica pedes posteriores languide traxit, anterioribus verò vix reptare potuit: non diu postea sequebantur paroxysmi quatuor epileptici, quæ mirè artus & caput exagitabantur & tendebantur: inter unum alterumque paroxysmum induciæ concedebantur: post ultimum paroxysmum anhelosè spiritum traxit; ante tertiam vespertinam spiritu sensim deficiente, respirare desuit. Detracta pelle, in inguine dextro & circa costas ejusdem lateris portiones, forte à casu sanguine suffulsæ erant: pinguis adhuc fuit quæ mvis parum intra triduum alimenti na-

Hh

ctus

ctus fuerit vel prorsus nihil. Aperto abdomine ventriculus satis amplus, sed foris rugosus & multis sulcis orbicularibus, seu transversim ventriculum inter secantibus praeditus apparuit: incisus ab orificio ad pylorum nihil praeter bolum ex *amygdalis* in unum bolum compactis & muco pellucido involutis continuit: bolo cum muco sublato superficies, imprimis in fundo & supernè inter duo orificia, rubuit. A pyloro duodenum & jejunum ultra palmam bile croceâ tingeantur; postea ultra aliquot palmas intestina erant alba vacua, nihilque praeter paucos vermes continuerunt: hinc rursus portio palmaris flava, reliqua ad principium recti alba & vacua erat. Rectum impletum fuit faecibus nigris piceis, foetidissimis, forte à sanguine post casum inglutito & huc è ventriculo & intestinis detruso. Vesica ab urina admodum distenta erat. Ductus bilarius admodum bile turgebat ac hepaticus supra insertionem ductus vésiculæ nodosus fuerat. Cor sanguine plenum cum auriculis, faucium fudit sanguinem admodum fluidum & prope aqueum ratione consistentiæ, coetera rutilum. Pulmones non erant inflammati; nisi in lobo dextro rubor apparuit, quem potius adscripsi casui.

V.

Eodem Cl. D.D. *Screta* & D. *Hiller* Gallo gallinaceo intruferunt bolos ex *amygdalis amaris*, unde oëties alvum exoneravit & post miras convulsiones iterato perpeffas mortuus est. Ventriculum examinandum transmiserunt: foris ejus caro atro rubescens erat. *Amygdalas* in corpore tubuloso & atrio ventriculi substitisse reperi: absterfo muco minus viscido tota superficies interna corporis tubulosi admodum rubicunda erat, ut & atrium ventriculi. In fundo ventriculi furfures & lapilli liquore aqueo diluti continebantur, cum alias contenta sicca & exlucca sint.

VI.

VI.

Excommunicatione *Cl. D. Joh. Heinrichi
Hilleri Med. Licent.*

ANno MDC.LXXIX. Die IX. April. faucibus bimulæ felis *amygdalarum amarar. c.* corticibus contusarum *ziii.* per vi-
ces intrusi, non multo post universum os faucesque copiosissi-
sima primo tenuiore mox tenaciore ac viscidior lymphā dif-
fluebat quasi, insequente tremore totius, quibus cessantibus, so-
pore seu somnolentia notabili prehensa, uni loco immobilis,
oculis conniventibus, quasi affixa esset, inhærebat, post autem
horæ fere dimidiæ decursum, caput ipsi aliquoties violenter satis
concutitur, quo motu excitata oculos aperit, adstantes adspi-
cit, clamat, fugamque tentat, frustra tamen, progredi enim è
que loco se movere nesciebat, leviter autem non multo post ad
progrediendum impulsâ, ægrè admodum vermis ad instar re-
pendo, posterioresque pedes penitus resolutos post se trahendo
per pavimenti longitudinem ad ejus ferè medium perrexit, ubi
dextrum in latus decumbens, violentissimis ventriculi subver-
sionibus aliquoties tentatur, omneque prius devoratum per vo-
mitum reddere cogitur, quo factò brevi post pristinas recolle-
git vires, solâ aliquandiu durante salivatione.

VII.

Ex communicatione *Ejusdem D. Licent.
Hilleri.*

Subsequente die 12. April. foetæ ac grandiori feli *zss amygdalar. amar.* exhibui, ast sine ullo insequente effectû vel altera-
tionē

Hh 2

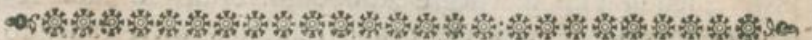
tionem præter levissimum quendam ac vix notabilem soporem, quo tamen brevi discusso ac evanescente sanam dimisi.

VIII.

Ex communicatione *Ejusdem D. Lic.*
Hillari.

Die 21. April. Cani juniore 3v. *amygd. amar.* intrusi, hic elapsæ semihora immutatas adhuc *amygd.* per vomitus repetitos rursus rejecit, & nullo alio accedente symptomate citissime convaleuit, huic secunda vice siii. *amygd. amar.* in fauces ingessi, at pari planè successu ac effectu, rejecit enim iterum uti prius devorat. *amygd.* postquam per dimidiam vel quod excurrit horam eas retinuerat & priorem recuperavit sanitatis statum quo & adhuc integro fruitur.

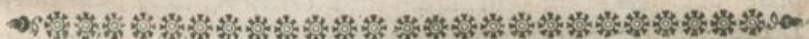

IX.

Ex *Ejusdem D. Licent. communicatione.*

Die 9. Maij Vulpeculo novem vel decem præter propter seprimanarum, *amygdalas amaras* N^o v. minutim incisas inque globulos duos mediante saliva concinnatas, devorandas exhibui, perexiguo dehinc elapso temporis spacio, pusilla hæc vulpes toto corpore tremens, incerto talo vacillante gressu temulentorum in morem incedere, capite & pectore progrediendo, per vices in terram procumbere, mox etiam diris omnibus convulsionum speciebus tentari cœpit, cum pulsu cordis celerissimo ac imbecilli, respiratione etiam quadantenus læsâ. Rebus-

bus sic constitutis cultro, durantibus semper convulsionibus subijcitur, ubi aperto abdomine ventriculum reperiēbam collapsum omnino, mollem ac flaccidum, ab omni convulsione immunem, pariter & intestina quiescebant, omnisque eorum motus ablatu fuit, maxima interim in partibus externis ferocia per-severabant convulsiones, quæ tam diu durabant, donec thorax apertus erat, hoc enim dissecto sub atrocissimis convulsionibus, cordisque vehementissimis motitationibus expiravit. Dissectus ventriculus leviculas plicaturarum ejus exhibuit inflammationes, pylorus arctè clausus erat, oesophagus contra releseratus patebat, intestinum duodenum conspurcatum deprehendi bile porracea copiosa, nullo modo autem inflammatum erat, in fine jejuni similis latitabat materia non a. in tanta copia. &c.

Scholia.

IV

AD experimenta *amygdalis amaris* facienda & illa his quæ vegetabilibus cum Amicis tentavi, subnectenda me *Anni VIII. Observ. 99. Miscellan. Curios. German. ab Exc. Dominis Collectoribus* suppeditata, impulit. *Dioscorides* quidem de *Mater. Med. l. 1. c. 176.* pridem posteritati reliquit quod *Amygdala amara* *ἐλεγεῖται ὡς ὁμοία τῇ βρωσίᾳ*; Verum nemo posterorum quod equidem sciam, scripto assensum præbuit, aut confirmavit. *Marcellus Virgil. in Comment. ad c. 144. l. 1. Dioscor. p. m. 153.* post literas renatas de hujus textus lectione anxius, calu didicit quod ratione carere videbatur; vulpes n. tum demum *amygdalis amaris* enecari, nisi contigerit è vicino aquam lambere, credidit, postquam ab amico fide digno intellexit. Felem Pharmacopœi dulciariis assuetum, comestis septem vel ad summum octo *amygdalis*.

Hh 3

lis amaris coepisse primum intus torqueri & veluti furiosum circumagi; toto tandem corpore distentum difficilimum mortis genus obiisse, periisseque non ultra horam protractâ vitâ à cibo illo sumpto. Atque ita ostendit Veterum fidem ac manuscriptorum auctoritatem facile experimentis stabiliri, variis lectionibus & conjecturis frivolis lacerari, quod *Dioscoridi* evenisset ex *Comment. hujus loci apud Marcell.* patet nisi calius litem diremisset. Postea gallinas quoque ab his necari etiam casu innotuit, ut patet ex *Commentar. in Matthiol. Exc. Joh. Cass. Bauhin. Edit. 1597. l. 1. c. 139. p. 221. Ex. Hist. Univers. Plantar. Cl. Joh. Bauhin. l. 2. c. 7. p. 183. Exc. D. D. Jennisius Sciuro amygdalam amarâ lethiferam comperit: Ciconiæ, columbis, gallo gallinaceo, feli & vulpi, de quo imprimis dubitabatur, mortem attulisse historiæ propositæ significant; cur autem tum canis ventulus, cui *Exc. D. D. Christoph. Harderus* unciam dimidiam, & junior, cui *Cl. D. Lic. Hiller.* drachmas quinque intrusit, non multum à vulpibus discrepantes & binæ feles non peremptæ fuerint? Judicium hac vice suspendo: inquisiturus ulteriore indagine & repetitis experimentis.*

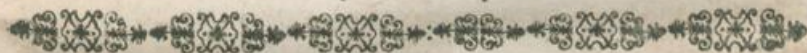
2. *Amygdala amara* in ciconia, columbo, columba, fele Hist. IV. & vulpecula convulsiones universales non minus quam *cicuta aquatica*, nux vomica, cocculæ aliæque hujus sortis concitarunt. Felis bimula Hist. VI. universalis convulsionis prodromos, tremore & capitis succussione ostendit: at plenior emersionem vomitus impedivit, ipsamque ut & canem Hist. VIII. è graviore periculo eripuit. Universales convulsiones non produxisse videntur particulæ quædam *amygdalarum amararum* sanguini permixtæ, & hinc ad principium nervorum delatæ, nam illarum frustula pylori terminum non egressa fuisse, sectione patuit in omnibus his animalibus, quorum intestina post mortem perscrutabantur: deinde post ingestos bolos ciconia, columbus, felis Hist. IV. & vulpecula tam subito convulsionibus obruebantur,

bantur, ut impossibile fuerit à fermento stomachi in tantillo temporis intervallo vel pauculas guttulas, etiam quintæ essentiæ, *amygdalarum amararum* elici & sanguini communicari potuisse, maxime à mucoso, quale erat quod *amygdalarum* frustula in Fele Hist. IV. combinavit & involvit. Denique statim sub pyloro in duodeno & jejunio in ciconia & columbis chylus occurrit consistentia & colore similimus avium alias sanissimarum, illarumque quæ nihil peregrini naturæque adversi admiserunt. Non his adversatur biliosa quædam inundatio in duodeno & portione jejuni in fele Hist. IV. & vulpecula observata, cum credibile sit ob famem, quandam bilis effusionem huc factam fuisse, ut in altera vulpecula pridie à Filio meo secta animadversum fuit: illa enim ad *amygdalas amaras* damnata, ne minimum quidem de cibo apposito degustavit pluribus horis: in dissectæ ventriculo nihil prorsus cibi repertum, duodenum verò & jejunum intus bile suffusa vidit: & famem potius, quam *amygdalas amaras* effluvi biliosi causam fuisse confirmant cætera animalia, in quibus nihil tale inveniebatur, quæ intestinorum galli gallinacei facies fuerit, referre non licet, cum catus illa cum cæteris visceribus, relicto solo ventriculo, surripuerit: illud autem oculis usurpare licebat de frustulis *amygdalarum* nihil ad pylorum pertigisse, maximam partem intra corpus tubulosum, in atrio ventriculi & quasdam in ejus fundo cum arenulis substitisse. Magis veritati consonum est à gravi ventriculi afflictione, ut & gulæ, præsidem systematis nervosi ad convulsiones universales concitandas compulsam fuisse atque etiam *amygdalas amaras* exempla suppeditare, epilepsiam oriri posse non immediatè nervorum principio, sed extremis illorum expansionibus læsis. *Amygdalas amaras* ventriculi & gulæ nervea interiora vellicando & irritando afflixisse, vel sola inflammationis signa his in locis apparentia abunde testantur: quod etiam absterfio muci tenacissimi internam superficiem corporis tubulosi operientis probat,
cum

cum citra irritationem fortem & allectionem copiosioris serie ex tubulis neutiquam secessisset: nec minus clamores aliaque dolorum indicia ante convulsionum eruptionem, vellicationem ab amygdalis factam produnt. *Amygdala amara excorticata* mitius quidem & tardius columbam afflexerunt, quam *non excorticata* cætera animalia, nihilominus tamen ostenderunt virus suum erga animalia hujusmodi non in cortice sed quoque nucleo occultare.

3. *Amygdala amara* quibusdam citissimè, quibusdam tardius, sed quoque satis brevi tempore vitam eripuerunt, non ob sanguinis coagulationem ob quam è corde protrudi & ad cerebrum transmitti nequierit, cum fluidus manserit: nec ob ejus insigniorem profusionem, cum in vasis abundaverit: sed ob motum fibrarum cordis abolitum, idque paucorum momentorum in quibusdam intervallo, unde sanguinem ulterius propellere nequit, ac post obitum auriculæ imprimis dextra & ventriculi sanguine impleti observabantur; quod in omnibus animalibus repente citra sanguinis effusionem emortuis conspicitur. Unde verò fibrarum cordis motus tum brevi abolitus & quomodo fuerit, referre sanè obscurum: Spirituum dissipatio aut fibrillarum à vehementi motu enervatio causari nequeunt, cum non diu ab *amygdalis* afflicta fuerint, & non raro convulsiones longius & crebrius tolerent, etiam aves minutiores, citra interitum: ut propiorem fibrarum cordis afflictionem, sc. cordis palpitationem diuturnam nunc præteream. Apoplectici quid ciconiæ & columbo contigisse admodum credibile est, cum post non vehementes concussiones convulsivas vivere desierint, manente cadavere diu calido, cum quoque intra cranium sanguis extravasatus repertus fuerit, in fortissima etiam apoplexia cor non tam cito in motu suo subsistit, quin sæpe diu omni reliquo motu & sensibus abolitis illum continuat. Strangulativi quidpiam concurrisse in ciconia, columbis & vulpecula animadverti nequit,

æquirit, cum placide expirarint: nullustamen dubito quin spiritus interceptio symbolum suum ad necem accelerandam contulerit, non quidem astringente *amygdalarum amararum* vi, quæ sensibus obvia non est, nec asperæ arteriæ compressione à gula inflata, cum aves circulos cartilagineos integros obtineant, unde laqueis suffocata ægre & non sine magnis alarum & totius corporis succussionibus emoriuntur, sed nervos pulmonicos & diaphragmatis quoque convulsos & totius generis nervosi calamitati involutos. Ut in re obscura aliquid dicam videtur cor, afflicto gravius ventriculo & gula, quia eodem nervorum part gaudet, quasi attonitum reddi ac constrictionis quasi oblivisci, unde ab affluente indefinenter sanguine auricula dextra ejusque ventriculus nimium distendantur, fibræ suum tonum amittant tandemque sanguinem, ceu enervatæ, ulterius propellere nequeant. Certe videmus in syncope quæ cardiaca vocatur, & cuius causa in ventriculo latere creditur, idque non sine verisimilitudine, primum cordis motum imminui, unde extrema frigescent & expallescent, postea prorsus cessare, ægrosque instar emortuorum prostratos jacere, imo nisi succurratur, vitam amittere prorsus: vires autem cor recuperare spiritibus animalibus, ceu motus instrumentis, vellicationibus, frictionibus aliisque irritaminibus excitatis, refocillatis & tandem causam in ventriculo demulcentibus & auferentibus. Verum hæc altiore indaginem requirunt & clarius aliis experimentis patebunt.

CAPUT XX. De Antimonio.

Historia I.

 Ani robustiori præsentibus D.D. *Heinrico Scretæ, D.D. Gmelino, D. Sibelio van Geor.* & aliis Medicinæ operam dantibus, die 25. Nov. 1675. *Flor. Antimonii alb.* ʒs carni elixæ

Li

elixæ involutum objeci : cum à bolo devorato non vomeret, *Croci metallorum* & similiter occultatum porrexi, at non omne inglutiit, nihilominus postea vomere cœpit & quidem nihil nisi recenter devorata, nam jejuno *antimoniata* dare consilium erat. Quam primum pedibus & capite scamno alligatus fuit, vomere desiit: at largissime minxit. Inciso ab domine ex vulnere nondum satis amplo ventriculus flatibus distentissimus prorupit: dilatato vulnere magis adhuc extendebatur: inter abdominis incisionem leviculè sauciata fuit superficies ventriculi fibrosa, retrocessit ac crassior & carnosior evasit, nervea interna prorsus nuda apparente aliquo usque. In ventriculo in apicem ducto vidimus sulcos rectos, utcunque valde distentus esset: prope stomachum in sinistro latere macula palmolator saturate rubicunda apparuit, quæ tandem atro rubescens evasit. Dum flatibus tantopere distentus erat, fibræ circulares non nisi leviculè & quidem motu in duodeno occipiente se contraxerunt: ambo orificia arctissime clausa pertinaciter flatus inclusos retinebant: compresso ventriculo fortiter manibus flatus sursum per stomachum & gulam eruperunt, ceu ructus: postea ventriculus circa pylorum & in medio à fibris circularibus constringebatur ac contenta evomebantur; observavimus semel in illa contractione diaphragma vomitum quasi adjuvasse, forti quadam succussione brevissimis intervallis repetitâ. Flatibus non semel expressis ventriculus denuo implebatur atque admodum distendebatur, quibus forti manu expressis, rursus quoque primum circa pylorum, postea etiam in medio contrahebatur. Per siphonem aqua calidâ injecta etiam se constrinxit. & leviculè etiam pressio ventriculo copiose mucum bilè permixtum evomit, ipsamet aqua mucosa facta. Ventriculus distentus tenui tunica præditus putabatur, exoneratus & à flatibus vacuus crassior evasit. Presso ventriculo circa pylorum, aut circa medium, aut circa stomachum mire vagiit & capite à vinculis soluto ob-

via

via quæque morſu petiit. In vomituriente ſeu ſua ſponte, ſeu irritato ventriculo ſemper ore hiabat & exordium motus erat in duodeno, hinc pergebat ad pylorum ejusque antrum & medium; tandemque ejecit vomitu mucum ſpumantem nunc pellucidum, nunc ſubſlavum & bile tinctum.

Ventriculum dum adhuc vivebat excidimus: incifo ſtomacho & ſuperna ventriculi parte ad pylorum, nihilominus fibræ circulares pylori ſe contraxerunt: vacuus prorsus erat, ſolummodo mucopellucido interna ſuperficies admodum anfractuosa, & circa pylorum bile tincto oblinebatur. In duodeno obſervavimus motum perſtalticum promiſcuè, nunc ſurſum nunc deorſum vergiſſe, qualem motum in lumbrico lato ulna longiore in hujus canis inteſtino reperto, atque alias in lumbricis, hirudinibus, inteſtinis ovium, canum & capræ vidi. Inteſtinum rectum ſublatis muſculis abdominis ſe exoneravit. Ubi foris macula atro rubescens foris in ventriculi latere ſiniſtro viſa fuit, intus leviculè rubuit. Veſica, poſtquam vinculis ſcamno affixus fuit, exonerata inter media tormenta rursus valde implebatur, quæ remotis muſculis abdominis nihilominus omnem urinam largiter expulit, ſenſim ſe conſtringendo, foris ſulcis rectis apparentibus, ut tandem vix nuce juglande major apparuerit. Diaphragma in inſpiratione planum fiebat & in ambitu carnoſo coſtis vicino, ſulci recti conſpiciebantur: inſiſto vulnere ac indito digito ſenſi tunc digitum valde ſtringi: in exſpiratione relaxabatur & abdomen verſus, inſtar veli à vento inflati utrinque protuberavit, non à pulmone deorſum labente, quod digito per vulnus immiſſo comperi, quo pulmones aſſequi nequi, ſed ab aëre prius inſpiratione attracto, nam digito facilius quam in inſpiratione retracto aër cum ſibilo prorupit: adeo ut aër omnino in pectoris cavum è pulmonibus penetret unde pulmones inflati, utcumque artiſſime aſpera arteria oc-

cludatur, sensim detumescunt, nisi statim juxta fornacem calentem suspendantur & celeriter extima tunica siccetur. Quia canis iste diu famem toleravit, intestina vacua erant & ramulos lacteos pauculos intestinorum superficiem perreptantes vidimus. In mesenterio arteriae venis multò minores & graciliores diu egregiè pulsabant. Chyli receptaculum, ductus thoracicus, in cane hoc unicus, & vasa lymphatica die sequente valde à lymphâ turgebant. Utcunque vesicula biliaria post aliquot vomitus inanior & flaccidior evaserit, tamen noctu cum hepate in cadavere relicto, mane denuo plenior & turgidior apparuit. Glandularum areas, ut in aliorum canum intestinis, reperimus: in recto tamen majores videbantur atque aliàs, ex quibus foras pressio intestino erupit mucus turbidus.

In fine gulæ prope stomachum fibrae circulares erant nervosae & validae, unde tam firmiter stomachum & gulam constrinxerunt, statuumque egressum prohibuerunt, ut non nisi vi sursum adigi potuerint. Externa tunica tota musculosa fuit. Suprema pars gulæ faucium partem obtegens crassior erat & multis glandulis ditata, unde foris illa compressa liquore quodam irrorabatur. Sphincter gulæ non solum à lateribus laryngis oritur, sed etiam pars superne obliquè descendit: fibrae à larynge oriundae prope circulares, ceterae obliquè sunt. Tonsillarum oscula manifesta admodum erant; nihil in illis pilosi, ut in alio cane, vidimus. In caverna ossis frontis unicum vermem hircini similem, sed planiorem reperimus & acuminatum, acumine anteriore breviori, postico longiore & quasi in filum angustum desinente. Rene secundum longitudinem inciso canaliculi in parte carnosa luculentius, in pallidiore angustiores apparuerunt: transversim sectâ illius carne, porosa instar cannæ indicæ videbatur.

II.

Catello projectio d. 14. Jul. 1676. cum *Cl. D.D. Heinricho Screta Vitri antimonii* ʒj. cum lacte infudit, avide deglutiit & ne guttulam relinqueret os lambebat. Vivacior coeteris catellis, quibus Helleborum album, nucem vomicam & napellum ingessimus: mire tamen ejulavit & vagiit per integram horam post sumptum pharmacum, licet haecenus erectus incesse- rit. Post horam nutare incepit, pedes posteriores subinde traxit, elumbis instar, mox tamen rursus benè incesse- rit, interea doloris interni indicia clamore validiore continuè edidit. Post secundam horam ab assumpto *vitro* ʒ. nij. demum vomuit. Circa tertiam horam satis adhuc vegetus erat, nisi quod subinde nutaret, pedes posticos traheret & aliquando caput motu convulsivo quateretur, brevi tamen vires iterum recollegit. Post horam tertiam abdomen incidimus: inter secandum robur ostendit, vi sectionem eludere conabatur, morsu petebat obvia: vulnere amplo factò intestina & ventriculus cum impetu prorumpabant: Ventriculus supra modum distentus erat. Intestinis prorsus denudatis & extra abdomen propendentibus nihilominus faeces flavas, consistentiæ prope naturalis per alvum exoneravit: videbatur motus intestinorum peristalticus egregiè Vesica urina plena erat, quamvis iterato minxerit. Ventriculum integrum excidimus, contenta largiter primum ex stomacho eruperunt, quoties se jam exemptus in medio constrinxerat, quod aliquoties fiebat, copiosius contenta expellebantur: tandem quoque motus peristalticus è medio versus pylorum contractis fibris circularibus pergebat, sed leviculus atque tum nihil è stomacho elabebatur: causam invenimus mucum crassum & grumum orificium hoc obturantem. Contenta ventriculi erant liquor lentus, mucus viscidissimus, lactis coagulum, fragmenta straminea: omnia flavedine tincta. Sublatis contentis mani-

feſta inflammatio circa ſtomachum aliquouſque intus extenſa conſpicebatur : nulla in fundo & circa pylorum. Duodenum bile plenum erat. Veſicula biliaria à bile valde diſtendebatur & pellucebat. In inſpiratione diaphragmatis motus circa crura incepit, ibique verſus abdomen ingibbum attollebatur, reliqua verò pars cum centro nerveo in planitiem expandebatur, conſpicuis nihilominus ſulcis in ambitu ejus carnoſo : motus iſte valide peragebatur. In exſpiratione tenſio relaxabatur ac diaphragma verſus abdomen protuberavit. Inciſis arteria epigaſtrica & plurimis vaſis gaſtricis, multo profuſo ſanguine in motu animali vegetus manſit, imò aperto pectore vagire adhuc conabatur & objecta momordit. Cordis dextrum ventriculū cum auricula abſcidimus, nihilominus cordis reliqua ſubſtantia aliquoties, & quidem validè vera ſyſtole & diaſtole movebatur. Sanguis dextri ventriculi maximam partem fluxilis erat, portio quædam grumofa : obſcurior fuit minusque rutilus quam ille quem profudit arteriis & venis imi ventris ſauciis.

III.

A. S. Sutoris uxor ex pago nobis vicino, ſtaturæ juſtæ, carnoſa, aliquandiu cachectica, difficilius ſpirans cum cordis pal-
pitatione, laſſa, ita tamen ut negotiis domeſticis diligenter vacaret. Moleſtiarum cachexiæ familiarium pertæſa ex ſuaſu Veturæ cujuſdam vere 1648. aliquot grana *viri Antimonij* vino albo per noctem infudit; mane vinum cum pulvere ebibit: non ſtatim virus ſuum exſeruit, unde maritus domo egreſſus aliquandiu ſolam reliquit; interea *antimonium* enormes vomitus excitavit, ipſamque humi ſtravit: maritus domum rediens humi proſtratam rigidam & veluti emortuam reperit: variis modis illam excitare conatur & tandem faciem frigida conſperſit, unde reſpirare cœpit. Poſtquam ad mentem rediit nondum tamen vomere & poſtea convelli deſiit, donec poſt iteratò
epota

epota iuscula, ferocia *antimonii* domita fuit: attamen summe debilis permanfit: postquam aliquantulum vires recuperavit, con-
 queſta eſt de intolerabili pedis dextri dolore. Poſtridie *D. Joh. Georg. Croner lithotomus* noſter vocatus fuit, invenit pedem ad
 mediam ferè tibiam nigrum & veluti atramento: ſutorio im-
 merſum non durum, non tumidum nec exulceratum: ad ſubi-
 tam hanc cutis pedis diſcolorationem obſtupuit nec ob atro-
 ciſſimum dolorem urentem, pungentem & lacerantem ſphace-
 lum adèſſe in animum inducere potuit: impoſuit fomentum
 anodynum abſque ullà doloris mitigatione: ipſemet poſtea ac-
 ceſſus clanculum aliquot in locis imi pedis, etiam ad tendi-
 nem magnum acum profunde intruſi; puncturas iteratas non
 magis quam lignum aliudve ſenſu deſtitutum percepit: unde de
 ſphacelo non amplius dubitatum fuit. Pedis abſciſionem, ne
 malum ulterius ſerperet, maturandam ſuaſi, quam *Exc. D. D. Jo-
 hannes Scretæ à Zavorziz*, tum temporis Archiater: noſter quo-
 que non differendam ſtatuit. Abſcinditur pes palmi diſtancia
 à genu: in pede abſciſo, diſſecto & diligenter examinato ſpha-
 celus non tibiam mediam ſuperàſſe cognovimus: vulnus non
 urebatur. Italo more; ſanguinem compeſcuit goſſypium aq.
 forti imbutum vaſisque majoribus impoſitum: totum operie-
 bant pulvilli albumini ovi, cui pulvis ſanguinem ſiſtens permi-
 xtus, immerſi ac veſica tegebatur. Sic ſanguis ſubſtitit brevi,
 remotis pulvillis adhibitis congruis cutis pulchre ſuccevit, ac
 ſpes erat brevi pedem cicatrice opertum iri. Die 15. à ſeſſione
 ſubito à catarrho ſuffocativo obruta, fruſtraneis omnibus me-
 dicamentis brevi poſtea vivere deſiit. Aperto pectore pulmo-
 nes arctiſſime maxime in dextro latere, pleuræ accreti; erant
 admodum maculoſi, bronchia undiquaque muco copioſo ſpu-
 meo adimplèta. In cavo pectoris aqua redundavit, ubi pulmo-
 nes non adhæſerunt. In corde polypos inveni. Ventriculus
 admodum diſtensus & flaccidus erat: Hepar pallidum & quaſi
 varieg-

variegatum p. n. diaphragmatis aliquot in locis annectebatur.
Lien naturali major fuit.

IV.

His addo Epistolam *Exc. D.D. Titi Albinei Medici apud Neocomenses praestantissimi*, utpote refertam quoque manifestis documentis, Ventriculi afflictiones in totius oeconomiae perturbationes redundare, imo quandoque illam plane subvertere, cum *Clar. D.D. Harderi & mea* ad eam Responsione.

JOH. JACOBO WEPFERO,

CHRISTOPHORO HARDERO,

Utrique Medicinæ Doctori Celeberrimo

S. P. D.

Titus Albineus D. M.

ENrurus vos compello, Viri Doctissimi, Experientissimi, & Celeberrimi, idque ut agam non solum facit speratum inde ægri commodum sed etiam ratio propriæ utilitatis, nec enim confiteri piget vestra consilia & responsa medica antehac ad me missa Mercurios mihi fuisse, quæ palantem & devium in viam reduxerint, quin & maximo honori duco Magni Æneæ dextrâ cadere.

Vir Honestissimus, mercaturam exercens, in montibus Comitatus Neocomensis degens, id est aurâ, frigidâ, siccâ, & planè tenui fruens, annorum ætatis XXX. ab hinc nono decimo retro anno ore assumpto, è manu cheirurgi ardelio-

nis

nis cuiusdam, paucō quodam pulvere flavo, quem vitrum anti-
 monii pulveratum fuisse suspicari æquum est, ita ^{ἀνω} copiose &
 & vehementer atque ^{κάτω} purgatus fuit ut & animam simul vio-
 lenter foras expulsam, factum abominantes, adstantes nulli
 dubitarent, refocillatum deinde vino & jusculis ægrum ingens
 sitis aliquandiu torfit, sequutaque est tanta vocis imminutio ut
 quivis aure ori ægri admotā ipsius sensa audiret, quam quasi
^{ἀφωτίαν} totas sex septimanas est passus; nec inde tamen in inte-
 grum & pristinum statum restituta fuit vox, nam minùs & fir-
 miter & lonorè quàm antea hætenus est loquutus & cantavit,
 imò quoties, pro vitæ instituto, unius alteriusve diei vel etiam
 aliquot saltem horarum itinere seu pedes seu eques præsertim
 æstuante sole, incaluit toties vox defecit, nec refocillata est nisi
 quiete & sensim: Illuc etiam tussi, solo quasi irritato gutture,
 eaque siccā & frequenti hætenus inquietatus fuit æger, manè
 tamen à somno expergefactus ex imo pectore non nihil pituitæ
 illiusque crudæ & tenuis solet extussire; Levissimo etiam ex cor-
 poris motu aut labore, potissimum radiis solis expositus, totus
 incalescit, & calefactus queritur imprimis de calore insigni gut-
 turis, atque aliàs quoties tussit totum pectus ipso quasi igni in-
 tro uri sentit, halitumque in faucibus & toto ore instar ignis ca-
 lentem patitur: Tertiò ex eodem assumpto infausito pulvere
 gutturi adhærentem quasi bolum sentire sibi videtur, quem &
 deglutire & evomere irritò conatu sæpissimè tentavit: Tandem
 & minùs inde valentem & defatigatum etiam si corpus non mo-
 verit, & emaciatum se asserit; tantum nocuit infelix ille
 pulvis!

Præterea aliquando dolorem gravitantiem sæpius antè in
 pectore quandoque è regione in dorso, aliàs utrinque simul
 antè & retrò è regione spatio dimidio horæ unius patitur, inte-
 reaue ter aut quater oscitat; facies etiam illius non raro ex
 anthematis rubris, calidis, & acribus deturbatur, quæ tandem

k k

sup-

suppurant & siccescunt. Non modò malè habet ab æstu solis & aëris, motu corporis & labore etiam levi, sed maximè è me-
ro epoto, & jamdiu noctu in lecto si vel stragulis tegatur non
tantum brevi totus incalescit sed & sudore copioso toto cor-
pore diffuit; & cum purgatu sit facilis è catharticis vehementi-
bus non semel imprudenter assumptis ad orci fauces penè de-
turbatus est; Ex opposito verò benè valet è quiete, aëre frigi-
diusculo, vino frigidâ temperato, grateque se frigefieri asserit
usu lactis caprini. Illius hypochondrium utrumque leviter
mihi & tensum & repletum visum fuit. Anno præterito sæpe sa-
livam salisam degustavit, elabente verò rariùs. Urinæ liquor
colore subaureo est & tenuissimus, pro hypostasi nubecula est
tenuissima ut vix oculis percipiatur, fundum tamen occupans
atque postquam urina xxiiij. horas quievisset in illa apparue-
runt corpuscula minutissima, rubra, quorum pars maxima in
fundo vitri ouroscoopi subsidebat, alia verò sparsim, vel in toto
liquore imprimis in illa nubecula immergebantur, vel vasipa-
rietibus ad hærebant, non nulla etiam liquoris superficie in-
natabant; atque liquore toto, inclinato sensim vase, effuso, ex-
siccataque illorum parte residua, eadem rubra quidem sed &
micantia & angulata, & digitis extremis contrectata duriuscula
apparuerunt, & postquam ealidæ immerissem & aliquandiu in
eadem continuissem nec disparuerunt, nec inde extracta minùs
dura digiti mei experti sunt.

Symptomatum prædictorum gravissimum & periculosissi-
mum procul dubio est tussis, cujus causa continens, id est mem-
branam laryngis & asperæ arteriæ partem internam investien-
tem, quæ exquisiti admodum est tactûs, lædens & irritans, est
serum subtile morfu potius quàm mole nocivum tussis enim &
frequens & sæpius sicca est, & saliva pluries salsa degustata fuit;
decidit autem illud serum nullibi ex capite, unde quaque etenim
caput integrum est, nec os humore superfluo madet, sed ex vero
simili

simili transfudat illud serum minimâ quidem quantitate, verum absque intermissione è membrana prædicta, quâ præsertim partem superiorem arteriæ asperæ ipsiusque caput internè investit, expulsum per arteriolas à carotidibus oriundas, at retento sanguine quippe & utili & minùs tenui; idque p.n. quidem, quid enim parti potissimum illi labem illatam non suspicer, ejusdemque conquassatum tonum à convulsivis moribus toties violentè repetitis per consensum ventriculi, quibus natura totis viribus conata est totum eliminare maleficum illum pulverem? illinc enim, ut ante indicatum fuit, initium & originem traxit tussis; tale autem serum s.n. massam sanguineam in arteriis & venis diluit, eidemque quocunque corporis, lege circulationis, devehendæ inservit, atque illud in nostro ægro abundare sudor frequens & copiosus non minimo est argumento.

Vocis imminutio accepta ferenda mihi videtur insufficienti allisioni aëris ad laryngem & maxime ad illius rimulam eo beneficio pulmonum & thoracis per tracheam arteriam exsufflati; hæcque insufficient allisio accidit non tam ob humectationem & perpetuam irrigationem membranæ laryngis & arteriæ asperæ partem internam in vestientis, nam hoc modo vocis depravatio & raucoedo tantum induceretur, quàm quòd laryngis rimula nimium pateat, & ita aër per illam nimium patentem ex arteria trachea ad os citius transeat quàm ipsi per tempus liceat sufficienter ad laryngem maxime ad hanc rimulam allidere; cum autem huic rimulæ angustandæ & dilatandæ inserviant laryngis muscoli & nervi his inserti, præsertim recurrentes, procul dubio culpa tota his inhæret, quæ alia non mihi videtur quàm quantitas diminuta spirituum animalium in his musculis & nervis, ob horum jam debiliorem refrigerationem subitanæ, quæ cum hi calent levi ægri transitu ab aura calida in frigidam, frigida potu, & quiete induci potest, solet etenim æger iter faciens quum incaluit subinde & frigidam bibere &

alicubi in umbra & loco aliquo frigido aliquandiu quiescere donec melius sibi videatur.

Bolus quem æger queritur se sentire in gutture cùm uvulæ relaxatæ tribuendus non veniat, hæreo cui majori jure adscribi possit quàm levi membranulæ summum oesophagum internè investientis relaxationi, factæ à violentissimis & frequentibus vomitibus à natura institutis, nefando illo pulvere irritatâ.

Cùm in expellendo pernicioso illo pulvere tota violentissimè concussa fuerit natura, calido innato non leve detrimentum allatum & siccitas aliqua inducta, facultates corporis omnes summè labefactatæ, & totius œconomia valdè turbata, non mirum si inde & minus valeat æger, & defatigetur, & emaciatius sibi videatur, & urinæ liquor sit tenuissimus, & hypostaseos laudabilis locum nubecula tantum tenuissima occupet. Cita ægri seu ambulando seu agendo totius in calefcentiæ; exanthemata frequentia rubra, calida, & acria; *ἡ δυσφορία* è mero epoto, & è stragulis etiam levibus in lecto operientibus; & salivæ salugo; atque *ἡ ευφορία* è quiete aëre frigidiusculo, vino frigida temperato, & usu lactis caprini arguunt massam sanguineam & calidam, & acrem, & tenuem admodum esse, idque ab excedente viscerum naturalium calore, ut mirari non subeat si corporis, motu aut etiam tussi ægro æstuanti statim cor & pulmones jamdiu debiles sanguine tenuissimo & ferventissimo repleantur, è quibus haktus sublatus fauces & os totum caloreurente afficiat, corporisque habitus non sit carnosus.

Gravitatem illam levem antè in pectore & retro è regione in dorso aliquando molestam efficit spiritus vaporosus & crassus ex hypochondriis, tantillum tensis & repletis, elevatus & pulmonum membranis, præsertim mediastino, aliquandiu hærens illasque interea leviter distendens, sed qui brevi post discutitur;

scutitur; quem testantur & levis ilius gravitatis subita invasio, & brevis, mora, & maximè oscitationes illam comitantes.

Quæ tandem protuli de corpusculis minutissimis in urina contentis perluadent, illa ex materiâ tartareâ lapidescente in ipsis visceribus & vasis aut vi coctionum ex assumptis elicita aut calore excedente excocta & cum urina excretâ, & tandem in ipsa cum admixto tantillo sanguine fortiter concrevisse, sed vos oculatissimi quid & unde sint certò perspicietis.

Ut prognosin paucis edicam, hos affectûs curatu difficilimos ne tandem phthisis excipiat & finiat timeo:

Ut verò qui sanari potuerunt sanentur, planè insanabiles non ingravescant, & phthisis præcaveatur, omnis cacoehymia convenienter præparata eliminanda; massa sanguinea calidior & acrior refrigeranda & demulcenda; motus vitiosus humorum ab inferioribus ad superiora, & speciatim ad laryngem & pulmones corrigendus; atque viscerum naturalium intemperies calida temperanda; quæ præstabunt auxilia è triplici fonte prudenter perita, nempe è cheirurgiâ, pharmaciâ, atque diætâ.

Et è cheirurgia quidem; venæ sectio in utroque pede celebranda est, quâ primò è dextro extrahantur sanguinis ꝑv. dein quinto insequente die ꝑiij. aut v. è sinistro; atque etiam illuc sex pluribusve diebus elapsis, si ægri res postulent viresque permittant, sanguisugæ venis sedalibus applicentur ad ꝑiij. aut v. sanguinis educationem; ex hoc eodem penu depromendus etiam fonticulus femori dextro aut etiâ cruri in parte domestica ferri acie insculpendus; imò & setaceum in cervicis sine seu dorfi principio acu funiculum sericum trahente perforatum summæ utilitatis fore reor.

E pharmacia sequentia mutuabimur: alvi subductio & primarum

marum viarum expiatio fiat syrupo ros. solut. comp. & mannâ Calabr. dissol. in decocto flor. iij. cordial. ; post die vena pedis dextrî aperiatur, atque tribus qui insequentur diebus manè tribus horis ante pastum hauriat æger jusculum è vitulina excoctum & alteratum foliis lactucae. porcellanae, borrag ; agrimoniae, & cichorii ; rursusque purgetur æger eadem prædictâ portione sed valentiori redditâ ʒj aut ʒj ½ rhab. opt. decocti & infusi ; atque die insequente pertundatur vena pedis sinistri ; inde sex diebus continuis hauriat supradictum jusculum alterans sed cui sub finem decoctionis additæ fuerint medullæ seminis carthami ʒij. aut ʒj ½ & in liquore colato diss. Syr. è cichoreo cum rheo quadrupl. cochleare j. aut ij. id est quantum satis ad alvum ter ad summum quater quotidie leniter subducendam, ut ita per epicrasin humorum biliosorum & serosorum acrium absque virium jactura colluvies tota exhauriatur, & massa sanguinea visceraque refrigerio grato recreentur : Quo peracto si astus etiamnum observetur in visceribus hirudines opportunè venis hæmorrhoidalibus apponentur ; atque duodecim diebus continuis reiterabuntur juscula prædicta alterantia, sed altero quoque die incocto carthamo & dissoluto eodem syr. è cichoreo ; interea non leve tussienti ægro levamen afferet ore subinde contenta sensim liquefenda tabella è radic. liquir. & altheæ, semine papaver. albi, & gummi tragacanthæ ex arte immixtis saccharo albo aq. rosar. aut malvæ dissoluto : Ab usu jusculorum alterantium & purgantium ad usum lactis transitum ægro perutilem fore reor, illiusque asinini, si asinam possit nancisci nam hic id genus pecudis non alitur, sin minùs caprini ; admixto saccharo rosaceo quotidie manè ʒta. aut sextâ ante pastum horâ ab ipso ubere emulcti & calentis hauriendi idque spatio 30. aut 40. aut etiam plurimum dierum ; datâ interea temporis operâ ut singulis diebus alvus fungatur officio, quæ si non sponte deiciat aut auctâ lactis dosi, aut lenientibus clysteribus supposito-

riisve

riisve proritanda erit, imò & aliquando pilulâ unâ aut alterâ aloës rosatâ in ingressu coenæ deglutitâ, quâ si quid crudi primis viis fortè hæreat detergetur & infra foras insequente manè sine irritatione sensibili devolvetur.

Tandem è diatâ: Caveat sibi imprimis æger à vehemente & diuturno corporis motu & labore, aëris æstu, mero, cibo concoctu difficili, calefaciente, vaporifero, nimio, vario in eodem pastu, ideoque à leguminibus, fructibus potissimum crudis, brassicâ, raphanis, porris, alliis coëpis, &c. carne salitâ & fumo induratâ, piscibus, caseo, ovis coctione induratis, omni edulio è pasta absque fermento seu frixâ seu clibano coctâ, saccharatis, aromatibus conditis, sinapi, omphacio, aceto, &c. atque etiam à venere: sensim assuescat aquâ vinum magis ac magis in dies diluere donec tandem aqua vinum superet, aut hydromelite multum aquoso sitim compescat; commendo præ aliis cremorem seu succum hordei excorticati aquæ font. & jusculi evitulina aut lactis partibus æqualibus spatio horarum octo incocti.

Hæc sunt Viri, mihi dum spiritus hos reget artûs, suspi-
ciendi, quæ de natura, prognosi, & cura horum affectuum sen-
tio, eadem criterio & æquo ex animi vestro lubens submitto,
quæ minùs verosimilia vobis videbuntur scuticâ obsecro excu-
tite, eo certè nomine & vos mihi gratiores & me vobis devin-
ctiorem habebo, maximè si censa vestra de iisdem omnibus
haud parcè communicetis, quod & expostulat æger qui nos de
valetudine sollicitus consulit & in cuius gratiam sentia conferi-
mus. Unum & humanitatem & benevolentiam vestram ob-
nixè rogatam velim ut libros cum theoricis tum practicos indi-
cetis aliquos quibus vestrâ sententiâ veriora artis nostræ præ-
cepta contineantur, quibus avidè devoratis & in chylum &
sanguinem meum mutatis & mihi ipsi minùs displiceam, &
vobis

vobis familiarior evadam, & ægrotis magis prosum, in vestris enim consiliis plurima legi quæ nusquam alibi, & quæ veritati consona mihi planè videntur, licet recentia & planè inaudita. Dilectissime valete & mihi vestricultori favete. Datum Neocomi Helvetiorum julij. 15. anno 1673.

Responsio.

*Ad Literas Exc. D. Titi Albinei Med. Doct.
Neocomensis Celeberrimi.*

Salve plurimum Nobilissime & Excellentissime Domine

Albinee:

Gratissimas tuas Excellentissime Domine, accepimus: nostra tibi placuisse gaudemus: quod illa aliquid reputes, id nos tuæ humanitati & benevolentiae tribuimus, consocij quanta & nobis sit curia supellex in tantis Naturæ tenebris, quarum exemplum suppeditat denuo casus propositus. *Vitri antimonii* imprudenter exhibiti virus nobis quoque his in oris in plurimis ægris, imo etiam neutris, aut utcumque valentibus innotuit: pluribus enim ab Agyrts aut Mulo Medicis propinatum ventriculos ita pessum dedit, ut de cardialgia quadam ad ultimum vitæ halitum conquesti fuerint: quosdam robustissimos nihilque tale prævidentes aut metuentes in hydropem immedicabilem præcipitavit. Asthmara difficillima peperisse aliquot novimus. Anni. 25. sunt, cum cachecticæ infusum *Vitri* ʒ nij. datum fuit; protinus *αἷμα καὶ κίττω* enormiter purgavit, supervenere convulsiones, ut diu trunci instar rigida humi decubuerit:

cubuerit: postquam vires recuperavit miscella de pedis dolore immenso conquerebatur, quo denudato pice nigrior apparuit; cultellis incisus & acubus punctus nullum superstitis sensus indicium exhibuit: abscinditur sub genu: vulnere circa 15. d. post ablationem propemodum jam cicatrice obducto, supervenit catarrhus suffocativus inopinatus: Cadavere secto in imo & medio ventre omnia turbata reperta fuerunt. Integra historia cum commentariolo, Deo Volente, aliquando publici juris fiet. Quoniam verò dominus Æger temperamenti aliàs calidioris fuit & motu facilis, non mirum est à medicamento violentissimo in substantia, fortè etiam non legitima dosi propinato, tantas turbas tantum non universam œconomiam corporis evergentes excitasse, & ferè neci dedisse. Quandoquidem Dominus Æger post assumptum medicamentum veneni non prorsus expers varia symptomata patitur, quæ vel semper ad sunt, vel ex levi occasione redeunt, necessum est tum universæ massæ sanguineæ quendam characterem parvum impressum esse, tum partes, quarum actiones læsæ sunt, labefactatas fuisse. Singulorum symptomatum causas enucleatè, *Excellentissime Domine*, tradis, ut quæ addamus pauca supersint. Ne tamen ἀσύνβολοί fimus circa unum atque alterum quoque mentem nostram explicabimus. Vocem submissam & exilem quod attinet, quæ evenit statim post enormem evacuationem & hætenus sæpius rediit, quoties sc. à labore, aut vini meracioris potu incaluit, quia illa adhuc dum articulata est & ab adstantibus, auribus propius admotis, intelligi potest, indicio nobis est, musculos laryngis aliosque ad vocem formandam destinatos moveri, atque ob hanc causam in rima aërem emissum frangi, magnam tamen aut altam propterea non fieri, quia ob nervulos pulmonum, diaphragmatis, musculorum intercostalium & pectoris, spiritibus animalibus aliquo modo depauperatos, pulmones non eo impetu ac vi constringuntur, nec aër confestim

tim exploditur, nec ut decet, aut ut fieri solet in stentorea voce alliditur, fit ut vox submissa reddatur: nam omnino præter fractionem aëris in larynge ad edendam vocem magnam, altam & è longinquo percipiendam, requiritur subita & contenta aëris explosio, unde apud Concionatores firma postulatur latera, seu partium ad expirationem necessariarum dispositio valida. Quoniam verò in bronchiis pulmonum nulla labes aërem impediens hæret, nullumque in musculis vitium memoratur, merito culpa nervis attribuitur, non solum paris vagi, sed etiam intercostalibus & cervicalibus: spiritibus animalibus depauperati fuerunt nervi, dum ab enormi vomitu nervi ad pectus spectantes enormiter succussi, atque procul dubio nimium liquore, nervorum ductus quandoque sequente irrorati fuerunt, atque hæcenus debiliores & molliores perstiterunt. Tussis sicca omnino provenit ab irritamine, asperæ arteriæ interiora exquisito sensu prædita vellicante: quod humor aqueus tenuis salusus est: nam tali ipsum abundare saliva salsa & urina tenuis, quæ quandoque sale rubro, seu tartaro quodam cinnabarino abundat, præter alia evincunt. Non necessum est ut hæc humiditas per laryngem è capite in pulmones destillet, cum ex tunica interiori arteriam asperam succingente transfudare soleat quod passim *Cl. D. Schneider de Catarrhis* inculcat & ad oculum demonstrari potest, deterfa n. tunica ista linteolo, denique pressa protinus iterum madescit, quod argumento est hanc membranam porosam esse & sub illa glandulas latere quibus pressis etiam in demortuis humor refundatur si obtusissimè sapius interdum succutiatur, huius humoris plusculum colligitur in pulmonum bronchiis, qui tempore somni à pulmonum calore lentorem contrahit, quod sero venæ sectione emissio accidere primum *Hervæo* innotuit & facile comperitur, si vase exceptum prunis subjectis incalescant. Sputum hoc viscidum mane pulmones, seu sarcina hac se exoneraturi, tussi excutiant. Quid si verò

verò etiam tonsillæ, quæ glandulæ conglomeratæ ac propterea seri secretioni & effusioni dicatæ, sunt, à vehementissimo vomitu labefactatæ fuerint? unde plus humoris exstillat & laryngis rimula nimium ab acri falso liquore irritatur atque ad tussim stimulat: observatur namque illos quibus tonsillæ ab ulceribus malignis arrosæ & debilitatæ fuerunt, tussi inani molestissimæ sæpius obnoxios reddi. Dolorem antè & retro in pectore nonnunquam affligentem an mediastino, ἀπὸ πνοῦς aliquod, ob vomitum experto, an pyloro & stomacho ab *antimonio* pridem excoriato, nunc sensibiliore adscribamus? dubium sumus. Novimus quosdam ab *antimonio* tantum non pessum datos, per plures annos de cardialgia ante & retro excruciantes, affligi.

Causa boli in faucibus quasi hærentis, incolumi uvula, raro à Practicis exprimitur, quamvis frequens malum imprimis apud Fœminas hystericas sit, quæ uterum fauces petentem ajunt. *Cl. Willis in Patholog. nova Cerebri* adscribit illam convulsioni alicui particulari. Verum cum boli hujus molestiam patientes continuo deglutiant, nec muscoli pharyngæi nec œsophagi sphincter nec œsophagi tunica media, quæ musculosa tota est, convellentur. Accederemus Exc. Tux sententiæ & internam tunicam relaxatam diceremus, si bolus iste continue perciperetur: nisi forte statuendum sit intercapedinem inter tunicam mediam & internam quandoque à sero vacuam esse, quandoque rursus ab ea ob causam aliquam externam impleri.

Lassitudo spontanea, macies, vari in facie suppurantes crebri, cito incæscencia in lecto & hinc sudor largus emanans, facilis læsio à labore, mero, purgantibus, ardor pectoris, urina subaurea limpida cum tenuissimo sedimento, quandoque sale rubro seu tartaro cinnabarino, saliva falsa, & hypochondria tensa & plena, & si quæ alia super sint symptomata, demonstrant non solum à pernicioso illo pulvere plurimas partes imi &

medii ventris vehementer succussas & perturbatas, sed etiam massam sanguineam, quæ *Harvæi* Calidum innatum merito est, pessimè contaminatam fuisse. A violentissimo namque vomitu imprimis fermentum stomachi propemodum exhaustum, bilis, chyli condimentum apud quosdam, cum succo pancreatico largius profusa fuerunt, unde ad viscera sanguificationis chylus illegitimus transportatus & pejor sanguis necessariò genitus fuit: à quo postmodum quoque glandulæ globosæ lympham excoquentes, & conglomeratæ superfluum exonerantes exsiccatæ fuerunt, unde lías malorum necessariò supervenit.

Nimirum massa sanguinea evasit magis sulphurea & inflammabilis, falsior & acrior quam decet, à qua omnium symptomatum ultimò memoratorum causa facile repeti poterit. Singula explicare non opus est, cum à te, *Excellentissime Domine*, id jam maximam partem præstitum sit, & facile ex his sententia nostra divinari possit.

Consentimus Domino Ægro Phthisis periculum impendere, quam vix evitabit, nisi legibus Medicis obtemperaverit.

Ad Phthisin aliaque gravia mala evitanda, massæ sanguinæ inflammabilitas & falsugo corrigenda, ejus spiritus reficiendi, ventriculo imprimis & pulmonibus suum robur reparandum erit: quibus satis fiet remediis ex Chirurgia, Pharmacia & Diata petitis.

Ex Chirurgia Venæ sectiones approbamus, sed non nimis largas & crebras, nisi Æger sanguinis profusionibus assuetus sit: nam sanguine, ceu vitæ thesauro, nimium evacuato putamus Calidum nativum valde debilitari: rem igitur *Exc. T.* prudentiæ comittimus. Venæ sectiones in pedibus creduntur potentius à pectore revellere. Hæmorrhoidum apertionem non majoris facimus, quam aliam quamvis Venæ sectionem cum idem sanguis extrahatur quod contra *Riolanum* prolixè demonstrat

Ch. Sle.

Cl. Slegel. de Motu Chyl. & Sang. & res ipsa loquitur. Fonticulos in brachio sinistro & pede dextro utilissimos censemus. Setaeum Mercatori durum foret remedium: fortè Fonticuli sufficient. Aliàs Vesicatoria brachiis & pedibus applicita potenter quoque à capite & pectore humores falsos avellunt. Frictiones locum non habebunt, cum sanguis aliàs inflammabilis & spiritus nimium dissipatu faciles sint.

Ex pharmacia censemus purgantium, imprimis validiorum, usum parcissimum esse debere, tum quia ab $\frac{1}{2}$ nio ventriculi tonus valde labefactus fuit, tum quia *Phlogiston* est. Si omnino purgandus esset, id fieri posset solo Syr. Ros. Sol. simpl. aut de Cich. cum Rh. Aut Recipe Fol. Sen. S. S. sij. Rhab. opt. 3j. Tamarind. 3s. passul. corinth. sij. sem. anis. 3s. Fl. bellid. min. rec. pij. Inc. & cont. coq. in aq. borrag. 3vj. in vas. vitr. bene clauso per hor. quadrant. Colat. sine expressione sumantur 3iij. add. Syr. ros. S. S. 3s. aq. cinam. f. v. dest. sij. M. Nec à pulp. Cassia rec. extr. abhorrescimus. Mannam non magni facimus, cum adulteretur scammonia & succo Esulæ. Juscula alterantia, Item serum Lactis caprinum hepaticis, splenicis & pulmonis temperatis alteratum summopere approbamus. Lactis etiam vaccini potu jam aliquoties in Podagricis manifestissimè cognovimus falguginem ad miraculum debellari & post paucos dies sal illud rubrum in urina prorsus evanescere: verum dum lacte utuntur, à vino, aceto aliisque acidis penitus abstinendum est: quod etiam illi monent qui curam lacteam in podagra tradiderunt. Illis qui ad Phthisin proclives sunt, ejusque jam primordia experiuntur commodè exhibemus manè horâ 5. *Pulv. Antihætic. Poterij* gr vij. cum aq. fl. bellid. min. aut ejus syrup. hora 7. matut. & Vesp. horâ 5. damus cochl. iij. Gelatinæ C. C. hujus. Recip Rasur. C. C. 3iij. indantur vasi terreo vitreato: affund. aq. font. calidæ ℥ 15. bene tecta ponantur in loc. calid. per hor. 12. add. postea Fl. bellid. min. Herb. Numular. Veron. ann. Mj.

Li. 3.

Conf.

conf. ros. z.ij. passul. maj. exu. z.ij. coq. lento igne ad consumpt.
partis dimidiæ: exprimatur fortiter. Colatura reponatur in lo-
cum frigidum. Post sumptam gelatinam ebibat Jusculi portu-
lac. endiv. borrag. bellid. min. aut simili herba alterat. z.ij. vel z.ijv.
calide. Noctu cubitum ituris, maxime si noctu tussiant, da-
mus diacod. mont. cochl. ij. vel iij. Si ad tussim inanem nimium
stimularetur jubemus mixturam ex bol. arm. or. & sacch. pe-
nid. an. p. æq. lambere crebro. Ex his & similibus possent e-
tiam rotulæ parari, nisi sacchari copia suspecta esset. Caterum
bolus quoque egregie reparat ventriculo. tonum post enormes
vomitus à venenosis excitatos.

In diæta nihil immutandum censemus.

Cæterum Authores, qui nobis in Praxi cynosura sunt,
quod attinet, sunt illi qui sanguinis circulationem, vasa lactea
& lymphatica, item ductum chyli ferum detexerunt, atque hæc
praxi medicæ applicare cœperunt: quales *Harveus de Motu san-*
guin. & Generatione Animalium: *Lovver de Corde*, *Glysson. de he-*
pat. *Willis Anatom. Cerebr. Item Patholog. nova Cerebr. libri ambo*
verè aurei: *Ejusdem de Fermentat. & Febr. Cl. Schneider. de Ca-*
tarrhis prolixus quidem, sed qui Augiæ hoc stabulum egregiè
perpurgavit, ac multas delirias sententias masculè expunxit. Per-
placet quoque nobis *Anatomia Diemerbroekij. Sylvij scripta*
non temnenda ut & *Barbetti*, quamvis non omnibus arrideant.
Lectu dignissima est quoque *Pharmacopœa moderno seculo appli-*
canda Cl. Danielis Ludovici. & hæc sunt quæ nobis hac vice suc-
currebant.

Valcas Favea: quæ
d. 30. Jul. 1672.

Excellentissimi nominis tui Cultoribus
proponissimis,

JOH. JACOBO WEPFERO,
CHRISTOPH. HARDERO.

Med. Doct. & Physicis Scaphusian.

Scholia.

E.

ET si præstaret tacere quam tenuiter & superficietenus de
Antimonio loqui, in quo tot admiranda Naturæ scrutatori-
 bus diligentioribus occurrunt quotidie; non possum tamen
 non quedam his inferere, quæ tum alios tum me ad plura ex-
 perimenta faciendâ impellere debent. *Antimonium crudum* in
 frustula majuscula contusum, & ab omni polline aqua frigida
 elotum *Cl. D. Zuvelferus* p. m. utiliter se cum aliis in aqua de-
 coquendis permiscuisse, ad massam sanguineam lue ♀, scabie
 fœda aut ulceribus dyssepulotis affectorum emendandam, deco-
 ctum epotum nec minimas turbas sed sudores proficuos exci-
 tasse, sapius Patavij dum simul eramus 1645. retulit: id quoque
 Chirurgus quidam nostras sine damno tentavit: & nuper in *Ob-
 serv. D. de Cheureux* simile decoctum observavit, quod tamen
 propter purgantia addita quendam cephalæa ♀ affectum in
 minore dosi propinatum nuper validè deorsum purgavit. A-
 lias crudum in pollinem redactum vehementissimos vomitus
 concitat: novi Empiricum quendam qui ex ♂ *crudo*, paucis aro-
 matibus & saccharo in aqua cinam. soluto tabellas conficiebat,
 quarum unam alteramve iustis, aliisve robustioribus ad vo-
 mitum ciendum in febribus intermittentibus, aliisve affectibus
 vomitum poscentibus, non raro cum bono successu dedit: nam
 non minus quàm *Crocus metallorum, hepar aut vitrum aut flores
 antimonij* ventriculum ad inversum motum incundum stimula-
 vit. Sues à pulvere *antimonij* escæ permixto pingue fieri *Acta
 Philosophica Anglica* testantur. Dum exercitus Cæsareus in hy-
 bernis in vicinia nostra jam ab aliquot annis emoratus est, læ-
 pus è pharmacopoliis equites pulverem *antimoni crudi* petie-
 runt,

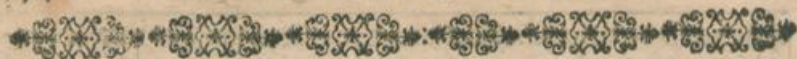
runt, ejusque zij singulo mane demenso avenæ permiscebant equique avidè devorarunt pluribus diebus, citra ullum detrimentum; imo pinguescebant & robustiores evadebant, & plures ex magnatibus nobis vicinis adhuc dum in usu habent. Nuper Veterinarius quidam loco *antimonij crudi* avenæ *Hepar* ꝓ *nij* duobus equis ingessit quorum unum eodem die, alterum sequenti sustulit. Quantopere *Crocus metallorum, flores albi & flavii ac vitrum antimonij* Ventriculum affligant & lape tantum non totam œconomiam corporis evertant, nemo non novit, maximè si intempestivè & illegitimè exhibeantur. E contra ex *Antimonio* plura salutifera parantur; *Stomachicum Poterij* ventriculo gratissimum: *Ejusdem Antibellicum* etiam phthificis cum humectantibus & traumaticis utile, ꝓ *Diaphoreticum* primum nobis in febribus malignis nunc grassantibus cum aliis præsidium ꝑ. ꝓ *rubri* fit, præstantissimum sudoriferum, ut taceam *cinabarin Antimonij*, *Tincturas* ejus aliaque secretiora.

2. *Flores antimonij & Crocum metallorum* in Cane Hist. 1. & *vitrum antimonij* in catello Hist. 2. idem in Foemina Hist. 3. Ventriculum vehementer afflixisse signa inflationis prope stomachum in cane & catello, ejus inflammatio constricto utroque orificio arctissimè, & in foemina enormis vomitus & protinus superveniens epilepsia, abunde testantur: utcunque enim succussio convulsiva capitis in catello tardius eveniens negari posset ventriculi membrana nervea irritata, vix tamen quispiam inficiabitur in Foemina epilepsiam ortam fuisse vehementissimè vellicatis partibus nervosis ventriculi interioribus, unde Præses systematis generis nervosi in furias actus hos tumultus instituit, nam brevi post epotum vinum cui *Vitrum* ꝓ *nij* permixtum evenit. Afflictionem procul dubio auxit orificij utriusque constrictione eo usque durans, donec ad mentem redeunti licuit jusecula infundere, quæ fibras relaxarunt, spicula *antimonij* obtuderunt, ejus-

eiusque eliminationem facilitarunt, tandemque Vomitus & convulsionibus compescuerunt.

3. Foeminae sphacelum in pede supervenisse non existimo ob particulas quasdam *antimonij* venenatas sanguini permixtas, cum plurimi hujusmodi potionibus abutentes, ejectione penitus *antimonio* nihil tale experti sint, & forte omne intra ventriculum in foemina perstiterit, donec ille à jussulis quasi clotus fuerat potius existimo in primo illo gravissimo insultu epileptico, quo diu rigida jacuit, in pede dextro debiliore influxum sanguinis arteriosi, ob constrictas fibrillas nervosas arterias ambientes inhibuit, quem postea restauratis viribus & redeunte sanguinis motu, in paroxysmo vel penitus sublato vel ignaviore facto, Natura ad hæc loca promoveri nequit, eoque minus quia sanguine glutinoso & ad coagulationem prompto, ut pote cachectica, abundavit: quæ omnia admodum probabilia faciunt ingentes dolores hujus pedis de quibus adhuc sublato pede conquesta est, & absentia omnis humoris pede prorsus denigrato.

4. Catarrhus suffocativus d. 15. supervenit, quia massa sanguinea cibo & potu instaurata & aucta, largius ad glandulas faucium & asperæ arteriæ allabens serum copiosius in illas & hæc in pulmones exonerarunt, quod excutere nequiverunt ob pertinacem accretionem cum pleura & non diu post mortem intulerunt, corde polypo occupato & pulmonibus alias sanguine caco chymo infarctis, suffocando & debile calidum innatum extinguendo.

CAPVT XXI.

De Arsenico & Auripigmento.

Historia I.

Mpl: D. Cl. W. Pr. Filiolus duorum circiter annorum
 Mense Augusto 1677. febris tertiana intermittente cor-
 reptus fuit, in qua nihil periculosi animadversum fuit
 aliquando aliquot diebus intermisit, mox rediit, nullos certos
 typos observavit. 30 Mens. Aug. cum locum habitationis transi-
 rem febricitantem inveni cum inflatione ventris, non parum æ-
 stuantem & siticulosum: medicamentis congruis bibitis 14. sept.
 satis bene habuit, atque illum à febre vindicatum parentes cre-
 debant. Paulò post inordinatos æstus sæpius passus cum siti,
 & licet subinde bene habere videbatur, nihilominus cada-
 ver redoluisse matri videbatur: nunquam noctu nisi intra bra-
 chia D. Parentis dormivit. Febris quæ pridem periodos ter-
 tianæ intermittens exquisitæ observavit & aliquot diebus pla-
 nè intermisit, postea prorsus anomala erat, nec ulli typi animad-
 verti poterant: nunc enim continua nunc intermittens, sine ullo
 typo, videbatur. A die 1. Octobr. ft. n. valde sitiit duravitque
 ad mortem usque. d. 4. Octobr. mane catarrho cum magna an-
 xietate & suffocationis metu corripitur, venter inflatur; dantur
 syr. pector. cum aq. prophylact. Barbett. à D. Simone Schmidt Chi-
 rurg. præstantissimo unde vomuit, venter detumuit: vomitus con-
 tinuavit 5 & 6. Octobr. sudor subinde frigidus emanavit, signa
 torminum dedit, multum tussit, non convellebatur: aliquando
 diarrhoeam patiebatur, unde venter detumuit amplius: tum quo-
 que subinde singultiit, valde sitiit, æstuavit. d. 7. Oct. D. Schmidt
 dedit lap. bez. Hoc mane D. Mater parabat aq. cordial ex Ci-
 namom.

namom. in aq. coct. add. Sacharo: singulari Dei providentia D. Maritus aliam ob causam hypocaustum ingreditur & aquam hanc per colaturam D. Conjugem alloquens, observat in fundo vasis ænei frustula candida instar lapillorum, & mox quid lapilli isti sibi velint, quærit? aiebat saccharum esse; pernegat ille, cum saccharum in calida statim solvatur: gustu acrimoniam percipit: D. Chirurgus vocatus protinus *Arsenicum Crystallinum* agnoscit: accersitur ancilla, puella 17. circiter annorum, ministerrita fatebatur se ante paucos dies frustulum *Arsenici* in vicino oppido W. precio à pharmacopœo redemisse; frustulum in atrio domus sub vase vinario occultatum ultro attulit, & postea ulterius *arsenici* se portionem *arsenici* contusi unam pulticulæ permiscuisse, alteram in aquam hanc coniecisse: puellum parum & vix quantum duo cochlearia capiebant, reliquum Filiam adultiore & sororem natu minorem comedissee: falsa quoque est se porco d. 6. Oct. Vesperis aliquid arsenici escæ permiscuisse, qui mane mortuus in hara repertus fuerit, atque hac ratione didicisse venenum hoc vehemens esse: postea nec minis neque eque ab illa impetrari potuit num sapius venenum hoc puello suggererit, præter illam vicem qua illud pulticulæ permiscuit. Antequam in vincula coniecta fuerat dicebat quoque puello aquam ex fungi & cobalti decoctione paratam ad muscas necandas, quandoque propinatam fuisse ab ancilla se adultiore, sed illam ad mortem inferendam, quod unice optarent, insufficientem fuisse, nam aliquando se ad misellum suffocandum manibus os occlusisse: unde tandem de *arsenico* cogitavit. Astantes observarunt muscas gustantes aquam cordialem, qua à multis diebus Puellus reficiendus erat, protinus mortuas fuisse, unde aquam hanc ex fungis paratam cordiali admixtam indubie coniciebant. Puellus post meridiem à sumpta pulticula valde æstuabat, sitiebat, singultiebat,angebatur: sudor frigidus emergebat: non vomuit: toto corpore rubicundus evasit & maduit,

M m 2

maduit,

maduit, in ore aphthæ obortæ sunt quæ primum albæ erant: postea nigricabant. Puella adultior & Media, sorores, quæ reliquum pulticulæ comederunt, statim vehementer vomuerunt ambæ; dedit ipsis *D. Schmid.* Theriacam andromachi, unde statim rursus & postea sæpius evomuerunt: Filia natu major simul vermem mortuum per os excrevit, suasi tunc cum *D.D. Secreta* absens hunc pulv. Recipe pulv. antihectic. pot. ʒij. bez. min. C. C. phil. p.p. ann. ʒj. ms. F. p. f. Hujus pulv. ʒj. ms. cum aq. scabios. ʒijj. syr. violac. ʒs. ms. de hac mixtura tum puello tum puellis sæpe dabatur quantum cochl. j. capit. Item ʳ. butyr. rec. ʒis. sach. alb. ʒs. pulv. memorati ʒj. ms. sæpe portiunculam N.M. magnitudine deglutiant. Bibant emulsionem Amygd. d. cum d°. C. C. paratam: vefcantur hordeato: nihil vini concedebatur. Filia natu major diligenti horum usu d. 14. Oct. st. n. extra periculum erat: minor nondum integre restituta erat, lingua adhuc tumuerat: sensim tamen postea his convaluit. Filiolus singulis horis pejus habuit, signaque lethalia invaluerunt sc. extremorum frigus cum sudore frigido, anxietate, indicis torminum, singultu crebro: nunquam vomuit post sumptam 7. Oct. pulticulam, ut 5. Oct. quo die *Sim. Schmid* quoque venenum datum credidit; unde illum gravius à pulticula jejuno stomacho ingesta, puellas verò quæ evomuerunt mitius afflictas putat. Puellus sensim viribus magis magisque evanescentibus d. 9. Oct. vespere hora 7. expiravit. Dorsum statim post obitum lividum reddebatur. D. chirurgus aperto cadavere & dissecto ventriculo in ejus cavitate nihil nisi aq. cordialem reperit: ejus internæ tunice exulceratæ; hepatis pars dimidia grysea & quasi elixa: Pulmones inflati admodum atro livescents; pectus aqua flava plenum: Colon totum & magna portio reliquorum intestinorum à gangrena atro rubentia erant: In corde, Liene & renibus nihil p. n. observavit.

Postquam facinus ancillæ veneficæ innotuit, carceri inclusa fuit.

fuit: interea disceptabatur, Num *arsenicum* causa mortis Puelli fuerit?

ICTus quidam persuasus potius centum nocentes dimit- tendos, quàm unicum infontem vita mulctandum in dubium vocavit, quod omnes credebant & res ipsa loquebatur: Putavit ille necis causam fuisse febrim diuturnam: verum demonstraba- tur febrim tertianam simplicem desuisse aliquot diebus, rediisse autem febrim quandam nullos certos typos observantem & prorsus anomalam, atque hanc quoque intervalla saepe aliquot dierum habuisse, quam adscribebant domestici aquae mulcas necanti, puello nequiter suggestæ; quod Venefica non negavit factum fuisse, non quidem à se, sed ab ancilla socia, idem con- firmavit mors mulcarum subita, aquam cordialem dulcem o- mnis acrimoniae expertem degustantium, atque equuleo subje- cta fidem meruisse hac in re innocentem esse. Verum cum hæc quoque febris nondum vires adeo exhausisset ut ipsi mors im- putanda foret, *D. Simon. Schmidt* persuasus erat *arsenicum* à Ve- nefica jam d. 40. Octobr. st. n. alimentis admixtum fuisse, cum illud ad manus haberet, virulentiae in porco fecisset periculum. 6. Octobr. & 4. Octobr. symptomata Puellus pateretur tali ve- neno attribuenda.

Cum & hoc per tormenta iteratò tentata non facta esset, objiciebatur arsenicum causam mortis statui non posse, quo- niam Puellus vix quantum duo cochlearia capiunt comederit, sorores vero omnem reliquam comederint & nihilominus e- vaserint. Itaque à iudice loci supremo, *Exc. D. D. Heinricho Secretæ* à *Zavortz* & mihi proposita fuit.

An Puellus duorum annorum ab Arsenico pulicula permixto & in- non magna quantitate sc. duorum cochlearium assum- pto, antea valetudinarius enecatus fuerit?

Mm 3

Responsio

Responsio.

UT cunque Febres tertianæ intermittentes tutæ credantur & rarissimè lethales comperiantur, tenellæ tamen ætati in autumnno quandoque post errores, maxime in cibando, aut in medendo commissos, funestas fuisse observatum fuit. Puello isti diu febricitanti idem citra *Arsenici* culpam evenire potuisset, epota aqua muscas necante, cum plerunque hæ aquæ fiant fungis quibusdam & cobalto, utroque venenoso, in aqua decoctis: & forte non negabitur liquorèm hunc febrim anormalam, carnem depascentem, sitim intensam excitantem ac respirationem difficilem reddentem effecisse, unde hepar semielixum & & cavum pectoris ob copiosum potum aqua plenum in cadavere repertum fuerit. Verum neutri mortis præproperæ causam adscribendam sentimus, sed *Arsenico* & quidem omnium funestissimo, sc. *Crystallino*: idque ob sequentes rationes: nam ut cunque prægressis diebus jam occulta malignitas in Puello, imprimis die 4. & mane d. 7. Oct. à D. Sim. Schmidt animadversa fuerit, non tamen ita de vita actum esse persuasi erant, ut post meridiem, qua certò constabat Puellum venenum *arsenicale* inglutuisse: protinus enim aderant signa lethalia sc. extremorum frigus cum sudore frigido, continuus singultus, summa virium prostratio & cætera non nisi supremum diem instare indicantia, frustraneis remediis deinde hæc singulis horis, imò momentis ita invaluerunt, ut illa d. 9. Oct. hora 7. vespertina sc. hora quinquagesima quinta mors seu exceperit, seu aboleverit. Tum symptomatum vehementiam tum inexpectatam & præproperam mortem *arsenico* de ferendam Anatome denique probavit: repertus enim fuit ventriculus erofus & excoriatus: totum colon & maxima pars reliquorum intestinorum gangrena

græna affecta conspiciebantur. Hæc non nisi *arsenici* effectus esse potuerunt, nam *arsenicum*, vi septica præ multis aliis valet; & licet aqua muscas necans similem gangrænâ efficere valuisse, hanc tamen neutiquam produxisse vel inde constat, quia diu post illam imbibitam evenit, atque impossibile fuisset Puellum tot diebus præsentem gangrænâ supervivere, cum robustissimos paucorum dierum intervallo perimat, ut observatur in herniis, si neglectis gangrænâ superveniat. Nec obstat quod puellus de pulcra parum delibaverit, sorores vero totum cacabum pulcra *arsenico* intoxicata plenum exhausserint citra vitæ jacturam: nam puellus vescebatur pulcra vacuo ventriculo, & inglutitum hac ultima vice detinuit ac ne micam quidem evomuit: sorores autem sanæ & robustæ pulcram *arsenico* adulteratam ventriculo cibis impleto comederunt, & paulò post & sua sponte & theriaca Androm. sumpta iteratis vomitibus pulcram cum *arsenico* ejecerunt, antequam roderet: si quid vero læsum fuisset, mitigari tamen à congruis medicamentis potuit, cum puello robustiores essent & arsenici spicula à cibo jam obtusa fuissent. Concludimus ergo & statuimus *Arsenicum* à scelerata manu porrectum misere Puellum interemisse, hisque bona fide attestamur.

Scaphusii d. 19. Octobr.

1677.

Joh. Jacob Wepfer M. D.
Phys. Scaphus.

Heinricus Scretæ à
Zavorziz.

Hist. II.

Historia II.

Ex Communicatione *Exc. D. D. Joh. Jodoci Cysati Physici Lucernensis* optime meriti
d. 13. Januar. 1679.

Franciscus Cysatus filius ipsius, puer vegetus & obesus 1671. d. 20. Maij, vesperi horâ terciâ, in horto suburbano domini *Avi* postquam prius tria poma pro merenda comederat, vescebatur mixtura ex *Arsenico Crystallino*, farina avenacea & nucleis juglandium, muribus vites arrodentibus destinata; post horæ quadrantem vomuit, expalluit cum extremorum frigore, emanante undique sudore frigido: cor fortiter palpitavit, artubus tremuit. Domum deportato statim crebro lac calidum infundebatur, quod protinus, sed grumosum, evomuit: saepius lactis potus repetebatur, quod semper in grumos concretum rejecit. Post repetitas lactis propinationes demum dedit lap. bez. cum congruo vehiculo, item el. Orviera. Circa medium noctis instar mortui per quadrantem horæ & immobilis jacuit: reffectus aquis cordialibus & topicis sopitum excitantibus sensim convaluit. Ultra triennium postea, quotiescunque ventriculum paulo plus debito cibo oneravit, omnia assumpta evomere cogebatur: unde emaciatus & gracilior minusque agilis reddebatur: verum & hoc symptoma evanuit. Nunc optimè valet & robustus est. literis deditus surgit in magnam spem Celeberrimi domini Patris.

Hist. III.

Historia III. IV. & V.

Ex Communicatione Ejusdem
Exc. D. Cysati.

DUæ Puellæ de *Arsenico crystallino* butyro permixto comedentes statim vomuerunt. Exc. D.D. Cysatus vocatus protinus laciteratis vicibus propinavit & postea Lap. bez. & El. orvietan: ambæ convaluerunt, nullo symptomate superstite hodieque sanæ vivunt. Alia puella similiter incautè devorato *arsenico*, toto die vomuit: neglecta per triennium morbosa supervixit ac tabida ex febris, cujus indolem nemo agnoscere potuit, tandem obiit.

VI.

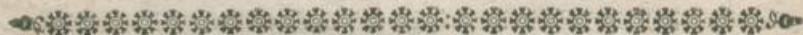
Ex communicatione Exc. D.D. Francisci Reinardi Physici & Senatoris Solodurensis gravissimi. d. 27. Maj. 1679.

Filius ipsius trium circiter annorum, tempore autumnali post prandium improvide comedit de *Arsenico Crystallino*, nucibus minutim concisis mixto, ad mures enecandos in angulo conclavis seposito: quantum inglutierit, ignorabatur. Statim ab hac mixturâ comesta de ardore linguæ conquestus est, illamque longe exseruit: mater ad ignem hunc extinguendum acinos uvarum recentium masticandos dedit, ignara mali & devorati veneni. Mox in lectum locabatur, statim indormivit atque expalluit; post 2. circiter horas ab assumpto veneno & somno inito expergefactus, nigra evomuit: expalluit cum frigore totius

Nn

intento

intenso & summo languore. *Exc. D. Parens* statim ori butyrum rec. cum bezoar. miner. gr. v. indidit, quod deglutiit crebroque repetiit ad horam 10. vespertinam, adeo ut ultra drachmam bezoard. min. huc usque inglutierit: cum illud amplius deglutire non posset, infudit aquam theriacalem. Post decimam noctis huc usque frigidissimus primum circa fontanellam, seu circa concursum suturæ sagittalis & coronalis calere cœpit; postea intoto corpore valde incaluit, imo æstuavit ad horam 12. diei sequentis, sine ullo tamen sudore. Integre convaluit, coloratio evasit, antea pallidus, optime habuit, vivitque adhuc sanus & vegetus.

VII.

Ex communicatione Ejusdem

Exc. D.D. Reinardi

Eodem mense Filiolus D. I. T. de simili mixtura *arsenici* & juglandium incaute comedit, ætate & viribus priori non impar. Parentes inconsultis Medicis theriacam androm. iteratis vicibus suggererunt. Verum frustra & sine ullo levamine symptomatum quæ patiebatur; nam quarta hora à comesto veneno expiravit.

VIII.

Ex communicatione Nob. D.D. Heinrici

Secretæ à Zavorziz.

Puellus undecim mensium matre natus ad iram pronus, quæ quum propter abortum, difficilem partum ac foetus mortuo

tuos bis de vita periclitaretur, nuper nostram implorans opem hunc infantem debito tempore salvū Lucina favente enixa est: hic per totum &, quo auram exteriorē habebat, tempus satis sanus vegetusque vixit, nutrimenta tenellæ huic ætati convenientia semper ac lac maternum aliquamdiu cum appetitu sumsit, unde justum corporis membrorumque incrementum ac robur acquisivit. At quū præterlapsis aliquot diebus à matre culinam petente, ad fenestram supra scamnum in sedili poneretur, ibidemque forte fortuna asserculum pigmento librorum viridi, ex sandaracha ac glasto indico composito, infectum prehenderet, ac cum isto aliquamdiu luderet, nescio quo facto insons puellus illud ori admovit, ejusdemque angulum colore tinctū linxit, unde fere tota facies una cum linguā virore conspurcatur, quem quidem mater mox rediens, quoad potuit, abluebatur; attamen quia aliqualem ejus partem infans jam deglutiebat, statim æstus ac sitis immanis cum appetitu omnino prostrato ac vomitibus frequentibus illum invasit: & quia hæc symptomata à dentitione ortum habuisse credidere, ideo post quartum demum diem me, ut medicam manum adhiberem, arcesserunt; ferre potuit remedium internum, & quæ prius statim post commissum errorem, profuissent, lac tepidum ac oleum amygdalinum dulce, nunc vix deglutita rejiciebantur; mixturæ etiam cardiacæ ac antispasmodicæ frustra datæ sunt, convulsiones enim ingravescentes omnem illi deglutionem interceperunt, à quibus & venter una cum stomachi regione & pectore quoque valde intumuerunt; per alvum glande prius solutam, copia foetidæ ac bilis colorem æmulantis materiæ ejecta fuit; ex ore autem una cum ingestis, gurgies blennæ tenacissimæ decoloris, nullis quod observarim strigmentis cruentis maculatæ, prodit; vomitus externis itidem frustra, cum externa non succederent, compescere studui; spatio diei naturalis tres quatuorve aquæ mensuras ebibit, quam mox iterum vomitu rejecit; convulsio-

fiones similiter omnes corporis partes magis magisque, nobilissima praesidia, eludendo, ita distorserunt, ut tandem sexto morbi huius venenati die expiravit, animaque tenella ac infans creatori suo reddita sit. Cadaver ob fonticas causas non dissectum est.

Historia IX.

NOb. D. J. H. H. J. U. L. Pr. E. Filiola nondum quinque annos nata. 1679. d. 23. Ianuarii sanissima extra aedes paternas in aliena merendam sumpsit: ad seram vesperam hilaris mansit & noctu petulantior, ut à Matre increpanda fuerit. Post septimam lectum petiit: circa undecimam noctis subito exclamare & ejulare coepit, ac imprimis de ardore intensissimo abdominis conquesta est, accesserunt tormina, abdomen intumuit, vomuit, singultiit. d. 24. Januar. sursum deorsumque nigra foetidissima ex. revit. Ardor, tormina & singultus continuant cum siti intensissima, solum aquam petiit: omnia alia potentia, item cibum & medicamenta respuit. Eadem patiebatur 35. anuar. supervenerunt convulsiones terribiles; quando cessarunt, vagiit & vermem mortuum evomit. Perrexerunt convulsiones, vomitus & dejectiones foecum nigrarum ad 27. Januarii, quo summo mane expiravit non sine suspitione clanculum suggesti veneni.

Hist. X.

FR. G. Filiolus quatuor annorum & filiola annum supergressa; utraque proles sanissima & facie rosea. d. 3. Mart. 1679 mane ante octavam pro jentaculo comederunt iusculum ex lacte, de quo

quo pridie in cena sine ullo nocumento vescabantur, nam tota nocte dormierunt maneque alacres erant. Circa decimam antimeridianam angi & vehementer vomere continuo cogebantur: Puella jam convellebatur simulque aliquoties alvum solvit. Ante undecimam vocatus statim lac aqua tepida dilutum cum ol. amygdal. dulc. saepius propinavi: Puella avidè bibit, unde brevi vomitus, anxietas & convulsiones cessarunt ac quietior evasit: Puellus vix ad potum adigi poterat, unde vomitus vehementior ad primam pomeridianam continuavit: tandem precibus & pretio victus largiter bibit: evomit mox lac coagulatum cum muco partim pellucido & coloris experte, partim flavo. Anxietas multum remisit. Postea sumpserunt subinde quantum cochlear capit de hac mixtura: ℞ Aq. borrag. scabios. card. bened. ann. ʒis Bol. arm. or. T. S. or. ann. ʒij uni corn. fossil. ʒj. L. bez. occid. ʒstab. man. chr. perl. ʒs. Puella hora 4. pom. subinde ridebat ac cum matre ludebat. Puellus ad huc quandoque vomuit; vegetior tamen erat: nunc erubuit. Puella post 6. vesp. rursus mucosa cum grumis lacteis evomit: Puellus bis grysea & spumea per alvum excrevit. Ante vomitum facies utrique plumbea quasi & frigida erat, frons sudore frigido maduit: à vomitu facies rubicundo colore suffundebatur & toto corpore incaluerunt. Post septimam pulsem ex lacte comederunt. Nocte mediocriter dormiverunt. d. 4. Mart. bene se habuerunt. Postea indies amplius convaluerunt citra ulteriorem usum medicamentorum. Puellus diu postea lac & omnia lacticia averlabatur; minus quam solebat appetiit, siticulosior erat ac macilentior reddebatur, alvinaque faeces diu summo opere scotebant. Puella extra lectum frequenter expuluit: suffulta nec stare nec incedere amplius voluit. Neglecto medicamentorum usu nihilominus convaluerunt vivuntque hucusque optime.

Nn 3

Hist. XL

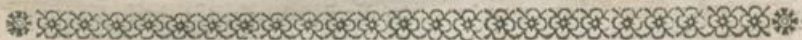
Excommunicatione *Nob. D. Joh.
Conradi Pejeri.*

Historia anatomica foeminæ, vene-
no, ut ferebat suspicio,
perentæ.

Die 27. Decembris 1676. in Xenotrophio cum *D. D. Matthæo Hardero* dissecui foeminam 25. ut existimavimus circiter annorum, pingui robustoque corporis habitu & magno præditam, capillis fuscis aut ad nigros vergentibus & subcrispis. Moriebatur repente cum antea putaretur sana. Postquam enim noctu cum aliquot Gallis in eodem conclavi decubisset, ab iisque potum quendam propinatum hausisset, posteris diebus in Xenodochium rediens de maxima præcordiorum angustia querebatur, pauloque post cruorem ex ore fundens vitam quasi suffocata finivit. Quoniam verò nec Medicus ad eam fuerat accersitus, ut opem ferret; nec adstantes symptomata & querelas ejus accuratè observarent, idcirco de morbi aut mortis genere non certo definire quidquam possumus: id tamen relatum nobis fuit, ipsam cordis angustiam & concussionem, atque adeo mortis culpam, in potum à Gallis propinatum rejecisse. Ut autem viscerum constitutionem nosse daretur, cadaver ejus dissecuimus: apertoque abdomine notavimus ventriculi dorsum & pylorum universum extrinsecus admodum fuisse infectum bile ex vesicula eò trans sudante, à qua etiam pylori fibræ jam corrodebantur. Idem ventriculus flatu plurimum distentus tumebat, qui ex eo facta incisione cum impetu erupit: intus continebatur amurca nigra, cruenta & mucosa. Crusta ventriculi villosa alicubi derafa & mucus interior omnis à parietibus deterfus

versus erat. Pylorus exacte fibris se constringentibus claudebatur. Intestina tenuia, nempe duodenum & ileum quatuor in locis prorsus rubicunda ac inflammata atque in gangranam prope conversa reperimus: eodem ferè modo, ut in Dysenteria fieri assolet. Hepar pulchrè admodum rubebat, nec vitii quidquam in eo animadversum est; nisi quod bilis in ejus vesicula valde acris & caustica videretur. Neque in reliquis abdominis visceribus labe ulla adparuit.

In Thorace Pulmones adhuc aëre semi-pleni extumescebant, proinde ut ultimo halitu aërem non omnem efflaverint. Idem à sanguine stagnante & quasi sphacelato seu corrupto nigricabant. Invenimus quoque in sinistro pulmone lapillum seu calculum durum fabæ magnitudine. Cordis ventriculo dextro inerat Polypus crassus ex albo rubescens: reliquam pectoris & pericardij cavitatem implevit aqua turbulenta & sanguinea carniū loturæ similis, quantitate unciarum circiter octo. Præter hæc nihil amplius investigare vacabat. Advertimus insuper cruorem in vasis sanguiferis plane atrum ac velut adustum fuisse. Partes generationi dicatas seorsim postero die in ædibus Exc. D. D. Harderi examinavimus, quas tamen nullo laborasse vitio comperimus. [Ovula in his manifestè conspici potuerunt, quibus uterque Testiculus scatebat. Tubarum extremitates patebant laciniis plurimis ornatæ: flatus immixtus per eas in uterum more penetravit eumque distendit. Cavirati uteri nil nisi muci paucillum inerat. Orificium internum hiabat.]

Hist. XII.

CAnis invito Domino vescebatur sebo, cui *Arsenicum* permixtum erat, d. 15. Jul. 1676. d. 16. Jul. mortuus. *Doct. D. Alexander*

Alexander Stokarus φιλιατος cadaver aperuit. Circa stomachum in ventriculo superficiem rubram & inflammata invenit, ibique ventriculi tunicas tenuiores debito: In fundo stagnavit amurca vappæ similis, foetida, cui sævi conglobati frustula immiscebantur. In fundo ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis vestigium vidimus. Intestina tenuia tribus in locis perforata erant, duobus in locis perforata ut facile faba transmitti posset: alibi ulcus pervium facile pollicem admisisset. Cavum abdominis continuit ichorem flavum, cruore tinctum cum amurca intestinorum contentis simili. Pectoris cavum implebatur sanguine grumoso obscuro. Ambo cordis ventriculi, Venæ majores & sinus tertius cerebri quoque infarciebantur sanguine nigro grumoso.

Cl. Joh. Faber Lynceus in *Exposit. Animal. Nov. Hispan.* p. m. 475. Cani drachmam *Arsenici* dedit, Antidoti probandæ gratia, confecta ex serpentum pulvere, multum tunc de prædicatæ. Antidotus nihil profuit. Canis post plurimas vomitiones mortuus concidit. Aperto abdomine ventriculus amplius admodum apparuit: intus rugæ & vibices atro sanguine subducti. Existimat quod plus pingua ad virus *arsenici* debellandum profuissent, quam antidotus ex serpentibus parata: Romæ enim juvenem robustum curavit, qui *Bisagalli* pulverem in chartula repositum loco cinamomi pulmento insperfit ac comedit, unde tormina & vomitus molestissimos passus est. Medebatur ipsi Philonio Roman. & Mithridatio cum jusculis pinguibus & lacte copiose exhibitis: his feliciter pristinae sanitati restituebatur.

Hist. XIII.

Hist. XIII.

Ex communicatione Exc. D. D. Joh. Jacobi
Harderi Basil: & Prof. Publ. Celeber-
rimi d. 22. Febr. 1678.

PUellæ phthiriali capitis affectæ 12. annor. circiter, *arsenicum*
loco coccularum, butyro permixtum, per errorem capiti illi-
nebatur: statim oborti sunt sevimissimi dolores. Pharmacopœus,
cujus famulus ob germanicorum vocabulorum affinitatem
delusus loco veneni contra pediculos, dedit mures necans, sua-
det caput aqua perluendum esse. Verum frustra, imò superve-
nerunt vigiliæ, totius capitis intumescencia, deliquia, inappeten-
tia, febricula, delirium. Vocatus tardius Exc. D. D. Engelmann
suasit alexipharmaca, verum & illa frustranea erant, fortè quia
serius exhibebantur, venenatis atomis jam sanguini permixtis.
Sexto die ab inunctione puella mortua est.

Scholia.

I.

A*rsenicum* mineralibus imperfectioribus accensetur; Verum
quia nec aurum nec argentum aliudve minerale fixu-
est, quoniam est creatura sui generis, à Creatore Opt. M. ad uni-
versi complementum producta, omniaque obtinet & pertinaci-
ter servat, quæ ei in prima rerum omnium creatione concedita
fuerunt, malè videtur imperfectionis alicujus incyari; ne-
que enim chamæpitys, quia non est pinus, ex vegetabilium
perfectorum numero ceu fungus, expungitur, aut prunus quia

Oo

non

non est pyrus arbor esse definit. Ludit in mirabili quoque mineralium varietate aeterna sapientia & quodque illorum peculiaribus, & sibi propriis virtutibus dotatur & sui generis substantia existit; quas dum quidam immutare ac contra imperium Omnipotentis Conditoris exaltare conantur, merito temeritatis impiæ poenam luunt & omnium suorum, quandoque etiam alieni æris jactura, se ludibrio exponunt, vixque infamiam declinant. Est quidem factitium atque ex sublimatione cum sale communi crySTALLINI nomen adipiscitur, originem tamen suam debet *sandaracha* & *auripigmento* & quicquid possidet illis maximam partem debet. Hæc sulphuræ naturæ esse experimentis cum *Exc. D. D. Heinricho Scretæ* facile comperi: indita tigillo, aut cochleari ignito, primo emittebant fumum album, mox turbidum & subflavum, tandem flammam conceperunt; instar ceræ liquefactæ fluxerunt; cultri laminam obduxerunt dense flores albi, lutei, rubri, iridem quandam referentes: ejus apicem substantiæ ceræ aut vitro colliquato simili immersum obduxerunt seu vitro, seu lapide rubinum referente, quod etiam observavit *Exc. D. Joh. Frideric. Hoffmann. in Glav. Schröderian.* Continuato igne omne auripigmentum & sandaracha evanuit, relictis in fundo arena & lapillis prorsus insipidis. *Arsenicum* iridem cochleari & tigillo inditum totum evanuit, adeo ut nec vestigium ejus in fundo superesset; laminam cultri floribus albis densis obduxit; & utcunque densissimus fumus confertim exurgeret, nunquam tamen flammam concepit: unde sulphuris expers credidimus ac putavimus, quicquid hujus habuerit in sublimatione cum sale amisisse. An salinum esset hoc experimento inquirere libuit: Frustum *Arsenici* crySTALLINI pondere drachmarum novem cum dimidia, in aquæ fontanæ libris tribus ad consumptionem ferè partis dimidiæ decoxi: antequam ebullit & postea inter ebulliendum ex illo surgebant bullulæ crebræ: in principio ebullitionis aqua erat subdulcis & adstrictio-

nem:

nem sine morfu in lingua post se relinquebat: continuata ebullitione aqua flavior evasit, acidiuscula cum adstrictione sine morfu aut acrimonia quæ alicujus momenti esset. Frustum exemptum & siccatum pendebat drachmas septem cum dimidia, adeo ut drachmæ duæ in aqua solutæ fuerint, vel exhalarint; mansit quidem sedimentum fufuraceum in fundo vasis illudque flavum, sed paucissimum atque levissimum. Inde conclusi salini aliquid inesse. *D. Joh. Kunkel. in Observ. Chymicis cedro dignis c. 3. p. 40.* *Arsenicum* sulphureum esse negat, non solum propterea quia nullam flammam concipit, sed præcipuè quia aqua forti solvitur: illud non sine rationibus mercurio adnumerat: Vid. l. c. *Cl. D. Joh. Joachim Becher in Supplem. II. Physic. subterr. p. 48. §. 104.* Quæ ale quid in *arsenico* agnoscere videtur: §. 161. tamen naturæ saponatæ putat, sc. salinæ & sulphuræ: salinæ, quia in aqua solvitur. Metalla influxu solvit: unde non immerito aqua fortis coagulata vocetur, sulphuræ, quia sulphur olet, flammam concipit & oleo solvitur, quæ tamen protinus de auripigmento intelligenda videntur.

III.

Arsenicum male audit apud Metallurgos & Alchymistas, est ipsis Fulgur, prædo & metallorum sterquilinum: detestantur illud plurimi medici & chirurgi dogmatici, adeo ut facile illo pharmacopolia carere possent: Exstat quidem decoctum quoddam *Arsenicale febris fugum* præsentissimum, cujus descriptionem ab *Exc. D. D. Joh. Rudolfo Burckhardo Prof. Med. Basil. Celeberrimo* obtinui, de quo multo quoque ab *Exc. D. D. Francisco Reinaldo Phys. & Senatore Solodurensi* accepi: at nollem illam publici juris fieri, ne imperitis aut temerariis nocendi ansam darem, eoque magis cum tot febrifuga tutiora & efficaciora habeantur. Commendantur pulveres, olea & liquores ex *arsenico* parati contra cancos, ulcera serpentia, fistulas, excrescentias carneas

Oo 2

& simi-

& similia vitia. Et quamvis norim cancro mammarum liquorem *arsenicalem* illitum & pulverem cancro inguinum inspersum nullam leipothymiam, cordis anxietatem similiaque symptomata excitasse, secus ac *Cl. Fabrit. Hild. Cent. 6. Observ. 79. 80. 81.* observavit, nihilominus tamen vix in his affectibus ad praesidia *arsenicalia* properarem, cum pessima symptomata, tum in sano amuleti vice gestatum, apud *Ampl. & Exc. D. Bernhardum Verzascham*, tum in puella *Hist. 13.* ab *Exc. D. D. Joh. Jacobo Hardero P.P. celeberrimo* communicatâ, foris illitum pepererit. In cancrōsis non graviora quidem symptomata aliquando excitavit, quia copiosius ichor vim illius infregit & caro illa cancrōsa densior, virus ulterius serpere prohibuit: at in puella & Mercatore particulæ faciliè à venis resorptæ & sanguini permixtæ graves tumultus concitarunt. Quid in aliis ulceribus, fistulis, cancrōsis affectibus *Arsenicum* effecerit, nolo huc omnia congerere: interea me ab illius usu abhorre ingenuè fateor, quantumcunque *Arsenicum* nescio quomodo fixatum deprædicetur. Si caro luxurians, aut prava ex ulceribus pullulans, aut callus in fistulis auferendus, non deerunt alia tutiora, cui mediocriter materia medica perspecta est: & licet in cancrōsis affectibus rodentia nunquam proficua sint, nec magis quam *arsenicalia* juvent, minus tamen, si omnino unquam exigantur, nocebunt. Parotidem intempestivè exulceratam sordidam & aliquid cancrōsi minantem, & fungum in parte interna femoris non procul à genu pugni magnitudine, à carne luxuriante liberavi butyri & nijillinatione iteratis vicibus, ulceraque postea feliciter congruis adhibitis cicatrice obduxi. Carnem luxuriantem & callos egregie aufert *Lapis infernalis*, quem *Cl. D. Glafer. in Chymia* describit: plura occurrent apud *Fallop. Oper. T. 2. de Ulcer. c. 13. & de Cauteriis peculiari libello*, ubi inter alia *arsenico* prudenter utendum monet. Istud satis mirari non possum, quòd quidam *Arsenicum* venenum negare audent, cum in parva quantitate brevè tempore sugge-

suggestum enecet non sine lævissimis symptomatibus, nisi maturè evomatur, aut virulentia ejus citissimè retundatur. In Hist. I. Puellus post 54. horam vivere desit. In Hist. II. III. IV. VI. imprudenter Arsenicum devorantes vix & non nisi post diligentem medicamentorum debitorum usum lethum evitarunt, quâ ratione quoque Hist. X. Puellus & Puella mortem effugerunt: Puella vero Hist. VII. quam solius theriacæ usu Parentes rerum medicarum ignari ex mortis faucibus eripere conabantur, horâ quartâ post sumptum venenum mortua est. Canes Hist. XII. post ingestum venenum non diu supervixerunt. Diutius quidem vita Puero Hist. VIII. & Puellæ Hist. IX. prorogata fuit, illi ad d. 6. huic ad principium 5. diei: at miserrimè vivebant, perpetuo sc. cum lævissimis symptomatibus confluentes & procul dubio, si cadavera aperta fuissent, partes internæ non minus corruptæ inventæ fuissent, quàm in Puero Hist. I. & fœmina Hist. XI. & in canibus Hist. XII. Puella Hist. VI. Hæctica demum anno tertio variis & anomalis febribus exagitata mortua fuit, cujus viscerum uni alterive labes inusta fuit, ut nunquam plenè convalescere potuerit: qualis verò & ubi latuerit, indicare nequeo, cum Historia non integra tradita fuerit. Aliàs novi quendam à clanculum suggesto veneno tabidum, cum pedum tumore oedematoso, fere tanto temporis intervallo excruciatum interiisse: In cujus cadavere circa pylorum carneas excrescentias inveni: Historiam, Deo volente, integram observationibus Anatomicis & Medicis de Ventriculo aliquando publici juris faciam. Cæterum apud *Cl. Amman. Med. Crit. cas. 60.* Arsenicum & *cas. 98.* sandaracham Venena apertè *Alma Fac. Lipsiens. Medic.* pronuntiavit.

III.

Arsenicum intra ventriculum admissum virulentiam suam primùm exserit pungendo, vellicando, irritando, unde, vomitus

Oo 3

& an-

& anxietas cum sudoris frigidi expressione oriuntur ut duabus Puellis Hist. I. Puero Hist. II. duabus Puellis Hist. III. & IV. Puero Hist. VI. Puella Hist. VIII. Puellæ Hist. IX. Puero & Puella Hist. X. evenit. *Cl. D. Kunkelius l. c. p. 43.* *Arsenicum* vomitum per se ciere asserit, nam cani scrupulum dedit, quod vomitum egregie movit, illeque nihil ulterius passus est, quod forte pinguibus quoque tribuendum, quibus ipsi postea succurrit: ibidem statuit *Arsenicum* gradu uno in corrodendo inferius mercurio existere, unde facilius quam Mercurius sublimatus è corpore eliminari possit. Cani in Hist. II. De Nuce Vomica, *Arsenici & Auripigmenti* ana scrupulus dimidius cum mica panis in bolum redactus, plane nullas turbas dedit p. 203. superius nec punctula rubra in una areolarum reperta gravioris mali indicia erant, nec vel ob hæc vel ob restantes *arsenici & auripigmenti* particulas mortuus fuisset, nisi insuper nux vomica ingesta fuisset p. 207. Si membranam nerveam ventriculi & intestinorum irritare aut fortius vellicare perrexerit, efficit tormina, ut in puella Hist. IX. cordis palpitacionem lepothymias, synopes, frigus extremorum, ut Hist. II. Hist. VI. Præfide systematis nervoso ad consensum pellecto superveniunt convulsiones, ut in Hist. VIII. IX. X. in puella XI. in foemina. Si *arsenici* spicula propè ignea perruperint tunicam crustaceam linguæ, apparent aphthæ, ut in puella Hist. I. In ventriculo ulcera, ut in puella Hist. ejusdem, maxime si transeant ad membranam nerveam: si fibrillas nerveas & vasa capillaria adurat, abrumpat, aut nimium siccet, ut sanguinis refluxus: aut affluxus impediat, superveniunt vomitus & dejectiones nigrae, foetidae, cadaverosae, ingens ardor & sitis, singultus ab erosione vasorum, inflammatione & gangrana aut iphacelo prædictarum partium, quæ consequitur mors violenta, ut evenit puero Hist. I. aliis Hist. VII. VIII. IX. Foeminae Hist. XI. Canibus Hist. II. Nullus dubito quin quoque *Arsenici* particula à fermento stomachi & in-

& intestinorum imbibitæ sanguini permisceantur, quæ sympto-
mata plurimum augent ac magis pernicioſa faciunt, dum ſan-
guinem accendunt, ſpiritus depopulantur, ut puellæ Hiſt. XIII.
accidit, cui ſolum caput *Arsenico* butyro permixto illitum fuit:
nam *Arsenicum* omnino aliquid ſalini continet, præterea ad-
modum volatile eſt, unde facile aliquæ particulæ ab illo calo-
ris noſtri efficacia, accedente humore quodam inter medio, ſeu
è cuti excoriata ſtillante ſeu ex poris ejus exſudante ab rîpi ac ſan-
guini reſſuo immiſceri poſſunt: ut mercatori contigit in *Obſerv.*
Exc. D. D. Verzaſchæ citata. Phænomena quæ in febrî maligna
caſtrenſi populariter graſſante obſervantur, *Nob. D. D. Heinricum*
Secretam permoverunt, ut ſtatuert in *libr. de Febr. hac Caſtrenſi*
ſ. l. c. 7. ejus cauſam proximam magnam affinitatem habere cum
arsenico; aſſertum hoc pluribus rationibus l. c. ſtabilivit, & acceſ-
ſione plurimarum obſervationum ulterius in editione latina
quam meditatür probabit.

IV.

Lac in puero Hiſt. II. in duabus puellis Hiſt. III. & IV. &
cum ol. amygd. I. Hiſt. X. in puero & puella & in Juvene Hiſt. XII.
arsenici ſpicula ita obtudit, ut gravius nocere nequierit, quod
theriaca VII. præſtare nequirit: Quod vero duabus puellis
Hiſt. I. profuit id per accidens factum, nam ventriculũ cibo
refertum habuerunt. Infregit quoque ejus vim butyrum cum
Bez. min. Hiſt. VI. Retulit mihi nuper *Excell. D. D. Joh. Antonius*
Bertholinus Taurinenſis, Medicus Celf. Reg. Sabaudia & nunc ordi-
narius Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini Marchionis de Greſſi
ad Helvetios Legati, venenum quo veneficæ quædam Romanæ
ſub impio pietatis fũco gravem ſtragem ediderunt, & ſub Ale-
xandro VII. diri facinoris meritas poenas luerunt, *Arsenicale*
fuiſſe, quod *Aquettam* appellarint: huic ſimilem eſſe Pariſien-
ſium, in quas nunc merito pari ſeveritate animadvertitur: ad-
didit.

didit aquam hanc præter alios perniciosos effectus primum intensissimam febrim, & vix exstinguibile æstum excitasse, ac compertum casu fuisse ejus præcipuum & prope unicum Alexipharmacum succum citri esse. *Exc. D. D. Verzascha* mercatorem ab Amuleto arsenicali vindicavit inunctione ol. scorpion. *Matthiol.* potione sudorifera ex theriac. dioscord. fracaft. & electuario cardiaco, de quibus *V. l. c.* Memorabile est quod tradit *Cl. D. Kunkel, l. c.* nimirum cuidam tenellæ ætatis contra pediculos suum fuit linim. ℞. ꝑ. dulcis ʒj. ꝑ. vitæ ʒj. Ung. pomat. ʒj. Pharmacopæus imperitus loco ꝑ. dulcis, permiscuit ꝑ. sublimatum: inde caput valde intumuit cum inflammatione, ut brevi infonti pereundum fuisset, nisi à Med. Licentiatò intellexisset præsentem antidotum lixivium forte esse: quo cum linteo applicito quoque brevi convaluit, ita tamen ut capilli exciderint. Idem contra *Arsenicum* valere innuit *l. c.*

CAPUT XXI.

De Mercurio.

Historia I.

CAni d. 16. Dec. 1675. ante primam pomeridianam *Mercurij sublimati* scrupulum dimidium carni involutum exhibui, quem avidè devoravit: paulò post sursum deorsumque purgabatur: vomitu rejecta spumosa & viscida mucosa erant: fæces alvinæ pultaceæ & subflavæ. Alium bolum ex carne objectum citra *mercurij* inquinamentum odorobatur, at tamen degustare noluit. Pedibus & ore ligatis, cane ad latus inclinato, abdomen in latere sinistro incidi, prorupit statim ventriculus admodum inflatus cum intestinorum portione: diu intentus

intentus eram ad ventriculi contractionem : fiebat lentissime, incipiens ferè à pyloro, aut ejus antro : quandoque in medio à fibris circularibus corrugabatur : contractis fibris rectis sulci superficialij secundum longitudinem, in fundo imprimis, exporrecti conspiciebantur : presso ventriculo flatus per os elidebantur ; mox tamen rursus flatibus impletus fuit : Injecta aqua calida per gulam in ventriculum iteratis vicibus ; semper illam cum mucò & spuma rursus evomit : in hoc actu ventriculus non admodum contrahebatur ; at diaphragma valdè succutiebatur ac si illud cum musculis abdominis vomitum plurimum promoveret. Intestinorum motus peristalticus itidem lentus fuit. Utcunque canis parum comederit diebus prægressis, nihilominus venæ lacteæ in conspectum venerunt, quibus circa pancreas *Asellij* pressis, noduli prominuerunt : Receptaculi quoque chyli portio trans diaphragma cum ductu thoracico chylo plena apparuit : eà sauciata chylus promanavit, cujus superficiei, oculi, ut loquuntur, pingues innatabant, ut jusculis carnis pinguijusculis. Inflatum ductum propè insertionem bifurcatum inveni. Cane jam diu emortuo, reperitis inflationibus ductus thoracici, cor intumuit ac paulò post auricula dextra aliquandiu verà systole & diastole moveri incepit : similem motum observavi in crure diaphragmatis, musculo subclavio & in gula prope stomachum, qui nullo modo palpitans erat, sed ex vera constrictione & relaxatione fibrarum compositus & alternans ; ac si ab inflatione sanguis adhuc in vasis stagnans per arterias huc propulsus fuisset, & spiritus animales simul ulterius urfisset, vel vegetasset : nam aër per ductum thoracicum inflatus non solum ad dextrum ventriculum, sed etiam ad sinistrum pertigit, unde totum cor intumuit, arteriæ coronariæ implebantur, imo pervenit ad cerebrum, cerebellum, meninges, ipsosque sinus duræ meningis, quod aperte oculis usurpare licuit. Ventriculum cum portione gulæ & duodeni totum exemi : illo à stomacho ad pylorum

Pp

inciso

inciso inveni unicum bolum carnis & mucum spumeum copiosum: eo deterso nihilominus superficies mire anfractuosa protinus novo mucu pellucido oblinebatur: nullum ulcus observavi: stomachus amplius erat; pylorus multo angustior & contractior, vix parvum digitum admisit. Circa finem gula & circa stomachum aderant insignes fibrae carnosae circulares, sub limbo pylori in duodeno rubro & quasi inflammato haesit mucus croceus. Ventriculum superne divisum maceravi fervida: tunicam fibrosam a nervea unguibus facile separare potui: nimirum fibras rectas & circulares se decussatim inter secantes; externae rectae, internae circulares; utraque junctae fibrillis obliquis & perpendicularibus: Circulares circa pylorum ejusque antrum & circa stomachum crassae & robustae. A tunica fibrosa ad nerveam plurima vasa sanguifera & nervi emittebantur, vasa sanguifera inplexum reticularem dirimebantur, nervi in tunicam nerveam expandebantur. Ablata tunica fibrosa anfractus omnes obliterabantur. Ab rasa tunica crustacea seu mucosa cultri manubrio, aliquot oscula rotunda apparuerunt, per quae mucum transfudasse arbitrabar; ceterum non similia erant osculis glandularum in ventriculo suo loco repertarum. Intestinis a duodeno ad finem rectis secundum longitudinem incisis in duodeno & principio jejuni continebatur mucus flavus concretus, hinc in toto jejunio & principio ilei mucus albus, in ileo mucus pellucidus concretus, similis gelatinae, quae ex amylo in aqua cocta paratur, in fine ilei similis mucus cum alio fluido & spumoso: Rectum prorsus vacuum & anfractuosum fuit. In toto intestinorum tractu arearum glandulosarum triginta & unam inveni: erant rotundae & oblongae: foris pressio intestino & osculis glandularum rotundis prodiit liquor pellucidus viscidiusculus; erant quaedam magnitudine seminis milij, per microscopium inspectae transparebant ac instar margaritarum splendebant. Jejunum & portio ilei rubebant: in medio arearum glandulo-

duolosarum manifeste aderat superficiali erosio. Venæ capillares intus conspectissimæ erant, ut & valvulae *kerkeriingianæ*. Mirum unde chylus in lacteis, cum intestina vacua essent tum obfamperpessam, tum ob *mercurii* vim purgantem? Una muco à *mercurio* allecto? Inter tunicam fibrosam & nerveam in gula manifestæ conspiciebantur glandulae. In vena cava à capite descendente & ab hepate ascendente ad cor sanguis in tenacium grumum concretus & splendide innigrescens erat, ut ceu culter ex vagina extrahi posset.

Hist. II.

CAnem majorem, pellem, Tigridis instar, pilis nigris guttatim conspersam habentem, cum *Exc. D. D. Heinricho Scretæ* plurimis diebus quotidie bis unguento ex pinguedine suilla & *mercurio* vivo parato, in capite, per totum dorsum, sub axillis & in inguinibus ubi depiliserat & ubi majora vasa sanguifera excurrunt, inungendum curavimus; sc. à 3dec. 1677 ad 25dec. circa 11dec. aliquantulum salivare coepit, brevi tamen salivatio substitit: d. 15dec. in occipite non procul à vertice, tumor natta similis emerfit, ab attactu dolens. Ubicunque locum inunctum attingere valuit litum *mercurialem* lambendo abligurivit. Toto hoc tempore nunc in aère aprico pluvio, nivolo aut gelido, nunc in hypocausto versabatur: semper vegetus mansit, hinc inde cucurrit: comedit: non magis quam ante inunctionem purgabatur: ultimis diebus ligna & ossa adhuc rodebat, non tamen tam diu ac antea consueverat: subinde tamen dentibus stridebat; aliquando ceu baculo percussus vociferabatur subito: abdomen quandoque tumidius apparebat. A. 26. dec. ad 2. Januar. 1678. postquam inunctiones intermittebantur, symptomata hæc cessarunt nisi quod adhuc dentibus strideret d. 2. Januar. man

Pp 2

mer

mercurij vivi libram dimidiam cum quatuor uncis pinguedinis suillae devoravit, atque ita lambendo patinam exterlit, ut vix paucula grannula *mercurij* superessent. Ab hac *mercurij vivi* portione devorata nulla actio vel minimum laesa fuit: nec quicquam in excrementis p.n. animadversum fuit: imo inde magis famelicus reddebatur.

D. 3. Januar. 1678. mane hora 8. *Mercurij sublimati* drachmam cum mica panis in bolum redactam dedimus, praesentibus *Exc.D.D. Sereta, D.D. Joh. Conrado Brunnero & D. Lic. Scerpsio Durlaccensi*. Vix quadrante horae elapso magno nixu vomere coepit, primum mucum crassissimum tenacissimum, spumeum idque parvis intervallis novies. Prima vice frustulum panis crustaceum sine bolo eiecit, nec in tot vicibus ullum boli vestigium in vomitu reiectis animadvertere potuimus. Circa horam 9. decima vice mucum priori similem primo cruore tinctum, postea adhuc sexies, sed longioribus intervallis & magis magisque cruentum & ultima vice atro rubescentem evomuit: vomitu reiecta semper copiosa erant. Post quemlibet Vomitum secessum, ubi ceu à magno labore fessus quiesceret, quæsit; inde non recessit nec pedibus conculcatus locum mutavit, donec ipsum irritamen internum denuo sollicitaret & quasi expergeret: tunc enim in pedes surrexit, unum alterumve angulum elegit, ubi ventriculum vomituriens exoneraret. Vomitum præcessit aliquoties pulsus quidam sonorus in hypochondriis, mox capite demisso, rictu amplo, os aperuit & tanta vi, quasi omnibus nervis intensis, mucum eiecit ac si ventriculum & omnia intestina eieciturus esset. Aliquoties quoque antequam cruenta vomuit, alvum solvit; primæ faeces erant pinguedo suilla pridie comesta, cui *mercurius vivus* permixtus conspici poterat, postea pultaceæ, etiam crassiores & in scibala coactæ, quibus quoque ꝑ *vivus* & pili inerant. Circa 6. Vespertinam excrevit faeces cruentas, postea nigras & piceas: bolus *mercurio sublimato*

limato infarctus nuspriam comparuit. Post 6. horam per scalam tractu ultro stabulum petiit, & pluribus passibus citra nutationem incessit: circa 9. placide decubuit ac si dormiret. Toto hoc temporis intervallo nunquam convellebatur. Dum pransimus erupit, an è fonte biberit, rescire non potuimus: repertus in stabulo stramini quietus incubuit, & compulsus ad primam stationem rediit. Omnia oblata fastidiit.

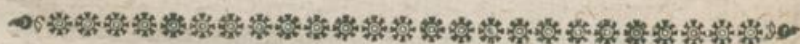
D. 4. Januar. mane hora 6. mortuum in stabulo adhuc calentem, artubus flaccidis, plane non rigidis, invenimus.

In cavitate pectoris nullum sanguinem extravasatum reperimus. Pulmones inflati erant, rubicundiores debito, maxime in latere dextro: in limbis illorum extremis ramuli sanguine turgidi conspicui: ibi quoque apparuit macula quædam nigra inæqualis, citra tumorem, aut duritiem, dimidio bazio angustior. Cordis dexter ventriculus & auricula, vena cava ascendens, descendens, azygos & inter costales à sanguine distentissimæ erant: in sinistro quoque ventriculo & auricula multum sanguinis aderat, minus tamen quam in dextro: in aorta paucus sanguis occurrit. Sanguis neque in ventriculis neque in vasis majoribus & minoribus neque ullibi coaluit nec vel minimus grumulus inventus fuit. Ductus thoracicus & chyli receptaculum lymphæ cruenta plena erant. Aperto abdomine plurimum sanguinis extravasati inter hepar & ventriculum in hypochondrio sinistro, ut & intra duplicaturam omenti circa ventriculum invenimus. Ventriculus & intestina plena & distenta, non tamen valde inflata erant: foras atrox rubescens, in paucis locis minus rubicunda apparuerunt: cæcum solito non multum majus fuit: rectum verò valdè turgidum & nihilominus sulcis rectis profundisque præditum. In reliquo cavo abdominis nullus cruor extravasatus videbatur. Venæ mesentericæ & porta sanguine admodum distentæ fuerunt. Vesica vacua & corrugata: Pancreas rubicundius solito: Lien atrox, rubescens:

Pp 3

renes

renes naturali colore tincti. Gula intus rubicunda & inflammata. Ventriculus, mucro cruento spumeo viscido plenus: similis mucus in toto reliquo intestinorum ductu conspiciebatur: in caeco faeces pultaceae flavae cum pilis: in recto faeces pice nigriores & renaces, nulla scibala, nulla vestigia *mercurij vivi aut sublimati* apparebant. Contentis sublatis ventriculus intus undique rubicundus & inflammatus, excepto antro pylori, videbatur: intestina à pyloro ad imum intestini recti itidem inflammata erant, minus tamen areolae glandularum rubebant. Ab lata tunica fibrosa gulae & ventriculi: inter illam & tunicam nerveam, sanguinem grumosum, extravasatum in plurimis locis reperi, ut & in plerisque intestinis inter has tunicas. In ventriculo & intestinis quoque crustacea rubebat, alicubi etiam abrasa, vel potius erosa, sed non penitus erat. Ventriculo & intestinis aliquandiu aqua maceratis crustacea facile abscedebat: nervea, quamvis per totum ventriculum & in intestinis inflammata esset, nullibi tamen exulcerata, aut erosa conspici potuit. Antrum pylori & areolarum ambitus ab inflammatione immunes erant. Intra Cranium nihil p. n. aut insuetum visum fuit, nisi quod vasa sanguifera & sinus quoque sanguine turgent.

Historia III.

Ex Communicatione *Exc. D. D. Sigmundi
Königs Physici Bernensis.*

NOn ita pridem Puer annos duos cum dimidio natus, hora quinta vespertina clanculum officinam Aurifabri subintrans, *Mercurij sublimati* grana circiter octo inglutiit, unde mox tormina saeva, ventris inflatio & salivatio excitabantur. Mox
Exc.

Exc. D. D. König. vocatus protinus dedit syrup. Emeticum cum succ. cydon. paratum: vomitu peracto, large ipsi lac caprinum cui mucilaginem sem. Psyllij permiscuit, potandum propinavit. Inflatio & tormina brevi cessarunt ac noctu dormivit. Post 14. dies, Phthisis periculum imminens declinavit potu lactis capri- ni cum sem. cydon. & malvæ cocti: nec haftenus quicquam ad- versi passus est.

Historia IV.

Catellæ nondum menstruæ d. 27. dec. 1675. cum *Exc. D. D. Heinricho Screta* horâ 11. antimeridianâ dedi *mercurij dulcis* drachmam dimidiam: non diu postea faeces liquidas, pultaceas, pallide flavescentes excrevit. Horâ 1. pomeridianâ siticulosa erat: lingebat manum admodum lingua propè exsucca; lac ori instillarum avide deglutiit: seu siticulosa, seu à *dulci* dolens voce admodum submissa vagiit: vegetior tamen perstitit catella illâ cui nuper *magister Gialappa* intrusimus. Lac non evo- muit. Post 2. horâ pomeridianâ thoracem in sinistro latere in- cidi; pulmones ex amplo vulnere, etiam costis digito diductis, aëre pleni prorumpabant in inspiratione, nullo vacui metu, cum vulnus admodum patulum esset. Vulnere in abdomine fa- cto ventriculus distentissimus erupit, circa medium constringe- batur, corrugabatur indeque antierius & in fundo inæqualis & quasi anfractuolus reddebatur sensimque parvus admodum e- vasit: gula distendebatur, nunquam tamen vomuit. Intestina lentissime movebantur. Dum pectus in dextro latere adhuc in- tegrum erat, subinde adhuc vagiit fortiterque respiravit: ablato sterno nihilominus in inspiratione adhuc sursum costæ tolle- bantur: ubi verò diaphragma costis annectebatur illæ adduce- bantur & pectus inferius fiebat angustius. Diaphragma in inspi- ratione

ratione planum, in expiratione convexum reddebatur. Cor subinde in motu substitit: inflato ductu thoracico & hinc corde ventriculis, auriculis & valis coronariis valide rursus cor movebatur, inò ante quartam exemptis ventriculo, intestinis, hepate, liene non sine largissima hæmorrhagia & detruncato capite cordistotius motus perstitit ad hor. 5. usque: auriculæ vero dextræ motus spontaneus fiebat adhuc hor. 8. noctis: ante 10. noctis irritata aliquoties rursus movebatur. Ventriculus prope omino vacuus erat, nihilque præter *¶ dulcem* grumulis involutum, aliosque grumulos lactis sinceris continuit: nulla prorsus inflammatio apparuit. Intestina quoque fere vacua erant; subinde in illis mucus paucus flavus, condensatus & aliquot vermes mortui occurrerunt: cæcum paucum humorem turbidum flavum, & rectum feces atro flavescentes tenacissimas, quibus grumuli cum *¶ dulci* permixtæ erant, continuerunt: Nullibi nec circa areolas inflammata apparuerunt. Ex quibus conclusimus *Mercurium dulcem* minus ventriculo & intestinis infestum esse, quam *Mag. Gialappe*; minusque ferocius quam illud in alia castella fecerat.

Scholia.

I.

M*ercurius vivus* in cane Hist. II. plurimis diebus illitus & ubi attingere ore poterat abliguritus, & tandem libræ dimidiæ pondere cum pinguedine suilla devoratus, nullam salivationem effecit, forte ob pororum cutis & osculorum vasorum lacteorum, aut glandularum salivalium dispositionem aliam quam in hominibus existit: novi quendam bis *inunctionem mercurialem* admittentem, primum leviozem, postea auctâ *mercurii* dosi fortissimam, citra ullam salivæ promotionem, aut dentium vacilla-

cillationem aut deglutiendi difficultatem sustinuisse, imo à diuturna *Empl. de spermat. Ranar.* ꝯ nec vel minimam immutationem in faucibus percepit, quamvis fronti & cubito impositum inveteratos dolores feliciter sustulerit; quod adscribebam glandularum subcutanearum aliarumque exsiccationi à sæpius repetita diara sudorifera. Alias aliquot memorare possem quibus salivatio facillimè à ꝯ *sublimato* in lixivio contra scabiem decocto post unam alteramve artuum lotionem, aut post inundationem paucò ꝯ *vivo pinguis permixto* factam brevi subsequeretur: nuper cuidam alium lue ꝯ affectum illinenti aphthæ cum larga incipiente salivatione in faucibus obortæ sunt: quibusdam etiam ꝯ *dulcis* diutius detentus salivationem parat; unde à cautiore non nisi cum stimulo exhibetur: Puella Hist. III. grana octo assumpta ꝯ *ij sublimati* paulò post salivam moverunt. Admiratione non caret *dimidiam libram* ꝯ *vivi devoratam* in cane Hist. II. nullum symptoma quod alicujus momenti esset exeat, cum apud *Schenkium* ille Pharmacopeum & apud *Höchstetterum*, Parasitum ingurgitatus male mulstarit.

II.

Mercurius sublimatus quantum irritando ventriculum & intestina valeat, apparuit ex vomitu & alvi dejectione cità post assumptionem in Hist. I. & II. & licet forte in Hist. I. frequens vomitus sectioni abdominis, ventriculi denudationi & frequenti tepidæ injectioni per gulam in ventriculum attribui posset, attamen soli ꝯ adscribendum vehementissimum vomitum Historia II. docuit, cum brevi tempore novies mucum & postea sexies cruenta evomuerit: & ipsa muci copia qualibet vice ejecta irritationem acerrimam ac ut *Cl. Kunkel.* loquitur l.c. gradu & quidem insigni *Arsenico* acriorem probat: quod etiam vomitus & dejectiones cruentæ & magna muci cruenti in

Q9

ventri-

ventriculo & intestinis restans abundantia evincunt. Imo spicula *mercurij sublimati* prorsus ignea fuisse patet ex inflammatione & gangræna ventriculi & intestinorum canis in Hist. II. & intestinorum canis in Hist. I. quam quoque procul dubio in ventriculo fecisset, nisi aqua sæpius in ventriculum injecta mitigatus fuisset: cujusmodi particulis acribus, calidis & tantum non igneis & penetrantibus vesicantia prædita optimè statuit *Exc. D. D. Georg Balthas. Metzger P.P. Celeberrimus in Syllogo Thes. Chiriatric. V II. §. 6.* Hæ particulae propè igneæ per crustaceam tunicam ventriculi & intestinorum penetrantes primum extrema venarum capillamenta adusserunt, unde refluxu impedito inflammatio; postea quoque arteriarum combusserunt, unde affluxu vivifici succi prohibito gangræna subsecuta fuit: & procul dubio nisi crustacea tam porosa fuisset, & mucro copiose transudanti assueta, facilem transitum concessisset, in vesiculas sublata fuisset, non secus ac cutis vesicatoriis impositis. Iisdem particulis portionem crustaceæ sustulit in ventriculo canis Hist. II. quibus obstitit nervea ubique compage densiore prædita, unde neque in canibus Hist. I. & II. exulcerata inventa fuit: neutiquam verò crustaceam inflammaverunt, cum nulla vasa sanguifera ad illam pertingant & rubor potius vel sanguinis extravasati tincturæ vel transparentis nerveæ colori deferendus sit. Sanguis inter tunicam fibrosam & nerveam, ut & inter ventriculum & hepatis & in duplicatura omenti extravasatus fuit, non tam erosio vasis sanguiferis, quam ruptis ob violentissimos vomitus in Hist. II. Quavis in hoc cane vomitum præcesserit pulsus sonorus in hypochondriis, & procul dubio diaphragma in nixu violentissimo cum pulmonibus vehementissime succussum fuerit, nullum tamen vas in pectore ruptum fuit: at pulmones præcipue in dextro latere rubicundiores, in extremis limbis vasa sanguifera conspectiora & macula rubra apparuit; nisi sanguinis circulationi intercepta hæc adscribere velimus.

III. Fa-

III.

Fastidium canum in Hist. I. & II. soli mucos, non bili deferendum est, cum nulla ad ventriculum ascenderit, & cum carnes objectas fastidirent nihil nisi mucum evomuerint. Inflatione abdominis & ventriculi in Hist. I. & III. evenit ob copiam flatuum in ventriculo detentam utroque ejus orificio arcte clauso, unde in cane Hist. I. exprimendus erat: Flatus producti tum à calore & fermento ventriculi, tum à sale sylvestri *mercurii*, ex copiosissimo mucos denuo ob ꝑ ij irritationem continuam prolecto: unde explosis aut expressis flatibus, statim novi renascebantur. Cur nullæ convulsiones tantopere irritata membrana nervea ventriculi & intestinorum supervenerint? explicatu perdifficile mihi videtur, cum mitius his partibus afflictis aliquando præses systematis nervosi excandescat & hac ratione opitulari conetur. Puellus quidem convulsiones evitavit maturo auxilio ab *Exc. D. D. König.* propinato sc. syr. Emetic. cum succ. cydon. parato, cujusmodi antimoniato quendam à veneni sævitia liberatum tradit *Cl. Fabric. Hildan. c. 4. Obs. 37.* & lacte cum mucil. sem. psyll. quæ ambo aculeos ignitos ꝑ ij sublimari obtundunt & extinguunt. In cane Hist. I. injectiones aquæ calidæ in ventriculum forte convulsiones averterunt. At quomodo convulsiones canis Hist. II. penitus derelictus effugerit per obscurum est: certe toto die nihil convulsivi præter vomitum & pulsationem sonoram illum præcedentem ad horam 9. noctis in illo observatum fuit: num nocte ipsum affligerint nullo in dicio cognoscere potuimus & mane prorsus artubus flaccidis, non rigidis mortuus repertus fuit. Forte præses systematis nervosi non in auxilium raptus fuit, quia ventriculus validus hostem solum in principio excutere conatus est atque id plurimis nixibus ausus est; postea à tot laboribus dissipatis spiritibus animalibus præses ventriculo non amplius succurrere valuit: unde quoque

Qq 2

circa

circa vesperam vomere desit. Verum his nec mihi satis facio: res ardua repetita experimenta postulabit.

IV.

Canis Hist. II. Mortuus est non ob coagulationem sanguinis, cum nihil grumosa ullibi in ventriculis, auriculis & vasis inventum fuerit: nec ob defectum sanguinis cum ventriculi cordis, auriculæ, vasa, etiam in mesenterio & pectore plena adhuc fuerint: sed ob spirituum vitalium & animalium dissipationem à tot laboribus, quos vomitus creant, eorumque corruptionem à gangræna ventriculi & intestinorum, particulis pravis sanguini permixtis, nam receptaculum chyli & ductus thoracicus lymphæ cruenta implebantur. In cane quidam Hist. I. sanguis coagulatus in ventriculis & vasis repertus fuit, at tum demum postquam perfrigit: forte si citius sauciata fuissent vasa sanguinem fluidum stillassent.

V.

Mercurius dulcis in Hist. I V. quoque irritavit, at blandè, unde solummodo per alvum egressit, lac avidè deglutiit & procul dubio mortem evitasset, nisi aliter nostræ curiositati inservire catella coacta fuisset. Et omnino post mortem patuit *Mercurium dulcem* mitius irritare ventriculum, quam *Magisterium Gialappe*, cum non tam pertinaciter ventriculi & intestinorum tunicis ad hæreat, nec inflammet ut hoc efficere solet & sæpe propterea torminum & Hypercatharsis autor existit, maxime si vis ejus non probe dilatetur.

Cap. XXII.

CAPVT XXII.

De Cicutæ Utilitate.

 Aetenus *Cicutæ* maleficia memorata fuerunt, accusata fuit veneficii, quia duos pueros brevi interfecit & sex puellas gravissime afflixit & pene neci dedit: infamis fuit propter Socratis mortem, quam illa intulisse traditur: aliis historiis virulentia ejus narrata fuit: ostensum fuit affinitatem aliquam habere cum aliis venenatis vegetabilibus & mineralibus, cum prope eadem symptomata excitarit: sc. cum *napello*, *cocculis nuce vomica* &c. Item *Antimonio*, *Arsenico* & *Mercurio*, & licet ad illorum vim deleteriam non pertigerit, sed aliquot gradibus inferior fuerit, nihilominus tamen ventriculum vehementer laceffisse ac principes partes in consensum rapuisse non sine detrimento totius, verum etsi *Cicutæ*, *Napellus* venena sint, tamen ut scribit *Exc. Sennert. Pract. l. 6. p. 5. c. 2.* sunt rerum natalium species & à Deo creatæ, per se bonæ & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinent, habentque ipsæ proculdubio etiam utiles nobis vires, sed quæ in hac mentis humanæ imbecillitate nobis ignotæ sunt. Occultas vires detegere in animo habuit *Exc. D. Georg. Hieronym. Welsch Curat. & observ. Exoteris. chil. 1. obs. 828.* ubi pollicetur arcana quorundam in gravissimis affectibus, multis experimentis nobilitata in *Ephemeridibus* suis aliquando, cum Deo, se patefacturum: Verum cum fatum *Firum optime de re Medica merentem* nobis eripuerit & triste sui desiderium post se apud omnes bonos reliquerit, verendum Arcana hæc recondita mansura, nisi Nobiles Hæredes aliquando manuscriptis ipsius superstitionibus posteritatem beent. In monumentis tum Veterum tum Recentiorum occurrunt.

currunt Medicamenta assumenda & foris applicanda, quorum quædam *Cicutæ* folia, radices, semina, succus aut decocta ingrediuntur. *Hippocr. de Natur. Muliebr. Sect. 28. §. 71. Edit. Lindan.* Inter potiones subdititias & purgatorias ponit *Cicutæ* pugillum in aqua decoctum. Plures in illo loco enumerat, quæ nimium fluxum mensium vel lochiorum coercerent; adeo ut conjectura *Bodæi* non multum valeat qui in *Theophrast. Hist. Plantar. l. 9. c. 17. p. m. 11. 46.* locum corruptum opinatur ac Venerandum senem *κύνιον* pro *κύνιον* scripsisse autumat: quamvis ipse hæsitare in *L.c.* videatur, dum *cicutam* diureticam atque ita purgatoriam, & cum *Dioscor.* refrigerantem atque ita nimium fluxum coercentem innuit.

Galenum *cicutæ* decocto uti ad confectionem pilularum ex opio. sem. hyoscyam. myrrh. contra destillationes ejusque semine tribus medicamentis permixto contra destillationes, vocem interceptam, hæmorrhagiam pulmonum aliarumve partium, item lacerationes ex *l. 7. de Comp. Medic. sec. Lac.* supra recensitum fuit: It. ex *l. 10. de Comp. Med. sec. Loc.* pastillis contra ulcera vesicæ. Id. *l. 3. de simpl. Med. Fac. c. 18.* Anum Atheniensem *ἡς ἀπὸ τῆς μνημονεύουσιν*, in scenam producit, quæ ab exigua *cicutæ* portione auspicata, ad permagnam progressa est copiam, nullo detrimento. Hæc postmodum multis ansam dedit, ut crediderint venenis quempiam assue fieri posse; quod etiam non tamen sine limitatione defendere ausus est *Zacut. Lusitan. Histor. Med. Princ. l. 5. p. m. 371.* qui propterea à *Casspar de Reyes* vapulat in *Campo Elys. Facund. Quest. l. 63. p. 816.* Quam bene, hoc loco non disceptabo. *Plin. H. N. l. 25. c. 13.* concisa sententia scribit *Cicutæ* caulis & viridis estur à plerisque & in patinis; Cum in prægressis venenum pronunties & *Dalechamb. in notis* se quendam novisse esu *cicutæ*, apii hortensis specie incautum delusum ad extremum usque vitæ dementem factum, addat, locus iste ceu falsus, aut obscurus fuit præteritus. *Scaliger Exercitat. 152.* refert

refert in Liguribus Taurinis Anserculos *cicuta* foliis devoratis illico exspirasse: Qua tamen in provincia vulgò ejus radices pro delicijs habeantur acerariis: addito etiam salubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum: addit quoque se esitasse saepe, fisari sapore; quæ loco *Pliniano* auctoritatem & lucem asferre videntur; cum alias per errorem folia comesta non solum ex *dalechampi*, sed etiam ex ipsius *Scaligeri* aliorumque plurimorum narratione, ut jam supra nemini, aut mortem, aut pessima symptomata effecerint. *Cl. Stobelbergerus in Descript. Gallia Polica. Med. l. 5. p. m. 267.* In Languedocia reliquaque Gallia Provinciali & Narbonensi *cicuta* etiam duorum pedum longitudinem habentes sæpius è saxorum criptis erumpere vidit, humano generi noxam non inferentes; quoque Batavam *Cl. Bodeus l. c.* decantat: unde forte minore damno apud *Cl. Nic. Fontan. l. 1. Obs. 55.* Foemina Batava feliciter *cicuta* in acètariis sibi somnum conciliavit. *Renealm. Obs. 3. p. m. 4. cicuta* in umbra ficcata scrupulos duos in vino horis duodecim infusus dedit, nulla sequente appetitus defectione, nulla cardialgia: plus vero minxit meliusque habuit ab obstructione in gibba hepatis parte. Idem in simili morbo *rad. cicuta* drachmas duas in decocto dedit: cujus beneficio in sudorem solutus melius habuit. *Matthiolus in Diosc. l. 4. c. 74.* scribit constare *cicutam* in Italia non adeo exitialem esse unde forte *Cl. Paulus Zachias Quæst. Med. Legat. l. 2. Ter. 2. Quæst. 3. §. 14.* illam refert inter ea venena, quæ cum minore certitudine interimunt, annumeratque croco, lactucæ atque ad necem inferendam unciam non sufficere opinatur, indeque suspicari non immerito licet veneficas, de quibus supra, *Aquettam* non ex *Cicuta* concinnasse. An Myrrhidem pro *cicuta* agnoverint nescio: videatur *Exc. Rhod. in nota 179 in Scribon. larg. Exc. D. Welsch. l. c.* Hæc quomodocunque se habeant, non excutio; at *Cicuta vera sive terrestri sive aquatica* nunquam fiderem, neque author essem ut intra corpus humanum admitteretur, cum plu-

rima

rima securiora exstent ad satis faciendum quibuslibet scopis in
medendo præ *cicuta*. Et omnino *Cicutam terrestrem* in Italia
quoque virulentam esse, præter recensita, hæc Historia docet,
quam ab Exc. D.D. Heinrico Kösserlin Prof. Med. in Acad. Friburg.
Brisgoje optime merito nuper accepi:

Anno 1657. Patavij ubi studiorum causa tunc commorabar,
Uxor Bajuli cujusdam aliquot mensibus prægnans noctu ædes
nostras accessit, rogavitque ut suppediraretur remediolum ali-
quod contra tormina, quæ pateretur: Jubebatur, ut sem. carvi
in jusculo decoctum epotaret: aliud remedii genus expectare
noluit, sed illa adhuc nocte convulsa obiit. Maritus mox adiit
tribunal, quod publicæ sanitati præest, obtinuitque sepeliendi
licentiam: cadaver propriis humeris imponit, solus ad tem-
plum S. Catharinæ deportat, tumulo injicit ac obruit sive quia
noluit Uxoris cadaver inservire Anatomicis demonstrationi-
bus, quæ tum publice fiebant, sive quia formidavit causam re-
pentinæ necis detectam iri à cultro Anatomico.

Postquam ex tribunali dicto Curatoribus Anatomix inno-
tuit cadaver prægnantis sepultum fuisse, studiosi armata manu,
spreta loci sanctitate, cadaver ex templo & sepulchro eripue-
runt ac Theatro Anatomico intulerunt. Aperto abdomine sta-
tim profiliit ventriculus admodum turgens & extensus, variis
striis & maculis ex flavo livescens depictus, quo colore quo-
que duodenum apparuit: Incisus ventriculus spiravit flatum oli-
dum: continuit saburram ex viridi nigricantem, in qua observa-
bantur particulae quædam herbaceæ *cicutam* referentes. Interni
parietes ventriculi ferme lividi erant. Patavii demonstrationes
Anatomicæ fieri solent adhuc mense Febuario imo etiam Mar-
tio, quo tempore pauperuli, maxime tempore quadragesimæ
varii generis herbas convasare iisque vesci solent, atque facile
contingere potuit ut hæc misella cum aliis quoque *cicutam* ab-
ripuerit ac ferculis cœnæ destinatis iminiscuerit, non secus ac
in l. sæ.

in l. sæpius c. ex quadripart. Exc. Sim. Paul. factum fuit, quæ paulo post ingestionem tormina, & cum auxilia prævisisset, convulsiones & mortem attulerit. Ventriculi ingens distensio à flatibus utroque orificio arcte clauso fuisse testantur erumpentes olidi flatus: unde fortè torminum & convulsionum sævities: parietes intus lividi & foris striæ & maculæ ex flavo livescens gangranam produnt, quam procul dubio accersiverunt spicula *cicutæ* membranæ nervæ ventriculi intestissima. Exc. D. D. Frideric. Hoffmann. in Clave Pharmacop. Schröder. l. 4. f. 1. c. 109. *cicutam* inter venena numerat: de *cicutaria* tamen, quæ innoxia creditur, refert; Hujus radices sive in cibis coctas sive crudas comestas, tanquam maximum arcanum, commendant in scorbuto: Verùm & hisce quosdam è medio fuisse sublato, testatur experientia. Et hæc quoque monent sobriè & prudentissimè *cicutam* eique affines herbas, ceu medicamentum intus assumendum, suadendas esse. Non tamen negarim, tum ex his tum ex aliis venenatis creditis salutaria medicamenta parari posse, & male nobiscum actum fuisset, si non licuisset nobis, Febri malignâ ultra septennium his in oris grassante, medicamenta ex $\frac{1}{2}$ & $\frac{3}{4}$ parata exhibere; imò quàm plurimis hæc, præ aliis ex herbis & radicibus concinnatis, salutifera & sæpè citam opem tulisse, omnes qui hic medicinam facimus, experti sumus. Verùm non nego, tum hæc tum alia, quæ virulenta creduntur, in præparando peritam & strenuam manum postulare: deinde assensum præbeo Exc. Sennert. Prax. lib. 6. p. 5. c. 2. quosdam qui medicamenta per se venenata nimis incautè & temerè exhibent, eo non satis firmiter probare, quòd talia medicamenta innoxia sint, quia eo, quo exhibita fuerunt, die, vel sequentibus aliquot diebus nihil noceant; cum ab iis vitiosa dispositio corpori imprimi possit, quæ longo demum tempore se exserat.

Externus *Cicutæ* usus à multis Veteribus & Recentioribus traditur in variis affectibus. Dioscorid. de Mat. Med. l. 4. c. 79. scri-

Rr

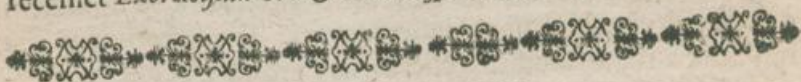
bit

bit succum ex summitatibus & comis *Cicutae* expressum, priusquam semina ficescant, & sole condensatum multiplicis esse in medicina usus; misceri collyriis anodynis & illitu herpetas & Erysipelata restinguere: Herbam cum coma tritam testibus cataplasmatibus modo impositam opem ferre *ὀνείρω τῶν τοιῶν*; genitalia effoeta reddere, lac extinguere, mammarum incrementa in virginibus prohibere, testes *ἀνείρω* in pueris facere. Similia apud *Galen.* occurrunt: *de Remed. Facile Parabil.* semen cui vim adstringendi & repellendi tribuit, frontalibus in ophthalmia dolorifica admiscet. Utrumque alij Græci imitantur. *Plinius H.N. l. 25. c. 13.* Ad resolvenda medicamenta *succo cicutæ* pro aqua uti tradit: sc. ad exsolvendam medicamentorum acrium vim usus est ejus aqua dissoluti, ut opij, prout *Dalec.* explicat. Insuper *Plin. l. c.* addit: Fit ex eo ad refrigerandum stomachum malagma: Præcipuus tamen ad cohibendas epiphoras æstivas, oculorum que dolores sedandos circumlitus: miscetur collyriis & alios omnes Rheumatismos cohibet: Folia quoque omnem tumorem doloremque & epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est mammas à virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammis imposita exstinguit, Veneremque testibus circa pubertatem illita. *Cicuta* in his affectibus opem ferre, aut generandi potentiam extinguere, creditur refrigerando repellendo & spiritus suffocando: Verum si attentius omnia expendantur, in iisdem affectibus vim suam resolvendo, attenuando & consumendo potius exseret, cum particulis calidis prædita sit, ut supra c. 3. & seq. probatam fuit: Et in similibus quotidie experimur, resolventia tutius foris adhiberi, nimium refrigerantibus & incrassantibus: Collyriis in ophthalmia camphora permiscetur, plurimorum calculo calida, utpote soboles, seu sal volatile cinamomi, inflammabilis & acris. Erysipelati topica incrassantia & impensè refrigerantia non semel partibus gangranam imprefferunt, aut repulso humore mortem accelerarunt,

rarunt, ut non ita pridem epithemata in Erysipelate faciei cui-
dam phrenitidem, subsequente inevitabili moriendi necessitate:
attulerunt. Certè si tantopere refrigeraret, non omni tumori
& dolori, ut *Plinius* tradit, folia contusa *Cicutæ* conveniret. No-
strates matres Lac extinguunt foliis petroselini contusis, mam-
mis impositis, quòd sine noxa sit, nec tam malè cedit ut *Fœmi-
næ* apud *Cl. Borell. Cent. 2. obs. 3.* à *Cicuta*. Atrophiam testiculo-
rum in tenera ætate à *Cicuta* effectam potius adscriberem ni-
miæ filamentorum perviorum, ut & vasorum sanguiferorum in
illis exsiccationi, quàm sanguinis & spirituum congelationi,
quam consecuta potius fuisset harum partium sphacelus quàm
atrophila, aut si omnino sanguis aliusve humor tunc congela-
tus mansisset, crescente ætate & totius calore, gelu hoc sensim,
ut post hyemem ab æstivo calore etiam in hyperboreis regioni-
bus nix, colliquatum fuisset. Herpetica ulcera scimus feliciùs
coërceri aqua phagadænica ex calce viva & ꝑ sublim. parata,
quàm nescio quibus ingrossantibus. Inter illa, quæ venerem ex-
stinguant, numerantur quoque calida, sc. ruta & similia, ut tali
vi præditum non necessario frigidum statuendum sit. Frontali
suo *Galen.* addidit sem. *cicutæ*, verùm nescitur, an huic potius,
quàm ceteræ mixturæ, interceptionis effectus adscribendus sit:
facultas simplicis medicamenti optimè cognoscetur, si solum
adhibebitur. Certè *Cels. l. 5. c. 6.* sem. *Cicutæ* inter med. simpl. ro-
dentia numerat, ut in plurimis Exemplaribus legitur: etiam inter
Medicos Principes ex *Heinr. Stephan. editione: Exc. D. J. Anton.
van der Linden, Galeni* fortè misertus, in sua recognitione *Celsi*
loco sem. *cicutæ* hîc sem. rutæ reposuit: num ex M. S. fide digno,
an ex conjectura? certò statuere nequeo; hoc tamen mihi pro-
babilius videtur, alias *Nic. Ror. in Comment. hujus loci* & *E. D. Joh.
Rhod. in not. 179. ad scribon. Larg.* non tantopere ad salvandam *Celsi*
authoritatem se torisissent. Quilibet seminis *Cicutæ* acrimoniam
vel solo gustu explorare posset, ut non necessum foret conjectu-

ris indulgere variasque lectiones fingere. Quomocunque
verò *Cicuta* in prædictis affectibus vim suam exserat, an un-
quam hoc nomine à Recentioribus in usum vocata fuerit i-
gnoro, nec sollicitè inquisivi, cum plerique Practici aliis medica-
mentis *Cicuta* non imbecillioribus, at minùs suspectis aut du-
biis utantur. *Cl. Heintz. à Bra in Epist. ad Forest. l. 20. sub finem p. 308.*
scribit in Affectu quibusdam familiis in Geldria & Westphaliae
familiari, Varen dicto, qui arthridis vaga esse nunc creditur, si
unam aliquam in partem virus procumbat & abscessum excitet,
is ut aperiatur, plantaginem cum sale in mortario contusam ap-
plicare, & abscessu rupto unguentum imponere, quod confi-
ciunt ex *rad. Cicutae Aquaticae* lino vel stuppa madida involutis,
sub cineribus coctis, contusis & cum melle mixtis, ut à mellis
dulcedine Vermes, qui causa doloris creduntur, alliciantur & à
cicuta enecentur. Eodem cataplasmate chirurgos Ditmar-
senses in simili casu uti legitur apud *Smet. Miscell. Med. l. 4. p. m. 240.*
In Epist. 10. Heintz. Wieri seu potius *Fr. Joh. Wieri*. Ditmarsenses *ci-*
cutam aq. vocant *Waden-dunck*: Germani *Wasser-schirling*:
Ib. Exc. D. Valent. Andr. de Varis seu de Arthritide vaga scorbu-
rica c. 14. eadem memorat, simulque optimè monet, medica-
menta externa cum cautione adhibenda esse: non tamen existi-
mo, *cicutam* hîc omittendam ceu repellens, cum calida sit, & ut
suprà ex *Dodon. Pempt. 2. l. 3. c. 12.* narratum, fistula ex caule *cicutae*
diu ore denta os & labia suâ acrimoniâ inflet. *Cl. Heurn. Meth.*
ad Prax. l. 2. cap. 10. de affect. Lienis calidis obscure mentionem facit
Empl. ex succ. cicut. & Guî. ammon. adeò ut mirum non sit ip-
sius nomen à *Londinensibus in pharmacopœa* præteriri, qui expli-
catiustale tradunt ex succ. *Cicutæ* ℥iij. & *Guî. Ammon.* Acet-
squill. añ. ℥iij. confectum. Elegans quoque *Empl. de cicut.* in
morbis spleneticis utile communicavit *Cl. Fabr. Hildan. in Epist.*
ad Croquerum cum cautelis in parando non ubivis obviis. Huic
non dissimile est *Exc. Schröderi Francofurti usuale Pharmacop. l. 2.*
cap. 53.

cap. 53. n. 14. Utcunque *Heurn. l. 5.* Empl. suum de *Cicuta* in aff. ca-
lidis lienis commendet, non tamen illud solius refrigerationis
causa adhibere me persuadet Guñ. Ammoniacum additum:
imò *D. Schroderus* apertè scribit F. F. obstructum aperire, durum
emollire & ruborem inducere, qui effectus *cicuta* potius cujus
pulo ʒix & succ. ʒ iij, quàm Gumm. ʒis. cera & olei tribuendi
videntur, cum alia Empl. ex gumm. Ammon. cer. & ol. confecta
hoc non faciant. & apertè succum *cicuta* inter splenetica calida
recenset *Exc. Rolfink Ord. & Meth. spec. l. 9. f. 3. cap. 8.*

CAP. XXIII. & Ultimum.

De Curatione post *Cicutam*
assumptam.

Prolixus fui inquirendo in vires *Cicuta tum aquatica tum*
terrestris, ut invenirem indicationes certas & utiles ad
debellandum hostem intra corpus admissum prope in-
ternecinum, nisi maturo auxilio succurratur. Rationibus & ex-
perimentis existimo me deprehendisse, *Cicutam calidam* & acrem
esse, suisque aculeis membranam nerveam potissimum ventri-
culi feruisse, ac fibras ejus circulares, membranæ arctissimè fibril-
lis nerveis conjunctas, ad violentam constrictionem irritasse;
tum ob vellicationis vehementiam, tum ob constrictionis atro-
citatem, maximè circa orificia ventriculi, ubi nervi insigniores
apparent, & Præsidem systematis nervosi in furorem actum, un-
de convulsiones; & cor in consensum raptum fuisse; unde plu-
rima mortis imago apparuerit, imò Pueri enecati fuerint, &
Puellæ expulso hoste imminentem mortem vix evaserint. Ut
hac de re certius, aut saltem verisimilius aliquid statuere pos-
sem

Rr 3

sem aliorum venenorum tum vegetabilium experimenta & observationes, tum Amicorum, tum proprias adjunxi, & quasi in subsidium vocavi, ex quibus didici propè eadem ratione ventriculum afflixisse, ac ferè eodem ordine symptomata produxisse. Retinui generale nomen acrimoniae, cum scirem & Alkalina, ut vocant, & acida tam volatilia quàm fixa, irritandi & vellicandi membranam nerveam vi valere, ac hos tumultus instituere posse, atque sufficere ratus sim, obtusâ cujuslibet veneni acrimoniâ & sublato hoste symptomata cessatura, ac hominem è præsenti vitæ periculo vindicatum iri. Tum *cicuta* tum alia ipsi similia rubificantibus, vesicatoriis, erodentibus & putrefacientibus affinia per me dici possunt, à quibus quoque non multum differre puto, quamvis in ventriculo & intestinis nunquam vesicas, raro ulcera & crustas, rarissimè integrum sphacelum, ut in cute, producant; nam ita cum tunica crustacea comparatum est, ut non facilè, utcunque nervea impensè vellicetur, ab illa abscedat atque in vesicam attollatur; deinde semper humida est, ut etiam ferocissimorum venenorum aculeos aliquo modo obtundat, & continuè magna copia, maximè nervea valde irritata, novum humorem è massa sanguinea recipit, ut non rarò illa, imprimis si in minore quantitate assumpta fuerint, aut imbecilliora sint, superet.

Indicationes igitur erunt *cicutam* quantocyus ex ventriculo educendam, ejus acrimoniam infringendam, spiritus vitales consumptos à vehementia symptomatum instaurandos, aut ob motum sanguinis varium, vel interceptum oppressos excitandos, labem ventriculo vel intestinis impressam sive inflammationem, sive denudatio membranæ nerveæ, sive exulceratio sit emendandam & vires laudabili victus ratione restituendas & conservandas esse. His sequenti methodo satis faciendum esse videtur.

Cicuta breviorè, tutiorè & certiorè via exturbabitur è ventri-

ventriculo, Vomitu concitato: per ambages longas purgantibus educeretur non sine periculo, dum afflicto ægro ob ventriculi cruciatus jam sævientes, nova afflictio adderetur, hoste ad intestina pulso, quibus non minùs infestus esset quàm ventriculo atque illorum quædam minùs ejus præsentiam tolerarent, utpote teneriora & ipsamet exquisitissimo sensu prædita. Idque ante omnium aliorum medicamentorum usum faciendum est, ne virulentia *cicuta* acuatur, ventriculus irritatus exasperetur, *cicuta*, aut fermentum stomachi illius succo imbutum ad intestina, & chylo permixtum ad massam sanguineam perveniat. Hoc suadere videtur *Diosc. de Alexipharm. cap. 11.* Καταρχάς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τῶν ἐμῶν αὐτὸ χοιμίσμεθα. Inter initia, uti in reliquis sc. Venenis, illam sc. *Cicutam* vomitu excutiemus. Cui assentitur quoque *Aet. Terrib. 4. Serm. 1. cap. 63.* Optimum quod occurrit in *Ardoyn. Sant. Tr. 3. cap. 62.* de curatione *cicuta* assumptæ, est, quod ex *Albucasi* exscripsit, festinanter vomitum movendum esse: cætera confusa sunt & fortè minùs tuta, maximè intempestivè in usum ductù. *Cl. Sennert. Pr. l. 6. p. 7. c. 6.* Alexipharmacis vomitorium præmittere jubet. *Fr. Joel. Oper. t. 2. l. 2. f. 1.* curationem symptomatum à *cicuta* factorum esse subitam revomitio- nem scribit.

Verùm cùm *cicuta* intra ventriculum admissa Epilepsiam producat, ut Pueris & Puellis evenit, atque aliis quoque contingere posset, vomitoria ex sententia *Nob. Ludov. Septal. Animadv. & Caut. Medic. l. 6. §. 50.* non tuta forent: Ita namque ille: Cave ne in paroxysmo Epileptico vomitum provoces; videlicet aliquos in invasione hoc tentantes, scriptorum quorundam auctoritate ductos, precipitem in mortem duxisse: ex violento enim illo motu, magis repleto capite, ac concitatâ materiâ in capite existente, ad perfectam obstructionem faciendam, deducunt, unde apoplexia sequi solet. *Cl. D. Frid. Hoffmann. Meth. Med. l. 1. c. 9.* quoque illa impro-

improbat, etiam si epilepsia per consensum ventriculi fiat: & licet extra paroxysmum concedere videatur, vix tamen ex illorum mente exhiberi poterunt, cum, ut in his Pueris fiebat, paroxysmi vel continui sint, vel brevissimis intervallis invadant. Verum hæc tanti non sunt, ut Vomitoria prohibere possint; nam *Septalii* sententia quamlibet Epilepsiam periodicam respicere videtur, etiam illam cujus fomes intra cranium absconditus est; deinde niti videtur falsâ & jam à plurimis explosâ opinione, illam sc. oriri obstructis cerebri ventriculis, commotisque humoribus à violenta agitatione, etiam capitis, à vomitoriis facta, ventriculos cerebri penitus faciliè obstrui, & apoplexiam accerfiri: Præterea dum vomitoria ad *cicutam* ex ventriculo excutiendam exhibentur, non inveteratæ epilepsiæ, aut quæ altas radices egit, ac jam plurimis paroxysmis ægros defatigavit, sed recenti opponuntur: denique causam proximam & primariam è ventriculo eliminant, quâ sublatâ epileptici insultus protinus, aut paulò post imminuuntur, ac brevi penitus cessant. Atque hanc vomitoriorum in hoc casu necessitatem & fructum non solum ratio suadet, sed quoque experientia probat: *Catharinam* enim & *Mariam Maderin*, *Christinam Gräfin*, *Filiam Martini Mülleri* & duas *Filias Georgii Mureri* vomitus tum à præsentē morte, tum ab insultibus epilepticis protinus vindicavit: dum Pueri, quibus vomitus, quamvis ad illum stimulabantur, non promotus fuit, ob vehementiam & diuturnitatem paroxysmorum epilepticorum extincti fuerunt, qui pocul dubio liberari potuissent à morte, si radicum *cicuta* excretio, quam natura moliebatur, vomitoriis facilitata ab artis medicæ perito tempestivè fuisset. Ipse *Santorellus AntiPrax. l. XXI. c. 10.* quem pro se *D. Hoffman. l. c.* allegat, huic sententiæ favet, ac sumpto per os veneno vomendum suadet, & paulò inferiùs tutiorem illorum usum dicit & magis commodum, quia promptius venenum extrudatur. Vomitus tempestivi *Arsenico* inglutito profuerunt duabus Puellis
Hist. I.

Hist. I. Puero Hist. II. duabus Puellis Hist. III. & IV. Puero Hist. VI. Puero & Puello Hist. X. Juveni ex *Fabr. Lync.* Hist. XII. It. *Mercurio sublimato* ingesto Hist. III. supra recensitis : & nemo non Practicorum susque deque habitis convulsionibus vomitoria commendat & si casus ferat, illa propinat post assumpta venena : atque usus docuit quo citius dabantur celeriores & firmiorem valetudinem restituisse : Si verò properatum fuit ad alexipharmaca, accelerabatur mors, ut Puello evenit Hist. VI. de *Arsenico* : aut morbus cum symptomatibus prolongabatur ut cuidam contigit apud *Nob. Timaeum de Guldenslee Lib. 7. Med. Cas. 4.* qui post comestas rad. *Cicuta*, loco petroselini, cum bubula coctas, vinum absinthites bibit, unde cordis angustia, dyspnoea, vertigo renebricosa, singultus aliquandiu mitigata, recruduerunt, accedentibus strangulationis metu & virium exsolutione : cui postea mox vomitum movit & alexipharmaca dedit, at non efficere potuit, quin ad tertium mensem cordis angustia & dyspnoea perdurarent. Caute legendi & imitandi omnino videntur illi, qui promiscue alexipharmaca contra *cicuta* virulentiam coacervant atque ante evacuantium usum, seu nondum expulsa è ventriculo *cicuta*, exhibent : Vinum generosum plures suadent, inter quos est etiam *Scribon. Larg. c. 47. Santes Ardoyn. & alii*, ex quibus sua compilavit, cum tamen etiam ipso *Galen. l. 3. de Simpl. Med. Fac. c. 20. & Plin. Hist. Nat. l. 25. c. 13.* testibus cum vino pota citius enecet, & ut *Plinius* loquitur irremediabilis existimetur : putant quidem id fieri propterea quod *cicuta* virus citius ad vitalia cum vino abripiatur ; potius *cicuta* acrimoniam à vino generoso intendi, ut magis postea in membranam nerveam ventriculi ferociat, existimo ; quamvis non negem quoque celerius particulas, maxime si succus ejus in vino solvatur, quod veteres facere solebant, aut si radix vino maceretur, aut si jam radix in ventriculo emollita sit, cum vino ad massam sanguineam pervenire ac gravissima symptomata, praeter con-

ter consueta, excitare. Agyrtæ ventriculo suo quæstum facientes, devoraturi turpis lucri causa venenum, non solum antequam illud ingerant, ventriculum & intestina contra ejus spicula muniant unctuosius largiter epotis, sed quoque diverticula quærunt ac ventriculum vomitoriis exonerant, præmissis munimentis non fidentes. Non ita pridem audiui à fide dignis hujusmodi *πρὸς φάρμακον*, cum præter morem vomitum differre cogereitur, in utili Orvictano suo, cum abominabili & detestanda arte misere periisse ac meritam poenam temeritatis luisse. Vomitoria ventriculum ad *cicuta* expulsionem adjuvantia, non necessarium est, ut fortiter irritent & stimulent, cum jam alias ad constrictionem à *cicuta* pellectus sit. *Aet. & Albucas. l. c.* Aquam & oleum suadent: si tepida & larga manu, iteratis haustibus, plenis buccis ingerantur, viæ magis laxantur, vomitus citius minoreque nixu sequitur, simulque quicquid *cicuta* in ventriculo superest quasi ejaculatur, nam pleno ventriculo, laxato stomacho, contractis etiam in medio ventriculi fibris circularibus levicule, absque labore facillimeque vomitum in canibus & ranis fieri non semel vidi; nec semper adhanc actionem absolvendam necessarium est, ut constrictionis exordium à pyloro ejusque antro, motu intestinorum peristaltico simili, fiat ac sensim progrediat; quod non raro ventriculo prope vacuo vel ab humore, vel pharmaco irritato non nisi magno conatu, diaphragmatis vibratione in subsidium veniente, evenire solet. Ad vomitum ciendum in hoc casu valent juscula pingua, decoctum hordei cum oleo simplici, ut non opus sit oleum irinum permiscere, aqua tepida cum butyro, lac cum oleo & butyro, sincerum aut aqua dilutum: Cerevisia cum ol. & butyro. Oleum amygd. d. rec. sine igne expressum haustus suaviores reddit: ol. lini & nucis per se nauseabunda sunt, commodius ad vomitum facilitandum aquæ tepidæ, lacti decocto hordei, cerevisiæ aut jusculis ejus cunque.

cunque generis permiscuntur: quæ una opera *cicuta* acrimoniam demulcent & obtundunt.

Hauftibus istam diu pergendam donec omnis *cicuta* è ventriculo pulsa sit: admisceri possunt sc. singulis libris oxym. f. ʒij. Oxymell. squill. ʒis: aut El. Diasar. Fern. ʒij vel ʒiij. si tempus concedatur, nec ob symptomatum ferociam festinandum sit, cum aqua aut cerevisia coqui possunt rad. asar. beton. cucumer. summitat. aut cortic. virides sambuc. aneth. Fl. genist. persicor. sem. aneth. atripl. aliaque hujus generis. Fortiora non necessaria quoque sunt propterea, quia vomitus prompte sequitur, si modo opera detur, ut fibræ circulares gulæ & stomachi motui fibrarum circularium ventriculi inverso non resistant: quod facile impetratur, si solummodo aliquid deglutiendum infundatur, unde theriaca aceto soluta, quinque puellis vomitum movit, quæ alias enormem vomitum compescere solet: idem fecissent quævis alia potulenta, dum fibras gulæ & stomachi aliquo modo relaxant, lubentiusque impulsui motuique ventriculi inverso cedunt, adeo ut non necessum fuerit Patri Christinæ Infusum tabacci arripere: ea tamen laus tabacco deberur quod appetitum huic puellæ, repararit omnesque molestias sustulerit, tota nocte dormiverit & mane læta sanaque surrexerit. Si verò ventriculus his in expellendo adjutus voto non respondeat, & vomitus tardetur, ad fortiora vomitoria recurrendum esset ac præmissis liquoribus supra dictis tunc demum stimulari posset ulterius, Oxymell. Helleborat. Gesn. ʒj vel ʒis Oxysachar. Emet. ʒs vel ʒvj. Gilla Theoph. ʒj aut simili cum jusculo aut alio liquore. *Exc. D. König. in Hist. 3. de ʒ Oxysach. emet. puello cum fructu dedit, cum alias ʒ sublim. per se fortissimum irritans sit: Fabr. Hild. ½ niata profuisse memorat. Cl. Beverovic. in Thesaur. de Sanit. conserv. l. 3. c. 20. scribit Feli à devorato arsenico pessime habenti frustulum tabacci cum cibo intrusum fuisse, unde vomitu excitato viva manserit.*

Ss 2

Si verò

Si verò propter Epilepsiam à *cicuta* excitatam diutius continuantem, aut brevissimis intervallis paroxysmis increbescentibus evacuationem seu expulsionem ex ventriculo moliri non liceat, Praeses systematis nervosi à tumultibus istis avertendus & aberrans in viam reducendus erit, illis quæ in paroxysmis epilepticis & hysterica suffocatione vulgò dicta adhiberi solent: qualia sunt quæ sensus veluti sopitos expergefaciunt. Naribus admoveantur acrimoniam aliquam spirantia, ex herb. satirejæ, puleg. ruta, majoran, hyssop. flor. lavend. ruta, sem. angelic. levistic. sinap. bacc. Laur. Juniper. piper. caryophyll. Assa foetid. castor. & similibus. parata, in nodulum ligata ac aceto aut vino madefacta: Balsam. & ol. succin. rut. Prestans ad hanc expergefactionem est spir. salis Armon. Urinos. quem *Exc. D. D. Sylv.* semper secum gestasse ajunt, ut in repentinis hujusmodi casibus ad manum esset. Hujusmodi topica naribus quidem propè admoveo, neutiquam verò illis nares inungo, aut profundius indo, cum cessante paroxysmo illita, aut intrusa diu postea illis molestissima didicerim. Ancilla quædam ante aliquot annos ab hysterica convulsione rigida instar schidij humi prostrata jacuit, absque ullo respirationis superstitis indicio, arctissime dentibus constrictis, artubus prorsus inflexibilibus: frustra pila. historica in pharmacopolio nostro prostans ex assa fat. castor. sem. rut. angel. ol. succin. & tereb. pomp. confecta, naribus admovebatur; frustra corij & succini fumus naribus immittebatur; à frictionibus, vellicationibus, compressione digitorum fortissima non magis movebatur, quàm sine vita truncus: tandem incendi cremias sulphuratas, & dum fumum in nares adigo atque levicule labium ardente cremia attingo, suspirium edidit ac paulò post respirationem ac mentem recuperavit, & congruis medicamentis assumptis plene convaluit. Alias quoque comperi paroxysmos epilepticos brevi finiri vel mitigari, ut aquæ anti, epilepticæ intundi possent, explicatis digitis, imprimis pollicibus, à robusto

robusto & cordato, siue Præses sua sponte ad saniora consilia jam proclivis, siue hac ratione invitatus fuerit. Dum hæc tentantur, ano suppositoria acria intrudantur ex sale gemmæ, alumine fuso, sapone, aut si tantum temporis concedatur ex spec. Logad. el. Hier. picr. Galen. sale cum mell. coct. Paretur quoque Clyster acris, quales *Scribon. Larg. de compos. Med. cap. 47.* adhibendos *cicuta* comesta monet; properè parari possent ex aqua, melle, pauxillo olei vel butyri & sale copiosiore quam vulgaribus clysteribus immisceri solet: non semel experientia didici, sal, citra ullum purgans, liquoribus permixtum tam potenter alvum movisse, quam ullum aliud purgans, exceptis colocynthide, quæ tormina fieva, & croco metallorum, qui diras convulsiones simul pepererunt. Si *cicuta* virulentia moram permittat, in aqua herb. cephalicæ cum herb. & sem. flatu discutiendis coqui ac colaturæ Bened. laxat. pro Clystere addi possit, cum aliis, quæ utilia censentur. Suppositoria & clysteres motum peristalticum intestinorum sursum vergentem, deorsum proliciunt, unaque opera efficiunt ut minus arcte ventriculi fibræ circulares constringantur: non semel observavi in vivorum sectione & in foemina cui ab annis intestini portio extra abdomen nuda propendebat, intestinorum motum sursum deorsumque tendisse, prout vel in parte superna, vel inferna, etiam levicule illa pupugi stilo quodam, citra vulneris infictionem. Dum hæc peraguntur opera danda quoque est, ut dentes à se invicem deducantur, tum ut facilius spirent, tum ne suffocentur ab illis quæ à ventriculo ad fauces trusa fuerunt, quod ebrioso cuidam evenisse novi, qui in rheda mortuus repertus fuit ore & faucibus fordidum plenissimis. Id manibus facile paroxysmo declinante fieri potest, ut non opus sit clavibus, aliisve ferramentis os effringere: apertum teneatur dentibus ligno tenaci, aut bacillo glycyrrhizæ interposito, aut instrumento dilatatorio cum cochleæ *Ch. D. D. Joh. Scultet. de plecto in Armament. Chirurg. Tab. 9.*

Fig. 9. aut speculo oris delineato *Tab. 11. Fig. 4.* Utriusque utendi modum ante oculos ponit *Tab. 36. Fig. 6. & 7.* Specillo lingua & maxilla inferior deprimuntur infiriosis & attonitis, donec cibum & potum faucibus inditum sufficienter deglutiverint. Si itaque vomituriant, ut *Jacobus Maderus*, nihil tamen ejiciant, aut si deglutire nequeant, ut *Matthias Graff* propter arctissimam gulæ constrictionem dilatato ore *Cl. Sculteti* instrumento, aut depressa lingua & maxilla inferiore Hydrelæum tepidum siphone, cui cannula incurva adaptata sit, quæque ultra epiglottidem intrudi possit, injiciatur; quod hoc impulsu gulam, fibris circularibus laxatis, & stomachum perrumpet, ac *cicuta* exitum quem iam ventriculus molitur, parabit & facilitabit. Ad hoc opus commodum deprehendi siphonem æneum à *Cl. D. D. Graef* post *L. de Pancreate* depictum: stannei & argentei, maximè si lamina tenuior sit, facile atteruntur à dentibus, remotis instrumentis dilatatoriis, ut postea inutiles sint, ut evenit injectionibus istis in canibus tentatis. Vomitoriis supradictis pergendum, donec *cicuta* omnis aut maximam partem ejecta sit, nullaue ejus in ventriculo superstitis signa supersint: si nullos ructus alii tetræ foetorem spirent, non angantur circa præcordia, nec valdè doleant; si esuriant ut *Christina Grafin* ad Alexipharmaca à Veteribus laudata progrediendum erit. Antequam tamen hoc fiat *Dioscor. de Alexipharm. cap. 11.* dejectiones faciendas monet, ut & illa quæ ad intestina descenderint, excernantur. Idem repetit *Aet. Tetr. 4. Serm. 1. cap. 23.* Verùm Puellæ sex non opus habebant amplius purgantibus postquam vomuerunt; nec forte necessarium est, cum aut pylorus *cicutæ* transitum non concedat, aut si forte aliquid *cicutæ* elapsum sit, clysteribus & suppositoriis supra dictis ad excretionem maturam dispositum sit: Si verò ex torminibus, ardore & inflatione ventris aliquid in intestinis de *cicuta* hæsitet, iidem suppositoriis & Clysteribus mitioribus & potius emollientibus ad exclusionem alliciendum erit. Si omnino

omnino purgantia exigantur, solummodo mitiora convenient
sc. syr. ros. s. l. syr. viol. s. l. syr. de cichor. cum Rh. Elect. lenit.
El. cathol. El. de tamarind. nullo modo autem danda potentius
stimulantia ex Gialapp. scammon. & similibus, neque usque adeo
benè fiderem aloeticis.

Educta è ventriculo & intestinis *Cicuta* omni vel maxi-
mam partem, *Dioscorid. de Alexipharm. cap. 11.* tum demum
ὡς ἐπὶ μέγιστον βοήθημα ἐπὶ τὴν ἀσπαρτασίαν ceu ad maximum &
præsentissimum auxilium vini generosi potum deveniendum ef-
se monet. Eadem verbotenus *Aetius l. c.* in sua transtulit. *Pli-
nius H. N. l. 25. c. 13.* Vini naturam excalefactoriam, priusquam
perveniat aut, ut alia M. S. habent perveniat ad vitalia, reme-
dio esse dicit, præteritis evacuantibus. *Scribonius Larg. de Com-
pos. Med. c. 34.* quoque vult adjuvari debere in initiis vino me-
ro, subinde quam plurimo, caldo & perse & cum pipere & cum
styrace poto ac clysteres demum vini meri & lactis inter positi
potui subjungit. *Plinius* vinum excalefactorium commendat pro-
cul dubio, quia *Cicutam* cum plurimis aliis frigefacientem cre-
didit, idque non obscure dum sanguinem spissando succum ex
semine paratum necare asserit. In eodem errore magna turba
huc usque versata est, quæ calida eo solo nomine cum vino su-
menda deprædicat. Verum cum multis rationibus & experimen-
tis demonstratum sit *Cicutam* calidam esse, vinum alio modo
quam calefaciendo juvabit: & credibilius mihi videtur vinum
eliminata cicuta ex ventriculo ideo auxilium præstantissimum
esse, quia citissimè spiritus ex afflictione vehementissima deper-
ditos reparat, oppressos ob circulationem sanguinis, nunc im-
peditam, nunc confusissimam, suscitaturque hac ratione præ
aliis vires instaurat. Vinum hæc efficacius præstabit admixtis
ex *Dioscorid.* traditione l. c. absinthio, pipere item castoreo, ruta
mentha, amomo, styrace, sem. urticæ rutæ, foliis lauri, succ. la-
serpitij: & si quæ alia sint hujus sortis à *Dioscoridis* sequacibus
super

super addita. Antidoti magnæ Theriaca, Mithridatium, El. Orvietanum proderunt quatenus dissolvunt sanguinem & lympham ob conflictum post cicutam sumptam, circulari motu intercepto, alicubi stagnantes, ac propterea virium aliquam oppressionem & lassitudinem aliasve molestias post se relinquentes. Huc pertinent aquæ cordiales ex aq. borrag. bugloss. scabios. card. ben. angelic. cinam aliisque paratæ, add. conf. alk. conf. de hyacinth. ol. citr. d. lap. bez. margarit. oculis cancer. tab. man. Chr. perlat. similibusque paratæ. Item Tincturæ Bezoard. *Cl. Joh. Dan. Ludov. Cl. Joh. Michael.* aliæque sic duas Viduas comesta in coena *Cicutaria*, altero die juvit circa meridiem hæc potio propinata & Aq. chærefol. card. bened. añ. 3is Aq. Antid. Math. 3s Theriac. Andr. vet. 3ij sal. C. C. volat. 3s. Mixt. simpl. 3s. syr. de scord. q. f. ad dulced. in *Digressione Febr. Exc. D. Sim. Paul. Cl. Fr. Joel.* Aq. juniper per descens. 3v. commendat & postea Antidotos, aut pulv. gentian. 3j: aut ol. angelic. d. gr. vij cum vino.

Hic non prætereundum videtur Consilium *Santorell. An- tiprax. l. 21. c. 10.* qui postquam in prægressis sudorifera non improbavit, si venenum ad partes penitiores se se insinuavit: & prætulit veneno recenter sumpto pingua lac, oleum, butyrum & pingua quæque assumpta, subjungit demum *juvare aquam calidam potam & lac, quia habeant vim exstinguendi calorem, quem ut plurimum venena solent inferre.* Et huc quoque *Dioscorid. l. c. de Alexiph.* collimare videtur, nam Vinum, ceu præstantissimum auxilium, *μετὰ ζῶ διασφαλισ* per intervalla dare jubet ac inter hæc interstitia lac Asininum aut vaccinum quod *Cl. Saracen. in not. ex Paulo* addit, potui datum profuturum ait. Eadem *Aet. l. c.* suis inferuit. *Scribon. l. c.* verba æque consideratu digna sunt: postquam enim in initiis subinde vino mero quam plurimum calido adjuvandos dixit, protinus huic sententiæ hæc adjungit *Alqui maxime prodest lac Asininum datum: si minus, sc. in promptu sit.*

vaccinum,

vaccinum, aut quodlibet. Dioscoridi alii quoque consentiunt, quos omnes his inferere non libet: quicumque demum sint, si *Dioscoridis & Scribonij* sententiæ ipsique veritati accedere velint, si unquam *cicutæ* virus probe expenderit, aut si unquam ægro qui *cicutam* inglutierit, adstiterint, deprehendent illâ vomitu rejectâ, & viribus à vino mero solo, aut aliis admixtis potentiore reddito, vel ab aquis cordialibus restauratis, labem seu ardorem quandoque inflammatorium ventriculi demulcendum & emendandum esse, quod lac optime præstat, quod ratione substantiæ butyrosæ demulcet, ratione seri abstergit & ratione caseosæ refrigerat & roborat. Lactis posteriores laudes ad hos effectus præstandos accomodas, ejusque differentias ex *Gal. Dioscor. Arist.* aliisque collectas atque rationibus confirmatas si quis plenius noscere aveat, consulat *Nob. D. Melch. Sebiz. de Aliment. Facult. l. 3. c. 7. p. 751. & seq.*

Illud tamen diligenter observandum puto, Lac non statim post vinum haustum bibendum, nec lacti potò protinus vinum super ingerendum, tum hunc ob errorem protinus lac grumesceret, unde novæ turbæ metuendæ forent, quas experiuntur illi, qui lactis potu podagram extirpare, aut mitigare annituntur. Ad ardorem ventriculi à *cicutâ* impressa prodesse quoque juscula alterata herbis recentibus borrag. bugloss. portulac. endiv. flor. bellid. min. acetos. hispan. & similib. Bibant mane & vespere duabus horis ante coenam haustum ℥iij vel ℥v. calide. Commode addi possent crem. hordei, quo nunc contra aff. hypochondriacam utuntur: paratur ex hordei mundati M. iij cum sufficiente quantitate aquæ fontanæ lento calore, donec in pulvem hordeum prorsus dissolvatur: colatur & exprimitur fortiter: quantum v. vel vj. cochlearia capiunt, jusculi alterati dosi permiscetur: quandoque butyri recentis drachmæ duæ vel tres admiscuntur. Alia attemperantia & demulcentia ad ardorem &

Tt

super-

superficiariam inflammationem ventriculi auferendam suaderi possent, sc. decocta, julepi, electuaria, pulveres, tabellæ, aut si alia forma placeret aliter confecta medicamenta: Verum quoniam præcipue hic ventriculus à *cicuta* male mulctatus tractandus sit, atque omnia fere medicamenta stomachum lædant & mali, certè stomacho non usque adeo grati succi sint, ut *Asclepiades* apud *Cels. in Prasat. l. v. de medic.* loquitur, mallem potius omnem curam ad victus rationem, seu ad alimenta medicamentosa, ut nunc vocant, curam transferre quam medicamenti labem hanc emaculare, maximè apud illos quorum valetudinem antea neque desidia neque luxuria vitiavit, eoque magis quia multiplex ista medicina neque olim neque apud alias gentes necessaria, vix aliquot senectutis principia perducit, ut idem *Cels. in prasat. l. i. de Medic.* bene iudicat. Certe postquam sex istæ Puellæ omnem radicis *cicutæ* saburram evomuerunt, de medicamenti nec quidem cogitatum fuit: convaluerunt autem integre postquam ad consuetam victus rationem redierunt, vescebantur nimirum iusculis & pultibus ex lacte iusculis avenaceis, hordeaceis pisorum, ex pane primum in butyro frixo & aqua cocta; pastis farinaceis, raro pane aut ovis admixtis & in aqua elixis, rarius butyro conditis; brassica capitata & radicibus raparum muria conditis: Vix semel in septimana carnibus illisque suillis sale conditis & fumo conditis potiebantur: Potus erat aqua: vinum ab illarum mensis exulavit: delicias enim istas sibi Patres & subinde matres servabant. Cupedias æstimassent poma & pyra siccata, præ omnibus sacharatis, si illorum compotes aliquando fieri potuissent. Post demulcentia & attemperantia si ardor ventriculi permaneret, ægri una atque altera hora à pastu angerentur, neque ab anxietate ullæ induciæ darentur donec assumpta evomissent, vix dubitandum esset de denudatione nimia antri pylori, imo non levis suspicio oboriretur exulcerationis alicujus, quæ neglecta in pessimæ

simæ notæ ulcus degeneraret, ut plerunque fit partibus nervosis exelis, maxime si continue ab humore superfluo madefiant. In hoc casu sine acrimonia siccantia salutaria præ aliis comperi: Ante aliquot annos Amicus quidam aphthis faucium, gula ipsiusque ventriculi aliquandiu affligebatur: vix alimenta mitissima ore ferebat, ægerrime deglutiebat, videbaturque bolo inglutito quasi ferrum candens per gulam traduci, atque cibo intra ventriculum admissio ardor quem alias continue sentiebat, summo opere augebatur. Suaferam tunc pulverem ex bolo armen. terr. lig. unic. foss. C. C. ust. sem. portulac. cum æquali pondere sachar. penid. mixtum, de quo sæpissime lingeat: portio nem hujus pulveris cum duabus partibus butyri permiscuit, & subinde frustulum nucis avellanæ magnitudine in ore liquatam deglutit: quibus aliquandiu continuatis, ab aphthis liberatus fuit. Similia quoque ita afflicto ventriculo prodesse: addi illis insuper posset Pulv. Antihectic. Poterii probe à nitro mundatus. In magno ardore subinde lambere posset mucilaginem sem. cydon. malv. arboresc. rad. alth. consolid. major, cum aq. nymphaeæ, lactuc. borrag. aut simili extractam, addito paux. sachar, alb. Victus ratio sit ex cibis boni succi & facilis digestionis, quibus cum coqui possent herbae recentes æstum attemperantes, quales sunt borrago, buglossa, acetosa Hisp. portulaca, semper vivum maj. fl. nymphaeæ, aut sanguinem depurantes quales sunt chære folium pimpinell. fl. bellid. min. nollem dum suspicio ulceris addeffer cibos condire aromatibus, multò minus aceto, succ. citr. aut similibus acidioribus. Neque etiam vinum concederem: magis prodesse D^m. hord. cum passul. sem. anis. aut D^m. rad. Chin. salsa fr. lign. visc. quern. Post comestam cicutam quidam motum commendant, verum quia hoc consilium falsa hypothesis nititur, nempe à *cicuta* sanguinem congelatum motu incallescere ac dissolvi, unde *Crito Socratem* à loquutione fortiore prohibuit, ne

mortem tardaret motum non imperarem, eoque minus quia dum *cicuta* adhuc intra ventriculum hospitatur ita plerunque affliguntur, ut vix ad motum persuaderi possint; quia denique manifeste vires optime reparantur quiete, hoc praeceptum diæticum non magni faciendum, nec ægros etiam à somno arcendos existimo; eoque magis quia omnibus puellis profuit: sola *Catharina Maderin* 24. horis in magno vitæ discrimine versabatur, quod tamen ipsum non plene somno adscribendum est, sed forte aliquibus radicis reliquis in ventriculo tribuendum videtur, nam illis elapsis, *cicuta* subacta, postea optime habuit, nulla vigiliarum aut motus habita ratione.

Quomodo dyspnæa diuturna *cicuta* virulentia producta, pro ut ab *Exc. D. Timeo l. 7. cas. 4.* aut dementia itidem chronica à *Dalechampi* not. ad *Plin. H. N. l. 23. c. 13.* observata, aliive morbi diuturni curandi sint nolui his inserere, quia animus erat subitaneis affectibus à *cicuta* illatis medelam ostendere. Et affectus illi chronici peculiarem inquisitionem dispositionum præviarum, causæ proximæ & locorum affectorum postulant atque plerunque nullum commercium cum *cicuta* amplius habent. Morbi diuturnitas Medico Practico tempus & otium supeditabunt accuratius omnia pensitandi, auxiliumque opportunum inveniendi. Curationum methodicarum propriarum exempla his generalibus subicere decuisset & lubenter id fecissem, si, præter memoratos casus, ullus unquam hætenus obvenisset: nullæ his in oris sunt Anus Athenienses, aut Fœminæ Batavæ quas libido *cicutâ* vescendi titillaret, sive famis compescendæ, sive somni conciliandi causâ. Rarissime & non nisi per errorem *cicuta* ingeritur & plerunque non nisi à prole rustica, adhuc rarius his in ea sibus opem medicam postulante, maxime in locis ab urbibus distitis, cujusmodi sunt ubi *cicuta* aliquis proventus est. Jam ab aliquo tempore captavi occasionem in brutis periculum faciendi.

di: prout ausus sum ipsis cicutam, virulentiae ejus indagandae
causa, ingerere, verum haecenus votis meis excidi: interea com-
modam non negligam & siquid memorabile comperero
illud publico non invidebo. Interea haec
de *Cicuta Aquatica* scripta suf-
ficient.

DEO TRIUNO

*Soli Optimo, Potentissimo & Sapientissimo sit
Laus & Gloria in aeternum.*

Tt

3

Viri